

SENIOŘI V PRAZE - VYBRANÉ KAPITOLY

2023

Lidé

Praha, 15. 11. 2024

Kód publikace: 330140-24

Zpracoval: Krajská správa Českého statistického úřadu v hl. m. Praze

Ředitel odboru: Jiří Ročovský

Kontaktní osoba: Jana Podhorská, e-mail: jana.podhorska@csu.gov.cz

Autoři: Jana Podhorská, Martina Kuřitková, Adam Vlč, Tomáš Slavíček

Zajímají Vás nejnovější údaje o inflaci, HDP, obyvatelstvu, průměrných mzdách a mnohé další? Najdete je na stránkách ČSÚ na internetu: www.csu.gov.cz

KONTAKTY V ÚSTŘEDÍ

Český statistický úřad | Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 051 111 | www.csu.gov.cz

Oddělení informačních služeb | tel.: 274 056 789 | e-mail: infoservis@csu.gov.cz

Prodejna publikací ČSÚ | tel.: 274 052 361 | e-mail: prodejna@csu.gov.cz

Evropská data (ESDS), mezinárodní srovnání | tel.: 274 052 732 | e-mail: esds@csu.gov.cz

Ústřední statistická knihovna | tel.: 274 052 361 | e-mail: knihovna@csu.gov.cz

INFORMAČNÍ SLUŽBY V REGIONECH

Hl. m. Praha | Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 052 673
e-mail: infoservispraha@csu.gov.cz | www.csu.gov.cz/praha

Středočeský kraj | Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 054 175
e-mail: infoservisstc@csu.gov.cz | www.csu.gov.cz/stredocesky

České Budějovice | Žižkova 1a, 370 77 České Budějovice, tel.: 386 718 440
e-mail: infoserviscb@csu.gov.cz | www.csu.gov.cz/jihocesky

Plzeň | Slovanská alej 36, 326 64 Plzeň, tel.: 377 612 108
e-mail: infoservisplzen@csu.gov.cz | www.csu.gov.cz/plzensky

Karlovy Vary | Závodní 360/94, 360 06 Karlovy Vary, tel.: 353 114 525
e-mail: infoserviskv@csu.gov.cz | www.csu.gov.cz/karlovarsky

Ústí nad Labem | Špálova 2684, 400 11 Ústí nad Labem, tel.: 472 706 176
e-mail: infoservisul@csu.gov.cz | www.csu.gov.cz/ustecky

Liberec | nám. Dr. Edvarda Beneše 585/26, 460 01 Liberec, tel.: 485 238 811
e-mail: infoservislbc@csu.gov.cz | www.csu.gov.cz/liberecky

Hradec Králové | Myslivečkova 914, 500 03 Hradec Králové, tel.: 495 762 322
e-mail: infoservishk@csu.gov.cz | www.csu.gov.cz/kralovehradecky

Pardubice | V Ráji 872, 531 53 Pardubice, tel.: 466 743 480
e-mail: infoservispa@csu.gov.cz | www.csu.gov.cz/pardubicky

Jihlava | Ke Skalce 30, 586 01 Jihlava, tel.: 567 109 062
e-mail: infoservisvys@csu.gov.cz | www.csu.gov.cz/vysocina

Brno | Jezuitská 2, 601 59 Brno, tel.: 542 528 200
e-mail: infoservisbrno@csu.gov.cz | www.csu.gov.cz/jihomoravsky

Olomouc | Jeremenkova 1142/42, 772 11 Olomouc, tel.: 585 731 511
e-mail: infoservisolom@csu.gov.cz | www.csu.gov.cz/olomoucky

Zlín | třída Tomáše Bati 1565, 761 76 Zlín, tel.: 577 004 936
e-mail: infoserviszl@csu.gov.cz | www.csu.gov.cz/zlinsky

Ostrava | Repinova 17, 702 03 Ostrava, tel.: 595 131 230
e-mail: infoservisov@csu.gov.cz | www.csu.gov.cz/moravskoslezsky

ISBN 978-80-250-3540-5 (brožováno)

ISBN 978-80-250-3541-2 (pdf)

© Český statistický úřad, Praha, 2024

Obsah

Seznam tabulek, grafů, kartogramů	4
Úvod.....	8
Shrnutí hlavních poznatků	9
1. Demografické charakteristiky populace seniorů	16
Vývoj počtu seniorů, změny věkové struktury, index stáří	16
Rodinný stav, národnost, víra.....	19
Dlouhodobá migrace, stěhování.....	23
Úmrtnost, příčiny smrti, naděje dožití	25
2. Vzdelanost a ekonomická aktivita seniorů	31
Vzdelanost seniorů podle SLDB 2021.....	31
Ekonomická aktivita seniorů	35
Míra ekonomické aktivity podle pohlaví a věku podle VŠPS v roce 2023	35
Ekonomická aktivita podle SLDB 2021	36
Zaměstnaní podle postavení v zaměstnání podle SLDB 2021	37
Zaměstnaní podle odvětví ekonomické činnosti podle SLDB 2021	38
Zaměstnaní podle hlavních tříd zaměstnání podle SLDB 2021	40
Zaměstnaní podle nejvyššího dosaženého vzdělání v hl. m. Praze podle SLDB 2021	42
Podnikatelé v hlavním městě Praze podle SLDB 2021.....	44
Ekonomická aktivita žen podle rodinného stavu podle SLDB 2021	45
Nezaměstnaní v hl. městě Praze podle MPSV	45
Mzdy a platy seniorů podle Informačního systému o průměrném výděлку (ISPV).....	46
3. Příjmy a výdaje domácností seniorů.....	50
Čistý peněžní příjem domácnosti	50
Zdroje hrubých příjmů domácnosti	52
Jak vycházejí domácnosti s příjmem.....	54
4. Domácnosti a bydlení seniorů	56
Struktura domácností seniorů.....	56
Domácnosti jednotlivců.....	58
Bydlení seniorů	63
5. Zdraví a zdravotnictví	69
Subjektivní vnímání zdraví	69
Výdaje zdravotních pojišťoven na zdravotní péči	71
Hospitalizovaní senioři.....	72
6. Důchody a sociální služby	75
Důchodci a důchody podle věku a pohlaví, měsíční výše důchodu.....	75
Příjemci důchodů	75
Průměrné důchody	78
Sociální služby.....	82
7. Aktivity seniorů.....	87
Kandidáti a zvolení zastupitelé ve volbách do zastupitelstev v roce 2022.....	87
Senioři a informační technologie	90
8. Věková struktura ve vybraných zaměstnáních	94
Pracovníci ve výzkumu a vývoji.....	94
Pracovníci ve zdravotnictví – lékaři	97

Seznam tabulek

Tab. 1.1: Obyvatelstvo podle pohlaví a věku v hl. m. Praze k 31. 12. 2023	16
Tab. 1.2: Obyvatelstvo podle rodinného stavu, pohlaví a podle věku v hl. m. Praze	19
Tab. 1.3: Obyvatelstvo ve věku 65 a více let podle národnosti, pohlaví a věku v hl. m. Praze	21
Tab. 1.4: Obyvatelstvo ve věku 65 a více let podle náboženské víry, pohlaví a věku v hl. m. Praze	22
Tab. 1.5: Obyvatelstvo ve věku 65 a více let podle místa bydliště matky v době narození, pohlaví a věku v hl. m. Praze	24
Tab. 1.6: Stěhování obyvatel hl. m. Prahy podle věku v letech 2015 až 2023	25
Tab. 1.7: Zemřelí ve věku 65 a více let podle věku v hl. m. Praze v letech 2015 až 2023	26
Tab. 1.8: Zemřelí podle místa úmrtí v hl. m. Praze v roce 2023	29
Tab. 2.1: Obyvatelstvo ve věku 65 a více let podle nejvyššího dosaženého vzdělání, pohlaví a věku v hl. m. Praze podle SLDB 2021	32
Tab. 2.2: Obyvatelstvo podle ekonomické aktivity, pohlaví a věku v hl. m. Praze podle SLDB 2021	37
Tab. 2.3: Zaměstnaní podle postavení v zaměstnání, pohlaví a věku v hl. m. Praze podle SLDB 2021	38
Tab. 2.4: Zaměstnaní podle vybraných odvětví ekonomické činnosti, podle pohlaví a věku v hl. m. Praze podle SLDB 2021	39
Tab. 2.5: Zaměstnaní podle hlavních tříd zaměstnání, pohlaví a věku v hl. m. Praze podle SLDB 2021	41
Tab. 2.6: Zaměstnaní podle nejvyššího dosaženého vzdělání, pohlaví a věku v hl. m. Praze podle SLDB 2021	43
Tab. 2.7: Ženy v hl. m. Praze ve věku 65 a více let podle ekonomické aktivity, postavení v zaměstnání a podle rodinného stavu podle SLDB 2021	45
Tab. 3.1: Vývoj indexu spotřebitelských cen v letech 2015-2023	51
Tab. 3.2: Růst reálných čistých peněžních příjmů (po promítnutí vlivu inflace) u vybraných skupin domácností v Praze	52
Tab. 3.3: Zdroje hrubých příjmů u vybraných typů domácností v Praze	53
Tab. 3.4: Schopnost domácností vyjít se svými příjmy v Praze a Česku v roce 2023	55
Tab. 4.1: Hospodařící domácnosti seniorů podle typu domácnosti v Praze	58
Tab. 4.2: Hospodařící domácnosti seniorů jednotlivců podle věku, rodinného stavu a způsobu bydlení v Praze	59
Tab. 4.3: Hospodařící domácnosti seniorů podle způsobu bydlení v Praze	63
Tab. 4.4: Domácnosti seniorů bydlící v bytech podle právního důvodu užívání bytu v Praze	64
Tab. 4.5: Domácnosti seniorů bydlící v bytech podle počtu obytných místností v Praze	65
Tab. 4.6: Domácnosti seniorů bydlící v bytech samostatně nebo s jinou hospodařící domácností podle počtu obytných místností v Praze	66
Tab. 5.1: Charakteristiky zdravotního stavu podle pohlaví a věkových skupin v Praze v letech 2017 až 2022	69
Tab. 5.2: Výdaje zdravotních pojišťoven na zdravotní péči v hl. m. Praze podle věku	71
Tab. 5.3: Hospitalizace v Praze v nemocnicích akutní a následné péče podle oddělení v roce 2021	73
Tab. 6.1: Příjemci starobních důchodů (muži) v Praze v letech 2015 až 2023 (stav v prosinci)	76
Tab. 6.2: Příjemci starobních důchodů (ženy) v Praze v letech 2015 až 2023 (stav v prosinci)	77
Tab. 6.3: Průměrná výše starobních důchodů u mužů v Praze v letech 2015 až 2023 (stav v prosinci)	79
Tab. 6.4: Průměrná výše starobních důchodů u žen v Praze v letech 2015 až 2023 (stav v prosinci)	80
Tab. 6.5: Vybraná zařízení sociální péče v Praze v letech 2015-2023	83
Tab. 6.6: Počet uživatelů (klientů) v domovech pro seniory a domovech se zvláštním režimem v Praze v letech 2015-2023	84

Tab. 7.1: Platní kandidáti ve volbách do zastupitelstev v hl. m. Praze v roce 2022	87
Tab. 7.2: Zvolení zastupitelé ve volbách do zastupitelstev v hl. m. Praze v roce 2022	87
Tab. 8.1: Výzkumní pracovníci podle věku ve vládním sektoru v Praze v roce 2020	95
Tab. 8.2: Výzkumní pracovníci podle věku ve vysokoškolském sektoru v Praze v roce 2020	95
Tab. 8.3: Výzkumní a techničtí pracovníci podle věku v podnikatelském sektoru v Praze v roce 2020	96
Tab. 8.4: Lékaři (fyzické osoby) podle věku a odbornosti pracoviště v Praze a Česku (stav k 31. 12. 2023)	97
Tab. 8.5: Lékaři (fyzické osoby) podle věku, nejčastějších odborností a typu péče v Praze (stav k 31. 12. 2023)	98

Seznam grafů

Graf 1.1: Obyvatelstvo hl. m. Prahy ve věku 65 a více let podle věku a pohlaví v letech 2003 až 2023	17
Graf 1.2: Zastoupení mužů a žen ve věku 65 a více let v hl. m. Praze podle věku a rodinného stavu podle SLDB 2021	20
Graf 1.3: Obyvatelstvo ve věku 65 a více let v hl. m. Praze podle věku a národnosti	21
Graf 1.4: Obyvatelstvo podle náboženské víry a pohlaví v hl. m. Praze	22
Graf 1.5: Obyvatelstvo hl. m. Prahy podle místa narození a věku	24
Graf 1.6: Zastoupení mužů a žen mezi zemřelými v hl. m. Praze podle věku v letech 2015–2023	26
Graf 1.7: Zemřelí obyvatelé hl. m. Prahy podle věku a pohlaví v roce 2015, 2021 a 2023	27
Graf 1.8: Hlavní příčiny úmrtí mužů ve věku 65 a více let v hl. m. Praze v roce 2023	28
Graf 1.9: Hlavní příčiny úmrtí žen ve věku 65 a více let v hl. m. Praze v roce 2023	28
Graf 1.10: Zemřelí obyvatelé hl. m. Prahy na novotvary a nemoci oběhové soustavy podle věku v roce 2023	29
Graf 1.11: Naděje dožití obyvatel hl. m. Prahy ve věku 65 let v letech 2015 až 2023	30
Graf 2.1: Obyvatelstvo hl. m. Prahy ve věku 15 a více let podle pohlaví a nejvyššího dosaženého vzdělání podle SLDB 2021	33
Graf 2.2: Zastoupení mužů a žen ve věku 65 a více let v hl. m. Praze v jednotlivých stupních nejvyššího ukončeného vzdělání podle SLDB 2021	33
Graf 2.3: Míra ekonomické aktivity v krajích a v Česku podle věku v roce 2023	35
Graf 2.4: Zaměstnaní v hl. m. Praze podle pohlaví, věku a postavení v zaměstnání podle SLDB 2021	38
Graf 2.5: Zaměstnaní v hl. m. Praze podle pohlaví, věku a odvětví ekonomické činnosti podle SLDB 2021	40
Graf 2.6: Zaměstnaní ve věku 65 a více let podle hlavních tříd zaměstnání v hl. m. Praze a v Česku podle SLDB 2021	42
Graf 2.7: Počet uchazečů o zaměstnání v evidenci úřadu práce v hl. m. Praze k 31. 12.	46
Graf 2.8: Průměrné hrubé měsíční mzdy a platy seniorů ve věku 60 a více let v hl. městě Praze podle pohlaví	48
Graf 2.9: Průměrné hrubé měsíční mzdy a platy seniorů ve věku 60 a více let podle pohlaví a krajů v roce 2023	49
Graf 3.1: Roční čisté peněžní příjmy domácností na osobu v Praze a v Česku (2022)	50
Graf 3.2: Zdroje hrubých příjmů u vybraných typů domácností v Praze a v Česku v roce 2022	53
Graf 3.3: Schopnost domácností v Praze vyjít se svými příjmy - seniorské domácnosti (SILC)	54
Graf 4.1 Hospodařící domácnosti seniorů ^{*)} podle typu domácnosti v Praze a Česku	57
Graf 4.2 Hospodařící domácnosti seniorů ^{*)} podle počtu členů v Praze a Česku	57

Graf 4.3 Věkové složení domácností jednotlivců podle pohlaví a rodinného stavu v Praze	59
Graf 4.4 Domácnosti jednotlivců bydlící v bytech v Praze podle druhu domu a právního důvodu užívání bytu podle SLDB 2021	60
Graf 4.5 Domácnosti jednotlivců seniorů*) v Praze podle pohlaví, věku a podle počtu hospodařících domácností v bytě	61
Graf 4.6 Domácnosti seniorů*) bydlící v bytech podle právního důvodu užívání bytu v Praze	64
Graf 4.7 Domácnosti seniorů*) bydlící v bytech podle počtu obytných místností ¹⁾ v Praze a Česku	65
Graf 4.8 Domácnosti seniorů*) bydlící v bytech samostatně podle počtu obytných místností v Praze	67
Graf 4.9 Domácnosti seniorů*) bydlící v bytech s další domácností podle počtu obytných místností v Praze	67
Graf 5.1: Charakteristiky zdravotního stavu populace seniorů a populace celkem v Praze v roce 2022	70
Graf 5.2: Výdaje zdravotních pojišťoven na zdravotní péči podle věku v Praze v roce 2021	72
Graf 5.3: Hospitalizace v Praze u osob ve věku 65 a více let v nemocnicích akutní a následné péče podle oddělení	73
Graf 6.1: Století a starší důchodci v Praze v letech 2015 až 2023	78
Graf 6.2: Průměrná měsíční výše starobního důchodu ¹⁾ v Praze a Česku podle pohlaví v letech 2015 až 2023	79
Graf 6.3: Meziroční růst starobních důchodů (bez souběhu) v Praze a růst spotřebitelských cen v domácnostech důchodců	82
Graf 6.4: Počet lůžek ve vybraných zařízeních pro seniory na 1 000 seniorů v Praze a Česku	83
Graf 6.5: Klienti v domovech pro seniory a domovech se zvláštním režimem v Praze podle pohlaví	84
Graf 6.6: Klienti ve vybraných zařízeních na 1000 obyvatel v krajích ve věku 65 a více let (2023)	85
Graf 6.7: Sociální služba v domovech pro seniory - klienti a žadatelé v Praze	85
Graf 6.8: Sociální služba v domovech se zvláštním režimem - klienti a žadatelé v Praze	86
Graf 7.1 Kandidáti a zastupitelé v Praze ve volbách do zastupitelstva hl. m. Prahy a městských částí podle věku v roce 2022	88
Graf 7.2 Kandidáti v hl. m. Praze podle věku ve volbách do zastupitelstev městských částí a hl. m. Prahy v letech 2014, 2018 a 2022	88
Graf 7.3 Zastupitelé v hl. m. Praze podle věku ve volbách do zastupitelstev městských částí a hl. m. Prahy v letech 2014, 2018 a 2022	89
Graf 7.4 Domácnosti s připojením k internetu v hl. m. Praze	91
Graf 7.5 Uživatelé internetového bankovníctví ve věku 16 a více let v hl. m. Praze	92
Graf 7.6 Uživatelé sociálních sítí ve věku 16 a více let v hl. m. Praze	93
Graf 8.1: Výzkumní pracovníci v Praze podle sektoru provádění a věku v roce 2020	94
Graf 8.2: Výzkumní pracovníci ve věku 65 let a více podle sektorů provádění, pohlaví a věku v Praze v roce 2020	96
Graf 8.3: Lékaři ve věku 65 a více let podle 15 nejčastějších odborností v Praze (k 31. 12. 2023)	99

Seznam kartogramů

Kartogram 1.1 Změna podílu seniorů ve věku 65 a více let na populaci celkem mezi lety 2015-2023 v městských částech Prahy	18
Kartogram 1.2 Podíl osob ve věku 65 a více let (%) na populaci celkem (k 31. 12. 2023) v městských částech hl. m. Prahy	19
Kartogram 1.3 Podíl věřících ve věku 65 a více let mezi osobami stejného věku (%) v městských částech Prahy (osoby se zjištěným vztahem k víře)	23

Kartogram 2.1 Podíl osob ve věku 65 a více let s úplným středním a vysokoškolským vzděláním v městských částech hl. m. Prahy.....	34
Kartogram 2.2 Podíl zaměstnaných osob ve věku 65 a více let na obyvatelstvu ve stejném věku v městských částech hl. m. Prahy.....	43
Kartogram 4.1 Domácnosti jednotlivců žen ve věku 65 a více let a jejich podíl na celkovém počtu domácností jednotlivců žen v městských částech hl. m. Prahy.....	62
Kartogram 4.2 Domácnosti jednotlivců mužů ve věku 65 a více let a jejich podíl na celkovém počtu domácností jednotlivců mužů v městských částech hl. m. Prahy.....	62
Kartogram 6.1 Podíl příjemců předčasných starobních důchodů (bez poměrných, bez souběhu) na příjemcích starobních důchodů v 10 územních obvodech hl. m. Prahy v roce 2023.....	76
Kartogram 6.2 Průměrná výše starobního důchodu mužů (bez souběhu, bez poměrných důchodů) v 10 územních obvodech hl. m. Prahy v roce 2023.....	80
Kartogram 6.3 Průměrná výše starobního důchodu žen (bez souběhu, bez poměrných důchodů) v 10 územních obvodech hl. m. Prahy v roce 2023.....	81
Kartogram 7.1 Kandidáti ve věku 65 a více let a jejich podíl na kandidátech celkem ve volbách do zastupitelstev městských částí hl. m. Prahy v roce 2022.....	89

* * *

Čárka (-) v tabulce na místě čísla značí, že se jev nevyskytoval.

Tečka (.) na místě čísla značí, že údaj není k dispozici nebo je nespolehlivý.

Křížek (x) značí, že zápis není možný z logických důvodů.

Nula (0) se v tabulce používá pro označení číselných údajů menších než polovina zvolené měřicí jednotky.

Zkratka „i. d.“ v tabulce nahrazuje individuální údaj, který nelze zveřejnit.

Výpočty v tabulkách jsou prováděny z nezaokrouhlených údajů (včetně součtů).

Publikované údaje jsou platné k 15. 11. 2024. Zpřesňují údaje publikované již dříve, ale mohou být ještě dále upřesňovány.

Pokud není uveden zdroj, jsou uveřejněny údaje ze statistických zjišťování ČSÚ.

Hodnotové údaje jsou uvedeny v běžných cenách, pokud není uvedeno jinak.

Úvod

V dlouhodobém demografickém vývoji (včetně projekce na několik desetiletí) dochází k postupnému stárnutí obyvatelstva v hlavním městě Praze, přičemž se zvyšuje počet seniorů a roste jejich podíl na populaci. Je tedy velmi potřebné se otázkami života seniorů a péče o tuto významnou část obyvatelstva zabývat. Proto jsme se této problematice začali podrobněji věnovat a pokusili se shromáždit disponibilní statistické údaje, které by o životě seniorů vypovídaly.

Předkládaný materiál je již druhým statistickým obrazem o postavení seniorů v Praze. Navazuje na publikaci vydanou v roce 2016 s názvem „Senioři v hl. m. Praze – 2015“ a také na materiál „Senioři v ČR v datech – 2023“. Zahrnuje především oblasti, kde můžeme tento vývoj kvantifikovat pomocí statistických ukazatelů, přičemž klademe důraz na jevy v kraji významné. Tam, kde je to možné, přidáváme i data za nižší územní úroveň, než je Praha.

Pojem „senior“ není v této analýze striktně věkově vymezen. Jako základ jsme však zvolili přístup, že za seniory jsou obecně považovány osoby ve věku 65 a více let. V některých případech pak používáme i data za věkovou kategorii 60 a více let, případně pracujeme s daty za skupinu starobních důchodců a podobně. V každé kapitole je vždy uvedeno, jak je skupina seniorů vymezena.

Samotná analýza je zaměřena na oblast demografie (věková struktura obyvatelstva a její předpokládaný vývoj, vývoj úmrtnosti a příčiny úmrtí, dlouhodobá migrace), vzdělanost a ekonomickou aktivitu, bydlení a strukturu domácností seniorů, jejich zdravotní stav, zdravotní a sociální péči o seniory. Zabývali jsme se však také aktivitami seniorů, především jejich účastí ve volbách a také využíváním informačních technologií mezi seniory. Oproti předchozí publikaci jsme zařadili navíc údaje o věkové struktuře výzkumných pracovníků a lékařů.

Důležitým a poměrně podrobným zdrojem dat o seniorech, jak z obsahového, tak z územního hlediska, je sčítání lidu, domů a bytů, které se uskutečnilo v březnu 2021. Využíváme však také další statistické zdroje dat, jako jsou například demografická statistika, výběrové šetření pracovních sil nebo šetření Příjmy a životní podmínky domácností (SILC). Kromě vlastních zdrojů ze zjišťování ČSÚ v analýze najdete také poměrně podrobné údaje z rezortních statistik, především z Ministerstva práce a sociálních věcí, České správy sociálního zabezpečení nebo Ústavu zdravotnických informací a statistiky Ministerstva zdravotnictví.

V publikaci jsme nemohli postihnout všechny aspekty života seniorů, proto jsme vybrali pouze některá témata, pro která jsme shromážдили data a dále se jimi v textu, grafech, tabulkách a kartogramech zabýváme. Věříme, že publikace bude dobrým pomocníkem při orientaci v datech, která popisují život seniorů v Praze.

Shrnutí hlavních poznatků

1. Demografické charakteristiky populace seniorů

- V hl. m. Praze žilo celkem 256 648 osob starších 65 let a ti tvořili 18,5 % všech obyvatel. Byl to zároveň nejmenší podíl seniorů ze všech krajů ČR. Z celkového počtu seniorů v Praze v roce 2023 představovaly ženy 59,0 %.
- Počet obyvatel ve věku 65 a více let v hl. m. Praze dlouhodobě narůstá. Nejvíce se pak navyšuje počet obyvatel ve vyšších věkových skupinách 85-89 let a 90-94 let.
- Ženy se v průměru dožívají výrazně vyššího věku než muži, rozdíly jsou patrné především v kategorii nad 85 let.
- Zvyšující se počet seniorů nemá vliv na hodnotu průměrného věku ani na index stárí, jelikož v Praze souběžně přibývají také obyvatelé v dětském a produktivním věku.
- Převážná většina mužů starších 65 let byla ženatých (67,2 %), pouze 10,7 % ovdovělých, 5,3 % svobodných a 16,1 % bylo rozvedených. Ženy v tomto věku byly z 36,2 % ovdovělé a 38,8 % žen žilo v manželství. Zbývajících 3,9 % žen bylo svobodných a 20,7 % rozvedených.
- Převážná většina obyvatel ve věku 65 a více let, která ve Sčítání lidu, domů a bytů 2021 vyplnila otázku na národnost, se přihlásila k české národnosti (95,4 %). Druhou nejčastější uváděnou národností byla národnost slovenská (2,2 %), třetí národnost moravská (0,7 %), čtvrtá národnost ruská (0,6 %) a pátá národnost ukrajinská (0,4 %).
- Z celé populace osob starších 65 let bylo v Praze 28 % věřících osob. Podíl seniorů, kteří se označili za věřící, ale nepřihlásili se k žádné církvi, byl 10,9 %. Podíl věřících přihlášených k církvi nebo náboženské společnosti představoval 17,1 % populace ve věku 65 a více let.
- Z osob nad 65 let žijících v době Sčítání lidu v Praze se jich 93,4 % narodilo v ČR, a 6,6 % v zahraničí. Podíl rodilých Pražanů v této věkové skupině byl 54,1 %.
- Mezi roky 2015 až 2023 tvořili senioři 2 až 3,2 % z celkového počtu přistěhovalých. Mezi vystěhovalými měli senioři v tomto období podíl v rozmezí 5,6 až 7,7 %. Také celkové saldo migrace osob ve věku 65 a více ukazuje, že stěhováním seniorů z Prahy každoročně ubývají.
- Trend postupně se zvyšující střední délky života byl v letech 2020 až 2022 narušen pandemií Covid-19.
- Pandemie Covid-19 nejvýrazněji zasáhla věkové skupiny 70-74 let a 75-79 let, kde bylo v letech 2020-2022 výrazněji více zemřelých, než v předchozích letech.
- Z pohledu struktury zemřelých podle pohlaví je od roku 2015 do roku 2021 zřejmý nárůst zastoupení mužů mezi zemřelými seniory v daném roce, a to ze 44,7 % v roce 2015 na 48,6 % v roce 2021. V následujících dvou letech podíl zemřelých mužů mezi seniory mírně poklesl na hodnotu 47,2 %.
- Nejčastějším místem úmrtí seniorů je zdravotnické zařízení lůžkové péče (u mužů v 62,5 % případů úmrtí, u žen v 59,4 %). Druhým nejčastějším místem úmrtí byl domov, kde zemřelo 23,2 % mužů a 19,2 % žen, za ním následovalo úmrtí v zařízení sociálních služeb (muži 7,2 %, ženy 15,9 %).
- V roce 2023 zemřelo nejvíce osob ve věku 65 a více let na nemoci oběhové soustavy, konkrétně 41,1 % všech zemřelých seniorů. Druhou nejčastější příčinou úmrtí byly novotvary (24,6 % zemřelých seniorů). Na covid-19 zemřelo v roce 2023 celkem 2,0 % ze všech zesnulých seniorů.

- V roce 2023 byla naděje dožití u žen ve věku 65 let v průměru 21,1 let, u mužů 17,4 let. V letech 2015-2019 délka dožití u seniorů postupně rostla, v letech 2020 a 2021 se však vlivem pandemie covid-19 snížila, v roce 2022 se vrátila na předcovidové hodnoty a v roce 2023 opět mírně roste.
- U naděje dožití ve věku 65 let se v průběhu posledních 8 let prohluboval rozdíl mezi muži a ženami.

2. Vzdelanost a ekonomická aktivita seniorů

- Struktura nejvyššího dosaženého vzdělání seniorů v Praze se poměrně výrazně odlišuje od ostatních krajů. U seniorů v hlavním městě měly podle SLDB 2021 významné zastoupení tři typy vzdělání: úplné střední vzdělání s maturitou (32,6 %), střední vzdělání včetně vyučení bez maturity (29,1 %) a vysokoškolské vzdělání (25,8 %).
- Senioři mužského pohlaví mnohem častěji dosahovali vyššího vzdělání než ženy. U mužů převažovalo nejvyšší dosažené vzdělání vysokoškolské (35,3 %), u žen úplné střední vzdělání s maturitou (37,6 %).
- Podle výsledků VŠPS za rok 2023 bylo 33,4 tis. (5 %) pražských zaměstnaných ve věkové skupině 65 a více let. Míra ekonomické aktivity u této věkové skupiny dosáhla na 14,9 %.
- Nejčastější variantou postavení v zaměstnání byla dle SLDB 2021 i u seniorů zaměstnanecká místa (67,5 %). Zaměstnaní senioři však častěji než produktivní složka populace podnikali.
- Nejvíce zaměstnaných pražských seniorů našlo uplatnění v odvětví profesní, vědecké a technické činnosti (13,4 %), dále ve vzdělávání (12 %) a zdravotní a sociální péči (10,5 %).
- Podle klasifikace zaměstnání CZ-ISCO pracovali senioři v hlavním městě nejčastěji jako specialisté (35,8 %), techničtí a odborní pracovníci (20,6 %) a pracovníci ve službách a prodeji (12,6 %).
- Zaměstnaní pražští senioři dosáhli nejčastěji vysokoškolského vzdělání (43,3 %), úplného středního vzdělání s maturitou (28,3 %) nebo středního vzdělání včetně vyučení bez maturity (19,4 %).
- V době SLDB 2021 bylo v Praze 14 095 podnikajících seniorů, mezi nimiž výrazně převažovaly OSVČ (94,6 %). Senioři ale ve větší míře než zaměstnaní v produktivním věku působili jako zaměstnavatelé (5,4 %), nejvíce v oboru zdravotní a sociální péče.
- Ke dni sčítání 2021 žilo v Praze 141 158 seniorek. Většina z nich již nepracovala. Neaktivnější byly ženy rozvedené. Podnikání provozovaly zejména ženy vdané.
- I mezi seniory existuje malá skupina nezaměstnaných evidovaných na úřadu práce. Postupně jich přibývá.
- Podle Informačního systému o průměrném výdělku pobírali senioři v Praze v roce 2023 ve mzdové sféře v průměru 51 913 Kč/měsíc a v platové sféře 54 332 Kč/měsíc hrubého. Muži dosahovali v obou sférách vyšších výdělků než ženy.

3. Příjmy a výdaje domácností seniorů

- V Praze dosáhly v roce 2022 roční čisté peněžní příjmy domácností na osobu v průměru 340,7 tisíc Kč u všech domácností. Senioři jednotlivci měli příjmy na úrovni 315,5 tisíc Kč, tedy o 7,4 % méně. Dvoučlenná domácnost s alespoň jedním seniorem měla roční čistý příjem na osobu na úrovni 320,0 tisíc Kč, což představuje o 6,1 % méně než v případě domácností celkem. Rozdíly mezi příjmy všech domácností a domácností seniorů byly v Praze větší než v ČR.

- V období 2016 až 2022 rostly čisté příjmy domácností v Praze průměrně o 6,9 % ročně, domácnostem jednotlivců seniorů o 8,1 % a u dvoučlenných domácností s alespoň jedním seniorem průměrně o 7,0 % ročně.
- Domácnostem jednotlivců seniorů rostly v období 2016 až 2022 příjmy i v reálném vyjádření (kromě roku 2020, kdy jejich reálné příjmy poklesly). V domácnostech dvou dospělých, kdy alespoň jednomu bylo více než 65 let, rostly reálné příjmy také, v roce 2022 jim však mírně poklesly (meziročně o 0,3 %). Podobně tomu bylo u domácností v Praze celkem, dlouhé období od roku 2016 těmito domácnostem příjmy rostly, rok 2022 představoval zlom s vůbec největším poklesem reálných příjmů (o 7,7 %) v porovnání s domácnostmi seniorů.
- Seniorské domácnosti se mírně lišily v tom, z jakých zdrojů pocházely jejich příjmy. V domácnostech, kde spolu žili dva dospělí, z nichž alespoň jeden byl senior, tvořily v roce 2022 příjmy z důchodů 58,2 %, příjmy z pracovní činnosti 32,9 %, ostatní příjmy 7,3 % a sociální dávky jen 1,6 %. V Praze v domácnostech jednotlivců seniorů tvořily v roce 2022 největší část důchody (73,1 %) a výrazně méně pracovní příjmy (17,1 %). Ostatní příjmy pak představovaly 8,0 %. Sociální dávky tvořily u seniorů jednotlivců také zanedbatelný podíl (1,7 %).
- V Praze byl v domácnostech seniorů jednotlivců vyšší podíl příjmů z pracovní činnosti než v Česku. V Praze to bylo 17,1 %, v Česku 8,2 %, tedy dvakrát méně. Zároveň byl v pražských domácnostech seniorů jednotlivců menší podíl důchodů na jejich celkových příjmech, a naopak vyšší podíl tzv. ostatních příjmů (2x více) než v Česku celkem.
- Většina domácností v Praze vycházela v letech 2019 až 2023 relativně dobře se svým příjmem. Ze všech domácností vycházela ve sledovaném období snadno až velmi snadno 21 až 24 % domácností, z domácností seniorů jednotlivců to bylo 14 až 17 % domácností a z domácností dvou dospělých, z nichž byl alespoň jeden ve věku 65 a více let šlo o 23 až 32 % domácností.
- Nejhuře se svými příjmy vychází senioři jednotlivci, což je vidět také na vyjádření, zda vychází se svými příjmy s obtížemi až velkými obtížemi. Takto se v období 2019 až 2023 vyjádřilo 21 až 30 % domácností jednotlivců seniorů. Oproti 12 až 15 % ze všech domácností v Praze.

4. Domácnosti a bydlení seniorů

- V textu o domácnostech seniorů jsme se zabývali seniorskými páry, kde jednomu bylo alespoň 65 let a druhému alespoň 60 let, a kteří byli bez závislých nebo se závislými dětmi, dále rodinami, kde byl jeden senior ve věku 65 a více let a ostatní členové domácnosti byli závislé nebo nezávislé děti, domácnostmi jednotlivců ve věku 65 a více let, rodinami prarodičů s vnoučetem (vnoučaty) a nerodinnými domácnostmi s více členy, kde všem bylo minimálně 65 let. Všech těchto domácností žilo v Praze 164,4 tisíc.
- Z těchto 164,4 tisíc, bylo nejvíce domácností seniorů jednotlivců (90,3 tisíc), dále domácností seniorů žijících v páru (60,5 tisíc) a 11,9 tisíc domácností, kde byl jeden člen ve věku 65 a více let, který bydlel ještě se závislým nebo nezávislým dítětem (tzv. neúplné rodiny). Obrázek doplňuje 1,0 tisíc domácností prarodičů s vnoučaty a 0,7 tisíc vícečlenných nerodinných domácností lidí ve věku 65 a více let.
- Domácnosti s jedním členem tvořily v Praze téměř 55 % domácností seniorů. Domácností, kde bydlí dvě osoby, bylo téměř 40 % (65,3 tisíc). Mohou s nimi žít ještě závislé nebo nezávislé děti. Pouze v 5 % domácností seniorů (8,7 tisíc) žili 3 až 4 členové a zanedbatelný je počet domácností seniorů, kde žije 5 a více členů (0,04 % z celkového počtu seniorských domácností).
- Ve 26 % domácností seniorů byl alespoň jeden pracující důchodce (v Česku byl tento podíl 17 %). Nejméně pracujících důchodců bylo v domácnostech jednotlivců seniorů. V domácnostech seniorů jednotlivců se vyskytovalo 80,4 % jednotlivců, kteří nebyli ani zaměstnaní, ani pracující důchodce. 18,4 %

domácností jednotlivců seniorů bylo v postavení pracující důchodce a pouze 1,2 % v postavení zaměstnaní, tj. bylo jim více než 65 let, nebyli ještě v důchodu a pracovali.

- Mezi domácnostmi seniorů jednotlivců bylo 65 157 žen (72,1 %) a 25 154 mužů (27,9 %). Mezi muži bylo nejvíce (40 %) seniorů ve věku 75 a více let a mezi ženami jich bylo ještě více (54 %).
- V domácnostech jednotlivců mužů ve věku 65 a více let bylo nejvíce rozvedených (41 %) a ovdovělých (30 %) mužů. U žen tomu bylo naopak – nejvíce bylo ovdovělých (57 %) a na druhém místě byly rozvedené ženy (32 %).
- Většina z pražských domácností seniorů bydlela v bytových domech (88 %). Ty domácnosti, které bydlely v rodinném domě, bydlely většinou ve vlastním domě (73 %) nebo formou bezplatného užívání (14 %). Ty, které bydlely v domech bytových, bydlely nejčastěji v osobním vlastnictví (47 %) a v nájemních bytech (téměř 22 %).
- V jak velkých bytech seniorské domácnosti žijí? Většinou bydlí seniorské domácnosti v bytech se 4 obytnými místnostmi (vč. kuchyně). Takových domácností je třetina. Druhá nejčastější velikost obývaných bytů byly byty se 3 obytnými místnostmi (27 %). Byty se 2 obytnými místnostmi, tedy byty již poměrně malé, byly využívány v Praze (18,8 %) dvakrát více než v Česku (9,9 %).

5. Zdraví a zdravotnictví

- Téměř tři čtvrtiny populace v Praze v roce 2022 uvedly, že celkově hodnotí svůj zdravotní stav jako „velmi dobrý či dobrý“. Stejnou odpověď uvedlo téměř 40 % seniorů ve věku 65-74 let a jedna pětina seniorů starších 75 let.
- Na otázku „Máte nějakou dlouhodobou nemoc či dlouhodobý zdravotní problém, který trvá či bude trvat 6 měsíců nebo i déle?“ uvedlo 43 % seniorů ve věku 65 - 74 let, že takový problém nemá. Podobně odpovědělo pouze 22 % osob ve věku 75 a více let.
- Zhruba 65 % seniorů starších než 75 let uvedlo, že mají dlouhodobá omezení ve svých činnostech, u seniorů ve věku 65-74 let se to týkalo jen 42 % osob.
- Z údajů zdravotnických účtů je možné získat data o výdajích zdravotních pojišťoven na zdravotní péči. Pokud si představíme, že výdaje na osobu v populaci celkem reprezentují 100 %, pak z těchto údajů plyne, že v Praze v roce 2021 lidé ve věku 60-64 let měli tyto výdaje o 33 % vyšší než je průměr Prahy, lidé ve věku 80-84 let již 2,5 krát vyšší a lidé ve věku 85-89 let již 2,9 krát vyšší než je průměr pražské populace.
- Lidé ve věku 65 a více let hospitalizovaní v Praze v nemocnicích akutní a následné péče, byli nejčastěji ošetřováni na interně (20 % hospitalizačních případů této věkové kategorie), na kardiologii (13 %) a chirurgii (11 %). Pro srovnání, na oddělení interna bylo v roce 2021 hospitalizováno 13 % z celkového počtu hospitalizovaných (bez ohledu na věk), na oddělení kardiologie téměř 8 % a na chirurgii 11 % všech hospitalizovaných.
- Na oddělení interna bylo v roce 2021 v pražských nemocnicích 103,1 hospitalizovaných ve věku 65 a více let v přepočtu na 1 000 osob stejného věku. Na stejném oddělení bylo oproti tomu hospitalizováno jen 32,2 hospitalizačních případů na 1 000 osob celkové populace. Na oddělení kardiologie to bylo 65,3 hospitalizovaných v seniorském věku a na oddělení chirurgie 53,9. Na kardiologii bylo však pouze 19,2 hospitalizačních případů celkem na 1 000 osob celkem a na chirurgii pak 28,9 hospitalizačních případů celkem na 1 000 osob celkem.
- Největší rozdíly v počtu hospitalizací přepočtených na danou věkovou kategorii pak byly v odděleních následná péče, kardiologie, rehabilitace, interna a pneumologie, kdy v relativním počtu hospitalizací zde několikanásobně převládali lidé v seniorském věku nad populací celkem.

6. Důchody a sociální služby

- V prosinci roku 2023 pobíralo celkem 87,9 tisíc mužů a 105,8 tisíc žen plný starobní důchod (sólo důchod, bez poměrných důchodů). Z toho 18 % mužů a 16,8 % žen mělo předčasný starobní důchod. Mezi příjemci starobních sólo důchodů bylo 55 % žen.
- V letech 2015 až 2023 počet starobních důchodců mírně klesal. Na konci období v roce 2023 bylo o 2,7 % méně starobních důchodců a o 7,3 % méně starobních důchodkyň. Naopak počet příjemců předčasných starobních důchodů rostl, tzn. zvyšovalo se jejich zastoupení mezi starobními důchodci.
- Mezi muži byl v období 2015-2023 stejný podíl osob s předčasným důchodem jako mezi ženami (zhruba 15 %). To neplatí pro rok 2023, kdy se zvýšil jak počet, tak podíl předčasných důchodů. Mezi muži bylo v roce 2023 více osob pobírajících předčasný starobní důchod (18,0 %), než mezi ženami (16,8 %). V Praze je výrazně menší zastoupení starobních důchodců s předčasným důchodem než v Česku. V Česku bylo mezi sólo starobními důchodci 34,2 % předčasných důchodů a mezi sólo starobními důchodkyněmi 33,8 %.
- Mezi příjemci starobních důchodů v kombinaci s důchody pozůstalostními (vdovskými a vdoveckými) je drtivá převaha žen. Mezi lety 2015 a 2023 bylo v Praze 53,3 až 47,3 tisíc žen s přiznaným starobním důchodem v souběhu s vdovským. Mužů, kteří pobírali starobní a zároveň vdovecký důchod, bylo v období 2015-2023 od 9,2 tisíc do 8,6 tisíc. Z celkového počtu starobních důchodců, kteří zároveň pobírali pozůstalostní důchod, bylo například v roce 2023 téměř 85 % žen.
- V Praze bylo v roce 2015 celkem 107 a v roce 2023 již 200 důchodců ve věku 100 a více let. Pražští století důchodci tvořili v roce 2023 celkem 21 % těchto důchodců v Česku. Mezi stoletými důchodci bylo zhruba 85 % žen a 15 % mužů. Tento poměr platil i pro Česko celkem.
- V roce 2023 dosáhla průměrná výše starobního důchodu v Praze (bez souběhu s jinými důchody a bez poměrných důchodů) celkem 21 519 Kč. Starobní důchody důchodců v celém Česku pak byly o 5,6 % menší než v Praze. Ženy v Praze měly průměrný starobní sólo důchod (20 413 Kč) o 10,7 % nižší než muži (22 850 Kč).
- U mužů dosáhl průměrný starobní důchod (bez souběhu, bez poměrných) v roce 2023 na hodnotu 22 850 Kč a předčasný důchod na úroveň 20 011 Kč. Starobní důchod v souběhu s vdoveckým byl nejvyšší a to 25 863 Kč. Průměrné starobní důchody u mužů rostly v letech 2015 až 2023 tempem od 0,9 % až po 16,9 % meziročně. Největší meziroční růst se týkal roku 2022.
- U žen dosáhl průměrný starobní důchod (bez souběhu, bez poměrných) v roce 2023 na hodnotu nižší než u mužů – na 20 413 Kč a předčasný důchod na úroveň 17 796 Kč. Starobní důchod v souběhu s vdovským byl opět nejvyšší a to 23 961 Kč. Průměrné starobní důchody u žen rostly podobným tempem, jako u mužů.
- Reálný růst starobních důchodů celkem – tedy růst po promítnutí růstu cen (inflace) se ve sledovaném období pohyboval od 0,3 % v roce 2016 po 5,2 % v roce 2019. Rok 2022 byl v tomto ohledu výjimečný – došlo k reálnému poklesu důchodů o 1,7 %.
- V Praze bylo v roce 2023 celkem 31 domovů pro seniory a 26 domovů se zvláštním režimem. V domovech pro seniory mohli klienti využít 2,6 tisíc lůžek, v domovech se zvláštním režimem 1,8 tisíc lůžek.
- Co se týče kapacit, u obou typů zařízení došlo k růstu počtu lůžek: v domovech pro seniory o 9,1 %, v domovech se zvláštním režimem se zvýšil počet lůžek dokonce 3,2 krát.
- V domovech pro seniory zůstává počet lůžek na 1 000 pražských seniorů po celé období 2015-2023 stabilní (9,2 až 11,0 lůžek na 1 000 obyvatel Prahy ve věku 65-ti let). V domovech se zvláštním režimem

se tento relativní počet lůžek zvýšil. V roce 2015 připadala na 1 000 seniorů 2,3 lůžka, v roce 2023 již 6,8 lůžka, což je téměř trojnásobný růst.

- Došlo sice ke zvýšení počtu domovů pro seniory (z 24 na 31), ovšem počet klientů byl víceméně stabilní. V roce 2015 využívalo službu domovů pro seniory téměř 2,4 tisíc klientů, v letech 2017-2019 se počet klientů přechodně zvýšil, aby se v roce 2023 zastavil na počtu téměř 2,5 tisíce klientů. Ženy tvoří 80 % klientů domovů pro seniory.
- Počet domovů se zvláštním režimem se zvýšil v uvedeném období výrazně (z 11 na 26). Významně se také zvýšil počet klientů těchto domovů. V roce 2015 jich bylo 0,5 tisíc, v roce 2023 už 1,6 tisíc, nárůst počtu klientů byl tedy více než trojnásobný.
- Statistika sleduje také počet odmítnutých žadatelů o služby domovů pro seniory a domovů se zvláštním režimem. Počet neuspokojených žadatelů na počet klientů udává míru zájmu o sociální službu. V Praze připadlo v roce 2023 v domovech pro seniory na 1 klienta 2,4 neuspokojených žadatelů. Od roku 2015 došlo k poklesu z hodnoty 2,7, v roce 2020 pak byl tento počet ještě o něco vyšší.
- V domovech se zvláštním režimem připadlo v roce 2023 v Praze na jednoho klienta 1,8 neuspokojených žadatelů, což byla úroveň shodná s údajem naměřeným v roce 2018. V roce 2021 se počet neuspokojených žadatelů na jednoho klienta přechodně snížil na 1,3.

7. Aktivity seniorů

- Voleb do zastupitelstva hl. m. Prahy a městských částí se v roce 2022 celkem zúčastnilo 8 231 platných kandidátů, přičemž 1 475 z nich bylo ve věku 65 a více let. Senioři tedy tvořili 17,9 % všech platných kandidátů.
- Do zastupitelstev městských částí Prahy bylo celkem zvoleno 1 184 zastupitelů, z nichž 85 bylo ve věku 65 a více let. Podíl zvolených seniorů mezi zastupiteli tak činil 7,2 %. Nejvíce (83) jich bylo zvoleno do městských částí Prahy (97,7 %).
- Ve srovnání s volbami do zastupitelstva hl. m. Prahy a městských částí v letech 2014 a 2018, se v roce 2022 ucházelo o mandát nejméně kandidátů seniorů. V roce 2014 jich bylo 1 701, v roce 2018 dokonce 1 822 a v roce 2022 jen 1 475.
- Počet zvolených zastupitelů seniorů byl téměř stejný – v roce 2014 bylo zvoleno 88 zastupitelů seniorů a v letech 2018 i 2022 bylo do zastupitelstva zvoleno shodně 85 zastupitelů seniorů.
- Nejvíce platných kandidátů ve věku 65 a více let do zastupitelstva hl. m. Prahy ve volbách v roce 2022 kandidovalo za Komunistickou stranu Čech a Moravy (KSČM). Těch bylo 40 z celkových 172 kandidátů seniorů, což tedy představovalo 23,3 % všech platných kandidátů seniorů.
- Do funkce zastupitele jednotlivých městských částí Prahy bylo nejvíce kandidátů v seniorském věku zvoleno za ODS. Konkrétně bylo úspěšných 25 kandidátů seniorů. Vysoký počet zvolených zastupitelů zaznamenalo také ANO 2011, které získalo 12 zastupitelů v seniorském věku.
- Podíl seniorů, kteří vlastnili počítač v domácnosti, činil 68,2 %. Ve sledovaných letech 2017-2023 vzrostl podíl domácností s počítačem v Praze o 6,8 p. b., zatímco u domácností seniorů to bylo dokonce o 21,6 p. b. Podíl domácností osob starších 65 let se stolním počítačem vzrostl od roku 2017 v Praze o 6,2 p. b. až na 38,1 %.
- Více než dvě třetiny pražských starobních důchodců (69,3 %) aktivně užívaly internet, přičemž od roku 2017 jejich podíl narostl o 21,5 p. b. Mobilní internet v roce 2023 využívalo 43,1 % pražských důchodců, což bylo o 31 p. b. více než v roce 2017.

- Starší generace častěji využívají internetové bankovníctví, než nakupování na internetu. V Praze tuto formu bankovníctví během roku 2023 využívalo 46,2 % seniorů a 57,9 % uživatelů ve věku 55+.
- Pouze 17,8 % pražských důchodců používalo v roce 2023 sociální sítě a v případě uživatelů ve věku 55+ to nebyla ani třetina (29,2 %).

8. Věková struktura ve vybraných zaměstnáních

- Mezi výzkumnými pracovníky ve vládním sektoru bylo v roce 2020 v Praze 9,6 % seniorů na 65 let. Ve vysokoškolském sektoru bylo výzkumných pracovníků ve věku 65 a více let podobné zastoupení (9,9 %).
- Z výzkumných pracovníků, kteří pracovali ve vládním sektoru, byl nejvyšší podíl seniorů ve zdravotnických zařízeních (10,5 % z celkového počtu výzkumníků ve zdravotnických zařízeních). Na ostatních pracovištích vládního sektoru (Akademie věd, další veřejné výzkumné instituce, knihovny, muzea a archivy) však bylo zastoupení seniorů podobné (mezi 8,1 až 9,8 %).
- Ve vysokoškolském sektoru byl podobný podíl seniorů mezi výzkumníky (9,9 %), jako v sektoru vládním (9,6 %). Nejstarší výzkumníci byli ve VŠ sektoru zaměstnání na soukromých vysokých školách. Zde podíl seniorů dosáhl na téměř 15 %. Na ostatních vysokých školách a ve fakultních nemocnicích nedosáhl podíl seniorů mezi výzkumníky ani na 10 %.
- Podnikatelský sektor se vyznačuje nízkým podílem seniorů mezi výzkumnými a technickými pracovníky. V Praze v roce 2020 bylo mezi těmito pracovníky pouze 1,4 % seniorů. Nejvíce seniorů pracovalo v malých podnicích do 50 zaměstnanců (4,7 % seniorů), naopak ve velkých podnicích s více než 250 zaměstnanci pracovalo na pozicích výzkumný a technický pracovník pouze necelé 1 % seniorů.
- Co se týče zastoupení žen a mužů na počtu výzkumných pracovníků, tak mezi výzkumnými pracovníci ve vysokoškolském sektoru bylo téměř stejné zastoupení seniorek (bylo jich 6,5 %), jako ve vládním sektoru (6,3 %). Podíl výzkumníků seniorů-mužů byl téměř dvakrát vyšší než podíl výzkumných pracovníků seniorek.
- Naopak mezi lékaři (údaje z konce roku 2023) bylo zastoupení seniorů vyšší než mezi výzkumnými pracovníky. Z téměř 11 tisíc lékařů v Praze bylo téměř 21 % ve věku 65 a více let. Z necelého 1,8 tisíce stomatologů bylo seniorů zhruba 19 %. V celém Česku byla situace podobná, jen mezi stomatology bylo seniorů ještě o něco více (téměř 25 %) než v Praze (19 %).
- Věkové složení lékařů se však lišilo podle odbornosti, kterou vykonávali. Stejně tak, jako jsou určité odbornosti, kde převažují muži (například ortopedie, chirurgie, kardiologie), jsou také odbornosti, kde jsou více zastoupeni starší, nebo naopak mladší pracovníci.
- Pokud se podíváme na pět nejčastějších odborností lékařů v Praze (interní lékařství, praktické lékařství pro dospělé, gynekologie, anesteziologicko-resuscitační oddělení (ARO) a chirurgie), tak nejvíce seniorů bylo mezi praktickými lékaři pro dospělé (téměř 27 %).
- I v dalších pěti nejčastěji se vyskytujících odbornostech bylo poměrně vysoký podíl lékařů ve věku 65 a více let: v oboru chirurgie a interna bylo 26 % seniorů. Lékařů a lékařek s odborností gynekologie bylo v Praze v roce 2023 o málo více než 22 %. Naopak nejméně seniorů (11 %) bylo mezi lékaři zařazenými do odbornosti ARO (anesteziologie-resuscitace).

1. Demografické charakteristiky populace seniorů

Data pro tuto kapitolu pochází převážně z datových zdrojů Českého statistického úřadu. Vycházíme z dat z každoročních demografických bilancí (údaje o zemřelých a údaje o stěhování) a z údajů ze Sčítání lidu, domů a bytů 2021. Data o zemřelých pochází z hlášení matričních úřadů, data o stěhování přebírá ČSÚ od Ministerstva vnitra ČR. Informace o střední délce života ve zdraví pochází z Eurostatu (statistický úřad Evropské unie).

Vývoj počtu seniorů, změny věkové struktury, index stáří

Podle údajů běžné demografické bilance žilo k 31. 12. 2023 na území hl. m. Prahy celkem 1 384 732 obyvatel. Z tohoto celkového počtu bylo 256 648 osob starších 65 let a tvořily tak 18,5 % všech obyvatel. Tento podíl byl nižší, než podíl za celou Českou republiku, který byl na úrovni 20,5 %. Praha také měla nejnižší podíl osob ve věku 65 a více let ze všech krajů ČR. Druhý nejnižší podíl byl v kraji Středočeském (18,7 %), nejvyšší pak v kraji Královéhradeckém (22,4 %) a kraji Zlínském (22 %).

Pro rozdělení seniorů podle pohlaví je charakteristické vyšší zastoupení žen. Z celkového počtu seniorů v Praze v roce 2023 představovaly ženy 59,0 %. Na 100 mužů ve věku 65 a více let tedy připadá 144 žen stejné věkové skupiny. V rámci České republiky tvořily ženy 57,9 % seniorů.

Tab. 1.1: Obyvatelstvo podle pohlaví a věku v hl. m. Praze k 31. 12. 2023

Zdroj: Demografická ročenka krajů - 2014 až 2023

	Celkem	z toho ve věku 65 a více let	v tom ve věku (% z počtu 65 a více let)						
			65–69	70–74	75–79	80–84	85–89	90–94	95 a více
Kraj celkem	1 384 732	256 648	66 965	67 140	60 869	34 691	17 022	7 991	1 970
muži	670 680	105 336	30 238	28 831	24 474	13 340	5 630	2 368	455
ženy	714 052	151 312	36 727	38 309	36 395	21 351	11 392	5 623	1 515
Kraj celkem (%)	100,0	18,5	26,1	26,2	23,7	13,5	6,6	3,1	0,8
muži	100,0	15,7	28,7	27,4	23,2	12,7	5,3	2,2	0,4
ženy	100,0	21,2	24,3	25,3	24,1	14,1	7,5	3,7	1,0
Z celku ženy v %	51,6	59,0	54,8	57,1	59,8	61,5	66,9	70,4	76,9
Počet žen na 100 mužů	106,5	143,6	121,5	132,9	148,7	160,1	202,3	237,5	333,0

Dlouhodobé časové srovnání ukazuje narůstající počet obyvatel ve věkové skupině osob starších 65 let. Mezi roky 2003 a 2023 vzrostl počet obyvatel ve věku 65 a více let o 39 % (tj. o 72 049 osob). Nejvýrazněji se přitom navýšil počet osob ve věkové kategorii 85–89 let, kde došlo za uplynulých 20 let k navýšení o 99,2 %, tedy skoro dvojnásobnému. Druhé nejvyšší navýšení za toto období bylo ve skupině 90-94 let, a to o 71 %.

Dlouhodobě postupně rostlo také zastoupení seniorů v populaci. Zatímco v roce 2003 tvořily osoby ve věku 65 let a více 15,8 % všech obyvatel Prahy, v roce 2023 to bylo již 18,5 %. Nejvyšší podíl seniorů byl v roce 2021, kdy tvořil 19,7 %. V posledních dvou letech však došlo k jeho snížení, a to hlavně vlivem velkého objemu přistěhovaných osob v produktivním věku ze zahraničí, především z Ukrajiny.

Se zvyšujícím se věkem, především vlivem úmrtnosti, logicky klesá početní zastoupení obyvatel. Zatímco v roce 2023 bylo ve věkové skupině 65–69 let 66 965 osob (tj. 26,1 % seniorů), ve věkové skupině 90-94 let byl jejich počet 7 991 (tj. 3,1% seniorů) a ve skupině osob starších 95 let jich bylo již jen 1 970 (tj. 0,8 % seniorů).

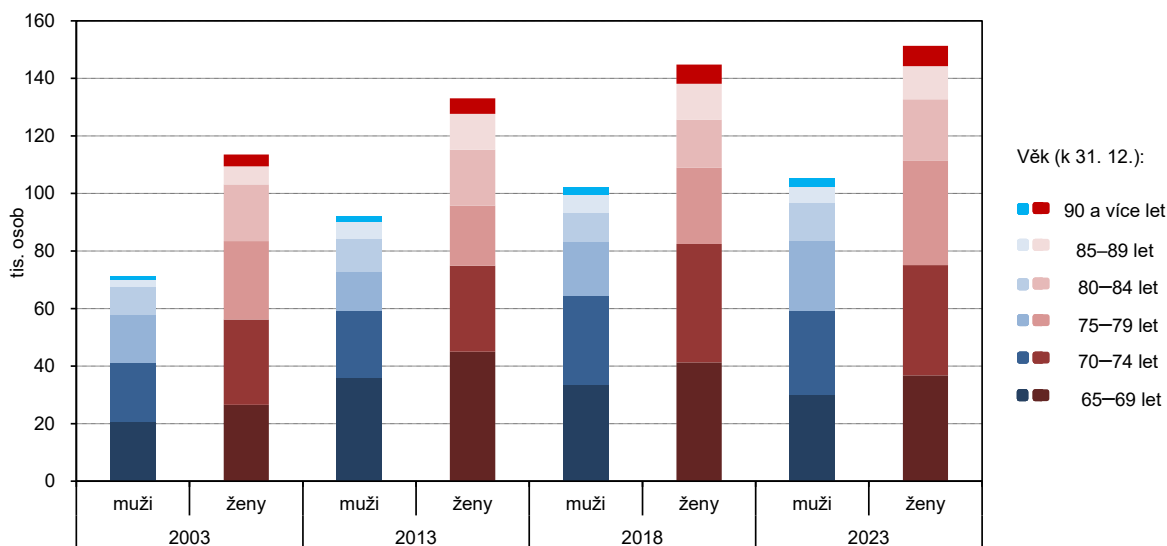
Z pohledu věkového složení můžeme sledovat rozdíly v početním zastoupení mužů a žen, neboť věková struktura mužů a žen je odlišná. Ve starší populaci ženy výrazně převažují (144 žen na 100 mužů ve věku 65

a více let). Vlivem úmrtnosti mužů v dřívějším věku se zastoupení mužů a žen v populaci nadále zvyšuje ve prospěch žen, ve věku 95 a více let již na 100 mužů v roce 2023 připadá 333 žen.

Graf 1.1: Obyvatelstvo hl. m. Prahy ve věku 65 a více let podle věku a pohlaví v letech 2003 až 2023

Zdroj: Demografická ročenka krajů - 2014 až 2023

Jedním z ukazatelů věkového složení je index stáří, udávající počet obyvatel ve věku 65 a více let na 100 osob ve věku 0–14 let. Poměr mladé a starší populace v dlouhodobějším časovém pohledu od roku 2003 do roku 2008, kdy dosáhl svého maxima (130 - tj. na 100 dětí ve věku 0–14 let připadalo 130 seniorů ve věku 65 a více let), trvale rostl. Od roku 2009 do roku 2013 můžeme sledovat mírné kolísání hodnot tohoto ukazatele. Od roku 2014 do současnosti pak začala hodnota tohoto indexu setrvale klesat (s výjimkou roku 2021) a v roce 2023 byl na hodnotě 117,4. To znamená, že v roce 2023 připadalo na 100 dětí do 14 let 117 seniorů nad 64 let. Pokles tohoto indexu v posledních deseti letech ukazuje, že v Praze přibývá také počet osob ve věku 0-14 let, což pomáhá vyvažovat postupně rostoucí počet seniorů.

Dalším ukazatelem indikujícím míru stárnutí populace je hodnota průměrného věku. V roce 2023 bylo obyvatelům Prahy v průměru 41,7 let. Za posledních 20 let se tak průměrný věk příliš nezvedl, v roce 2003 byla jeho hodnota 41,6 let. Oproti stavu před deseti lety se dokonce o 0,3 roky snížil, v roce 2013 byla hodnota průměrného věku obyvatel Prahy rovných 42 let. Za snížení průměrného věku v posledních letech může především výrazná imigrace lidí v produktivním, ale i dětském věku.

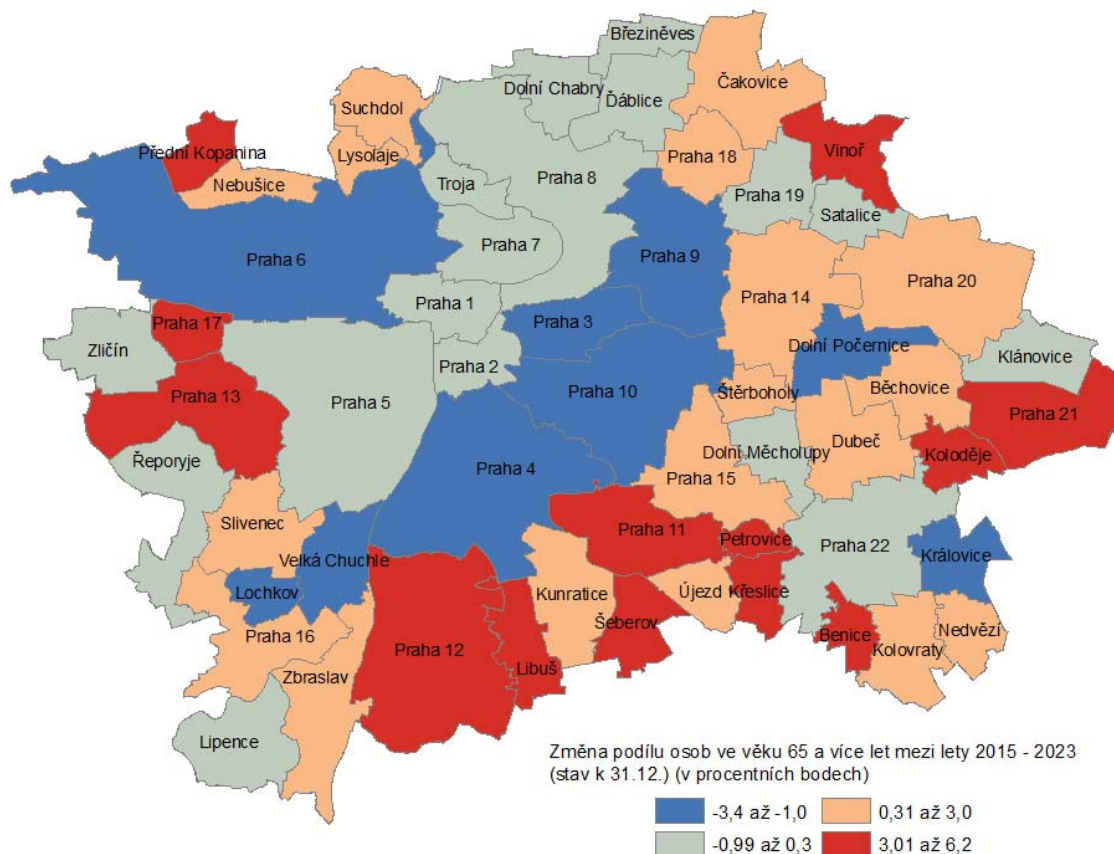
Správním obvodem hlavního města s nejstarší věkovou strukturou v současnosti je správní obvod Praha 11, v tomto obvodu představují senioři starší 65 let 24,4 % celkového počtu obyvatel. Druhý a třetí nejvyšší podíl mají senioři v SO Praha 12 (21,8 %) a v SO Praha 4 (20,8 %). Naopak nejméně seniorů z celkového počtu obyvatel mají správní obvody Praha 22 (12,4 %), Praha 18 (14,1 %) a Praha 14 (14,7 %). Pro tyto obvody platí, že se do nich v souvislosti s novou bytovou výstavbou ve větší míře stěhují mladé rodiny s dětmi.

V průběhu času se podíl osob starších 65 let na počtu obyvatel daného správního obvodu mění, a to oběma směry. Ve většině pražských správních obvodů došlo za posledních deset let, tj. mezi roky 2013 a 2023, k nárůstu jejich podílu. Podíl seniorů poklesl u 8 z 22 správních obvodů. Jednalo se o správní obvody v rozmezí Praha 2 až Praha 10 s výjimkou Prahy 5. Pokles podílu seniorů však byl v daných obvodech velmi mírný, největší byl zaznamenán na Praze 9 (-3,7 %), Praze 10 (-2,9 %) a Praze 4 (-2,6 %). Nejvyšší nárůst podílu seniorů během uvedených deseti let byl evidován ve správních obvodech Praha 12 (5,8 %), Praha 11 (5,7 %), a Praha 17 (5,6 %).

Situaci v městských částech ilustruje kartogram 1.1, který ukazuje části Prahy, kde se podíl seniorů od roku 2015 do roku 2023 snížil a také ty, kde se jejich podíl zvýšil.

Kartogram 1.1 Změna podílu seniorů ve věku 65 a více let na populaci celkem mezi lety 2015-2023 v městských částech Prahy

Zdroj: ČSÚ

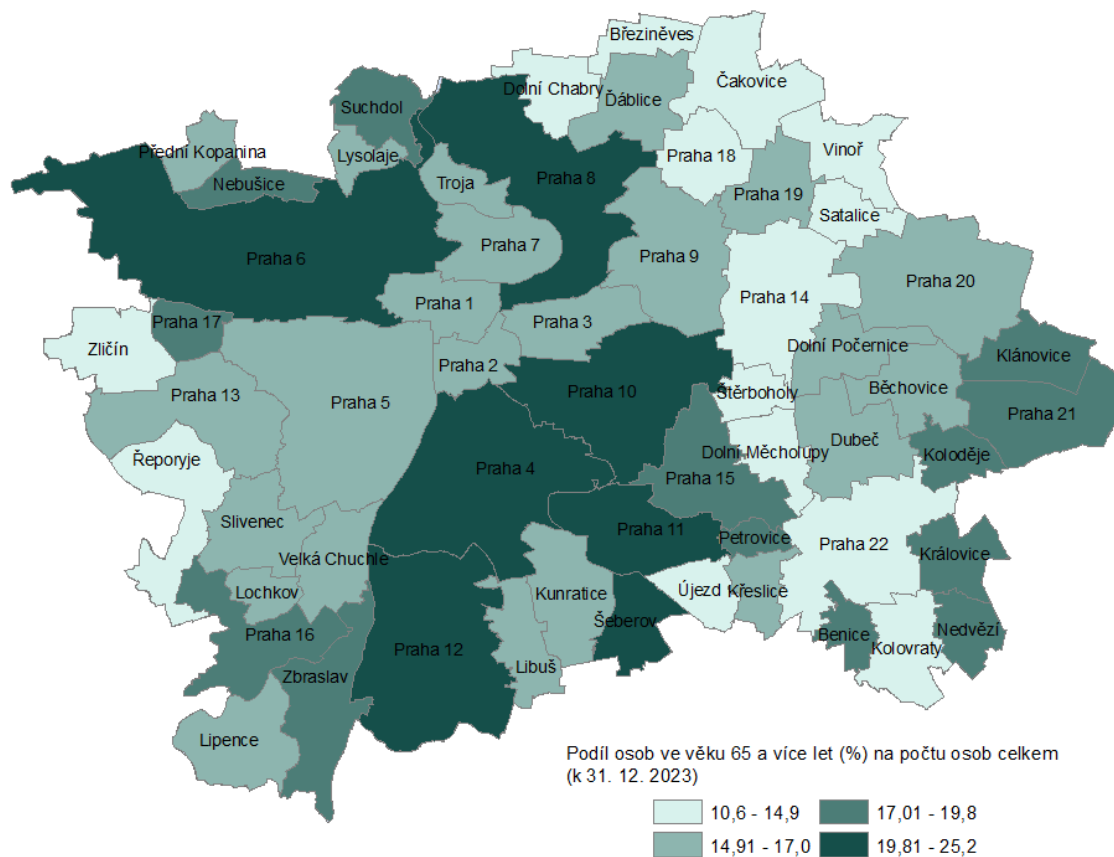
V posledních letech dochází k výraznějšímu nárůstu osob ve vyšších věkových kategoriích a k demografickým, sociálním i ekonomickým změnám uvnitř této věkové skupiny. Největší změny můžeme sledovat ve věkové skupině nejstarších osob (85 a více let), především u těchto osob dochází ke změnám nároků na životní úroveň a rozsah poskytovaných zdravotních i sociálních služeb.

Ve věkové skupině 85 a více let se ke konci roku 2023 nacházelo 26 983 osob, tj. 10,5 % všech seniorů starších 65 let. Přičemž nejvyšší podíly lze sledovat v centrálních správních obvodech, které jsou charakteristické klasickou bytovou zástavbou a dostupností všech potřebných služeb. Nejvyšší podíl seniorů starších 85 let z počtu seniorů ve věku 65 a více let byl k 31. 12. 2023 ve správních obvodech Praha 4 a Praha 6 (shodně 14,9 %) a Praha 10 (14,7 %). Nejnižší podíly zaznamenávají spíše okrajové správní obvody hlavního města, a to Praha 17 (5,7 %), Praha 13 a Praha 15 (shodně 6,5 %).

Kartogram 1.2 Podíl osob ve věku 65 a více let (%) na populaci celkem (k 31. 12. 2023) v městských částech hl. m. Prahy

Zdroj: ČSÚ

Rodinný stav, národnost, víra

Vedle struktury podle věku je významnou charakteristikou obyvatelstva jeho složení podle rodinného stavu. Nejspolehlivější zdroj údajů o rodinném stavu obyvatelstva představuje poslední Sčítání lidu, domů a bytů, které proběhlo v roce 2021. Obecně je rodinný stav obyvatel ovlivňován vývojem sňatečnosti a rozvodovosti v uplynulém období. Ve vyšším věku ovlivňuje strukturu obyvatelstva podle rodinného stavu především rozdílná úroveň úmrtnosti mužů a žen. Na počty a podíly osob podle věku a rodinného stavu dále působí nepravidelnosti věkové struktury zmíněné v předchozí části. U 6 878 žen a 7 810 mužů nebyl rodinný stav vůbec zjištěn, což představuje 1,1 % celkové populace.

Tab. 1.2: Obyvatelstvo podle rodinného stavu, pohlaví a podle věku v hl. m. Praze

Zdroj: SLDB 2021

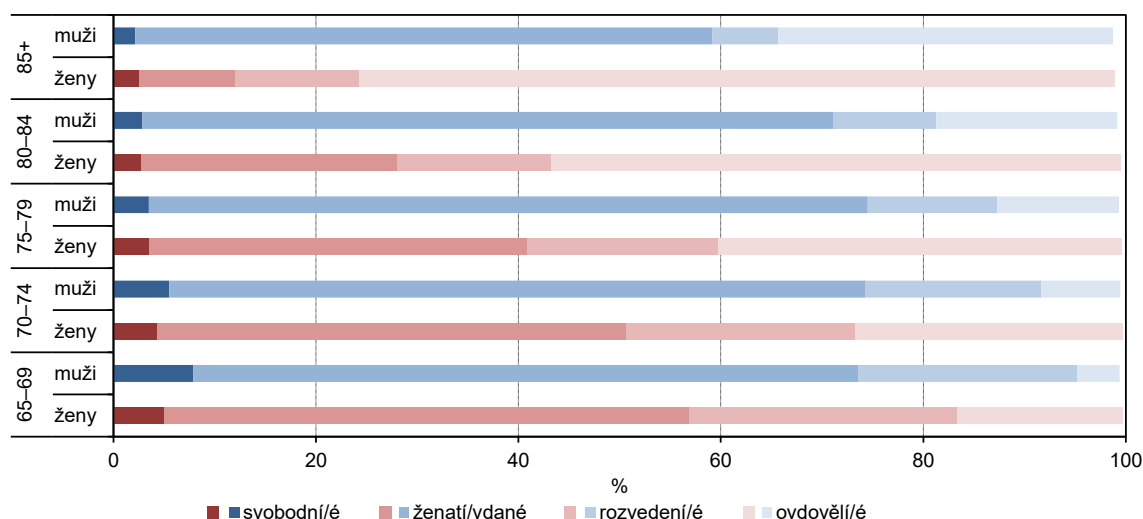
	Muži celkem	z toho				Ženy celkem	z toho			
		svobodní	ženatí	rozvedení	ovdovělí		svobodné	vdané	rozvedené	ovdovělé
Počet obyvatel	633 449	328 889	222 741	60 583	12 094	667 983	291 426	221 133	89 580	58 384
v %	100,0	51,9	35,2	9,6	1,9	100,0	43,6	33,1	13,4	8,7
65 a více let	97 819	5 154	65 760	15 751	10 488	141 158	5 535	54 752	29 166	51 072
v %	100,0	5,3	67,2	16,1	10,7	100,0	3,9	38,8	20,7	36,2
v tom ve věku										
65-69	30 695	7,9	65,7	21,7	4,2	37 962	5,0	51,9	26,4	16,4
70-74	28 182	5,5	68,8	17,4	7,8	38 224	4,3	46,3	22,6	26,4
75-79	20 524	3,5	71,0	12,8	12,0	30 700	3,5	37,3	19,0	39,8
80-84	10 209	2,8	68,2	10,2	17,9	16 670	2,7	25,3	15,2	56,2
85-89	5 575	2,3	62,1	7,0	27,6	10 949	2,5	12,6	12,7	71,3
90-94	2 272	2,0	48,2	5,9	42,5	5 306	2,2	5,2	11,8	79,3
95 a více	362	1,7	33,4	3,6	58,0	1 347	3,3	1,6	9,8	83,3

Struktura podle rodinného stavu u osob starších 65 let je odlišná od struktury podle rodinného stavu celé populace bez omezení věku. Nadpoloviční většina obyvatel hl. m. Prahy starších 65 let byla v době sčítání ženatá a vdaná (50,4 %) nebo ovdovělá (25,8 %). V rámci celé populace tvořili ženatí a vdané 34,1 % populace a ovdovělí 5,4 %.

Při hodnocení rodinného stavu podle pohlaví se vždy projevuje vyšší úmrtnost mužů a vyšší naděje dožití žen. Převážná většina mužů starších 65 let byla ženatých (67,2 %), pouze 10,7 % ovdovělých. Svobodných bylo jen 5,3 % mužů starších 65 let, 16,1 % bylo rozvedených. Naproti tomu ženy v tomto věku byly z 36,2 % ovdovělé a 38,8 % z nich žilo v manželství. Zbývajících 3,9 % žen bylo svobodných a 20,7 % rozvedených. Se zvyšujícím se věkem přirozeně přibývá podíl ovdovělých, v případě žen o něco dříve. V důsledku zvýšené úmrtnosti mužů bylo ze všech žen starších 95 let 83,3 % ovdovělých, kdežto z mužů ve věku 95 a více let bylo ovdovělých pouze 58,0 %.

Graf 1.2: Zastoupení mužů a žen ve věku 65 a více let v hl. m. Praze podle věku a rodinného stavu podle SLDB 2021

Zdroj: SLDB 2021

Velké rozdíly mezi oběma pohlavími byly u soužití v registrovaném partnerství. Z 93 seniorů, kteří žili v tomto rodinném stavu, bylo dle výsledků sčítání 82 mužů a pouze 11 žen.

Při sčítání lidu, domů a bytů byly také zjišťovány otázky týkající se národnosti a náboženské víry. Vyplnění těchto otázek nebylo povinné, jednalo se o dobrovolnou odpověď. Údaj vyplňoval každý občan podle svého rozhodnutí, včetně možnosti uvedení dvou národností či neuvedení žádné.

Ačkoliv se jednalo o dobrovolný údaj, otázku národnosti vyplnil v Praze poměrně velký podíl osob (71,6 %) u osob starších 65 let vyplnilo otázku národnosti dokonce 79,5 % osob dané věkové kategorie. Osoby, které vyplnily dvě národnosti, byly započítány u obou národností. Převážná většina obyvatel ve věku 65 a více let, která otázku národnosti vyplnila, se přihlásila k české národnosti (95,4 % osob starších 65 let). Druhou nejčastější uváděnou národností obyvatel nad 65 let byla národnost slovenská (2,2 %), třetí národnost moravská (0,7 %), čtvrtá národnost ruská (0,6 %) a pátá národnost ukrajinská (0,4 %).

Tab. 1.3: Obyvatelstvo ve věku 65 a více let podle národnosti, pohlaví a věku v hl. m. Praze

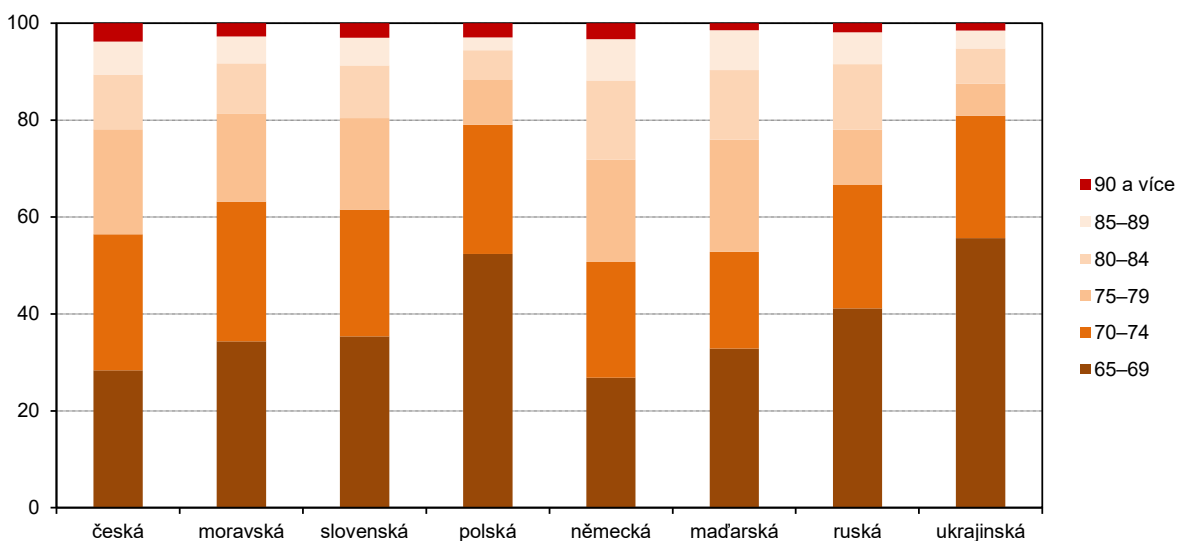
Zdroj: SLDB 2021

	Obyvatelstvo ve věku 65 a více let	v tom %		v tom věková skupina (%)			
		muži	ženy	65-69	70-74	75-79	80 a více
Počet obyvatel	238 977	40,9	59,1	28,7	27,8	21,4	22,0
z toho uvedená národnost							
Česká	181 279	40,7	59,3	28,4	28,0	21,7	21,9
Čínská	66	53,0	47,0	56,1	27,3	4,5	12,1
Maďarská	341	45,5	54,5	32,8	19,9	23,2	24,0
Moravská	1 357	50,1	49,9	34,3	28,8	18,1	18,7
Německá	540	50,0	50,0	26,9	23,9	21,1	28,1
Polská	376	23,9	76,1	52,4	26,6	9,3	11,7
Romská	83	42,2	57,8	57,8	31,3	8,4	2,4
Ruská	1 144	31,7	68,3	41,2	25,4	11,5	21,9
Slezská	49	61,2	38,8	30,6	38,8	10,2	20,4
Slovenská	4 149	40,3	59,7	35,4	26,2	18,9	19,6
Ukrajinská	708	35,0	65,0	55,6	25,3	6,6	12,4

Česká národnost převažovala u seniorů ještě výrazněji než v celkové populaci, kde se k ní přihlásilo 88,2 % osob. U moravské národnosti byly hodnoty podobné, v celé populaci se k ní přihlásilo 0,7 % osob, tedy jen o 0,1 p. b. více, než ve skupině nad 65 let. Velký rozdíl byl zaznamenán u ukrajinské národnosti, tu v rámci Prahy uvedlo 3,5 % osob oproti 0,4 % osob u skupiny seniorů.

Graf 1.3: Obyvatelstvo ve věku 65 a více let v hl. m. Praze podle věku a národnosti

Zdroj: SLDB 2021

Údaje o náboženském vyznání vyplňoval každý občan podle svého rozhodnutí. Uvedení tohoto údaje bylo nepovinné, stejně jako v případě otázky národnosti. Občané, pokud se rozhodli na otázku odpovědět, mohli využít uvedení odpovědi „bez náboženské víry“ nebo „věřící - nehlasící se k žádné církvi ani náboženské společnosti“ nebo „věřící - hlásící se k církvi, náboženské společnosti“ s možností doplnění konkrétní církve či náboženské společnosti.

Jelikož se jednalo o dobrovolnou otázku, zůstal údaj o náboženském vyznání při sčítání v roce 2021 ve velké míře nevyplněn. Osoby ve věku 65 a více let neodpověděly na tuto otázku v 26,9 % případů. Z celkové populace hlavního města nevedlo u této otázky odpověď 28,3 % osob, u seniorů tak byla vyplněnost o 1,4 p. b. větší. Podíl osob bez náboženské víry byl u osob ve věku 65 a více let 45,1 %, byl tedy o 4,6 procentních bodů nižší než u všech obyvatel Prahy.

Pokud vezmeme v úvahu obě kategorie věřících (hlásících se i nehlásících) bylo v Praze 28 % věřících osob z celé populace starších 65 let (údaje se tedy vztahují na všechny osoby ve věku 65 a více let, nikoliv jen na ty, co na otázku odpověděly). V rámci celé populace Prahy byl podíl věřících 22,1 %. Podíl seniorů, kteří se označili za věřící, ale nepřihlásili se k žádné církvi, byl 10,9 %. Podíl věřících přihlášených k církvi nebo náboženské společnosti představoval 17,1 % populace ve věku 65 a více let.

Tab. 1.4: Obyvatelstvo ve věku 65 a více let podle náboženské víry, pohlaví a věku v hl. m. Praze

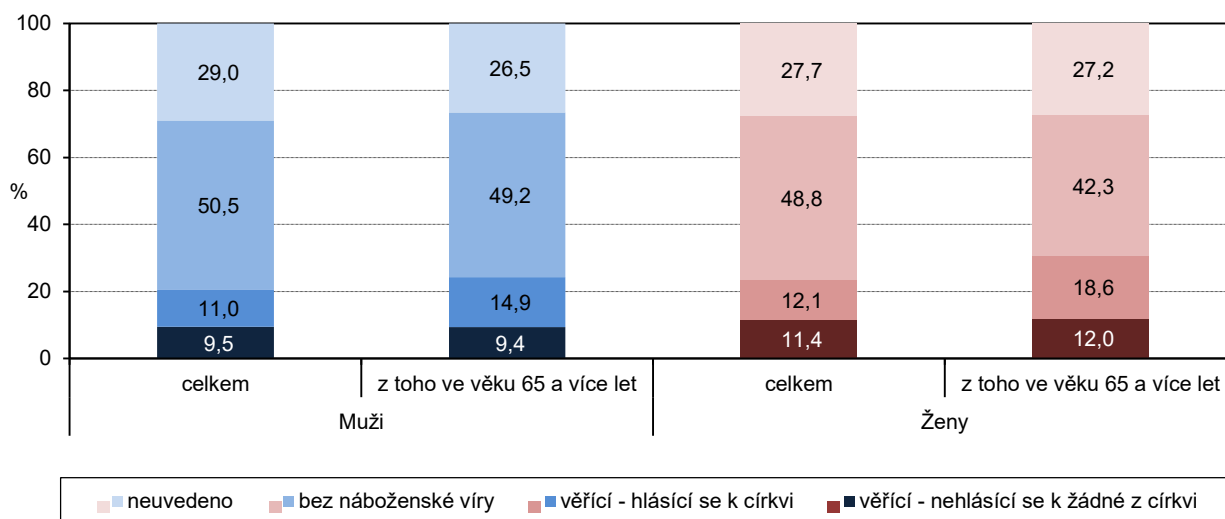
Zdroj: SLDB 2021

	Obyvatelstvo ve věku 65 a více let	v tom %		v tom věková skupina (%)			
		muži	ženy	65-69	70-74	75-79	80 a více
Počet obyvatel	238 977	40,9	59,1	28,7	27,8	21,4	22,0
z toho							
věřící - nehlásící se k církvi	26 083	35,3	64,7	25,1	26,5	24,1	24,2
věřící - hlásící se k církvi	40 769	35,7	64,3	17,0	23,5	25,0	34,5
z toho:							
Církev československá husitská	2 396	32,8	67,2	11,8	20,0	24,5	43,7
Církev římskokatolická	20 251	36,0	64,0	14,8	22,9	25,5	36,7
Českobratrská církev evangelická	2 087	37,9	62,1	14,6	20,6	26,4	38,5
bez náboženské víry	107 736	44,6	55,4	34,4	29,6	19,3	16,7
Neuvedeno	64 389	40,3	59,7	28,2	28,0	21,6	22,3

Z hlediska konkrétní církve či náboženské společnosti dominovala v hlavním městě mezi seniory římskokatolická církev. K této církvi se přihlásilo 8,5 % všech obyvatel hlavního města ve věku 65 a více let. Z osob, které uvedly, že jsou věřícími, se jich k římskokatolické církvi přihlásilo 30,3 %. Z těch co uvedly, že jsou věřícími a že se hlásí k nějaké náboženské církvi, se jich k římskokatolické církvi hlásila skoro polovina, přesněji 49,7 %. Druhou a třetí nejčastěji zastoupenou církví byla v hlavním městě Církev československá husitská a Českobratrská církev evangelická.

Graf 1.4: Obyvatelstvo podle náboženské víry a pohlaví v hl. m. Praze

Zdroj: SLDB 2021

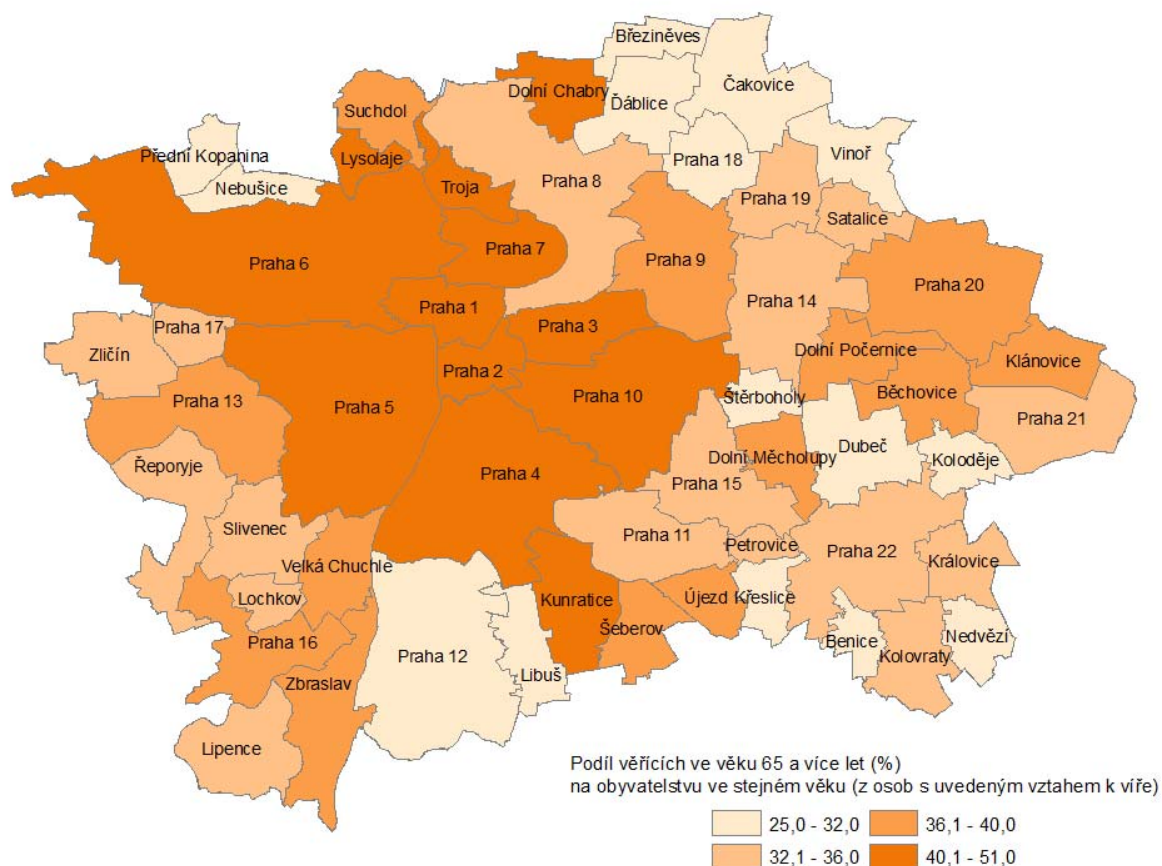

K náboženskému vyznání se častěji hlásily ženy, převaha žen byla charakteristická také pro všechny nejčastěji zastoupené církve či náboženské společnosti. Rozdíly v náboženském vyznání můžeme sledovat v rozložení podle věku. S věkem narůstá podíl věřících (obě kategorie – hlásící se i nehlásící), ve věkové skupině 65–69 bylo 19,7 % věřících z dané věkové skupiny, ve věkové skupině 70-74 let již 24,8 % věřících a ve věkové skupině 80-84 let dokonce 39,4 % věřících z celé populace. U starších pětiletých věkových skupin se pak podíl věřících pohyboval okolo 38 %.

Kartogram 1.3 Podíl věřících ve věku 65 a více let mezi osobami stejného věku (%) v městských částech Prahy (osoby se zjištěným vztahem k víře)

Zdroj: Sčítání lidu, domů a bytů 2021

Dlouhodobá migrace, stěhování

Při sčítání lidu, domů a bytů byl také zjišťován údaj o místě bydliště v době narození, tedy údaj o místě prvního bydliště, kde sčítaná osoba žila hned po narození. Nejednalo se o přesné místo narození, které je u většiny osob zpravidla dáno místem porodnice, a které pro vyhodnocení migračního pohybu nemá velkou vypovídací hodnotu. Srovnání místa narození a místa bydliště poskytuje informace o výsledcích dlouhodobého migračního pohybu obyvatelstva. Výsledkem zpracování je podíl „původního“ obyvatelstva. Pro tento ukazatel se také používá označení „podíl rodáků“, což nejjednodušeji vystihuje jeho podstatu. Neznamená to však, že se tyto osoby nikdy nestěhovaly. Tento údaj nevypovídá o migračních pohybech mezi narozením a datem sčítání.

Údaje o místě narození vykazují na první pohled velmi nízký podíl nezjištěných údajů – u skupiny ve věku 65 a více let byl tento údaj nezjištěn pouze u 4 osob. Ve skutečnosti byl u dalších 9 992 osob (tj. 4,2 % obyvatel ve věku 65 a více let) tento údaj zjištěn jen s neuspokojivou přesností. Převážně se jednalo o uvedení místa narození v ČR bez bližšího místa určení.

Ke dni sčítání 2021 žilo v hlavním městě 238 977 osob starších 65 let, z toho se jich 93,4 % narodilo v ČR, a 6,6 % obyvatel Prahy mělo rodiště v zahraničí. Podíl rodilých Pražanů (osob, které se narodily v obci bydliště) ve věkové skupině 65 a více let byl 54,1 %. V rámci celé populace hlavního města tvořili rodilí Pražané 53,7 %

obyvatel, jejich podíl tak byl nepatrně nižší než u skupiny seniorů. V rámci celé ČR žilo v obci svého narození 38,6 % obyvatel ve věku 65 let a více (oproti 50,4 % z celkové populace), tedy podstatně méně než v Praze. Praha však není jen obec ale také kraj, a na této úrovni už bylo srovnání odlišné. V kraji svého narození v rámci celé ČR žilo 65,6 % seniorů oproti 54,1 % seniorů narozených a v době Sčítání žijících v Praze.

Tab. 1.5: Obyvatelstvo ve věku 65 a více let podle místa bydliště matky v době narození, pohlaví a věku v hl. m. Praze

Zdroj: SLDB 2021

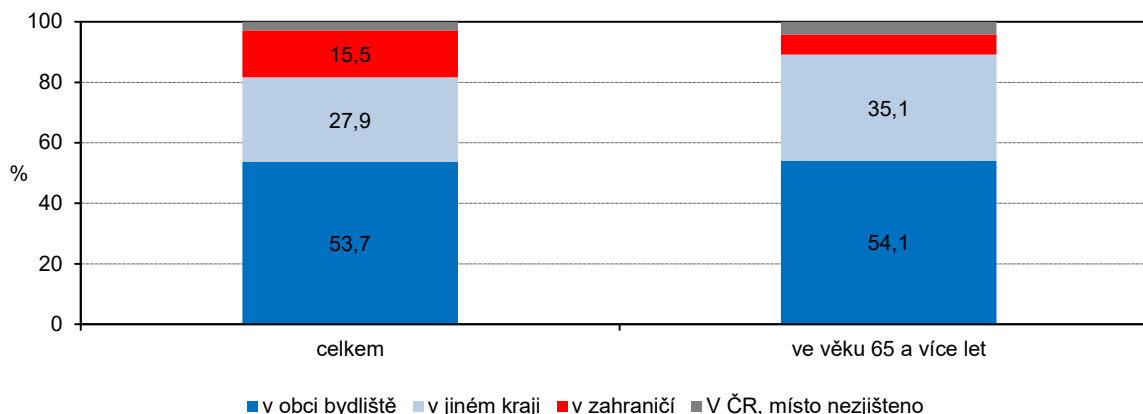
	Obyvatelstvo ve věku 65 a více let	v tom %		v tom věková skupina (%)			
		muži	ženy	65-69	70-74	75-79	80 a více
Počet obyvatel	238 977	40,9	59,1	28,7	27,8	21,4	22,0
z toho:							
narození v ČR	223 119	40,9	59,1	28,2	28,2	21,8	21,8
v tom:							
v obci obvyklého pobytu	129 290	42,0	58,0	29,0	28,7	23,2	19,1
v jiném kraji	83 837	38,9	61,1	27,4	27,7	19,6	25,2
v ČR, místo nezjištěno	9 992	42,8	57,2	25,2	26,0	21,5	27,4
narození v zahraničí	15 835	41,8	58,2	35,5	22,3	16,4	25,8

Podíl osob narozených v obci obvyklého bydliště je celkově vyšší u mužů (55,5 %) než u žen (53,1 %). Roli zde může hrát skutečnost, že ženy se při založení rodiny častěji stěhují za svým partnerem a v novém bydlišti zůstávají i ve vyšším věku. Z hlediska podrobnějších věkových skupin lze pozorovat, že s rostoucím věkem podíl rodáků postupně klesá. Z osob ve věku 85 a více let dosahuje podíl rodáků pouze 43 %. Tuto změnu lze odůvodnit stěhováním starších osob za svými dětmi, které se o ně v pozdějším věku starají, či do různých domovů s pečovatelskou službou.

Místo narození v jiném kraji než v kraji bydliště (tj. Hl. m. Praze) zapsalo při sčítání 35,1 % seniorů ve věku 65 a více let. Dalších 4,2 % seniorů uvedlo jako místo narození pouze ČR bez specifikace konkrétní obce. Celkem 6,6 % obyvatel Prahy starších 65 let uvedlo jako místo svého narození jiný stát. V absolutním počtu to bylo 15 835 osob.

Graf 1.5: Obyvatelstvo hl. m. Prahy podle místa narození a věku

Zdroj: SLDB 2021

Údaje průběžné demografické statistiky, týkající se stěhování v uplynulých osmi letech ukazují, že věková skupina 65 let a více tvoří jen malou část přistěhovaných osob do hl. m. Prahy. Podíl této věkové skupiny se po tuto dobu pohyboval v rozmezí 2 až 3,2 % z celkového počtu přistěhovaných. Mezi vystěhovanými měli senioři větší podíl, v letech 2015 až 2023 se pohyboval v rozmezí 5,6 až 7,7 %. Také celkové saldo migrace ukazuje, že stěhováním senioři z Prahy každoročně ubývají. Mezi lety 2015 a 2021, tedy před výraznou migrační vlnou uprchlíků z Ukrajiny, z Prahy stěhováním každoročně ubylo zhruba 1 tisíc seniorů. Možnými

důvody může být stěhování se do obcí v okolí Prahy z důvodů zvyšujících se nákladů na život v hlavním městě, či stěhování se za příbuznými nebo do pečovatelských domovů umístěných mimo hlavní město.

Tab. 1.6: Stěhování obyvatel hl. m. Prahy podle věku v letech 2015 až 2023

Zdroj: Demografická ročenka krajů - 2014 až 2023

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Přistěhovalí	33 711	36 901	37 976	40 503	42 328	40 582	46 989	112 363	67 699
z toho ve věku 65 a více let	1 008	1 042	999	949	950	848	1 097	3 556	1 959
v %	3,0	2,8	2,6	2,3	2,2	2,1	2,3	3,2	2,9
v tom ve věku:									
65–69 let	389	434	372	364	364	323	388	1 596	885
70–74 let	247	235	262	222	257	223	283	1 028	492
75–79 let	134	141	146	144	137	117	184	435	289
80 a více let	238	232	219	219	192	185	242	497	293
Vystěhovalí	27 680	26 630	27 096	29 427	29 438	30 867	31 693	31 161	40 656
z toho ve věku 65 a více let	2 131	1 962	2 002	1 955	1 781	1 776	2 064	2 036	2 286
v %	7,7	7,4	7,4	6,6	6,1	5,8	6,5	6,5	5,6
v tom ve věku:									
65–69 let	881	835	797	720	666	722	811	714	872
70–74 let	478	473	528	517	451	480	507	567	625
75–79 let	257	195	224	258	240	260	316	347	369
80 a více let	515	459	453	460	424	314	430	408	420
Přírůstek stěhováním	6 031	10 271	10 880	11 076	12 890	9 715	15 296	81 202	27 043
z toho ve věku 65 a více let	-1 123	-920	-1 003	-1 006	-831	-928	-967	1 520	-327
v tom ve věku:									
65–69 let	-492	-401	-425	-356	-302	-399	-423	882	13
70–74 let	-231	-238	-266	-295	-194	-257	-224	461	-133
75–79 let	-123	-54	-78	-114	-103	-143	-132	88	-80
80 a více let	-277	-227	-234	-241	-232	-129	-188	89	-127

Úmrtnost, příčiny smrti, naděje dožití

Do roku 2019 platil v hl. m. Praze trend, kdy postupně docházelo k výraznému zlepšení úmrtnostních poměrů. Vlivem prodloužení střední délky života, vysoké úrovně lékařské péče, dostupností rychlé zdravotnické služby v Praze a celkovým aktivnějším přístupem starších lidí k životu, klesal dlouhodobě počet zemřelých. Tento trend zvrátila v roce 2020 a v následujících dvou letech pandemie covid-19, v jejímž důsledku se počty zemřelých výrazně zvedly, a hodnota střední délky života naopak klesla. Teprve v roce 2023 pozorujeme v těchto ohledech návrat k dřívějším, „předcovidovým“ hodnotám a také návrat k předchozímu vývoji úmrtnostních poměrů a prodloužení střední délky života.

Nejméně úmrtí bylo za sledované období (2015-2023) zaznamenáno v roce 2016, a to 10 212 seniorů ve věku 65 a více let, nejvíce pak v roce 2021, v období vrcholu epidemie covid-19, kdy zemřelo 12 394 seniorů. V následujících dvou letech počet zemřelých opět mírně klesal. V roce 2023 celkově zemřelo 10 462 osob starších 65 let, z tohoto počtu bylo 4 939 (tj. 47,2 %) zemřelých mužů a 5 523 (tj. 52,8 %) zemřelých žen.

Z pohledu struktury zemřelých podle pohlaví je od roku 2015 do roku 2021 zřejmý nárůst zastoupení mužů mezi zemřelými seniory v daném roce, a to ze 44,7 % v roce 2015 na 48,4 % v roce 2021. V následujících dvou letech podíl zemřelých mužů mezi seniory mírně poklesl na hodnotu 47,2 %. Podíl zemřelých mužů se tedy navýšil během pandemie covid-19, po jejím konci se však na původní hodnoty již nevrátil.

Tab. 1.7: Zemřelí ve věku 65 a více let podle věku v hl. m. Praze v letech 2015 až 2023

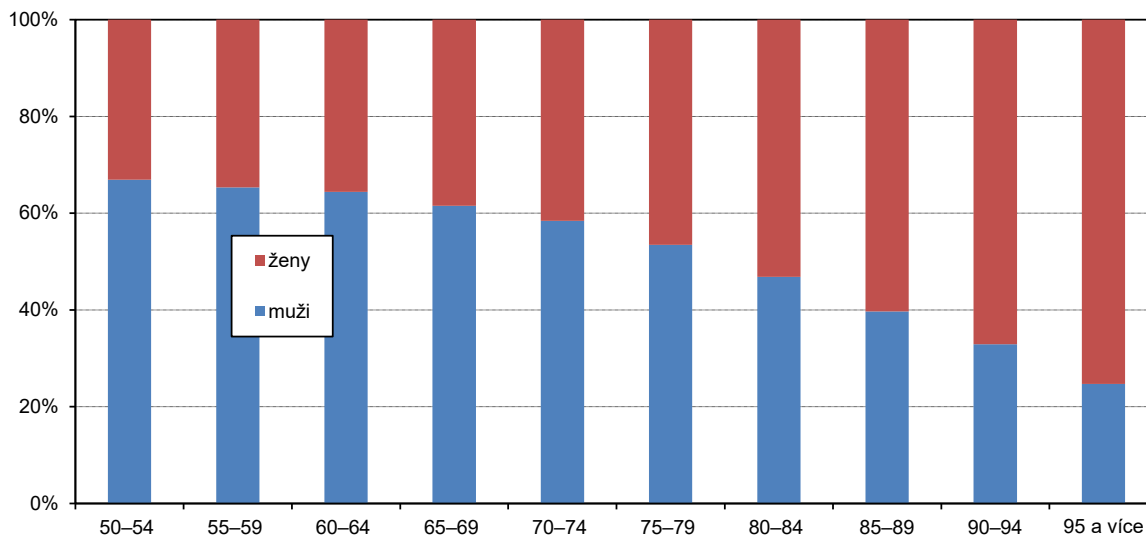
Zdroj: Demografická ročenka krajů - 2014 až 2023

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Zemřelí ve věku 65 a více let	10 437	10 212	10 361	10 648	10 430	11 853	12 394	11 048	10 462
v tom (%):									
muži	44,7	45,6	44,9	45,4	45,8	46,8	48,4	47,6	47,2
ženy	55,3	54,4	55,1	54,6	54,2	53,2	51,6	52,4	52,8
v tom ve věku (%):									
65–69 let	11,3	11,7	11,0	10,1	9,9	9,0	9,8	8,6	8,1
70–74 let	14,4	15,1	16,2	15,7	15,1	15,0	15,6	14,0	13,7
75–79 let	12,9	13,7	13,5	14,4	16,4	17,2	19,6	20,7	20,1
80–84 let	19,8	18,1	16,4	16,9	15,8	16,9	16,1	17,3	18,1
85–89 let	22,9	22,0	22,3	22,6	20,9	20,3	18,3	17,6	17,8
90 a více let	18,8	19,5	20,6	20,3	22,0	21,5	20,6	21,9	22,2

Zastoupení mužů a žen mezi zemřelými je velmi rozdílné z hlediska třídění do menších věkových skupin. S přibývajícím věkem klesá početní zastoupení mužů mezi zemřelými dané věkové skupiny. V roce 2023 až do věkové skupiny 75–79 let mezi zemřelými převažovali muži. Od věkové skupiny 80–84 let převažovaly mezi zemřelými ženy a to především v důsledku jejich delší doby dožití.

Graf 1.6: Zastoupení mužů a žen mezi zemřelými v hl. m. Praze podle věku v letech 2015–2023

Demografická ročenka krajů - 2014 až 2023

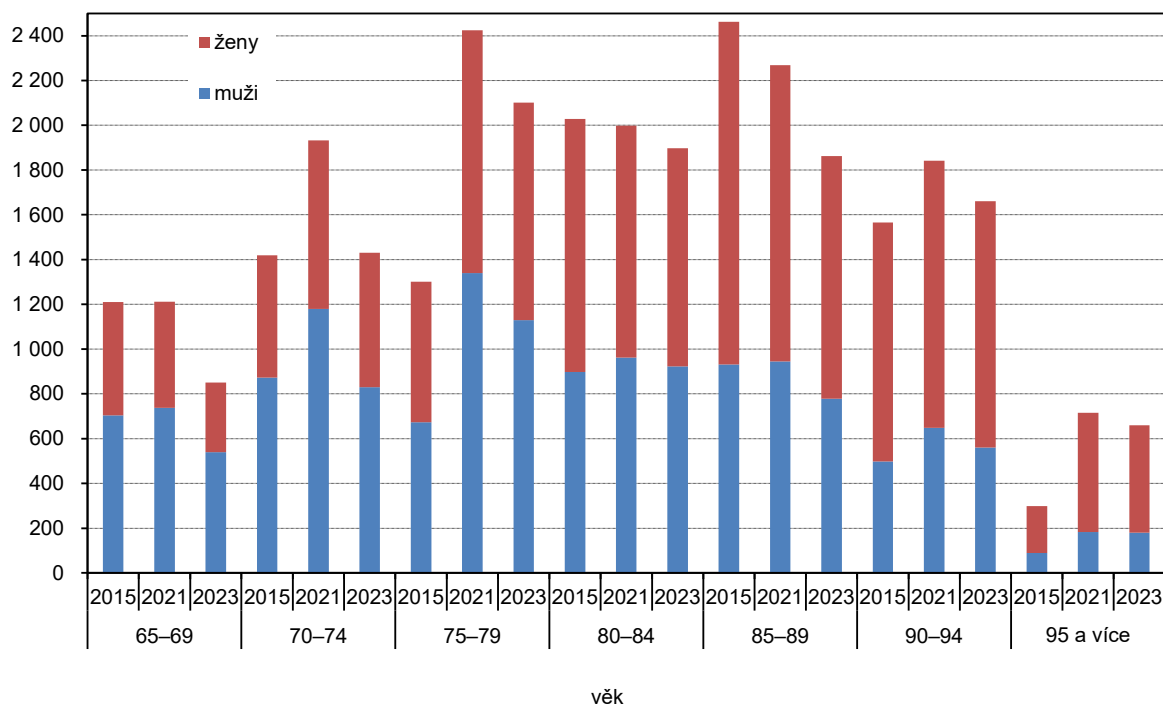

Počet a zejména struktura zemřelých osob podle věku jsou za normálních okolností ovlivňovány především početností jednotlivých generací. V letech 2020 až 2022 však proběhla pandemie covid-19, která měla vliv i na statistiky zemřelých. Obecný trend, kdy lidé postupně umírají v čím dál pozdějším věku, byl kvůli covidu narušen. Z grafu 1. 7. je patrné, že ve věkových skupinách 70-74 let a 75 -79 let bylo v roce 2021 (kdy byla pandemie covid-19 na svém vrcholu) výrazně více zemřelých, než v letech 2015 a 2023. Pandemie covid-19 tak nejenom významně zvýšila celkovou úmrtnost oproti běžnému průměru předchozích let, ale výrazněji oproti průměru zasáhla také nižší věkové skupiny seniorů a snížila tak průměrnou délku dožití, a to jak u mužů, tak i u žen.

Graf 1.7: Zemřelí obyvatelé hl. m. Prahy podle věku a pohlaví v roce 2015, 2021 a 2023

Zdroj: Demografická ročenka krajů - 2014 až 2023

Data vyplývající z hlášení o úmrtí umožňují zhodnotit také strukturu zemřelých podle místa úmrtí. V roce 2023 bylo nejčastějším místem úmrtí seniorů zdravotnické zařízení lůžkové péče (u mužů v 62,5 % případů úmrtí, u žen v 59,4 %). Druhým nejčastějším místem úmrtí byl domov, kde zemřelo 23,2 % mužů a 19,2 % žen zemřelých ve věku 65 a více let, za ním následovalo úmrtí v zařízení sociálních služeb (muži 7,2 %, ženy 15,9 %). Rozdílnost v podílech zemřelých mužů a žen doma a v sociálním zařízení lze vysvětlit především převažujícím zastoupením žen žijících v sociálních zařízeních v kombinaci s vyšším věkem při úmrtí v porovnání s muži.

Tab. 1.8: Zemřelí podle místa úmrtí v hl. m. Praze v roce 2023

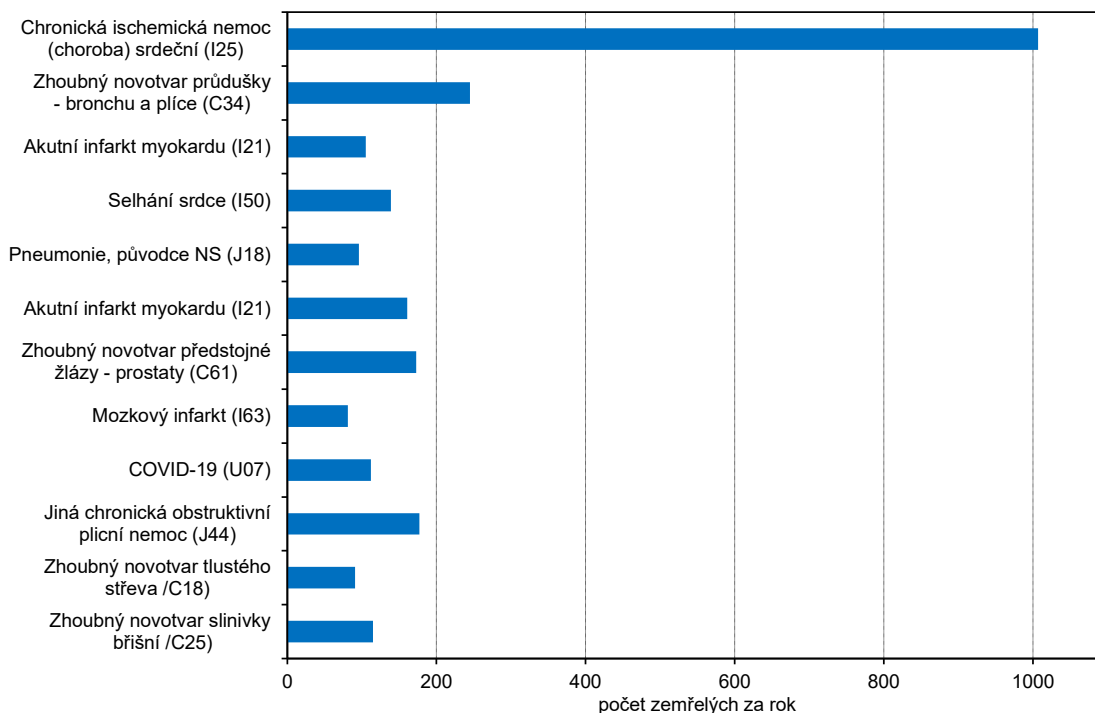
Zdroj: Data za rok 2023 - datové soubory o zemřelých

	Celkem	v tom podle místa úmrtí (%)							
		doma	ve zdrav. zařízení lůžkové péče	ve zdrav. zařízení poskyt. jiné formy zdr. péče	na ulici, veřejném místě	při převozu do zdrav. zařízení	v zařízení sociálních služeb	jinde	nezjištěno
Zemřelí	12 212	22,6	58,4	1,2	1,6	0,3	10,3	1,6	4,0
z toho ve věku 65 a více let	10 462	21,1	60,8	1,3	0,7	0,3	11,8	1,0	2,9
v tom muži	4 939	23,2	62,5	1,1	1,0	0,5	7,2	1,2	3,4
ženy	5 523	19,2	59,4	1,6	0,4	0,2	15,9	0,8	2,5

Z hlediska struktury zemřelých podle příčin smrti je zřejmé, že muži i ženy starší 65 let žijící na území hlavního města Prahy umírají nejčastěji na skupinu nemocí oběhové soustavy, konkrétně na chronické ischemické choroby srdeční. V roce 2023 na nemoci oběhové soustavy zemřelo 4 301 seniorů ve věku 65 a více let, tedy 41,1 % všech zemřelých seniorů. Na tuto skupinu nemocí umírají častěji ženy než muži (ženy 55,7 % zemřelých dané skupiny). Druhou nejčastější skupinou nemocí (24,6 % zemřelých), na které umírali v roce 2023 senioři, byla skupina novotvarů, na které zemřelo 2 578 seniorů starších 65 let, z toho 51,9 % mužů. Na covid-19 zemřelo v roce 2023 celkem 206 seniorů, což představovalo 2,0 % ze všech zemřelých seniorů.

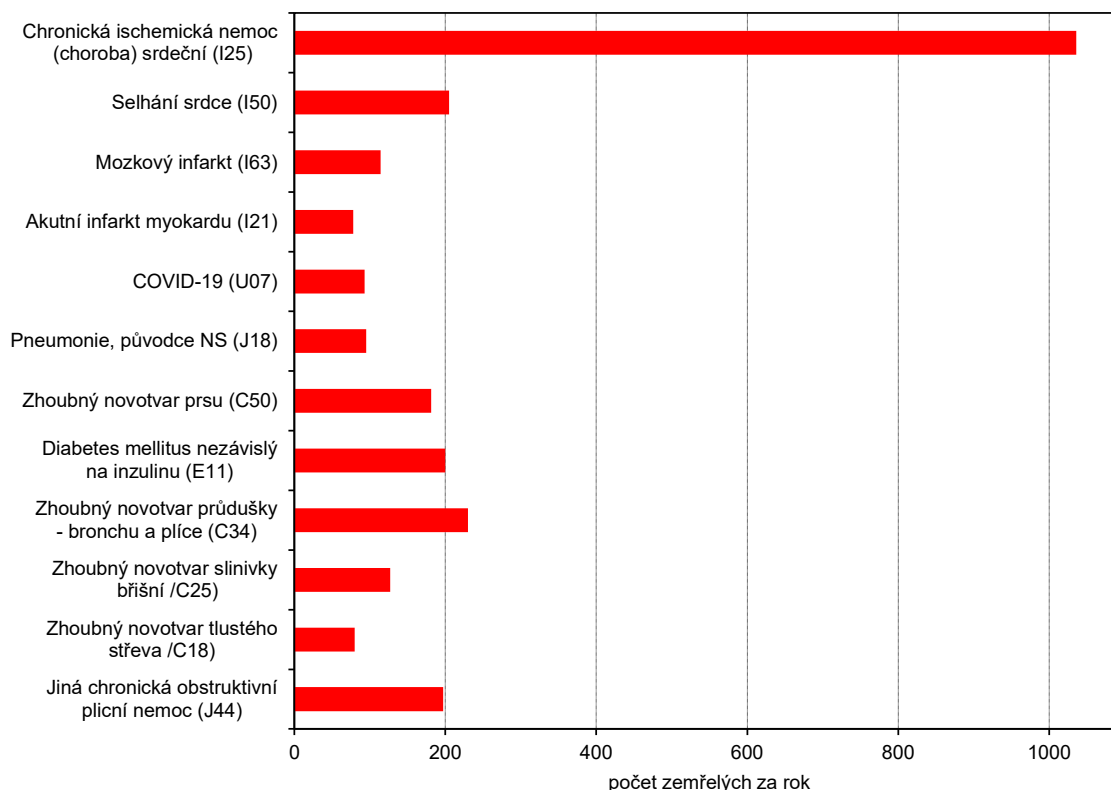
Graf 1.8: Hlavní příčiny úmrtí mužů ve věku 65 a více let v hl. m. Praze v roce 2023

Zdroj: Data za rok 2023 - datové soubory o zemřelých

Graf 1.9: Hlavní příčiny úmrtí žen ve věku 65 a více let v hl. m. Praze v roce 2023

Zdroj: Data za rok 2023 - datové soubory o zemřelých

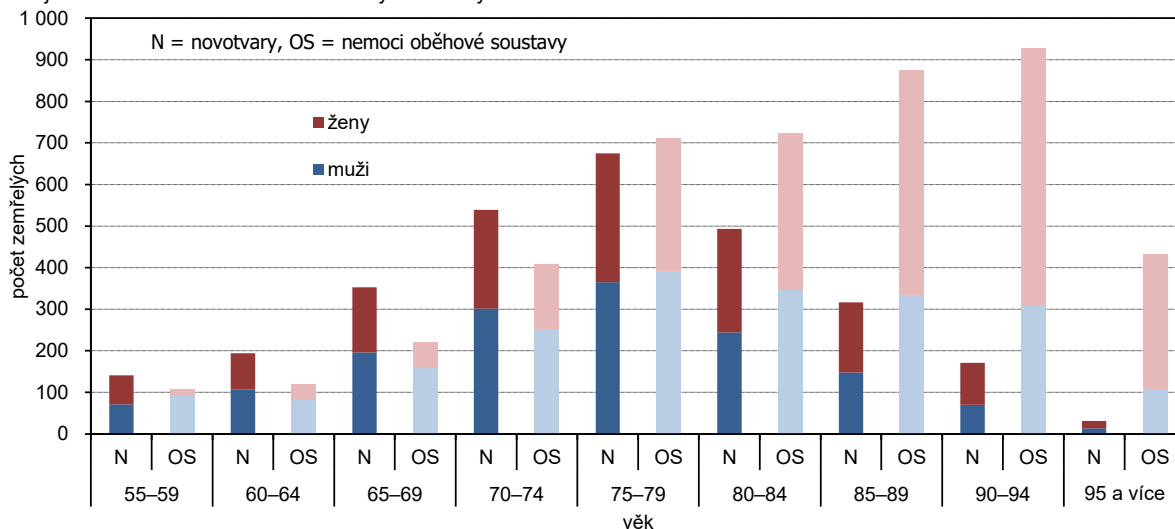
Rozdíly můžeme sledovat v rozložení zemřelých podle věku pro zmíněné dvě nejčastější příčiny nemoci. Zemřelých na novotvary je více v mladších věkových skupinách seniorů, především v rozmezí 65-79 let. Nejvyšší počet zemřelých na novotvary se nachází ve věkové skupině 75–79 let. Od 80 let výše se počet zemřelých na novotvary snižuje, a naopak narůstá počet zemřelých na nemoci oběhové soustavy. Nejvyšší

počty zemřelých na nemoci oběhové soustavy najdeme v nejstarších věkových skupinách, konkrétně ve věkové kategorii 90–94 let.

Graf 1.10: Zemřelí obyvatelé hl. m. Prahy na novotvary a nemoci oběhové soustavy podle věku v roce 2023

Zdroj: Data za rok 2023 - datové soubory o zemřelých

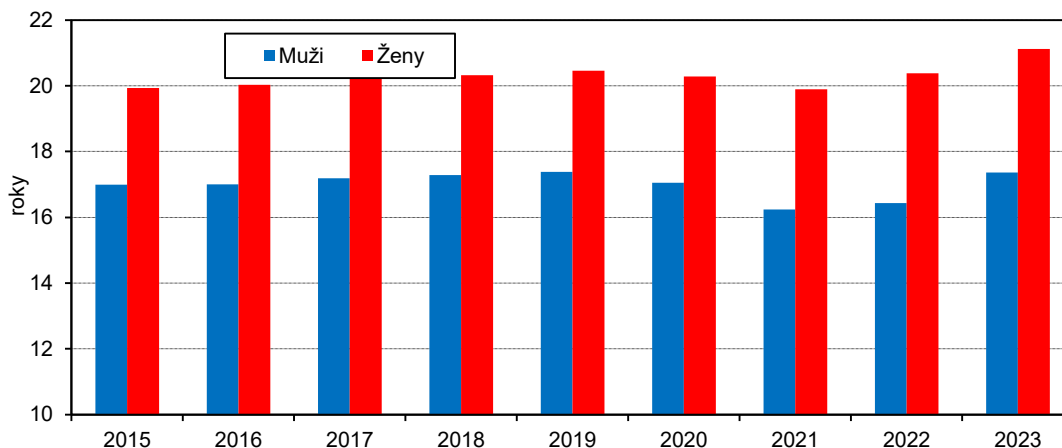
Jedním z hlavních ukazatelů, který souhrnně hodnotí úmrtnostní poměry obyvatelstva, je střední délka života. Střední délka života neboli naděje dožití je ukazatelem, který nám říká, kolik let v průměru ještě prožije jedinec, pokud by po zbytek jeho života byla úroveň úmrtnosti stejná jako v roce, pro který je tento ukazatel počítán. Odhaduje se zvláště pro muže a pro ženy každého věku, protože úmrtnost je jiná nejen v každém věku, ale také pro každé pohlaví. Spolu se zlepšující se zdravotní péčí a životním stylem obyvatel se v čase snižují rizika úmrtí a naděje dožití se postupně zvyšuje.

Obyvatelstvo hlavního města má nejvyšší naděje dožití osob ve věku 65 let ze všech krajů. Naděje dožití žen ve věku 65 let v průměru let v roce 2023 je 21,1 let, u mužů 17,4 let. Přičemž Praha je jediným krajem, ve kterém naděje dožití žen ve věku 65 let převyšuje hodnotu 21 let. Během sledovaného období let 2015 až 2023 došlo k nárůstu naděje dožití ve věku 65 let u žen o 1,2 roku, a u mužů o 0,4 roku. Na nízkém růstu této hodnoty oproti předcházejícím obdobím má podíl hlavně pandemie covid-19. V letech 2015-2019 délka dožití u seniorů postupně rostla, v letech 2020 a 2021 se však snížila, v roce 2022 se vrátila na předcovidové hodnoty a v roce 2023 opět mírně rostla. U žen byla dokonce největší za celé vymezené období (u mužů byla nejvyšší v roce 2019).

V roce 2015 žily ženy v průměru o 2,9 let déle než muži. Rozdíl mezi pohlavími narůstal a v roce 2023 žily ženy déle již v průměru o 3,8 let. Pandemie covidu měla výrazný vliv a pomohla prohloubit rostoucí rozdíl mezi muži a ženami, jak u naděje dožití ve věku 65 let, tak u naděje dožití při narození (kde se do té doby rozdíl spíše snižoval).

Graf 1.11: Naděje dožití obyvatel hl. m. Prahy ve věku 65 let v letech 2015 až 2023

Demografická ročenka krajů - 2014 až 2023

Jako doplnění indikátoru střední délky života je možné zmínit také Střední délku života ve zdraví, indikátor, který sleduje statistický úřad Evropské unie - Eurostat. Tento indikátor vyjadřuje průměrný počet zbývajících let života, jenž osoba v určitém věku prožije v dobrém zdravotním stavu, resp. bez zdravotního postižení. Tento indikátor vzniká kombinací střední délky života a výběrového šetření osob.

Údaje za samotnou Prahu k dispozici nejsou, data za Českou republiku však ukazují, že pro osoby ve věku 65 let byla v roce 2022 hodnota tohoto indikátoru 7,4 roku. Pro muže byla hodnota 7,1 let a pro ženy 7,7 let. Je pravděpodobné, že v Praze by byl tento údaj ještě vyšší, vzhledem k lepším úmrtnostním poměrům než jsou v celém Česku. Jelikož jde o indikátor, pro který je část hodnot zjišťována šetřením, tak jeho hodnoty v čase variují. I přesto lze zde spatřit určitý trend, kdy hodnota tohoto indikátoru v letech 2020 až 2022, pravděpodobně také vlivem koronavirové pandemie, oproti předcházejícím rokům klesala. Pro srovnání, hodnota střední délky života ve zdraví byla na Slovensku 4,8 let, a v Rumunsku, které bylo v tomto směru v Evropské unii nejhorší, pak 3,9 let. V sousedním Polsku je však střední délka života ve zdraví ve věku 65 let vyšší než v Česku a dosáhla na hodnotu 8,2 roku. Nejlépe na tom bylo pod Eurostat spadající Norsko s hodnotou 14,5 let a ze zemí EU Švédsko s hodnotou 13,9 let.

2. Vzdělanost a ekonomická aktivita seniorů

Následující kapitola je zaměřena na vzdělanost a ekonomickou aktivitu seniorů. Data pro většinu podkapitol jsou čerpána převážně ze Sčítání lidu, domů a bytů v roce 2021, podkladem bylo i Výběrové šetření pracovních sil (VŠPS), data o nezaměstnanosti od Ministerstva práce a sociálních věcí a pro mzdovou problematiku údaje z Informačního systému o průměrném výdělku (ISPV).

Vzdělanost seniorů podle SLDB 2021

Občané ve věku 65 a více let tvořili k datu SLDB 2021 v Praze 18,4 % z celkového množství obyvatelstva. Hlavní město mělo ze všech krajů nejnižší podíl seniorské věkové kategorie v republice a nacházelo se 2 p. b. pod průměrem Česka. Ve všech krajích České republiky převládaly mezi seniory ženy (celorepublikový průměr 57,9 %). Praha patřila spolu s Moravskoslezským a Zlínským krajem mezi tři kraje s nejvýraznější převahou žen v této věkové kategorii (59 %).

Unikátním zdrojem, který mapuje **vzdělanostní úroveň jednotlivců**, je Sčítání lidu, domů a bytů (SLDB). Nejvyšší dosažené vzdělání bylo zjišťováno pouze u osob ve věku 15 a více let podle nejvyšší ukončené školy. Údaje uvedené na sčítacím formuláři byly doplněny o informace o vzdělání z administrativních zdrojů. Osoby, které získaly vzdělání v soukromé nebo zahraniční vzdělávací instituci bez akreditace MŠMT, uváděly odpovídající stupeň vzdělání ve vzdělávacím systému ČR. Základní vzdělání uváděly i osoby, které dokončily zvláštní, praktickou, speciální základní nebo dřívější měšťanskou či občanskou školu nebo pracovní stupeň pomocné školy, dále absolventi odborných učilišť se zvlášť upravenými učebními plány jednotlivých oborů středních škol.

Úroveň nejvyššího dosaženého vzdělání je velmi důležitou charakteristiku obyvatelstva, kterou je nutno hodnotit i v kontextu s realitou, která v době, kdy příslušná věková skupina mohla studovat, panovala. V potaz je třeba vzít rovněž změny, které v průběhu desítek let poznamenaly úroveň a obsah školství (např. současná inflace titulů).

Ke dni sčítání bylo v Praze 238 977 osob ve věku 65 a více let. Nejvyšší dosažené vzdělání se podařilo zjistit u 227 834 z nich (tj. u 95,3 %).

Struktura nejvyššího dosaženého vzdělání seniorů v Praze se poměrně výrazně odlišuje od ostatních krajů. Je to odrazem celkově rozsáhlejší nabídky vzdělávání i snazšího přístupu jednotlivých skupin obyvatel ke studiu (méně předsudků vůči ženám, snadná dopravní dostupnost, vyšší význam vzdělání v hodnotovém žebříčku, lepší možnost uplatnění vyšších úrovní vzdělání aj.).

Celorepublikově u seniorů převládalo střední vzdělání včetně vyučení bez maturity (41,7 %). Tato dominance platila pro všechny kraje (podíl mezi 40 a 46 %) s výjimkou Prahy (29 %). V hlavním městě převažovalo u osob ve věku 65 a více let úplné střední vzdělání s maturitou, kterého dosáhla třetina seniorů. I v ostatních krajích mělo maturitní vzdělání významný podíl a skončilo vždy na druhém místě (podíl od 23,6 % ve Zlínském kraji po 27,7 % v Plzeňském kraji). Třetí nejobvyklejší formou dosaženého vzdělání v Praze se stalo vzdělání vysokoškolské, na které dosáhla více než čtvrtina seniorů (25,8 %). V ostatních krajích vysokoškolské vzdělání zdaleka takový význam nemělo. Druhé místo získal s velkým odstupem kraj Jihomoravský (13,4 %), v polovině krajů nepřekročil podíl seniorů-vysokoškoláků 10 %. Opačná byla situace u osob, které dosáhly pouze základního vzdělání. V Praze jich bylo jen 7 %, v ostatních krajích mezi 15 a 20 %. Plnou pětinu seniorů jenom se základním vzděláním a zároveň nejméně vysokoškoláků měly kraje Karlovarský a Ústecký. Obecně nízký byl v celé republice podíl absolventů některého typu nástavbového či vyššího odborného studia, což je dáno zejména tím, že v širším měřítku jde o relativně nové možnosti vzdělávání, které starší generace neměla možnost v takové míře využít. Odlišné byly výsledky u mužů a žen, přičemž stejné trendy platily ve všech krajích. Mezi ženami byl vyšší podíl osob bez vzdělání a pouze se základním vzděláním, ale i s úplným

středním vzděláním s maturitou a nástavbovým a vyšším odborným vzděláním. Muži naopak častěji patřili k absolventům středního vzdělání včetně vyučení (bez maturity) a k vysokoškolákům.

Při bližším pohledu na pražskou populaci seniorů z hlediska nejvyššího dosaženého vzdělání je patrné, že **u seniorů v hlavním městě měly významné zastoupení tři typy vzdělání**. Jak již vyplývá z předchozího odstavce, nejčastěji měli Pražané ve věku 65 a více let, u kterých se úroveň vzdělání podařilo zjistit, **úplné střední vzdělání s maturitou (32,6 %), střední vzdělání včetně vyučení bez maturity (29,1 %) a vysokoškolské vzdělání (25,8 %)**.

Tab. 2.1: Obyvatelstvo ve věku 65 a více let podle nejvyššího dosaženého vzdělání, pohlaví a věku v hl. m. Praze podle SLDB 2021

Zdroj: SLDB 2021

	Obyvatelstvo ve věku 65 a více let se zjištěným vzděláním	v tom		v tom věková skupina				
		muži	ženy	65–69	70–74	75–79	80–84	85 a více
Počet obyvatel	227 834	92 929	134 905	65 264	63 606	49 098	25 588	24 278
v tom (%):								
bez vzdělání	0,2	0,1	0,2	0,3	0,2	0,1	0,2	0,2
základní vč. neukončeného	7,0	2,8	9,8	6,1	5,4	6,6	8,5	12,4
střední vč. vyučení (bez maturity)	29,1	32,5	26,7	28,8	30,8	27,5	26,3	31,4
úplné střední s maturitou	32,6	25,3	37,6	31,2	33,6	34,4	34,4	28,2
nástavbové a vyšší odborné	5,3	3,9	6,3	5,1	5,3	5,9	5,5	4,6
vysokoškolské	25,8	35,3	19,3	28,6	24,5	25,5	25,1	23,2

V případě úplného středního vzdělání s maturitou **mírně převažovalo střední odborné vzdělání (17,6 %)** nad středním všeobecným vzděláním (15,1 %). Z jednotlivých úrovní vysokoškolského vzdělání připadlo **83,9 % na vzdělání magisterské**, 14,1 % na vzdělání doktorské a pouze 2 % na vzdělání bakalářské, které v době socialismu, kdy se dnešní senioři převážně vzdělávali, v naší zemi neexistovalo. Pouze **7 % pražských seniorů** zůstalo jen na úrovni **základního vzdělání**.

V detailnějším třídění na jednotlivé pětileté věkové skupiny mělo až do věku 89 let nejvyšší zastoupení úplné střední vzdělání s maturitou, v kategorii 90 a více let převažovalo střední vzdělání včetně vyučení (bez maturity). Nejvyšší zastoupení vysokoškolsky vzdělaných osob najdeme u seniorů z nejmladší věkové skupiny 65-69 let (28,6 %), v pětiletých věkových skupinách mezi 70-89 lety byla takových seniorů přibližně čtvrtina. Ve věkové skupině 85 let a více se vyskytoval v porovnání s kategorií 65-69 let přibližně dvojnásobný podíl absolventů pouze základní úrovně vzdělání (12,4 %).

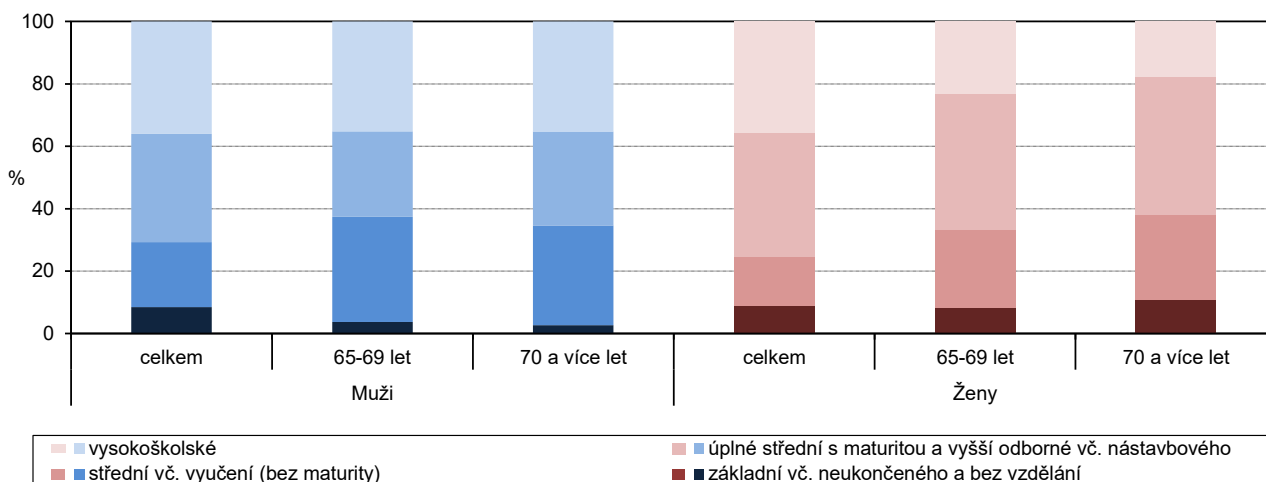
Velké rozdíly existují mezi pohlavími. **Senioři muži mnohem častěji dosahovali vyššího vzdělání než ženy. U pražských mužů** ve věku 65 a více let **převažovalo** ke dni sčítání v roce 2021 nejvyšší dosažené **vzdělání vysokoškolské (35,3 %)** a přibližně třetina seniorů dosáhla na střední vzdělání včetně vyučení bez maturity. Další čtvrtina mužů seniorského věku završila své vzdělání maturitou, častěji v nějakém typu odborného (16 %), než ve všeobecném vzděláním (9,3 %). Pouze necelá 3 % seniorů patřila do skupiny osob se základním vzděláním a jen 0,1 % z nich nedokončilo ani první stupeň základní školy.

Nejnižší - třetinový - podíl vysokoškoláků měla mezi muži věková skupina 70-74 let, v kategorii 85 a více let mělo vysokoškolské vzdělání dokonce 42,8 % osob.

Graf 2.1: Obyvatelstvo hl. m. Prahy ve věku 15 a více let podle pohlaví a nejvyššího dosaženého vzdělání podle SLDB 2021*)

Zdroj: SLDB 2021

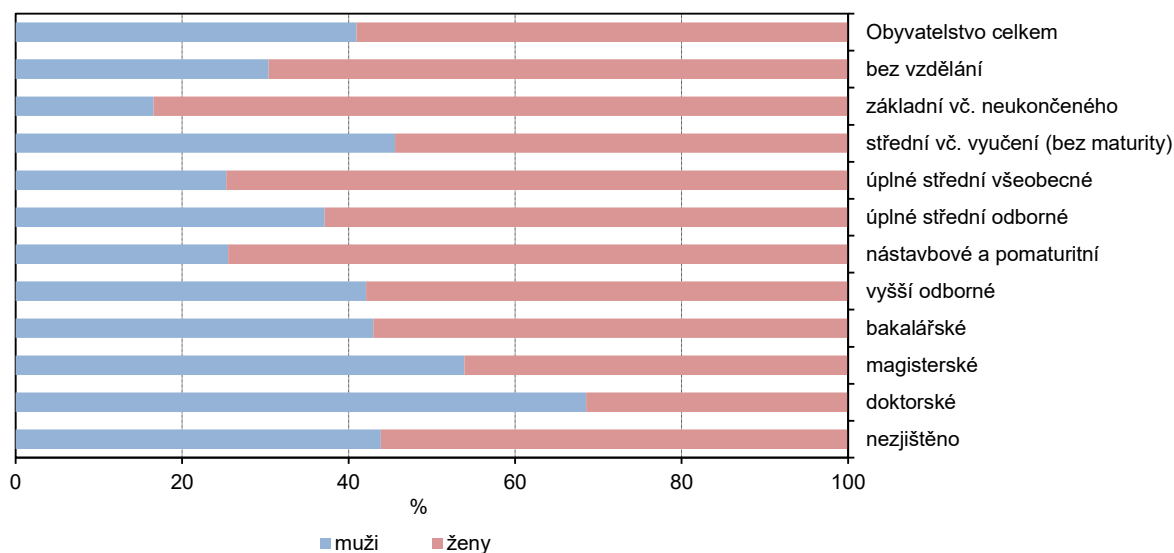

*) Struktura je bez nezjištěného vzdělání

Seniorky žijící v Praze nejčastěji získaly úplné střední vzdělání s maturitou (37,6 %), čímž muže na této úrovni vzdělání překonaly o 12,3 p. b. Přibližně rovným dílem se přitom ženy rozdělily na absolventky všeobecné a odborné formy vzdělání. Střední vzdělání včetně vyučení bez maturity uvedlo 26,7 % žen. Výrazně méně seniorek (19,3 %) než seniorů vystudovalo vysokou školu, rozdíl činil 16 p. b. Nejvyšším, doktorským, typem dosaženého vysokoškolského vzdělání se mohlo ke dni sčítání pochlubit 1,9 % žen ve věku 65 a více let v porovnání s 6,1 % stejně starých mužů. Naproti tomu téměř desetina seniorek absolvovala pouze základní vzdělání, ve věkové kategorii 85 let a více dosáhl jejich podíl dokonce na 17,1 %.

Graf 2.2: Zastoupení mužů a žen ve věku 65 a více let v hl. m. Praze v jednotlivých stupních nejvyššího ukončeného vzdělání podle SLDB 2021

Zdroj: SLDB 2021

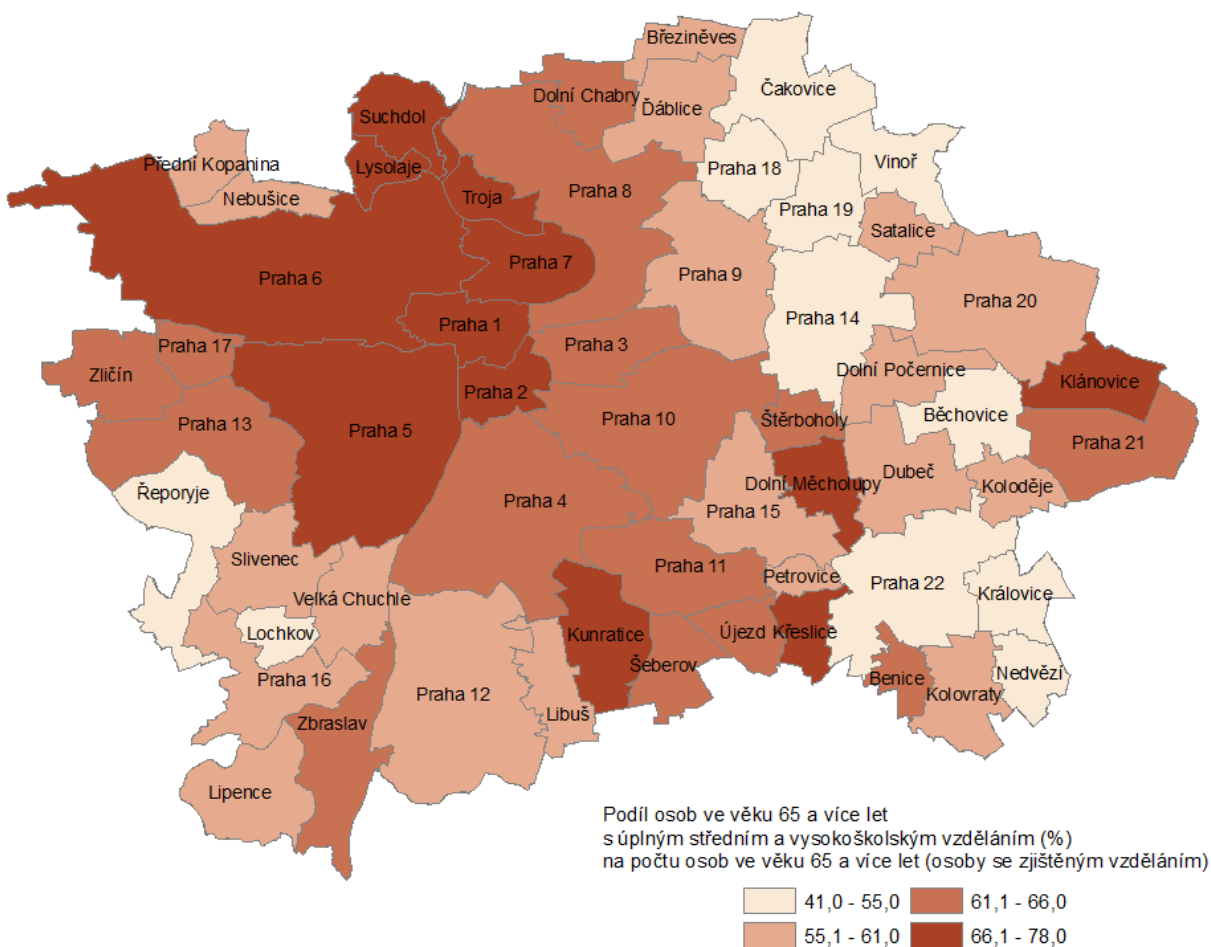

Hodnotíme-li zastoupení mužů a žen seniorského věku v jednotlivých stupních nejvyššího dosaženého vzdělání, nalézáme výrazně vyšší podíly žen v kategoriích zahrnujících velmi nízké stupně vzdělání – tzn. se základním vzděláním (83,4 %) a bez vzdělání (69,6 %), ale i s úplným středním vzděláním s maturitou (68,3 %) a nástavbovým a vyšším odborným vzděláním (70,1 %). Ze všech vysokoškolsky vzdělaných osob tvořili 55,8 % muži, v případě doktorské úrovně vzdělání dosáhl jejich podíl dokonce na 68,5 %.

Rozdíly v úrovni vzdělání seniorů existovaly i mezi jednotlivými správními obvody hlavního města. Ve většině správních obvodů – celkem v patnácti - převažovali senioři s úplným středním vzděláním s maturitou. Ve správních obvodech Praha 18, Praha 22, Praha 14 a Praha 19 ve struktuře seniorů převládali lidé se středním vzděláním včetně vyučení bez maturity. Bez mála 40 % seniorů vysokoškoláků bydlelo v samém centru města na Praze 1 a 34,3 % v Praze 6. Méně než 20 % vysokoškolsky vzdělaných seniorů žilo v Praze 18, v Praze 19 a v Praze 14. Každý desátý senior v Praze 19 vychodil pouze základní školu. Ještě detailnější pohled až na **úroveň městských částí** ukazuje, že ke dni sčítání v polovině z nich bylo nejčastější formou vzdělání úplné střední vzdělání s maturitou (28 MČ), v jednadvaceti městských částech se senioři nejvíce hlásili ke střednímu vzdělání včetně vyučení bez maturity a ve zbylých osmi měli nejvyšší podíl senioři vysokoškoláci. Ve třech menších městských částech – Praha-Křeslice, Praha-Troja a Praha-Lysolaje žilo více než 40 % seniorů s vysokoškolským vzděláním.

Kartogram 2.1 Podíl osob ve věku 65 a více let s úplným středním a vysokoškolským vzděláním v městských částech hl. m. Prahy

Zdroj: Sčítání lidu, domů a bytů 2021

Ekonomická aktivita seniorů

Další text je zaměřen na míru ekonomické aktivity seniorů podle pohlaví a věku, podrobně se zabývá zaměstnanými osobami ve věku 65 a více let, jejich postavením v zaměstnání, tříděním podle odvětví ekonomické činnosti, podle hlavních tříd zaměstnání i dosaženou úroveň jejich vzdělání. Zvláštní podkapitoly jsou věnovány podnikatelům, ekonomické aktivitě žen a nezaměstnaným seniorům. Popsána je i současná mzdová a platová úroveň seniorů, kteří pracují.

Míra ekonomické aktivity podle pohlaví a věku podle VŠPS v roce 2023

Významnou aktivitou Českého statistického úřadu, která zajišťuje získávání pravidelných informací o situaci na trhu práce, je **Výběrové šetření pracovních sil (VŠPS)**. Šetření probíhá přímo v jednotlivých oslovených domácnostech a poskytuje údaje o aktuální struktuře zaměstnanosti podle pohlaví, věku a kvalifikace, odvětví a charakteru zaměstnání dotazovaných, stejně jako o celkové nezaměstnanosti a jejím charakteru.

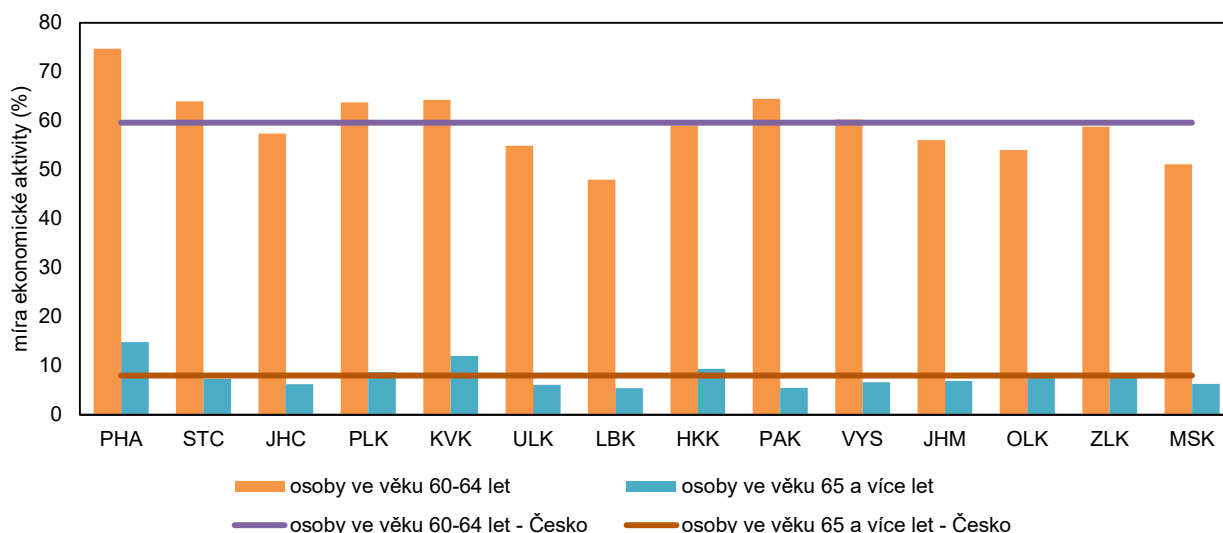
Podle výsledků tohoto šetření za rok 2023 žilo v Praze celkem 1 042,9 tis. osob ve věku 15 a více let, z nichž patřilo 225,5 tis. (21,6 %) do věkové kategorie 65 a více let. Mezi seniory bylo 96,2 tis. (42,7 %) mužů a 129,3 tis. (57,3 %) žen.

Do kategorie pracovní síla (ekonomicky aktivní) patřilo v Praze 686,6 tis. obyvatel ve věku 15 a více let. Většinou složku pracovní síly tvořili zaměstnaní (97,9 %). Z celkového množství **zaměstnaných** (672,5 tis.) jich bylo **33,4 tis. (5 %) ve věkové skupině 65 a více let**. Při hodnocení krajů šlo o nejvyšší podíl seniorů na počtu zaměstnaných. Podobně aktivní byli i senioři v krajích Karlovarském (4,8 %) a Královéhradeckém (4,5 %). Pouze poloviční podíl zaměstnaných seniorů v porovnání s hlavním městem měly kraje Ústecký, Liberecký a Pardubický.

Zaměstnaných mužů-seniorů bylo v Praze evidováno 17,6 tis., seniorek 15,9 tis. V celkovém množství zaměstnaných seniorů měli tedy muži mírnou převahu (52,5 %). Muži ve věku 65 a více let se podíleli na celkovém množství zaměstnaných mužů 4,7 %, podíl seniorek na zaměstnaných ženách činil 5,3 %. Ekonomicky neaktivních bylo v Praze v roce 2023 celkem 356,3 tis. obyvatel. **Ekonomicky neaktivní** jsou všechny osoby patnáctileté a starší, obvykle bydlící na sledovaném území, které v referenčním období nepatřily do kategorie "pracovní síla", tj. nemohou být klasifikovány jako osoby zaměstnané nebo nezaměstnané. Více než polovina (53,9 %) ekonomicky neaktivních osob se rekrutuje ze seniorské věkové kategorie a jsou jimi nepracující starobní důchodci. U mužů tvořili senioři kategorii ekonomicky neaktivních dokonce z 56,3 %, u žen z 52,3 %.

Graf 2.3: Míra ekonomické aktivity v krajích a v Česku podle věku v roce 2023

Zdroj: VŠPS

Míra ekonomické aktivity vyjadřuje podíl počtu ekonomicky aktivních (= pracovní síly) v daném věku na počtu osob příslušné věkové skupiny.

Celorepubliková míra ekonomické aktivity za všechny věkové kategorie v roce 2023 činila 59,9 %, v Praze 65,8 %.

Míra ekonomické aktivity u osob ve věku 65 a více let dosáhla v roce **2023 v Praze na 14,9 %**, což je o 6,9 p. b. více než celorepublikový průměr. V porovnání krajů byla míra ekonomické aktivity seniorů v hlavním městě nejvyšší z celé republiky, následoval Karlovarský kraj (12 %). Nejnižších hodnot dosáhla v Libereckém (5,4 %) a Pardubickém kraji (5,5 %).

Meziročně míra ekonomické aktivity u pražských seniorů vzrostla o 1,6 p. b. U mužů dosáhla na 18,3 %, tj. o 1,5 p. b. více než v roce 2022. U žen vzrostla meziročně o 1,7 p. b. na 12,3 %. Pouze u dvou krajů míra ekonomické aktivity seniorů celkově meziročně poklesla – v Plzeňském (o 1,4 p. b.) a Jihomoravském (o 0,4 p. b.).

Ekonomická aktivita podle SLDB 2021

Kromě VŠPS poskytuje významné informace o ekonomické aktivitě obyvatelstva i Sčítání lidu, domů a bytů. Na ekonomickou aktivitu byly v rámci Sčítání 2021 zaměřeny hned čtyři otázky.

Ekonomická aktivita charakterizuje ekonomické postavení obyvatelstva, jeho členění na pracovní sílu (osoby ekonomicky aktivní) a osoby mimo pracovní sílu (osoby ekonomicky neaktivní).

Pracovní sílu představují osoby zaměstnané (pracující) a nezaměstnané.

Mezi **zaměstnané** patří všechny osoby ve věku 15 a více let, které v rozhodný okamžik sčítání měly formální vazbu k zaměstnání nebo pracovaly alespoň 1 h týdně za mzdu, plat nebo jiný druh odměny. Zahrnutí jsou rovněž pracující důchodci, pracující žáci a studenti a osoby na mateřské dovolené (28 resp. 37 týdnů). Osoby s formální vazbou k zaměstnání jsou zaměstnanci a osoby s podnikatelským oprávněním, bez ohledu na délku pracovního úvazku, charakter pracovní aktivity (trvalý, dočasný) nebo druh pracovního poměru, dohody či smlouvy.

Osoby mimo pracovní sílu (osoby ekonomicky neaktivní) jsou osoby, které nepatří mezi zaměstnané ani nezaměstnané. Jsou to nepracující důchodci, ostatní nepracující osoby s vlastním zdrojem obživy, osoby na rodičovské dovolené, nepracující žáci a studenti, osoby v domácnosti, děti předškolního věku a ostatní závislé osoby.

Při sčítání lidu, domů a bytů v roce 2021 bylo v Praze sečteno celkem 766 484 obyvatel patřících do kategorie **pracovní síla**. V souhrnu za obyvatelstvo všech věkových kategorií pracovní síla (59,9 %) převažovala nad skupinou mimo pracovní sílu (40,1 %). U velmi mladých lidí do 19 let převládalo z důvodu přípravy na povolání zařazení mimo pracovní sílu, od 20. roku věku již byla mezi pracovní sílu zařazena nadpoloviční většina obyvatelstva. Ve věkovém rozmezí od 24 do 61 let se pohyboval podíl pracovní síly na obyvatelstvu podle jednotek věku mezi 83,6 % až po 95,7 %. V 65 letech se jako ekonomicky aktivní identifikovala už jen necelá polovina obyvatel a s každým dalším životním rokem podíl pracovní síly klesal ve prospěch skupiny mimo pracovní sílu. **Ve věkové skupině 65-69 let** činil podíl pracovní síly na obyvatelstvu tohoto věku necelých **40 %**, po sedmdesátém roce věku již jen 15,1 %.

Hlavní složkou kategorie pracovní síla (ekonomicky aktivní) jsou osoby zaměstnané. **Zaměstnaných** osob bylo v Praze sečteno celkem 733 840, z toho **52 396 patřilo do věkové kategorie 65 a více let**. Z celkového množství seniorů, u nichž se ekonomickou aktivitu podařilo zjistit, pracoval přibližně každý pátý, častěji muži (28,8 %) než ženy (17,3 %). Přibližně polovina pracujících seniorů se rekrutovala z jejich nejmladší věkové pětileté skupiny 65-69 let.

Druhou složkou pracovní síly jsou **nezaměstnaní**. Osoby od 65. roku věku jsou mezi nezaměstnané zařazeny poměrně zřídka, naprostá většina jich je už v důchodu, část dosud pracuje. K 26. 3. 2021 připadalo na celkový počet nezaměstnaných v Praze jen 1 % seniorů, nejčastěji šlo o osoby ve věkovém rozmezí 65-69 let.

Většina zaměstnaných v seniorském věku byli pracující důchodci. Podíl pracujících důchodců ve věku 65 a více let na celkovém množství zaměstnaných činil 6,7 %. Po 65. roce věku pracovalo v době SLDB 2021 celkem 26 021 mužů a 23 504 žen, kteří již byli ve starobním důchodu.

Hlavní složkou kategorie **mimo pracovní sílu** jsou obecně nepracující důchodci. V seniorské věkové kategorii je jejich podíl téměř stoprocentní.

Tab. 2.2: Obyvatelstvo podle ekonomické aktivity, pohlaví a věku v hl. m. Praze podle SLDB 2021

Zdroj: SLDB 2021

	Celkem	z toho ve věku				Osoby ve věku 65 a více let podle pohlaví	
		60–64	65 a více	v tom		muži	ženy
				65–69	70 a více		
Počet obyvatel	1 301 432	60 804	238 977	68 657	170 320	97 819	141 158
v tom podle ekonomické aktivity:							
pracovní síla	766 484	43 925	52 728	27 108	25 620	28 270	24 458
v tom:							
zaměstnaní	733 840	41 800	52 396	26 815	25 581	28 056	24 340
z toho pracující důchodci	76 668	14 178	49 525	24 467	25 058	26 021	23 504
nezaměstnaní	32 644	2 125	332	293	39	214	118
mimo pracovní sílu	512 729	15 723	185 540	41 023	144 517	69 115	116 425
nepracující důchodci	209 297	14 244	184 712	40 513	144 199	68 770	115 942
ostatní s vlastním zdrojem obživy	3 733	546	238	129	109	127	111
nezjištěno	22 219	1 156	709	526	183	434	275

Zaměstnaní podle postavení v zaměstnání podle SLDB 2021

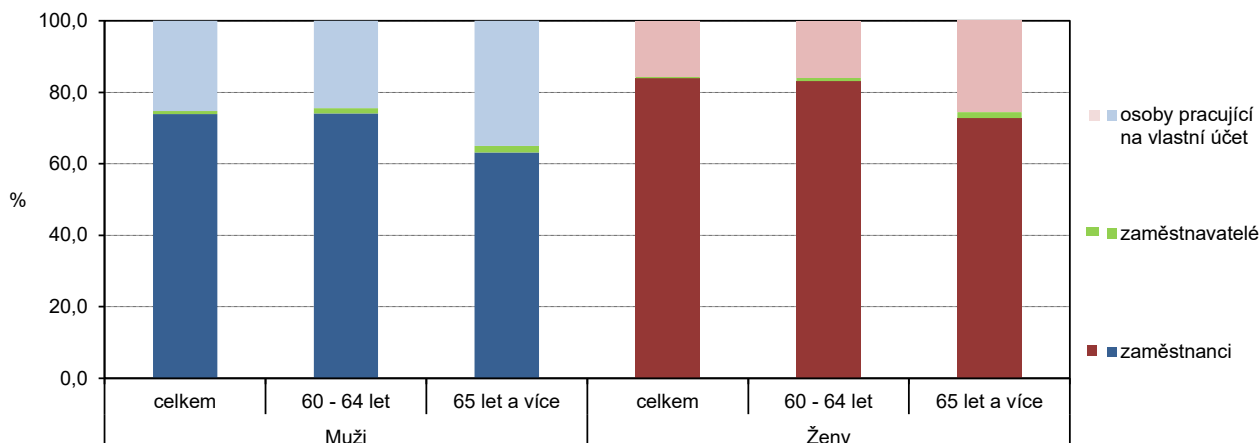
U zaměstnaných osob bylo v rámci SLDB 2021 zjišťováno **postavení v zaměstnání**, k čemuž byly využity výhradně administrativní zdroje (IS ČSSZ, údaje GFR, RES). **Zaměstnaní** se podle postavení v zaměstnání dělí na tři skupiny – na zaměstnance, osoby pracující na vlastní účet a zaměstnavatele. **Zaměstnanci** mají placená zaměstnanecká místa. **Osoby pracující na vlastní účet** (OSVČ) jsou podnikatelé bez zaměstnanců. **Zaměstnavatelé** jsou podnikatelé se zaměstnanci.

Z celkového množství zaměstnaných se zjištěným postavením v zaměstnání jich 78,7 % patřilo do kategorie zaměstnanci, 20,7 % do kategorie OSVČ a pouze 0,6 % tvořili zaměstnavatelé.

Jak u produktivní (15-64 let), tak i u seniorské složky (65 a více let) populace, výrazně **převládali ve struktuře zaměstnaných zaměstnanci**, u seniorů byl však jejich podíl nižší. Ve věkovém rozpětí 15-64 let tvořili zaměstnanci 79,5 % z celkového množství zaměstnaných, u **seniorů** se zjištěným postavením v zaměstnání to bylo **67,5 %**, tedy o 11,9 p. b. méně. **Každý třetí zaměstnaný senior podnikal**. Většinou v pozici OSVČ (30,7 %), méně často jako zaměstnavatel (1,7 %).

Graf 2.4: Zaměstnaní v hl. m. Praze podle pohlaví, věku a postavení v zaměstnání podle SLDB 2021
(ze zjištěných hodnot)

Zdroj: SLDB 2021

Velké rozdíly jsou patrné v postavení v zaměstnání mezi oběma pohlavími. Senioři-muži působili v postavení zaměstnance v 63,1 %, **ženy výrazně hojněji (72,7 %)**. **Muži ve věku 65 a více let o to častěji podnikali (36,9 % v porovnání s 27,3 % seniorek)**.

Z celkového množství zaměstnaných ve věku 65 a více let (52 396) se u téměř pětiny osob bohužel nepodařilo zjistit, jaké postavení v zaměstnání zastávají.

V porovnání s ostatními kraji se pražští senioři nechávali častěji zaměstnávat (67,5 %) a méně se věnovali podnikání (32,5 %). Vysoké podíly zaměstnanců měly i kraje Ústecký (66,4 %) a Středočeský (63,2 %), nejpodnikavější byli naopak senioři v kraji Zlínském (44,7 % podnikalo). Praha měla ze všech krajů také nejnižší podíl podnikatelů se zaměstnanci (1,7 %). V ostatních krajích se podíl zaměstnavatelů v celkové struktuře zaměstnaných pohyboval od 3,4 do 5 %.

Tab. 2.3: Zaměstnaní podle postavení v zaměstnání, pohlaví a věku v hl. m. Praze podle SLDB 2021

Zdroj: SLDB 2021

	Celkem	z toho ve věku				Osoby ve věku 65 a více let podle pohlaví	
		60–64	65 a více	v tom		muži	ženy
				65–69	70 a více		
Zaměstnaní se zjištěným postavením v zaměstnání celkem	657 228	38 561	43 411	22 997	20 414	23 573	19 838
v tom (%):							
zaměstnanci	78,7	78,5	67,5	70,2	64,5	63,1	72,7
zaměstnavatelé	0,6	1,3	1,7	2,0	1,4	1,8	1,7
osoby pracující na vlastní účet	20,7	20,2	30,7	27,8	34,0	35,0	25,6

Zaměstnaní podle odvětví ekonomické činnosti podle SLDB 2021

Osoby, které se zatřídily mezi zaměstnance, podnikatele se zaměstnanci, OSVČ, případně pomáhající v rodinném podniku, byly v dotazníku SLDB dále dotazovány na odvětví ekonomické činnosti svého zaměstnavatele nebo na svůj předmět podnikání. V případě dvou nebo více zaměstnání nebo podnikání se uváděl kód podle hlavního. Jako zaměstnání (profese) se uváděla konkrétní vykonávaná práce, resp. pracovní pozice zaměstnané osoby.

Tab. 2.4: Zaměstnaní podle vybraných odvětví ekonomické činnosti, podle pohlaví a věku v hl. m. Praze podle SLDB 2021

Zdroj: SLDB 2021

	Zaměstnaní			v tom podle pohlaví					
	celkem	60–64	65 a více	muži			ženy		
				celkem	60–64	65 a více	celkem	60–64	65 a více
Počet zaměstnaných se zjištěným odvětvím ekonomické činnosti	725 974	41 413	51 499	382 200	21 314	27 554	343 774	20 099	23 945
z toho (%):									
průmysl celkem	9,9	10,0	8,0	12,6	14,5	11,7	6,9	5,2	3,7
stavebnictví	6,0	7,3	5,4	9,9	12,6	8,6	1,7	1,7	1,6
obchod; opravy motorových vozidel	12,0	10,6	7,6	11,7	10,8	7,7	12,3	10,4	7,5
doprava a skladování	5,7	6,5	4,0	8,2	10,1	6,0	2,9	2,7	1,7
informační a komunikační činnosti	10,1	4,9	4,4	13,8	6,3	5,6	6,0	3,4	3,1
profesní, vědecké a technické činnosti	11,5	8,5	13,4	10,6	8,3	14,1	12,5	8,7	12,7
administrativní a podpůrné činnosti	6,0	7,1	9,3	4,5	6,2	7,8	7,8	8,2	11,0
veřejná správa a obrana	6,1	9,9	7,2	4,8	7,7	6,4	7,6	12,3	8,1
vzdělávání	7,0	10,4	12,0	3,6	5,3	8,8	10,9	15,8	15,6
zdravotní a sociální péče	7,5	9,5	10,5	3,4	4,4	5,9	12,0	15,0	15,8

Zaměstnaných se zjištěným odvětvím ekonomické činnosti (klasifikace CZ-NACE) bylo v Praze celkem 725 974. Z toho **51 499 ve věku 65 a více let**. Zaměstnaní v hlavním městě bez ohledu na věkové kategorie pracovali nejčastěji v odvětvích obchod (12 %), profesní, vědecké a technické činnosti (11,5 %) a informační a komunikační činnosti (10,1 %). **Zaměstnané pražské seniory** najdeme **v první řadě v odvětví profesní, vědecké a technické činnosti (13,4 %)**. Jedná se o široký okruh činností vyžadující vysokou míru vzdělání – např. účetní, architekti, činnosti vedení podniků, výzkum a vývoj. Dalšími dvěma ze strany seniorů preferovanými oblastmi bylo **vzdělávání (12 %) a zdravotní a sociální péče (10,5 %)**.

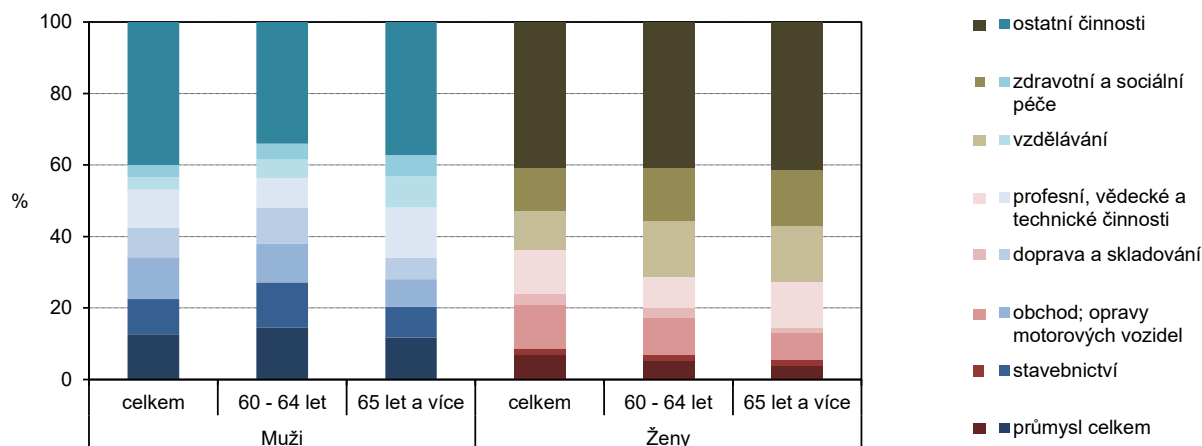
Zaměstnaní **muži** ve věku 65 a více let působili v Praze ponejvíce v **odvětvích profesní, vědecké a technické činnosti (14,1 %), vzdělávání (8,8 %) a ve zpracovatelském průmyslu (8,7 %)**.

Pražské ženy seniorky se zaměřily primárně na **zdravotní a sociální péči (15,8 %), vzdělávání (15,6 %) a profesní, vědecké a technické činnosti (12,7 %)**.

Jiným úhlem pohledu je význam osob ve věku 65 a více let pro jednotlivá odvětví ekonomické činnosti. Často se jedná o typ činností, které samy o sobě nepatří k nejfrekventovanějším, ale starší občané pro ně mají nemalou důležitost. **Z hlediska jednotlivých odvětví ekonomické činnosti byli senioři v Praze významnou skupinou v odvětví činnosti v oblasti nemovitostí** (tzn. zejména prodej a pronájem nemovitostí), kde byl téměř každý pátý zaměstnaný v seniorském věku. Další oblastí s vysokým podílem zaměstnaných seniorů byly **činnosti domácností jako zaměstnavatelů domácího personálu** (např. služebné, zahradníci, vrátní, správci domů, řidiči, opatrovatelky dětí) **a činnosti domácností produkujících blíže neurčené výrobky a služby pro vlastní potřebu** (např. zemědělské hospodaření nebo stavba přístřeší), kdy 15,1 % zaměstnaných překročilo hranici seniorského věku. Více než 10 % seniorů mezi zaměstnanými se vyskytovalo i v oborech vzdělávání, administrativní a podpůrné činnosti a zdravotní a sociální péče.

Graf 2.5: Zaměstnaní v hl. m. Praze podle pohlaví, věku a odvětví ekonomické činnosti podle SLDB 2021

Zdroj: SLDB 2021

Struktura odvětví ekonomické činnosti, kde senioři našli převážně uplatnění, je v Praze a ostatních krajích odlišná. Ve všech krajích, kromě hlavního města, našlo nejvyšší procento seniorů práci v průmyslu. Podíl seniorů pracujících v tomto odvětví na celkovém množství zaměstnaných osob se zjištěným odvětvím ve věku 65 a více let se v jednotlivých krajích pohyboval od 16,1 % (kraje Jihomoravský a Moravskoslezský) až po 22,2 % (Zlínský kraj), v Praze dosáhl jen na 8 %. Jelikož je kraj Praha tvořen pouze městem (i když na okrajích s venkovským charakterem některých městských částí), je zde v porovnání s ostatními regiony minimální prostor pro odvětví zemědělství, lesnictví a rybářství. Tomu odpovídá pouze 0,7 % zaměstnaných pražských seniorů působících právě v tomto odvětví.

Opakem jsou zemědělsky orientované kraje Vysočina a Jihočeský, kde pracovalo v odvětví zemědělství, lesnictví a rybářství 12,3 % a 9,6 % ze zaměstnaných seniorů. **Pro Prahu** z pohledu zaměstnaných seniorů **nejvýznamnější odvětví profesní, vědecké a technické činnosti (13,4 %)**, má vyšší zastoupení i ve struktuře zaměstnaných seniorů v Jihomoravském kraji (11,2 %). Obecná shoda mezi kraji panovala ve vyšším významu odvětví zdravotní a sociální péče, kde si našlo práci 8,6 % (Pardubický kraj) až 12 % (Karlovarský kraj) zaměstnaných seniorů.

Zaměstnaní podle hlavních tříd zaměstnání podle SLDB 2021

Podle **klasifikace zaměstnání CZ-ISCO** jsou zaměstnaní rozděleni do **deseti hlavních tříd zaměstnání**. Klasifikace zaměstnání je založena na dvou hlavních principech, kterými jsou **druh vykonávané práce a úroveň dovedností**. Vysoké procento osob (28,7 %) ve věku 65 a více let při SLDB 2021 neuvadlo, do jaké třídy zaměstnání spadají.

Praha nabízí širokou škálu pracovních příležitostí, které kladou vysoké nároky na kvalifikaci zaměstnaných. Při posuzování zjištěných hodnot je zřejmé, že ve většině tříd se od sebe nijak výrazně neodlišují výsledky za obyvatele Prahy jako celek a výsledky za seniory. S podobnými podíly obou skupin zaměstnaných se na prvních třech místech umístily třídy: **specialisté (více než třetina zaměstnaných), techničtí a odborní pracovníci (pětina zaměstnaných) a pracovníci ve službách a prodeji (cca 13 %)**.

Tab. 2.5: Zaměstnaní podle hlavních tříd zaměstnání, pohlaví a věku v hl. m. Praze podle SLDB 2021

Zdroj: SLDB 2021

	Zaměstnaní			v tom podle pohlaví					
	celkem	60–64	65 a více	muži			ženy		
				celkem	60–64	65 a více	celkem	60–64	65 a více
Počet zaměstnaných se zjištěnou třídou zaměstnání	649 560	36 589	37 346	339 047	18 850	20 174	310 513	17 739	17 172
v tom (%):									
zákonodárci a řídicí pracovníci specialisté	7,6	8,1	6,7	9,2	10,5	8,9	5,7	5,6	4,0
techničtí a odborní pracovníci	34,8	29,1	35,8	32,9	24,0	34,6	36,9	34,6	37,1
úředníci	20,7	23,0	20,6	18,9	20,6	20,4	22,5	25,5	20,7
pracovníci ve službách a prodeji	9,2	8,0	9,1	6,2	4,8	5,1	12,4	11,4	13,8
kvalifikovaní pracovníci v zemědělství, lesnictví, rybářství	12,9	12,7	12,6	10,6	11,6	12,3	15,6	13,9	13,0
řemeslníci a opraváři	0,3	0,3	0,3	0,4	0,5	0,4	0,2	0,2	0,2
obsluha strojů a zařízení, montéři	6,2	7,6	5,1	10,8	13,5	8,5	1,3	1,3	1,2
pomocníci a nekvalifikovaní prac.	4,9	6,3	3,7	8,1	10,9	6,2	1,4	1,4	0,9
zaměstnanci v ozbrojených silách	3,2	4,8	6,1	2,6	3,5	3,6	3,9	6,2	9,1
	0,2	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0

Třída specialisté zastřešuje vysoce kvalifikovaná zaměstnání z mnoha oborů pracovní činnosti – např. lékaře, právníky, architekty, vědce, učitele, redaktory nebo jazykovědce. V případě zaměstnaných seniorů šlo nejčastěji o specialisty v oblasti právní, sociální a kulturní (8,5 %), v oblasti výchovy a vzdělávání (8,3 %) a zdravotnictví (7,3 %).

Významnější rozdíl představovala třída pomocní a nekvalifikovaní pracovníci, kde byl podíl seniorů oproti zaměstnaným jako celku přibližně dvojnásobný (6,1 %), protože senioři častěji působili jako uklízeči a pomocníci.

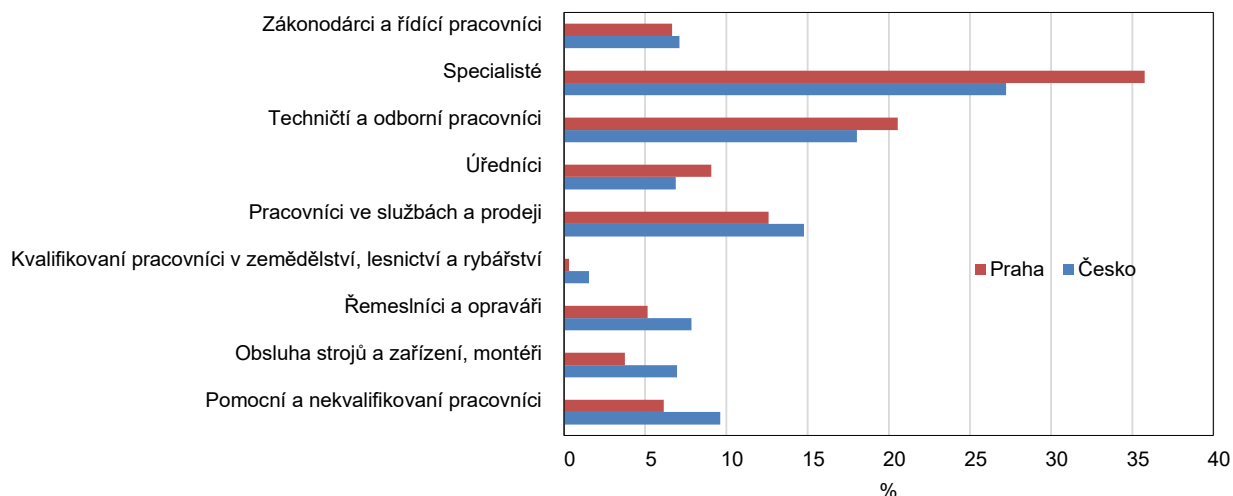
Podíl zaměstnaných seniorů na celkovém počtu zaměstnaných v jednotlivých třídách zaměstnání se většinou pohyboval mezi 5 a 6 %, významnější byl ve třídě pomocní a nekvalifikovaní pracovníci (11 %).

V mnohém odlišné bylo uplatnění mužů a žen seniorského věku. Pro obě pohlaví byla charakteristická dominance třídy specialisté (ženy 37,1 %, muži 34,6 %). Přibližně pětina mužů i žen byla zařazena do třídy techničtí a odborní pracovníci. Podobně 12-13 % příslušníků obou pohlaví vykonávalo zaměstnání ve službách a prodeji. Z celkového množství zaměstnaných mužů ve věku 65 a více let jich však 8,9 % patřilo do třídy zákonodárci a řídicí pracovníci. Totéž lze říci ale pouze o 4 % zaměstnaných seniorek. Zaměstnání mužů nepřekvapivě častěji patřila do tříd řemeslníci a opraváři a obsluha strojů a zařízení, montéři. Seniorky hojněji spadaly mezi úředníky (ženy 13,8 %, muži 5,1 %) a mezi pomocné a nekvalifikované pracovníky (ženy 9,1 %, muži 3,6 %).

Graf 2.6: Zaměstnaní ve věku 65 a více let podle hlavních tříd zaměstnání v hl. m. Praze a v Česku podle SLDB 2021

(ze zjištěných hodnot)

Zdroj: SLDB 2021

Z mezikrajského srovnání vyplývá, že **pražští senioři se v porovnání s ostatními kraji častěji uplatňovali v kvalifikovanějších třídách zaměstnání**. Ve všech krajích byla úspěšnost zjišťování třídy zaměstnání u seniorů relativně nízká, nezjištěna zůstala vždy přibližně u třetiny respondentů ve věku 65 a více let.

Pro všechny kraje platilo stejné pořadí tří nejčastějších tříd zaměstnání, kde našli senioři pracovní uplatnění. Avšak zatímco ve třídě specialisté se uplatnilo 35,8 % zaměstnaných Pražanů v seniorském věku, v deseti krajích pracovalo v této třídě jen mezi 22,2-25 % seniorů. Nejblíže Praze měl v tomto směru vlivem Brna kraj Jihomoravský (29,3 %). Praha předčila ostatní kraje i v podílu technických a odborných pracovníků (20,6 % a 2,5 p. b. nad celorepublikovým průměrem), ale podíl pracovníků ve službách a prodeji měla z krajů nejnižší (12,6 % a 2,2 p. b. pod průměrem Česka). Zaměstnané seniory v Praze bylo možno častěji než v jiných krajích najít na pozicích úředníků (Praha 9,1 %, průměr Česka 6,9 %), naopak řidčeji ve třídách obsluha strojů a zařízení, montéři (Praha 3,7 %, průměr Česka 6,9 %), řemeslníci a opraváři (Praha 5,1 %, průměr Česka 7,8 %) i pomocní a nekvalifikovaní pracovníci (Praha 6,1 %, průměr Česka 9,6 %), zcela sporadicky jako kvalifikované pracovníky v zemědělství, lesnictví a rybářství (Praha 0,3 %, průměr Česka 1,5 %).

Zaměstnaní podle nejvyššího dosaženého vzdělání v hl. m. Praze podle SLDB 2021

V celkové struktuře zaměstnaných v souhrnu za všechny věkové kategorie měli nejvyšší podíl vysokoškoláci (42,9 %), následovaní skupinou s úplným středním vzděláním s maturitou (31,9 %) a středním vzděláním včetně vyučení bez maturity (15,5 %). **U seniorů bylo pořadí podle stupně nejvyššího dosaženého vzdělání stejné: vysokoškolsky vzdělaní (43,3 %), úplné střední vzděláním s maturitou (28,3 %), střední vzděláním včetně vyučení bez maturity (19,4 %).**

Poměrně velké **rozdíly** existovaly **ve vzdělanostní úrovni zaměstnaných mužů a žen** v seniorském věku. Více než polovina (50,5 %) pražských zaměstnaných mužů ve věku 65 a více let absolvovala vysokou školu – nejčastěji magisterský stupeň (38,8 %), nezanedbatelný byl i podíl seniorů s doktorským vzděláním (10,9 %). Přibližně pětina zaměstnaných seniorů mužského pohlaví úspěšně absolvovala některý maturitní obor (22,4 %) a podobné množství (21,6 %) střední vzděláním včetně vyučení bez maturity. Úplné střední vzděláním s maturitou mělo u mužů častěji odborný (14,4 %) než všeobecný charakter (8,1 %).

Podíl vysokoškolaček mezi zaměstnanými seniorkami dosáhl pouze na 35 % (tj. o 15,5 p. b. méně než u mužů). I u žen převládala magisterský stupeň vysokoškolského vzdělání (29,7 %), doktorským titulem se honosilo 4,6 % zaměstnaných seniorek. Zcela v rovnováze s vysokoškolačkami byly absolventky úplného

středního vzdělání s maturitou. V tomto typu nejvyššího dosaženého vzdělání ženy naopak výrazně převyšovaly muže (o 12,5 p. b.).

Tab. 2.6: Zaměstnaní podle nejvyššího dosaženého vzdělání, pohlaví a věku v hl. m. Praze podle SLDB 2021

Zdroj: SLDB 2021

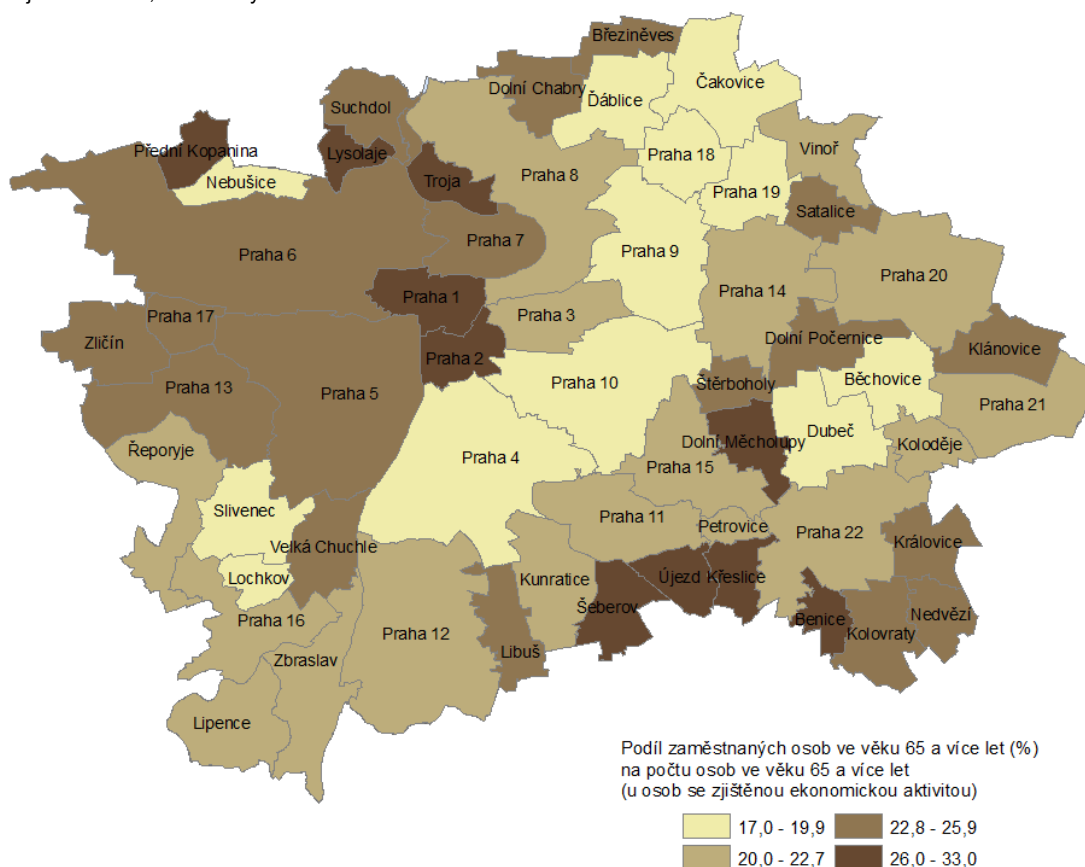
	Zaměstnaní			v tom podle pohlaví					
	celkem	60–64	65 a více	muži			ženy		
				celkem	60–64	65 a více	celkem	60–64	65 a více
Počet zaměstnaných se zjištěným vzděláním	701 755	39 866	51 012	366 299	20 376	27 245	335 456	19 490	23 767
v tom (%):									
bez vzdělání	0,2	0,2	0,1	0,3	0,3	0,1	0,2	0,2	0,1
základní vč. neukončeného	3,6	3,1	3,0	3,9	2,3	1,5	3,3	4,0	4,9
střední vč. vyučení (bez maturity)	15,5	22,7	19,4	18,6	27,6	21,6	12,1	17,5	16,8
úplně střední (s maturitou)	31,9	31,0	28,3	31,1	26,8	22,4	32,8	35,5	34,9
nástavbové a vyšší odborné	5,8	5,3	5,9	4,8	3,5	3,9	6,9	7,2	8,2
vysokoškolské	42,9	37,7	43,3	41,2	39,5	50,5	44,7	35,7	35,0

Zaměstnaní senioři se nevyskytovali v oblasti hlavního města zcela rovnoměrně. Při hodnocení správních obvodů je patrná nejvyšší zaměstnanost seniorů v nejužším centru města. S vysokou zaměstnaností osob ve věku 65 a více let ve výši 31,8 % vyčnívala nad ostatními správními obvody Praha 1, kterou doplnila Praha 2 (27,2 %). Pouze 18,9 % zaměstnaných seniorů žilo na východě Prahy v Praze 9 a v Praze 18.

Při rozlišení až na městské části se nad hranici 30% zaměstnanosti seniorů kromě Prahy 1 (31,8 %) dostaly i Praha-Křeslice (32,4 %) a Praha-Lysolaje (30,5 %). Pod 20 % leželo celkem 12 městských částí, na nejspodnější příčce žebříčku se nalézala městská část Praha-Běchovice (17,1 %), následovaná městskou částí Praha-Čakovice (18,1 %).

Kartogram 2.2 Podíl zaměstnaných osob ve věku 65 a více let v městských částech hl. m. Prahy

Zdroj: Sčítání lidu, domů a bytů 2021

Podnikatelé v hlavním městě Praze podle SLDB 2021

V Praze bylo ke dni sčítání 2021 celkem 140 179 podnikatelů bez rozdílu věku, z toho bylo 97 % osob pracujících na vlastní účet (OSVČ) a 3 % zaměstnavatelů. Každý desátý podnikatel spadl do seniorské věkové kategorie.

Podnikajících seniorů mělo hlavní město 14 095. I mezi osobami ve věku 65 a více let převažovali OSVČ (94,6 %) nad podnikateli, kteří někoho zaměstnávali (5,4 %), ale v menší míře než u produktivní složky populace (2,8 % zaměstnavatelů).

Ve struktuře podle pohlaví měli muži převahu jak u podnikatelů v produktivním věku (64,4 %), tak i mezi podnikajícími seniory (61,6 %).

OSVČ

Hlavní složkou v celkové skupině pražských podnikatelů bylo 135 918 osob pracujících na vlastní účet. Téměř 10 % z nich bylo ve věku 65 a více let. Z této seniorské kategorie bylo 61,9 % mužů.

Osoby samostatně výdělečně činné se zjištěným odvětvím ekonomické činnosti v Praze obecně nejčastěji podnikaly v odvětvích profesní, vědecké a technické činnosti (21,2 %), informační a komunikační činnosti (14,2 %) a stavebnictví (11,8 %). **Senioři si rovněž za obor podnikání zvolili v první řadě některou z profesních, vědeckých a technických činností (27 %), následovalo stavebnictví (10,2 %) a obchod (8,4 %).**

Rozdíly existují mezi podnikateli a podnikatelkami. Shoda panovala u obou skupin seniorů v preferenci odvětví **profesní, vědecké a technické činnosti**, které si vybrala téměř **čtvrtina mužů a třetina žen**. Velká část mužů ve věku 65 a více let podnikala i ve stavebnictví (15,4 %) a ve zpracovatelském průmyslu (10 %). Seniorky se uplatnily významněji v administrativních a podpůrných činnostech (11,1 %) a v kategorii ostatní činnosti, kam patří různé osobní služby, které nejsou vedeny v jiné části klasifikace CZ-NACE (8,7 %).

Ukončené vysokoškolské vzdělání mělo 42,2 % OSVČ ze všech věkových kategorií, dalších 32,7 % dosáhlo úplného středního vzdělání s maturitou. **Vysokoškoláci tvořili nejpodstatnější složku i mezi podnikateli seniory (47,4 %)**, středoškolské vzdělání s maturitou mělo 27,5 % z nich. Mezi odvětví podnikání, kde v celkovém množství podnikajících seniorů převažovaly osoby s úspěšně absolvovanou vysokou školou, patřila zdravotní a sociální péče (77,1 % podnikajících seniorů mělo VŠ), vzdělávání (72,5 %), informační a komunikační činnosti (66,3 %) a profesní, vědecké a technické činnosti (65,3 %). Senioři bez maturitního vzdělání se podnikatelsky realizovali zejména v odvětvích doprava a skladování (57,6 % podnikatelů dosáhlo maximálně středního vzdělání bez maturity), skupina ostatních činností (46,3 %) a stavebnictví (40,3 %).

Zaměstnavatelé

Fyzických osob, které podnikají a zároveň někoho zaměstnávají, je podstatně méně než podnikatelů bez zaměstnanců. V Praze se vyskytuje varianta podnikatel-zaměstnavatel při porovnání krajů dokonce nejvzácněji z celého Česka.

V hlavním městě se k 26. 3. 2021 věnovalo nějakému typu podnikání 4 261 zaměstnavatelů, **17,8 % z nich byli senioři**. Nadpoloviční většinu (56,3 %) zaměstnavatelů ve věku 65 a více let představovali muži, ale jejich převaha nebyla tak výrazná jako u OSVČ. Polovina zaměstnavatelů mužů a dokonce 71,7 % žen mělo vysokoškolské vzdělání. Obě pohlaví podnikala **nejčastěji v oboru zdravotní a sociální péče**, kde mělo 94,7 % zaměstnavatelů vysokoškolské vzdělání. Druhým nejvíce zastoupeným odvětvím byly profesní, vědecké a technické činnosti vyžadující rovněž nadprůměrné vzdělání (podíl vysokoškoláků 81,9 %).

Ekonomická aktivita žen podle rodinného stavu podle SLDB 2021

Ke dni sčítání 2021 žilo v Praze **141 158 žen ve věku 65 a více let**, tzn., že seniorky tvořily více než jednu pětinu žen v metropoli.

Do nejmladší **seniorské skupiny 65-69 let patřilo 37 962 žen**. Většina jich již v tomto věku nepracovala – **65,5 %** ze seniorek se zjištěnou ekonomickou aktivitou spadalo do kategorie **mimo pracovní sílu**. Ekonomická aktivita se lišila podle rodinného stavu žen. **Ekonomicky aktivní po 65. roce věku zůstaly častěji ženy rozvedené (40 % z nich bylo ekonomicky aktivních) a svobodné (38,3 %)** než seniorky vdané (32,1 %) a ovdovělé (32,5 %). Nejtypičtější volbou pro pracující ženy všech rodinných stavů bylo **postavení zaměstnankyně (celkem 75 %)**. Nejčastěji se tak chovaly vdovy (79 %), nejméně často seniorky vdané (72,7 %). Ženy setrvávající mezi 65 a 69 lety ve svazku manželském se čteněji než ostatní skupiny žen realizovaly jako osoby samostatně výdělečně činné (25,1 %) a také jako zaměstnavatelky (2,2 %).

Seniorek nad 70 let bydlelo v hlavní město ke dni sčítání **103 196. Ekonomicky aktivních** jich po 70. roce věku **bylo již pouze 11,1 %**. Až na výjimky šlo o osoby zaměstnané, do kategorie nezaměstnaných spadalo v celé Praze pouze 20 žen. **I po 70. roce věku byly nejaktivnější rozvedené ženy** (15,8 % z nich bylo součástí pracovní síly), vdovy se naopak mezi ekonomicky aktivní zařadily už jen velmi omezeně (8 %). I mezi ženami 70letými a staršími převládaly ty, které se nechaly zaměstnat (70 %). Nadprůměrně převažovaly zejména mezi ženami svobodnými (77,8 %). Rovněž ve starší seniorské populaci se do **podnikatelských aktivit** pouštěly (resp. u nich zůstávaly) **ponejvíce ženy vdané** (třetina z těch, které dosud pracovaly).

Tab. 2.7: Ženy v hl. m. Praze ve věku 65 a více let podle ekonomické aktivity, postavení v zaměstnání a podle rodinného stavu podle SLDB 2021

(ze zjištěných hodnot)

Zdroj: SLDB 2021

	Zaměstnané ženy 65 a více let celkem	Ženy 65-69 let			Ženy 70 a více let		
		zaměstnankyně	zaměstnavatelky	osoby pracující na vlastní účet	zaměstnankyně	zaměstnavatelky	osoby pracující na vlastní účet
Ženy se zjištěným postavením v zaměstnání	19 838	8 249	205	2 549	6 182	126	2 527
z toho (%):							
svobodné	5,1	77,7	1,8	20,5	77,8	0,5	21,7
vdané	43,9	72,7	2,2	25,1	66,8	1,6	31,6
rozvedené	28,5	76,0	1,5	22,5	70,4	1,5	28,1
vdovy	22,3	79,0	1,7	19,4	72,5	1,2	26,2

Nezaměstnaní v hl. městě Praze podle MPSV

Dle údajů Ministerstva práce a sociálních věcí bylo **k 31. 12. 2023 v evidenci úřadu práce v Praze celkem 515 uchazečů o zaměstnání ve věku 65 a více let**. Nejedná se o velkou skupinu, protože většina osob při dosažení důchodového věku odchází do důchodu, případně pracuje. V pokročilejším věku mohou být na úřadu práce evidováni např. lidé, kteří nemají odpracované roky, tudíž nezískali minimální dobu pojištění a zatím si nemohou zažádat o starobní důchod. Případně může jít o uchazeče, kteří se snaží získat vyšší dobu pojištění a odložit dobu čerpání předdůchodu. Další variantou je čerpání předdůchodu a současné pobírání podpory v nezaměstnanosti. Evidovat se (ale nikoliv pobírat podporu v nezaměstnanosti) mohou i starobní důchodci hledající možnost příjedu. Alternativou pro seniory ve věku 65+ může být i zařazení do evidence Zájemců o zaměstnání, k čemuž je vede v první řadě možnost vzdělávání (rekvalifikace a kurzy digitálního vzdělávání).

Od roku 2015 do roku 2023 přibývalo seniorů evidovaných na pražských úřadech práce o 166,8 % (322 osob). V souhrnu za celé Česko vzrostl ve stejném období počet nezaměstnaných registrovaných seniorů více než

čtyřikrát. Senioři evidovaní na úřadě práce tvoří pouze nízké procento z celkového množství registrovaných nezaměstnaných. Přesto se jejich podíl každým rokem zvyšuje – z 0,5 % v roce 2015 na 1,9 % v roce 2023.

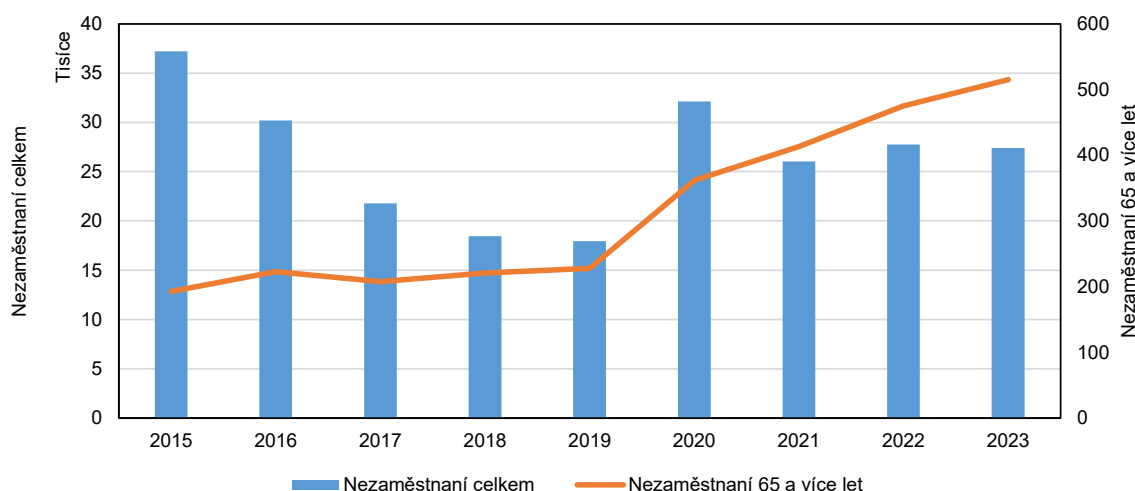
Od konce roku 2015 do závěru roku 2023 se zvýšil počet obyvatel Prahy ve věku 65 a více let o 9,8 %. Podobným tempem vzrostl i celkový počet obyvatel, podíl seniorů v populaci zůstal za 10 let prakticky nezměněn a k 31. 12. 2023 tvořil 18,5 %.

Podíl nezaměstnaných seniorů na celkovém počtu nezaměstnaných evidovaných na úřadu práce se od roku 2015 do roku 2023 každoročně zvyšoval – celkově o 1,4 p. b. na 1,9 %. Podíl senierek na nezaměstnaných ženách činil ke konci roku 2023 1,4 %, podíl seniorů na nezaměstnaných mužích 2,5 %. Zatímco v celkovém množství nezaměstnaných měly ženy každý rok nadpoloviční většinu, mezi nezaměstnanými seniory převažovali ve sledovaném období muži. I zde ale došlo k výrazným posunům. Podíl žen ve věku 65 a více let na celkovém počtu nezaměstnaných této věkové skupiny se postupně od roku 2015 zvýšil z 31,1 % na 42,7 % v roce 2023.

Počet nezaměstnaných seniorů registrovaných na úřadu práce postupně narůstá nejen v Praze, ale i v celém Česku. Souvislost lze vidět se zvyšováním věkové hranice pro odchod do starobního důchodu i prodlužováním minimální doby pojištění.

Graf 2.7: Počet uchazečů o zaměstnání v evidenci úřadu práce v hl. m. Praze k 31. 12.

Zdroj: MPSV

Mzdy a platy seniorů podle Informačního systému o průměrném výděлку (ISPV)

Informační systém o průměrném výděлку ve stejnoměrných intervalech **monitoruje výdělkovou úroveň a pracovní dobu zaměstnanců v České republice.** Obsahuje údaje z pravidelného statistického šetření, které je zařazeno do Programu statistických zjišťování vyhlášených ČSÚ ve sbírce zákonů pro příslušný kalendářní rok. **Hlavními sledovanými ukazateli jsou hrubá měsíční mzda (plat) a hodinový výdělek.** Zjišťovány jsou i složky mzdy (platu) – tzn. odměny, příplatky a náhrady. U pracovní doby je sledována úroveň i struktura jak odpracované doby (např. přesčas), tak i neodpracované doby (dovolená, nemoc). Přehled o mzdové úrovni v jednotlivých krajích sleduje Regionální statistika ceny práce. **Gestorem šetření je Ministerstvo práce a sociálních věcí.** Detailní vysvětlení metodiky lze nalézt na www.ispv.cz.

Data jsou k dispozici pouze v třídění za desetileté věkové skupiny. Za seniory je proto v této podkapitole označena věková kategorie 60 a více let, čímž se do hodnocení dostávají i osoby těsně před odchodem do

důchodu, což má na výsledné hodnoty vliv. V následujícím textu se vždy jedná o mzdy a platy nominální bez zohlednění inflace.

Mzdová sféra

Ve mzdové sféře je zjišťování prováděno pod názvem „**Čtvrtletní šetření o průměrném výdělku**“. Pro vybrané ekonomické subjekty je povinné. Do mzdové sféry (dříve označované jako podnikatelská) jsou zařazeny **ekonomické subjekty, které odměňují mzdou**.

Medián hrubé měsíční mzdy za rok 2023 bez ohledu na věk v Praze činil 45 251 Kč za měsíc. Vůči mediánu za rok 2022 došlo k navýšení o 7 % (2 949 Kč). Medián hrubé měsíční mzdy **pražských seniorů** dosáhl v roce 2023 na **41 428 Kč**, což je o 8,4 % méně než je celopražský medián. I u seniorů medián mzdy meziročně **vzrostl**, konkrétně o **7,7 % (2 957 Kč)**. Medián hrubé měsíční mzdy **u mužů** ve věku 60 a více let v roce 2023 činil **44 531 Kč**, **u žen** pouze **36 968 Kč**, tedy o 17 % méně. V průběhu let 2014 až 2023 se medián hrubé měsíční mzdy u seniorů v hlavním městě postupně zvýšil z 27 025 na 41 428 Kč (o 53,3 %), celkový medián ve mzdové sféře rostl rychleji (nárůst za stejné období o 67 %).

V porovnání desetiletých věkových skupin patřili lidé ve věku 60 a více let ke skupinám s nižšími příjmy. Medián mzdy u seniorů byl v roce 2023 v porovnání těchto věkových skupin třetí nejnižší. Senioři se zařadili hned za nejmladší skupiny zaměstnanců do 29 let věku a medián jejich hrubé měsíční mzdy byl o 16,6 % nižší než u nejlépe odměňované věkové skupiny 30-39 let. Obdobně lze hodnotit i medián hodinového výdělku, který u seniorů činil 243,50 Kč, o 16,2 % méně než u skupiny 30-39 let. Medián hrubé měsíční mzdy u seniorek byl dokonce ještě o 932 Kč nižší, než u velmi mladých žen ve věku 20-29 let.

V porovnání krajů byl celkový medián hrubé měsíční mzdy i medián hrubé měsíční mzdy seniorů v Praze, jak u mužů, tak i u žen, **nejvyšší v Česku**. Na rozdíl od celkového mediánu ve mzdové sféře, kde se hned za Prahou umístil kraj Středočeský, u seniorů to byl Plzeňský kraj následovaný Královéhradeckým krajem, u žen krajem Jihomoravským. Na nejnižší medián měsíční hrubé mzdy dosáhli senioři mužského pohlaví v Olomouckém kraji (33 888 Kč) a seniorky v kraji Libereckém (30 063 Kč).

Průměr hrubé měsíční mzdy v roce 2023 v hlavním městě dosáhl celkově na 57 817 Kč za měsíc. Podprůměrnou hrubou měsíční mzdou pobíralo 67,6 % zaměstnanců.

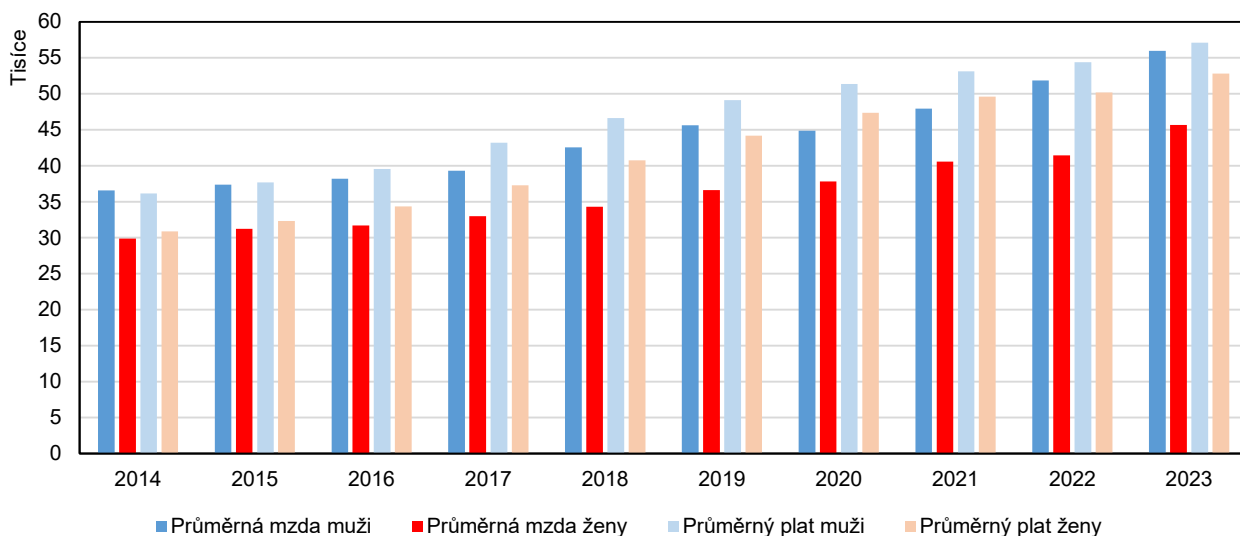
Pražští senioři dosáhli ve stejném období na průměrnou mzdu **51 913 Kč hrubého**, přičemž **rozdíl mezi muži a ženami činil více než 10 tisíc korun (18,4 %) v neprospěch žen** (podobně jako v roce předchozím). Průměrná mzda seniorů vzrostla od roku 2014 do roku 2023 více než o polovinu (17,5 tis. Kč), výrazněji u mužů (o 19,4 tis. Kč) než u žen (o 15,8 tis. Kč). Meziroční nárůst průměrné mzdy seniorů byl za posledních deset let v roce 2023 nejvyšší (+8,5 %). U žen dokonce překonal 10 %.

Průměrná hrubá měsíční mzda seniorů v roce 2023 byla při porovnání mezd desetiletých věkových skupin třetí nejnižší, méně brali pouze mladí lidé do 29 let.

Celková průměrná hrubá měsíční mzda v Praze v roce 2023 ostatní kraje předčila jak u mužů, tak i u žen, což platilo i pro seniorskou kategorii. U seniorů byla celková průměrná hrubá měsíční mzda se svojí výší 51 913 Kč o 19,9 % (8 600 Kč) nad celorepublikovým průměrem, u mužů šlo o 21,8 % (10 010 Kč) a u žen o 18,1 % (6 997 Kč). **Pražským mužům ve věku 60 a více let příslušelo v roce 2023 průměrně 55 966 Kč**. Více než 45 000 Kč v průměru pobírali i senioři mužského pohlaví v Královéhradeckém, Středočeském a Jihomoravském kraji, méně než 40 000 pouze v kraji Karlovarském. **Pražankám s průměrnou mzdou 45 667 Kč** se nejvíce přiblížily seniorky z Jihomoravského kraje s průměrnou mzdou 39 550 Kč. Nejvyšší rozdíl mezi průměrnou mzdou seniorů a seniorek přesahující 10 tisíc Kč byl kromě Prahy i v Královéhradeckém kraji, nejnižší mzdovou diferenciaci podle pohlaví měl Karlovarský kraj (rozdíl 3 743 Kč).

Graf 2.8: Průměrné hrubé měsíční mzdy a platy seniorů ve věku 60 a více let v hl. městě Praze podle pohlaví

Zdroj: ISPV

Průměrný hodinový výdělek u seniorů v Praze v roce 2023 činil 305,9 Kč/hod, tj. o 95,9 Kč méně než u nejlépe odměňované skupiny 30-39 let. Průměrný hodinový výdělek mužů seniorů dosáhl na 325,10 Kč, u seniorek pouze na 276,20 Kč/hod.

Platová sféra

Zdrojem dat pro platovou sféru je Informační systém o platech, jehož správcem je Ministerstvo financí. Do platové sféry (dříve označovaná jako nepodnikatelská) jsou zařazeny **ekonomické subjekty, které odměňují platem** (např. stát, obce, kraje, příspěvkové organizace).

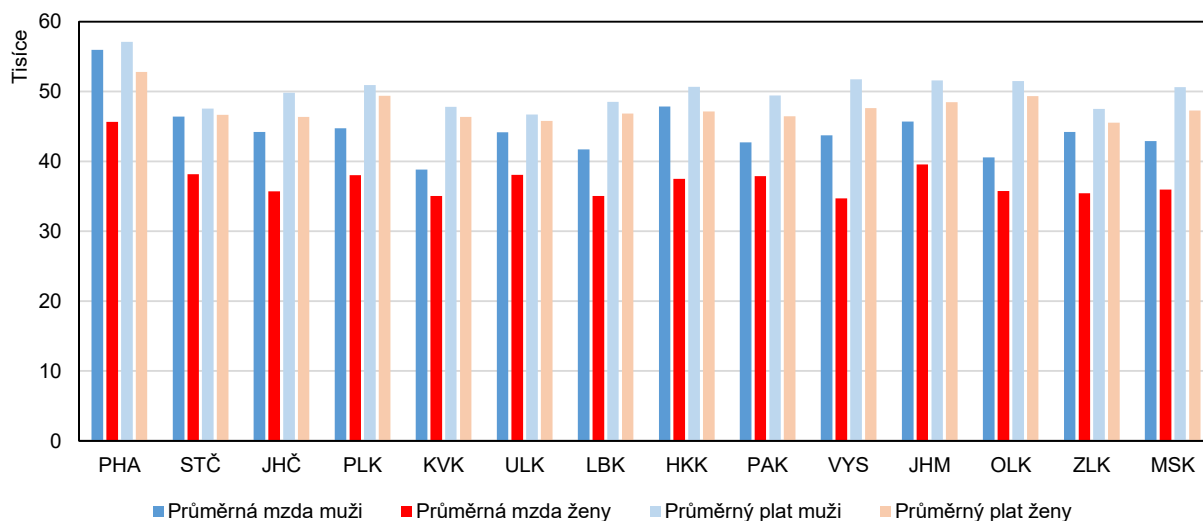
Medián hrubého měsíčního platu v Praze v roce 2023 dosáhl celkově na 50 391 Kč, o 5,1 % více než v roce 2022. V platové sféře nejsou rozdíly tak výrazné jako ve sféře mzdové. **Medián hrubého měsíčního platu seniorů v hlavním městě činil 50 149 Kč** a byl tak velmi podobný celkovému mediánu za všechny věkové kategorie (rozdíl pouze 242 Kč). **Medián platů seniorů mužského pohlaví** zaostal s hodnotou **51 210 Kč** za celkovým mediánem o 6,3 % (téměř 3,5 tis. Kč), **medián platu žen** ve věku 60 a více let ve výši **49 566 Kč** byl naopak oproti celkovému mediánu za ženy vyšší o 3,4 % a 1 625 Kč. Medián platu pražských seniorek a seniorů se lišil o 3,2 % (1 644 Kč). Muži i v platové sféře dosahovali vyšších příjmů, ale rozdíl byl menší než ve sféře mzdové.

Celkový medián hrubého měsíčního platu seniorů v Praze narostl od roku 2014 do roku 2023 o 67,4 % (20 200 Kč). I v platové sféře rostl celkový medián hrubého měsíčního platu za všechny věkové kategorie rychleji (+72,3 %). Medián platu seniorek za deset let vzrostl výrazněji (+72,6 % a 20 846 Kč) než mužů ze stejné věkové kategorie (+57,3 % a 18 661 Kč), ženy sice muže v platech doposud nedohrnaly, ale rozdíl se podstatně zmenšil.

Celkový medián hrubého měsíčního výdělku i medián hrubého měsíčního výdělku seniorů byl i v platové sféře v porovnání krajů v Praze nejvyšší. Ve věkové kategorii 60 a více let přesáhlo hlavní město celorepublikový průměr o 8,7 % (4 000 Kč), u mužů dokonce o 5 187 Kč (11,3 %), u žen o 7,3 % (3 362 Kč).

Graf 2.9: Průměrné hrubé měsíční mzdy a platy seniorů ve věku 60 a více let podle pohlaví a kraje v roce 2023

Zdroj: ISPV

Průměrný hrubý měsíční plat v roce **2023** vykazoval podobné tendence jako medián platu a činil v české metropoli celkem 54 672 Kč. Podprůměrný hrubý měsíční plat pobíralo 59,6 % zaměstnanců.

Průměrný hrubý měsíční plat **seniorů v Praze** se od celkového průměru lišil jen minimálně, dosáhl na **54 332 Kč**. Jeho výše u mužů byla 57 077 Kč, u žen o 7,5 % (4 304 Kč méně). Zaměstnanci-senioři vydělávali v roce 2023 měsíčně o 58 % (20 944 Kč) více než před 10 lety, zaměstnankyně seniorky o 71 % (21 917 Kč). I v seniorské kategorii se projevuje znatelný rozdíl v odměňování žen a mužů, který existuje jak u mezd, tak i u platů, ale ve mzdové sféře je výraznější. Jak vyplývá z předchozího textu, ženy častěji pracují v odvětvích, kde je úroveň celkové odměny za práci obecně nižší (péče různého typu, vzdělávání nebo prodej). Na vedoucích pozicích je žen stále málo. Často se uplatňuje pravidlo, že žena se stejnou kvalifikací dostane za rovnocennou práci nižší finanční ohodnocení než muž.

3. Příjmy a výdaje domácností seniorů

Údaje o příjmech a výdajích seniorů poskytuje výběrové šetření Životní podmínky, které provádí ČSÚ již od roku 2005. Obsahuje důležité údaje týkající se velikosti domácností, jejich příjmů (včetně struktury příjmů), jejich výdajů za bydlení a energie, ekonomické aktivity členů domácnosti, ale i údaje ilustrující vybavenost domácností nebo subjektivní názory na bydlení. Jelikož se jedná o výběrové statistické zjišťování, jehož výsledky jsou poté dopočteny na celou populaci ČR, jsou výstupy z něj poskytovány jen do úrovně krajů. V této kapitole se zabýváme situací v Praze a pro porovnání také situací v Česku celkem.

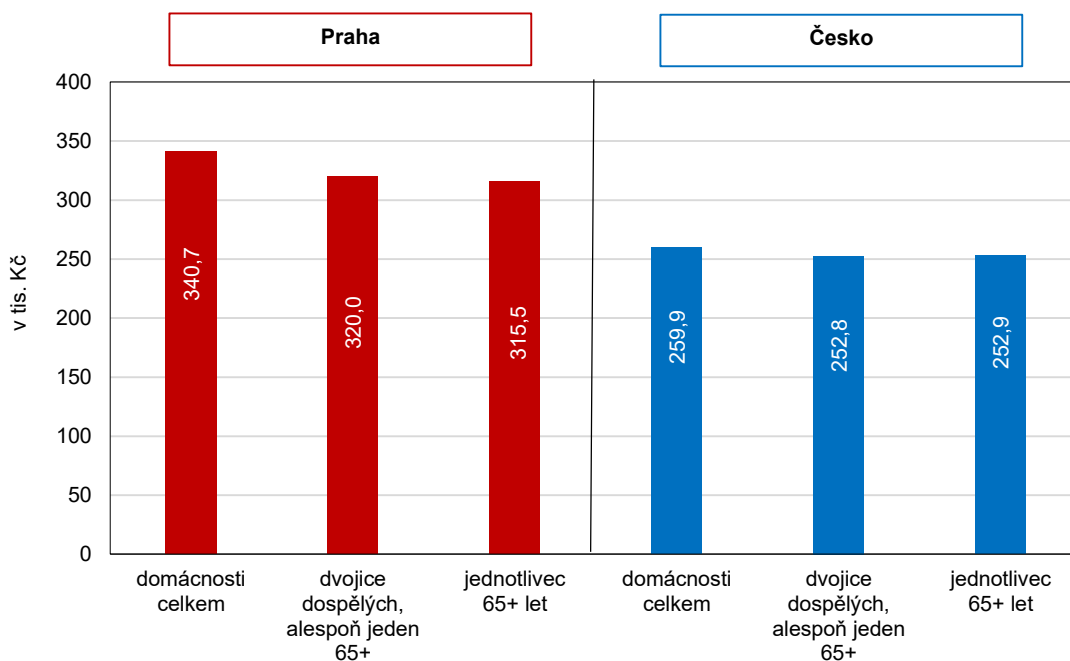
Za domácnosti seniorů považujeme dvě skupiny domácností. Domácnosti jednotlivce ve věku 65 a více let (65+) a pro zjednodušení je v textu nazýváme „domácnosti jednotlivců seniorů“ nebo „jednotlivci senioři“. Druhou skupinou domácností, kterými se zabýváme, jsou domácnosti dvou dospělých, z nichž alespoň jedna osoba je ve věku 65 a více let. Ty označujeme jako „dvoučlenné domácnosti dospělých s alespoň jedním seniorem“. Mezi těmito domácnostmi je vysoké zastoupení těch, kde jsou obě osoby starší 65 let (cca 88 % v roce 2022). Jedná se tedy ve většině případů o dva seniory. Pro srovnání uvádíme u jednotlivých údajů a grafů také informace k situaci domácností celkem.

Čistý peněžní příjem domácností

V následujícím odstavci hodnotíme rozdíly v čistých ročních peněžních příjmech různých typů domácností. Příjmy jsou v šetření zjišťovány za předchozí kalendářní rok, tzn. údaje o příjmech ze šetření Životní podmínky 2023, se týkají roku 2022. Do příjmů se počítají všechny zdroje příjmů domácnosti, tzn. jak příjmy ze zaměstnání, podnikání či jiné samostatně výdělečné činnosti, tak i důchody, sociální dávky, příjmy z pronájmu, z finančních aktiv, přijaté výživné či podpora od jiných domácností.

Graf 3.1: Roční čisté peněžní příjmy domácností na osobu v Praze a v Česku (2022)

Zdroj dat: ČSÚ, Životní podmínky (2023)

V Praze dosáhly v roce 2022 roční čisté peněžní příjmy domácností na osobu v průměru 340,7 tisíc Kč u všech domácností. Senioři jednotlivci měli příjmy na úrovni 315,5 tisíc Kč, tedy o 7,4 % méně. Dvoučlenná domácnost s alespoň jedním seniorem měla roční čistý příjem na osobu na úrovni 320,0 tisíc Kč, což představuje o 6,1 %

méně než v případě domácností celkem. V celém Česku se čisté roční příjmy domácností celkem v roce 2022 pohybovaly na úrovni 259,9 tisíc Kč. Příjmy obou typů seniorských domácností byly v Česku také nižší než domácností celkem, u obou skupin těchto domácností byly příjmy na osobu velmi podobné. Rozdíly mezi příjmy domácností celkem a domácnostmi seniorů byly v roce 2022 větší v Praze než v Česku.

Z hlediska vývoje v čase můžeme konstatovat, že od roku 2016 do roku 2022 čisté příjmy všech zde uvedených typů domácností stoupaly. V období 2016 až 2022 rostly čisté příjmy domácností v Praze průměrně o 6,9 % ročně, domácnostem jednotlivců seniorů o 8,1 % a u dvoučlenných domácností s alespoň jedním seniorem průměrně o 7,0 % ročně. Rovněž i mezi lety 2020 a 2021, v době covidové epidemie doprovázené velkým počtem omezení v ekonomice i v osobní rovině, čisté peněžní příjmy u všech těchto domácností vzrostly.

V případě domácností seniorů, kteří pobírají starobní důchod (samotný nebo v kombinaci s jiným druhem důchodu, např. vdovským), dochází ke každoroční valorizaci (zvyšování) důchodů podle růstu inflace a reálných mezd. V této souvislosti musíme připomenout, že všichni příjemci důchodů v roce 2020 obdrželi příspěvek 5 000 Kč, označovaný jako tzv. rouškovné. V roce 2021 a zejména v roce 2022 byla valorizace procentuálně vyšší, protože vycházela z vysoké inflace v těchto letech.

Jaký je reálný růst čistých příjmů domácností, zjistíme, když do nominálního růstu příjmů promítneme růst spotřebitelských cen (někdy zkráceně inflace). Do roku 2018 (včetně) se míra inflace pohybovala do 2,5 % ročně. V roce 2019 byla již shodně u všech typů domácností na úrovni 2,8 % a cenová úroveň dále rostla. V roce 2022 pak dosáhla meziročního růstu většího než 10 %. Mezi rokem 2021 a 2022 u pražských domácností vzrostly spotřebitelské ceny o 14,3 %, u domácností důchodců v ČR vzrostly ceny o 15,6 %.

Tab. 3.1: Vývoj indexu spotřebitelských cen v letech 2015-2023

Zdroj dat: ČSÚ

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Index spotřebitelských cen ¹⁾								
domácnosti v ČR	100,7	102,5	102,1	102,8	103,2	103,8	115,1	110,7
domácnosti v Praze	100,7	102,5	102,3	102,8	103,2	104,2	114,3	108,4
domácnosti důchodců	100,6	102,2	101,9	102,8	103,5	102,9	115,6	113,6

¹⁾ meziroční index (předchozí rok = 100 %)

Spotřební koš, neboli struktura zboží, které lidé nejčastěji nakupují, je samozřejmě odlišná u různých typů domácností. Domácnosti důchodců mají spotřební koš jiný než domácnosti celkem, kam patří mimo jiné i domácnosti mladých jednotlivců nebo domácnosti s dětmi. Je zřejmé, že některé položky domácnosti důchodců nekupují, například chybí platby za zájmové kroužky, sportovní aktivity, méně se platí za kulturu a dovolené. Naopak domácnosti důchodců mají oproti ostatním domácnostem ve spotřebním koši větší zastoupení položek jako jsou například léky, nebo platby za bydlení a energie.

Když porovnáme růst čistých peněžních příjmů s růstem spotřebitelských cen u pražských domácností a u domácností seniorů¹, dostaneme ukazatel reálného růstu příjmů domácností.

¹ ČSÚ počítá růst cen (index spotřebitelských cen) za domácnosti celkem, domácnosti v hl. m. Praze a domácnosti důchodců. V tomto textu pro stanovení reálného růstu čistých peněžních příjmů používáme pro příjmy domácností celkem index spotřebitelských cen pro Prahu. Pro příjmy dvoučlenných domácností, kde alespoň jeden je senior, používáme index spotřebitelských cen důchodců. Speciální kategorii, která by vypovídala o indexu spotřebitelských cen důchodců v Praze, ČSÚ nepočítá.

Tab. 3.2: Růst reálných čistých peněžních příjmů (po promítnutí vlivu inflace) u vybraných skupin domácností v Praze

Zdroj dat: ČSÚ, Životní podmínky

Typ domácnosti	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Domácnosti celkem ¹⁾	0,1	3,2	7,4	4,9	4,1	6,7	-7,7
Dvojice dospělých, alespoň jeden 65+ let ²⁾	0,9	1,0	1,9	4,1	6,4	4,9	-0,3
Jednotlivec 65+ let ²⁾	5,0	8,1	6,7	2,6	-1,8	3,6	2,2

¹⁾ u tohoto typu domácností byl ve výpočtu promítnut vliv inflace pro "domácnosti v hl. m. Praze celkem"²⁾ u tohoto typu domácností byl ve výpočtu promítnut vliv inflace pro "domácnosti důchodců"

Růst ročních reálných příjmů u všech domácností v Praze byl nejvyšší mezi lety 2017 a 2018 (7,4 % - nejvíce ve sledovaném období) a také – možná trochu překvapivě – mezi lety 2020 a 2021, v době covidové epidemie a v době různých omezení s ní spojených (o 6,7 %). V posledním sledovaném roce 2022 příjmy domácností oproti roku 2021 klesly o 7,7 %. V domácnostech, kde bydlí dva dospělí, z toho alespoň jeden senior, byl reálný roční růst příjmů nejvyšší v období 2019-2021. V roce 2022 poklesly oproti roku 2021 jejich příjmy meziročně o 0,3 %.

U domácností seniorů jednotlivců byl nejvyšší reálný růst příjmů v období 2016 až 2018. Mezi rokem 2019 a 2020 poklesly příjmy jednotlivcům o 1,8 %. V roce 2021 a dokonce i v roce 2022 meziročně vzrostly.

V posledním sledovaném roce 2022, kdy došlo k zahájení války na Ukrajině a následnému růstu cen energií a dalších maloobchodních položek, vzrostly příjmy reálně pouze domácnostem jednotlivců starších 65 let, a to o 2,2 %. U dvoučlenných domácností s alespoň jedním seniorem došlo k poklesu reálných příjmů na osobu o 0,3 %. Pokles příjmů v průměru všech domácností byl -7,7 %.

Zdroje hrubých příjmů domácností

Různé typy domácností mají různé zdroje svých příjmů. U seniorů ve starobním důchodu tvoří většinu příjmů důchod, u pracujících seniorů pak příjem ze závislé činnosti nebo příjem z podnikání. Jaké jsou zdroje celkových ročních hrubých příjmů u jednotlivých typů domácností, ukazuje tabulka 3.3.

Je zde uveden procentuální podíl jednotlivých složek (pracovních příjmů, důchodů, sociálních dávek a ostatních příjmů) na hrubých příjmech celkem. Mezi pracovní příjmy jsou započteny jak příjmy ze závislé činnosti, tak příjmy z podnikání. Příjmy ze sociálních dávek jsou například dávky nemocenského pojištění, peněžité pomoci v mateřství, příspěvek při ošetřování člena rodiny a další. Mezi ostatní příjmy patří třeba příjmy z kapitálového majetku (z úroků vkladů, výnosy z dluhopisů a další), příjmy z pronájmu, či transfery od osob z jiné domácnosti (například od příbuzných). Zvláště u chudších domácností seniorů mohou finanční transfery od příbuzných tvořit nemalou část příjmu.

U domácností celkem v roce 2022 převažovaly příjmy pracovní (80,3 %) nad dalšími příjmy. Důchody tvořily 12,2 %, sociální dávky 2,4 % a ostatní příjmy 5,1 %. Od roku 2015 do roku 2022 se mírně zvýšil podíl pracovních příjmů (z 78,7 % na 80,3 %) a mírně snížil podíl důchodů (z 14,3 % na 12,2 %). U ostatních příjmů je vývoj nejednoznačný.

Tab. 3.3: Zdroje hrubých příjmů u vybraných typů domácností v Praze

Zdroj dat: ČSÚ, Životní podmínky

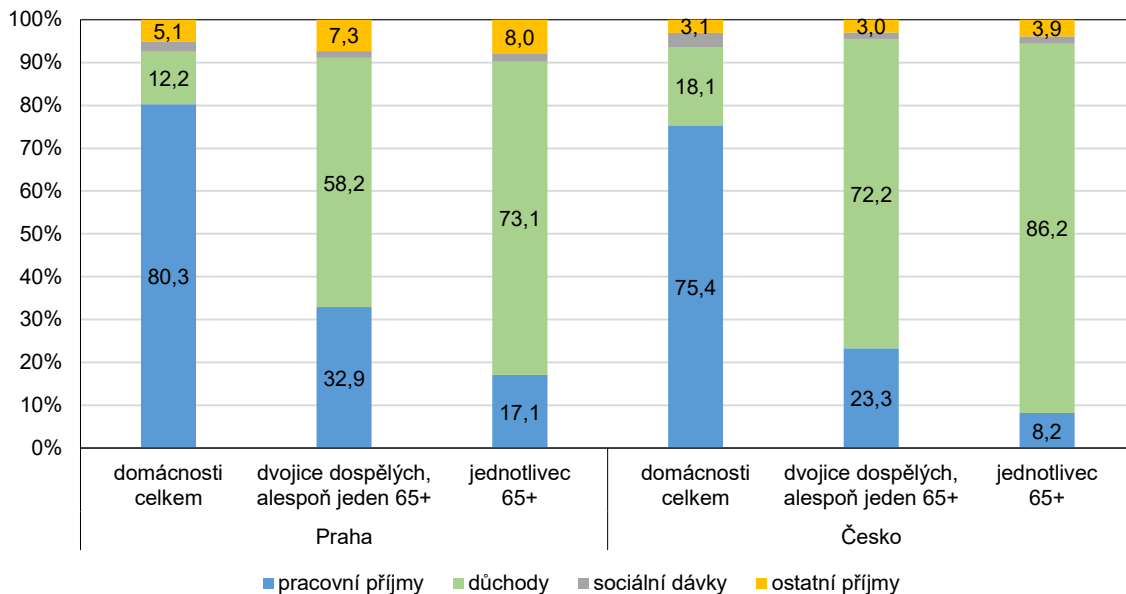
		2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Domácnosti celkem	hrubé příjmy celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	pracovní příjmy	78,7	79,6	79,7	81,2	81,6	81,0	80,4	80,3
	důchody	14,3	14,2	13,6	12,4	12,1	12,0	12,1	12,2
	sociální dávky	2,1	2,3	2,0	2,3	2,1	2,7	2,7	2,4
	ostatní příjmy	4,9	3,8	4,7	4,1	4,2	4,3	4,8	5,1
Dvojice dospělých, alespoň jeden 65+	hrubé příjmy celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	pracovní příjmy	30,5	28,4	29,5	29,3	29,5	31,1	32,3	32,9
	důchody	63,0	64,7	63,4	63,5	64,1	61,4	60,0	58,2
	sociální dávky	0,9	0,8	1,4	1,0	1,1	1,5	1,5	1,6
	ostatní příjmy	5,6	6,1	5,8	6,2	5,3	6,1	6,2	7,3
Jednotlivec 65+ let	hrubé příjmy celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	pracovní příjmy	8,7	11,0	12,1	19,0	17,5	14,0	16,9	17,1
	důchody	85,3	81,1	76,3	72,7	74,4	80,6	77,7	73,1
	sociální dávky	1,4	1,8	1,7	2,1	2,2	2,3	1,6	1,7
	ostatní příjmy	4,6	6,1	9,9	6,2	5,8	3,1	3,7	8,0

Pozn. mezi pracovní příjmy patří příjmy ze závislé činnosti a příjmy z podnikání

V domácnostech, kde spolu žili dva dospělí, z nichž alespoň jeden byl senior, tvořily v roce 2022 příjmy z důchodů 58,2 %, příjmy z pracovní činnosti 32,9 %, ostatní příjmy 7,3 % a sociální dávky jen 1,6 %. V posledních letech podíl pracovních příjmů v těchto domácnostech mírně vzrostl a naopak se u nich snížil podíl důchodů na celkových příjmech.

Graf 3.2: Zdroje hrubých příjmů u vybraných typů domácností v Praze a v Česku v roce 2022

Zdroj dat: ČSÚ, Životní podmínky

V Praze v domácnostech jednotlivců seniorů tvořily v roce 2022 největší část důchody (73,1 %) a výrazně méně pracovní příjmy (17,1 %). Ostatní příjmy pak představovaly 8,0 %. Sociální dávky tvořily u seniorů jednotlivců podobně zanedbatelný podíl jako u druhé seniorské skupiny domácností (1,7 %). Podíl pracovních příjmů na příjmech celkem se v jednočlenných domácnostech seniorů poměrně výrazně zvýšil a zároveň se znatelně snížilo zastoupení důchodů na jejich příjmech. V roce 2015 tvořily pracovní příjmy 8,7 % příjmů, nyní již 17,1 %. Byl to vůbec nejvyšší nárůst v porovnání s ostatními domácnostmi i v rámci zdrojů příjmů.

Pokud porovnáme zdroje hrubých příjmů domácností v Praze a Česku celkem, jsou zde určité rozdíly vyvěrající z celkové situace na trhu práce v Praze oproti zbytku Česka, a také z rozdílného zapojení starších osob na trhu práce. Praha se například vyznačuje vyšší zaměstnaností starších osob než v jiných krajích. V Praze je v domácnostech seniorů jednotlivců vyšší podíl příjmů z pracovní činnosti. V Praze to činilo 17,1 %, v Česku to bylo 8,2 %, tedy dvakrát méně. Zároveň byl v pražských domácnostech seniorů jednotlivců menší podíl důchodů na jejich celkových příjmech, a naopak vyšší podíl tzv. ostatních příjmů (2x více než v Česku celkem).

Dvojčlenné domácnosti s alespoň jedním seniorem mají v Praze nejčastěji jako zdroj svých příjmů uvedeny také důchody (58,2 % domácností), ale významnou část příjmů zde tvoří i pracovní příjmy (32,9 %). Neopomenutelná část příjmů těchto domácností je z ostatních příjmů (7,3 %). V Česku naproti tomu mají dvoučlenné domácnosti vyšší podíl příjmů z důchodů (72,2 %) a menší z pracovních příjmů 23,3 %. Vyšší podíl ostatních příjmů v domácnostech důchodců v Praze lze vysvětlit větším zastoupením příjmů z pronájmu, různých vkladů a jiných finančních produktů.

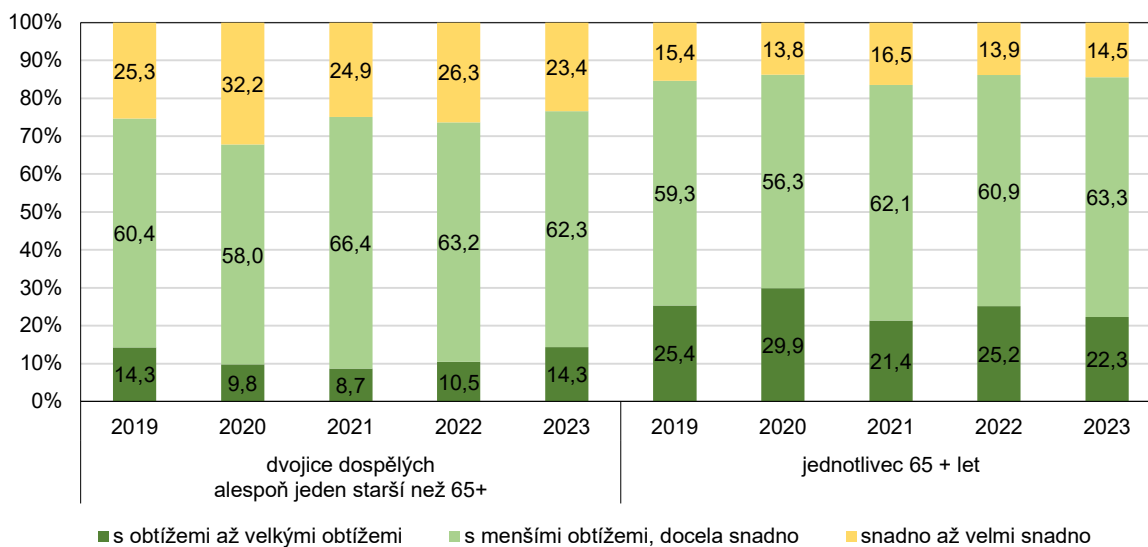
Jak vycházejí domácnosti s příjmem

Součástí výběrového šetření Životní podmínky je i otázka na to, jak domácnost vychází se svými příjmy, tedy otázka vyžadující subjektivní hodnocení. Údaje o schopnosti vycházet s celkovým příjmem jsou tříděny do tří skupin: domácnost vycházela se svými příjmy „snadno až velmi snadno“, „s menšími obtížemi nebo docela snadno“ a „s obtížemi až velkými obtížemi“. Toto hodnocení je k dispozici až do roku 2023 včetně.

V roce 2023 vycházela většina seniorů jednotlivců v Praze se svými příjmy „s menšími obtížemi či docela snadno“ (63,3 %), u dvoučlenných seniorských domácností se tato odpověď objevila v 62,3 % případů, měla tedy podobné zastoupení. Druhou nejčastější odpovědí u seniorů jednotlivců bylo, že vychází se svými příjmy „s obtížemi až velkými obtížemi“ (v 22,3 %). Na posledním místě se umístila nejvíce optimistická odpověď „snadno až velmi snadno“ (pouze u 14,5 % jednotlivců seniorů). Naopak u dvoučlenných domácností seniorů byla odpověď „snadno až velmi snadno“ druhou nejčastější variantou (uvedlo ji 23,4 % domácností). Dvoučlenných domácností seniorů, kteří vychází se svými příjmy s obtížemi až velkými obtížemi, bylo 14,3 %.

Graf 3.3: Schopnost domácností v Praze vyjít se svými příjmy - seniorské domácnosti (SILC)

Zdroj dat: ČSÚ, Životní podmínky

Pro srovnání, u všech pražských domácností celkem byla nejčastější odpověď, že vychází s příjmy „s menšími obtížemi, docela snadno“, což uvedlo 63,3 % domácností, a na druhém místě byla odpověď „snadno až velmi

snadno“ (23,0 %). Pouze 13,7 % všech domácností v Praze si posteskló, že vychází se svými příjmy „s obtížemi až velkými obtížemi“.

Co se týče vývoje v čase, hodnocení je poněkud problematické, každý rok je specifický a na různé typy domácností působí různé vlivy, což se mohlo týkat zejména období během covidové pandemie. Konkrétně šlo o zapojení na trhu práce, kdy například osoby v některých domácnostech nemohly pracovat z důvodu omezení v různých oblastech ekonomiky. Subjektivní hodnocení vycházení s příjmy jsme tedy hodnotili za posledních pět let (2019-2023), abychom se zaměřili na popis situace před a po covidové pandemii.

Pokud se soustředíme jen na kategorii, která je vnímána nejvíce negativně, tedy „s obtížemi až velkými obtížemi“, tak v domácnostech jednotlivců seniorů byl podíl domácností, které takto vycházely se svým příjmem nejvyšší v roce 2020 (29,9 %, začátek covidové epidemie) a dále v roce 2019 a 2022 (mírně nad 25 %). Domácnosti dvou dospělých, z nichž aspoň jeden je senior, nejhůře vnímaly svoji situaci v roce 2019 a v posledním sledovaném roce 2023 (14,3 % domácností vycházelo se svým příjmem s obtížemi až velkými obtížemi).

V domácnostech jednotlivců seniorů je samozřejmě jeden člen vystaven větší ekonomické nejistotě než ve dvoučlenných domácnostech, což také může mít vliv na jeho vnímání situace. Jednotlivci v seniorském věku tak v období let 2020-2022 uvedli, že vycházejí se svým příjmem s obtížemi až velkými obtížemi dvakrát až třikrát častěji, než dvoučlenné domácnosti dospělých s alespoň jedním seniorem. Svůj vliv může mít také to, že v těchto dvoučlenných domácnostech se zhruba v jedné desetině případů vyskytuje osoba mladší 65 let, u které předpokládáme participaci na trhu práce. V roce 2020 navíc každá domácnost dvou seniorů obdržela zmíněných 10 000 Kč díky tzv. rouškovnému. To mohlo mít vliv na poměrně nízký podíl obtížného vycházení s příjmy (9 - 10 %) u těchto dvoučlenných domácností s alespoň jedním seniorem.

Tab. 3.4: Schopnost domácností vyjít se svými příjmy v Praze a Česku v roce 2023

Zdroj dat: ČSÚ, Životní podmínky

v % u každého typu domácnosti

	Domácnosti celkem			Dvojice dospělých, alespoň jeden 65+			Jednotlivec 65+ let		
	s obtížemi až velkými obtížemi	s menšími obtížemi, docela snadno	snadno až velmi snadno	s obtížemi až velkými obtížemi	s menšími obtížemi, docela snadno	snadno až velmi snadno	s obtížemi až velkými obtížemi	s menšími obtížemi, docela snadno	snadno až velmi snadno
Praha	13,7	63,3	23,0	14,3	62,3	23,4	22,3	63,3	14,5
Česko	13,7	68,6	17,7	8,8	72,5	18,7	18,1	69,0	13,0

Co se týče porovnání situace seniorů v Praze a v celé ČR v roce 2023, pak jednotlivci senioři v Praze podle svého subjektivního hodnocení vycházeli se svými příjmy hůře než je průměr v Česku. S obtížemi až velkými obtížemi vycházelo v Praze 22,3 % jednotlivců seniorů, zatímco v Česku jen 18,1 %. Rozdíly ve vnímání vlastní situace mezi domácnostmi jednotlivců seniorů v Praze a Česku jsou však menší, než u domácností dvoučlenných, kde alespoň jeden je senior.

Dvoučlenné domácnosti s alespoň jedním seniorem bydlící v Praze hodnotily vycházení se svým příjmem tak, že výrazně menší část domácností zvolila jako odpověď prostřední variantu „s menšími obtížemi, docela snadno“ (62,3 %) než v Česku (72,5 %). Naopak, v Praze bylo více těch, co vycházeli se svým příjmem výrazně hůře i výrazně lépe než celkově v Česku. „S obtížemi až velkými obtížemi“ vycházelo v Praze 14,3 % dvoučlenných domácností s alespoň jedním seniorem, v Česku pak necelých 9 %. Naopak „snadno až velmi snadno“ vycházelo se svým příjmem v Praze více domácností (23,4 %) než v Česku (18,7 %).

4. Domácnosti a bydlení seniorů

Údaje ze sčítání lidu, domů a bytů jsou jedinečným zdrojem, ze kterého je možné získat data o domácnostech seniorů, o tom, zda bydlí sami, nebo v páru s dalším seniorem, o tom, v jakých bytech žijí a zda jsou ekonomicky aktivní. Velmi důležitým aspektem těchto údajů je to, že je možné takové informace získat nejen za území celého města, ale i za jednotlivé části Prahy. V této kapitole jsme se zaměřili na celou Prahu, ale některá data je možné získat i za nižší územní jednotky.

Výhodou Sčítání lidu, domů a bytů 2021 (dále SLDB 2021, nebo Sčítání 2021), ze kterého údaje pro tuto kapitolu čerpáme, je to, že se informace o členech domácností zpracovávají se zřetelem na vzájemné vazby mezi osobami. Nikoliv pouze vazby na osobu v čele domácnosti, jako tomu bylo v případě Sčítání lidu, domů a bytů 2011.

Pokud v textu hovoříme o domácnostech seniorů, máme na mysli tzv. hospodařící domácnost, tedy takovou jednotku, ve které osoby společně hospodaří, tj. společně hradí výdaje domácnosti, jako je strava, náklady na bydlení aj. Společné hospodaření se vztahuje i na děti, které do příslušné domácnosti patří, přestože samy na výdaje domácnosti nepřispívají.

Na tomto místě je třeba ještě upřesnit definici pojmu „domácnosti seniorů“, který používáme v podkapitole „Struktura domácností seniorů“ a „Bydlení seniorů“. Za domácnost seniorů považujeme domácnost buď jednoho, nebo více lidí, kde alespoň jedna osoba je ve věku 65 let a více. Konkrétně jsme u jednotlivých typů domácností seniorů vymezili pro účely tohoto textu takto:

- Jedna úplná rodina – alespoň jedna osoba je ve věku 65 a více let, druhý člen je ve věku 60 a více let. Tyto domácnosti mohou být se závislými dětmi nebo bez závislých dětí².
- Jedna neúplná rodina – osoba ve věku 65 a více let se závislými nebo nezávislými dětmi. Typickým představitelem tohoto typu domácností je rodič ve věku 65 a více let s dospělým dítětem.
- Domácnost jednotlivce – domácnost tvoří pouze jedna osoba ve věku 65 a více let
- Prarodič s vnoučetem/vnoučaty – buď jeden prarodič ve věku 65 a více let, nebo dva prarodiče, kteří netvoří pár, kdy jeden je ve věku 65 a více let a druhý má minimální věk 60 let s vnoučetem (vnoučaty)
- Nerodinná vícečlenná domácnost – domácnosti, kde všechny osoby jsou ve věku 65 a více let.

V kapitole „Domácnosti jednotlivců“ pak hodnotíme údaje za domácnosti jednotlivců, kteří jsou ve věku 65 a více let. Domácnosti jednotlivců ve věku 65 a více let jsou podmnožinou domácností seniorů celkem.

Struktura domácností seniorů

Senioři bydlí v různých typech domácností, buď mohou bydlet samostatně, nebo v páru s dalším seniorem, nebo i s dalším člověkem výrazně mladším. Mezi hospodařícími domácnostmi najdeme také domácnosti prarodiče bydlící společně s vnoučetem, a další způsoby soužití.

V Praze bylo ke dni Sčítání 2021 celkem 164,4 tisíc domácností seniorů, což je velmi různorodá skupina. Nejvíce domácností seniorů bylo takových, ve kterých žil pouze jeden senior (osoba ve věku 65 a více let) sám. Takových domácností, říkáme jim domácnosti jednotlivců, žilo v Praze 90,3 tisíc. Další velkou skupinou domácností byli senioři žijící v úplných rodinách. V Praze žilo k datu sčítání 2021 celkem 60,5 tisíc úplných rodin seniorů, což jsou domácnosti dvou seniorů, kdy alespoň jeden je ve věku 65 a více let a druhý je ve věku

² Závislé dítě je osoba v postavení „dítěte“ ve věku 0–25 let, která zároveň není zahrnuta mezi pracovní sílu, tedy je ekonomicky závislá na jiných osobách. Počet závislých dětí byl určen u všech hospodařících domácností tvořených jednou rodinou.

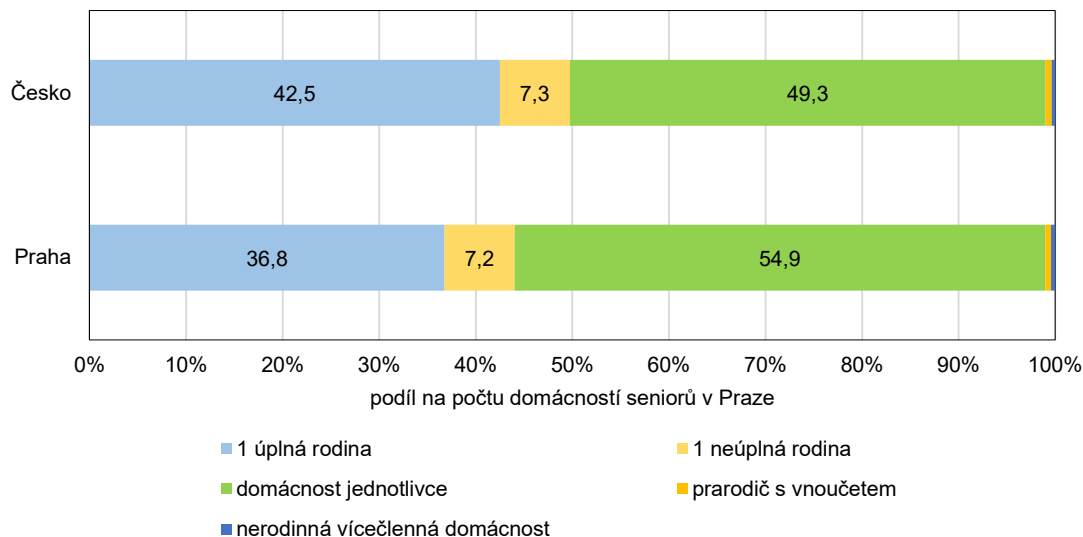

alespoň 60 a více let. Mohou žít se závislými nebo s nezávislými dětmi. Dále zde žilo 11,9 tisíc domácností, kde byl jeden člen ve věku 65 a více let, který bydlel ještě se závislým nebo nezávislým dítětem (to jsou tzv. neúplné rodiny). Ve většině domácností tohoto typu se vyskytovalo dospělé dítě. Naproti tomu prarodičů s vnoučetem (necelých 1,0 tisíc) nebo vícečlenných nerodinných domácností (0,7 tisíc) bylo pouze zanedbatelné množství.

Graf 4.1 Hospodařící domácnosti seniorů*) podle typu domácnosti v Praze a Česku

Zdroj: Sčítání lidu, domů a bytů 2021

*) Podrobnosti k vymezení domácností seniorů jsou v úvodní části kapitoly 4.

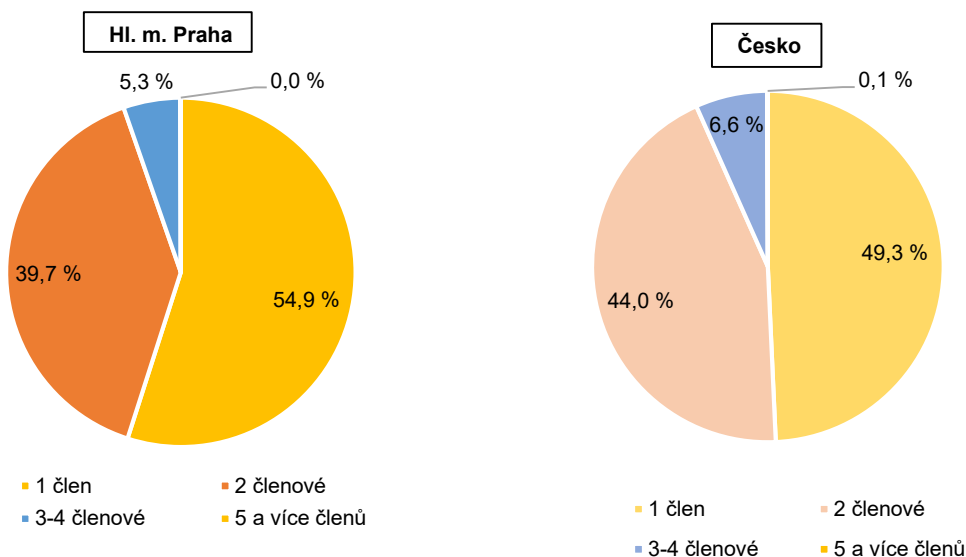

Co se týče počtu členů, kteří žijí v domácnostech seniorů, tak samozřejmě převládají domácnosti seniorů s jedním členem (viz graf 4.2). Domácnosti s jedním členem tvořily v Praze téměř 55 % domácností seniorů. Významná je i skupina domácností, kde bydlí dvě osoby, těch je téměř 40 % (65,3 tisíc). Mohou s nimi žít ještě závislé nebo nezávislé děti. Pouze v 5 % domácností seniorů (8,7 tisíc) žili 3 až 4 členové a zanedbatelný je počet domácností seniorů, kde žije 5 a více členů (72 domácností, což představuje 0,04 % z celkového počtu seniorských domácností).

Graf 4.2 Hospodařící domácnosti seniorů*) podle počtu členů v Praze a Česku

Zdroj: Sčítání lidu, domů a bytů 2021

*) Podrobnosti k vymezení domácností seniorů jsou v úvodní části kapitoly 4.

Podrobnější pohled na seniorské domácnosti nabízí následující tabulka (č. 4.1). Poskytuje lepší orientaci v jednotlivých typech domácností tím, že k nim přidává informaci o počtu členů v domácnostech. Jak již bylo výše uvedeno, počet jednotlivců seniorů (ve věku 65 a více let), kteří bydlí sami, byl 90,3 tisíc. Ve většině domácností seniorů, které tvořily úplné rodiny, žily 2 osoby. Takových úplných rodin seniorů bylo 87,5 %. 12,4 % těchto domácností seniorů bylo tvořeno třemi až čtyřmi osobami. V 90,5 % domácnostech seniorů, kteří představovali neúplné rodiny, žily dvě osoby, v 9,4 % pak tři až čtyři osoby. Podobně, v 90,3 % domácnostech prarodičů s vnoučaty žily osoby dvě, tedy prarodič a vnouče. V 9,5 % těchto domácností se vyskytovaly tři až čtyři osoby. Téměř 100 % seniorských domácností vícečlenných nerodinných tvořily dvě osoby (sem mohou patřit například dvě sestry společně žijící v jedné domácnosti). V podstatě ve všech typech domácností seniorů převládaly domácnosti o 2 členech. Netýká se to samozřejmě domácností seniorů jednotlivců.

Tab. 4.1: Hospodařící domácnosti seniorů^{*)} podle typu domácnosti v Praze

Zdroj: Sčítání lidu, domů a bytů 2021

	Domácnosti seniorů ^{*)} celkem	v tom:				
		1 úplná rodina	1 neúplná rodina	domácnost jednotlivce	prarodič s vnoučetem	nerodinná vícečlenná domácnost
Domácnosti seniorů^{*)} celkem	164 358	60 459	11 889	90 311	976	723
z toho podle počtu členů HD:						
v domácnosti je 1 člen	90 311	-	-	90 311	-	-
v domácnosti jsou 2 členové	65 293	52 928	10 764	-	881	720
v domácnosti jsou 3-4 členové	8 682	7 467	1 119	-	93	3
v domácnosti je 5 a více členů	72	64	6	-	2	-
z toho podle ekonomické aktivity členů domácnosti ¹⁾ :						
alespoň 1 člen je zaměstnaný	55 985	27 691	9 569	17 675	794	256
alespoň 1 člen je pracující důchodce	42 902	22 881	2 931	16 611	236	243
zbylé domácnosti seniorů	108 373	32 768	2 320	72 636	182	467

^{*)} Podrobnosti k vymezení domácností seniorů jsou v úvodní části kapitoly 4.

Když se podíváme na domácnosti důchodců v Praze, vidíme, že ve 26 % těchto domácností byl alespoň jeden pracující důchodce (v Česku byl tento podíl 17 %). V téměř 38 % domácností seniorů, které představovaly úplné rodiny, byl alespoň jeden člen pracující důchodce. V jedné ze čtyř (téměř 25 %) neúplných rodin seniorů, stejně jako v domácnostech prarodiče s vnoučetem (vnoučaty), byl alespoň jeden pracující důchodce. Nejméně pracujících důchodců bylo v domácnostech jednotlivců seniorů. Celkově se v domácnostech seniorů jednotlivců vyskytovalo 80,4 % jednotlivců, kteří nebyli aktivní na trhu práce, tj. nebyli ani zaměstnaní, ani pracující důchodce. 18,4 % domácností jednotlivců seniorů bylo v postavení pracující důchodce a pouze 1,2 % v postavení zaměstnaní, tj. bylo jim více než 65 let, nebyli ještě v důchodu a pracovali.

Domácnosti jednotlivců

Na území Prahy hospodařilo v domácnostech jednotlivců celkem 90 311 seniorů. Za domácnosti seniorů jednotlivců považujeme osoby ve věku 65 a více let. Výrazně větší zastoupení měly ženy, kterých bylo 65 157 (72,1 %), zatímco mužů bylo pouze 25 154 (27,9 %). Značná převaha žen nad muži ve starším věku je způsobena vyšší úmrtností mužů, která zapříčiňuje vyšší pravděpodobnost rozpadu úplné rodiny ztrátou partnera muže a vzniku domácnosti jednotlivce ovdovělé ženy. Rozložení domácností jednotlivců podle rodinného stavu se mění spolu s věkovou strukturou. S přibývajícím věkem se snižují podíly svobodných, osob v manželství a rozvedených, vzrůstá naopak zastoupení ovdovělých.

U obou pohlaví je nejpočetnější skupina tvořená lidmi ve věku 75 a více let. V případě mužů jejich podíl dosáhl 39,9 %, zatímco u žen to bylo dokonce 54,4 %. Druhou nejpočetnější skupinou u mužů je věková kategorie 65-69 let s podílem 32,7 % na celkovém počtu domácností seniorů jednotlivců. Na rozdíl od mužů, druhou největší skupinou v případě žen je věková kategorie 70-74 let, jejichž podíl na počtu jednotlivců žen byl 24,3 %.

Tab. 4.2: Hospodařící domácnosti seniorů jednotlivců^{*)} podle věku, rodinného stavu a způsobu bydlení v Praze

Zdroj: Sčítání lidu, domů a bytů 2021

	Muži				Ženy			
	ve věku 65 a více let celkem	v tom			ve věku 65 a více let celkem	v tom		
		65–69	70–74	75 a více		65–69	70–74	75 a více
Domácnosti seniorů jednotlivců celkem	25 154	8 216	6 914	10 024	65 157	13 853	15 838	35 466
z toho rodinný stav:								
svobodný, svobodná	3 945	1 785	1 205	955	4 385	1 443	1 353	1 589
ženatý, vdaná	3 122	1 316	875	931	2 900	1 274	870	756
rozvedený, rozvedená	10 394	4 215	3 241	2 938	20 741	6 776	6 215	7 750
ovdovělý, ovdovělá	7 429	838	1 541	5 050	36 823	4 320	7 357	25 146
z toho způsob bydlení:								
samostatně v bytě	23 538	7 533	6 431	9 574	61 821	13 048	14 976	33 797
v bytě s další hospodařící domácností	910	279	272	359	3 046	664	786	1 596
mimo byty	706	404	211	91	290	141	76	73

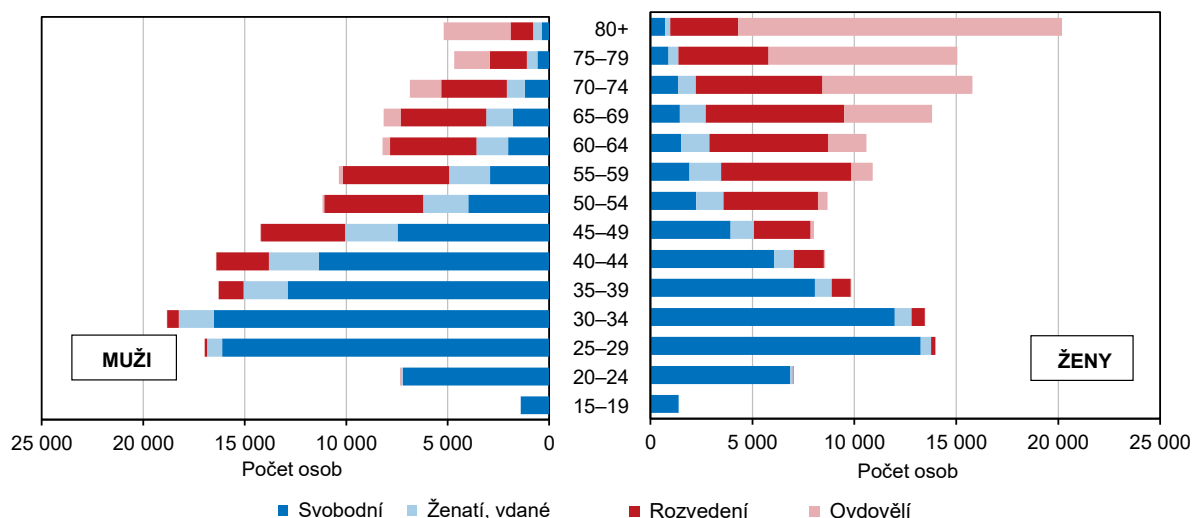
^{*)} Domácnosti jednotlivců ve věku 65 a více let

V případě rozdělení domácností jednotlivců podle rodinného stavu je celkově u mužů-seniorů nejvíce rozvedených mužů (41,3 %), následovaných ovdovělými muži (29,5 %). Největší podíly rozvedených mužů-seniorů jsou zejména přítomné ve věkových kategoriích 65-69 let, kdy to byla dokonce nadpoloviční většina (51,3 %), a dále ve věku 70-74 let (46,9 %). Trochu odlišná je situace v případě kategorie 75 a více let. Zde mají největší a zároveň nadpoloviční podíl ovdovělí muži (50,4 %). Nezanedbatelný podíl mají u mužů ve věku 65-69 let také svobodní (21,7 %), kterých bylo více než ovdovělých. V následujících věkových kategoriích jejich podíl klesal, stejně jako v případě ženatých mužů. Naproti tomu u žen-seniorek je celkově největší podíl ovdovělých žen (56,5 %). Nejvíce patrné to bylo u žen ve věku 75 a více let, kde to bylo dokonce 70,9 % všech nejstarších žen. U kategorie 70-74 let pak dosáhl podíl ovdovělých žen necelou polovinu (46,5 %) všech žen-seniorek. Jinak je tomu u kategorie žen ve věku 65-69 let, kde bylo více žen rozvedených (48,9 %) než ovdovělých (31,2 %). V dalších kategoriích však podíl rozvedených žen strmě klesal. Malé podíly u všech věkových kategorií žen-seniorek pak představují ženy svobodné a vdané.

Složení domácností jednotlivců seniorů se velmi liší od mladších domácností jednotlivců. Mezi seniorskými domácnostmi jednotlivců tedy běžně převládají ovdovělé ženy, kdežto mezi domácnostmi jednotlivců osob do 40 let naopak svobodní muži. Rozdíly jsou dobře patrné z následujícího grafu.

Graf 4.3 Věkové složení domácností jednotlivců podle pohlaví a rodinného stavu v Praze

Zdroj: Sčítání lidu, domů a bytů 2021

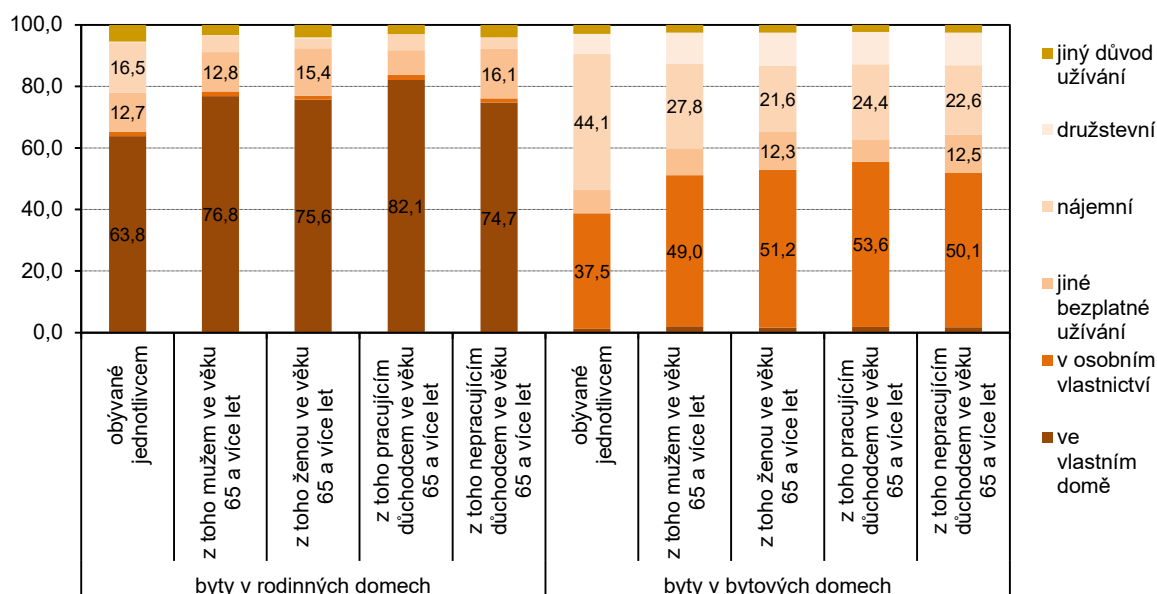
Domácnosti jednotlivců ve věku 65 a více let jsou doménami žen, které se v průměru dožívají vyššího věku. Ženy mají v tomto případě podíl 72,3 %, zatímco muži zbylých 27,7 %. Podle rodinného stavu u žen převažují ve věkové kategorii 65-69 let rozvedené ženy. Stejně tak je tomu v případě mužů. Druhou nejpočetnější skupinou jsou v této kategorii ovdovělé ženy, zatímco u mužů jsou to svobodní muži. Naopak nejméně početné skupiny tvoří vdané ženy a ovdovělí muži. Zásadní změna v případě žen nastává ve věkových kategoriích nad 69 let, kdy začínají čím dál tím více převažovat ovdovělé ženy nad rozvedenými ženami. Zatímco v kategorii 70-74 let ovdovělé ženy tvořily 46,6 % všech žen v domácnostech jednotlivců, v kategorii 75-79 let to bylo již 61,6 % a nad 80 let pak podíl těchto žen vystoupal dokonce na 78,7 %. Poněkud jiná je situace v případě mužů. V kategorii 70-74 let nadále převažují rozvedení muži. U kategorie 75-79 let jsou zhruba dvě stejně velké skupiny rozvedených (38,8 %) a ovdovělých mužů (37,6 %). Teprve u mužů ve věku 80 let a více tvoří největší skupinu ovdovělí muži (63,3 %). Mezi ženami pak ve věku 80 a více let bylo téměř dvakrát více svobodných než mezi muži ve stejném věku.

Z hlediska způsobu bydlení, je u obou pohlaví zcela dominantní bydlení samostatně v bytě. Jak u mužů, tak u žen jejich podíl přesahuje hranici 90 %. Naprostá většina seniorů všech věkových kategorií bydlí v bytě sama a byt nesdílí s další domácností. V bytě s další hospodařící domácností bydlí 3,6 % mužů a 4,7 % žen, což představuje velmi malé podíly. Způsob bydlení mimo byty je obvyklejší u mužů, než u žen. V roce 2021 bydlelo mimo byty 2,8 % seniorů-mužů oproti 0,4 % žen-seniorek, což je poměrně výrazný rozdíl.

Následující graf podává informaci o domácnostech jednotlivců, podle toho, v jakém druhu domu bydlí (bytový dům, rodinný dům) a podle právního užívání bytu. V grafu máme k dispozici informace o osobách bydlících v bytových a rodinných domech. Osoby bydlící v jiných typech domů či v zařízeních jsme v tomto textu neuvažovali. Samozřejmě je třeba připomenout, že oproti Česku bydlí v Praze výrazně více domácností v bytech v bytových domech, než v domech rodinných. Na základě výsledků SLDB 2021 lze konstatovat, že více seniorů (bez ohledu na pohlaví) v Praze bydlelo v bytových domech (87,7 %) než rodinných domech (12,3 %). Z hlediska právního důvodu užívání bytu v případě rodinných domů jednoznačně u seniorů jednotlivců převažovalo bydlení ve vlastním domě (72,5 %). S výjimkou bytů s bezplatným užíváním (14 %) měly ostatní právní formy užívání bytu pouze zanedbatelný podíl.

Graf 4.4 Domácnosti jednotlivců bydlící v bytech v Praze podle druhu domu a právního důvodu užívání bytu podle SLDB 2021

Zdroj: Sčítání lidu, domů a bytů 2021

Naopak u bytových domů byly nejčastěji rozšířeny byty v osobním vlastnictví (46,8 %) a také byty nájemní (21,5 %). Menší skupinu představovaly byty s bezplatným užíváním (10,5 %) a družstevní byty (9,7 %). Situace

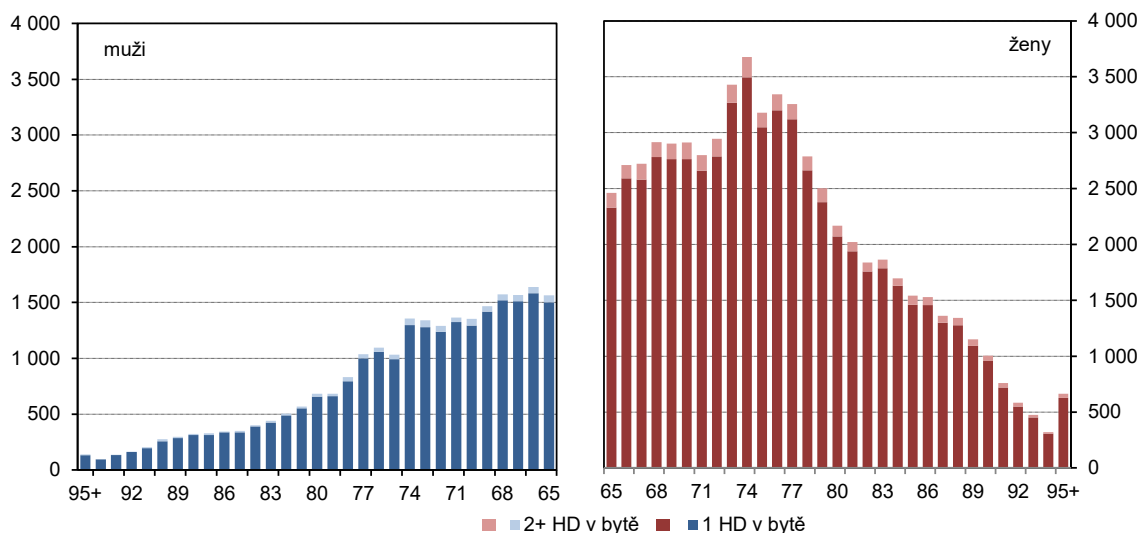

byla obdobná bez ohledu na to, zda se jednalo konkrétně o muže či ženy, nebo zda se jednalo o pracující či nepracující důchodce (i když u nepracujících důchodců byl vyšší podíl bytů v kategorii „jiné bezplatné užívání“). Je však patrný jistý rozdíl mezi jednotlivci-seniors a jednotlivci celkem (bez ohledu na věk), neboť v případě bytů v bytových domech převažovalo u všech domácností jednotlivců bydlení v nájemních bytech nad bydlením v bytech v osobním vlastnictví. U jednotlivců seniorů to bylo naopak.

Graf 4.5 Domácnosti jednotlivců seniorů^{*)} v Praze podle pohlaví, věku a podle počtu hospodařících domácností v bytě

Zdroj: Sčítání lidu, domů a bytů 2021

Poznámka: ^{*)} Domácnosti jednotlivců ve věku 65 a více let

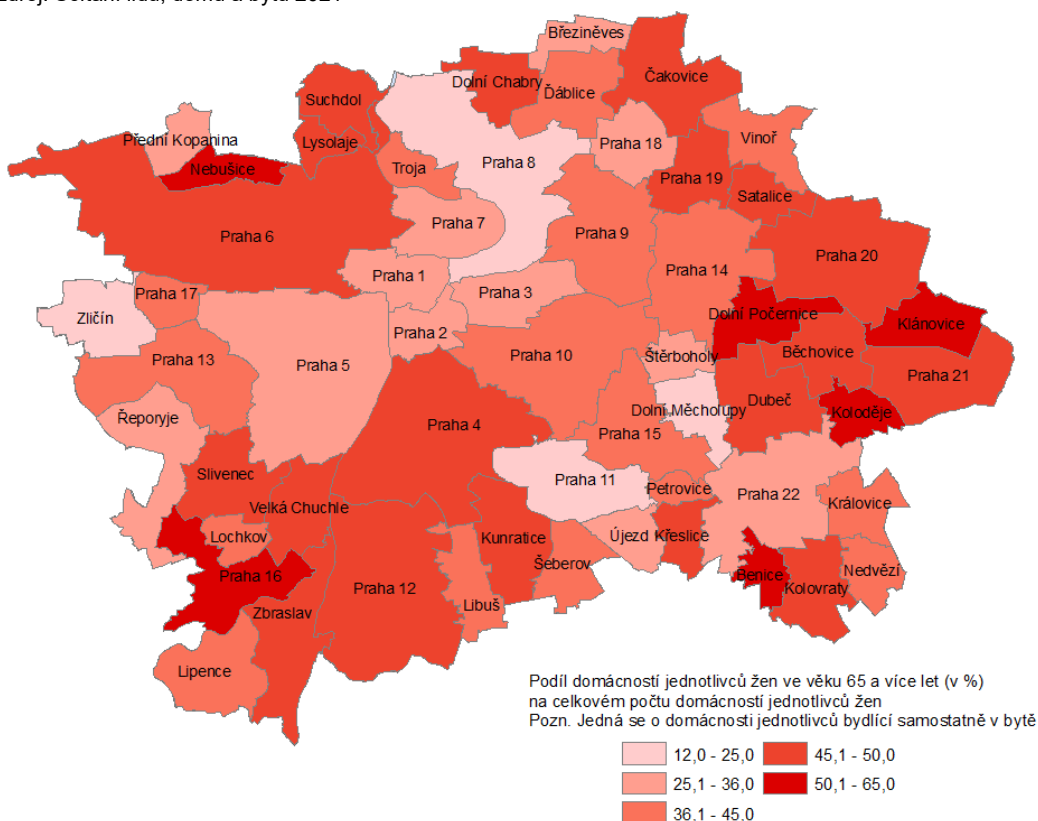

Naprostá většina seniorů jednotlivců bydlí samostatně v bytě. V případě mužů je to 96,3 % a u žen je to 95,3 %. Seniorů, kteří sdílí byt ještě s další domácností, je velmi málo. Z absolutních údajů vidíme, že se to více týká žen, než mužů.

Zároveň je v tomto grafu velmi dobře vidět, jak velká je v Praze populace žen-senioerek, které bydlí samostatně v bytě a jak je oproti nim malá populace mužů-seniorů, kteří také bydlí tímto způsobem. Největší rozdíl mezi ženami a muži, kteří bydlí samostatně v bytě, je ve věkové kategorii 83-88 let. Žen v tomto věku, které bydlí samostatně v bytě je zhruba 4x krát více než takto bydlících stejně starých mužů.

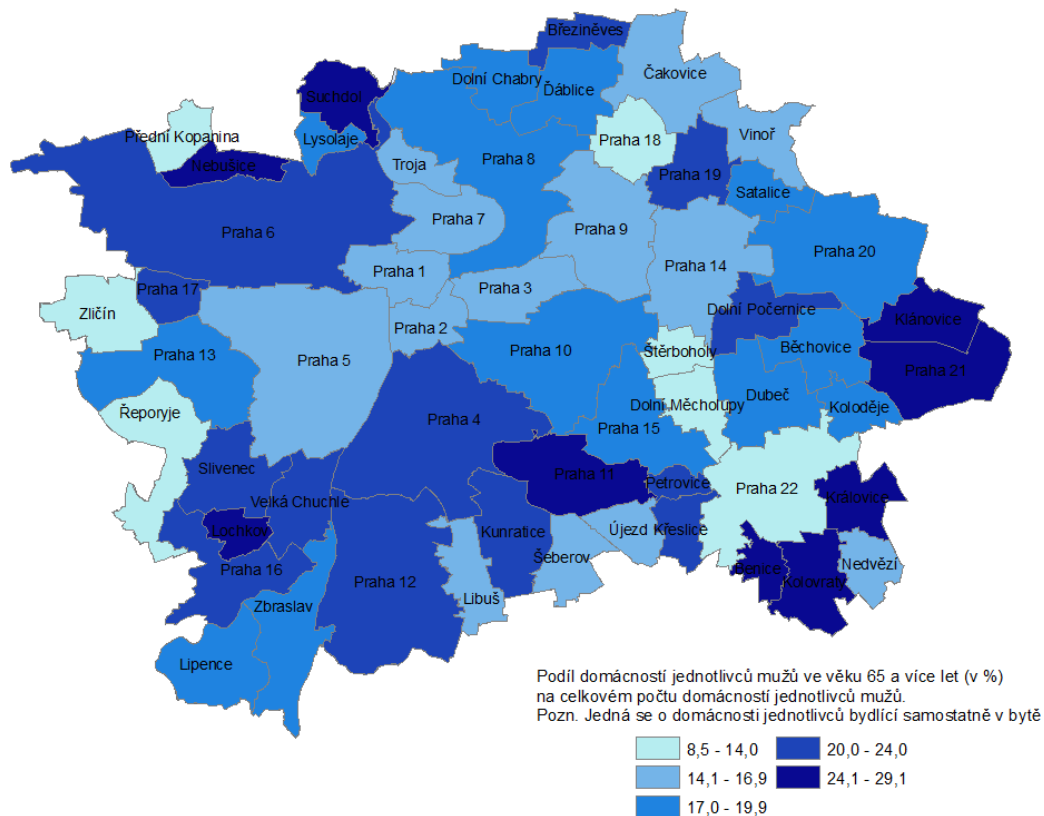
Kartogram 4.1 Domácnosti jednotlivců žen ve věku 65 a více let a jejich podíl na celkovém počtu domácností jednotlivců žen v městských částech hl. m. Prahy

Zdroj: Sčítání lidu, domů a bytů 2021

Kartogram 4.2 Domácnosti jednotlivců mužů ve věku 65 a více let a jejich podíl na celkovém počtu domácností jednotlivců mužů v městských částech hl. m. Prahy

Zdroj: Sčítání lidu, domů a bytů 2021

Bydlení seniorů

Odpověď na otázku „Jak bydlí seniorské domácnosti“ můžeme získat pomocí dat ze Sčítání lidu, domů a bytů. Výhodou sčítání je, že je možné propojit údaje o domácnostech s údaji o domech a bytech. Můžeme tak zjistit, jaké jsou podmínky, ve kterých senioři bydlí.

Tab. 4.3: Hospodařící domácnosti seniorů^{*)} podle způsobu bydlení v Praze

Zdroj: Sčítání lidu, domů a bytů 2021

	Domácnosti seniorů ^{*)} celkem	v tom				
		1 úplná rodina	1 neúplná rodina	domácnost jednotlivce	prarodič s vnoučetem	nerodinná vícečlenná domácnost
Domácnosti seniorů^{*)} celkem	164 358	60 459	11 889	90 311	976	723
v tom podle způsobu bydlení:						
bydlící v bytech	163 057	60 207	11 839	89 315	973	723
bydlící mimo byty	1 122	98	28	996	-	-
bydlící v zařízeních	179	154	22	-	3	-

^{*)} Podrobnosti k vymezení domácností seniorů jsou v úvodní části kapitoly 4.

Nepřekvapí, že valná většina domácností seniorů bydlí v bytech. Jedná se o 99,2 % domácností seniorů. Pak existuje ještě zhruba 0,7 % domácností seniorů, kteří bydlí mimo byty. Jen 0,1 % domácností seniorů žilo v zařízeních. Bydlení v bytech se týkalo všech skupin domácností, naprostá většina domácností bydlela v bytech. Mírná odlišnost byla zaznamenána pouze u domácností seniorů jednotlivců, kde v bytech bydlelo 98,9 % a 1,1 % těchto domácností bydlelo mimo byty. Jinak se jednotlivé typy domácností od sebe téměř nelišily.

Zajímavý je pohled na to, v jakých bytech domácnosti seniorů bydlí. Pokud se podíváme na seniorské domácnosti jako celek, pak 44 % jich bydlí v bytech v osobním vlastnictví. 16 % domácností seniorů obývá byty, ve kterých platí nájemné, a podobně, téměř 15 % pak byty ve vlastním domě. 9 % domácností seniorů v Praze bydlí v bytech družstevních. Zajímavé je, že 8 % domácností seniorů bydlí v bytech, které užívají bezplatně. U 7 % domácností seniorů byly ostatní důvody užívání bytu.

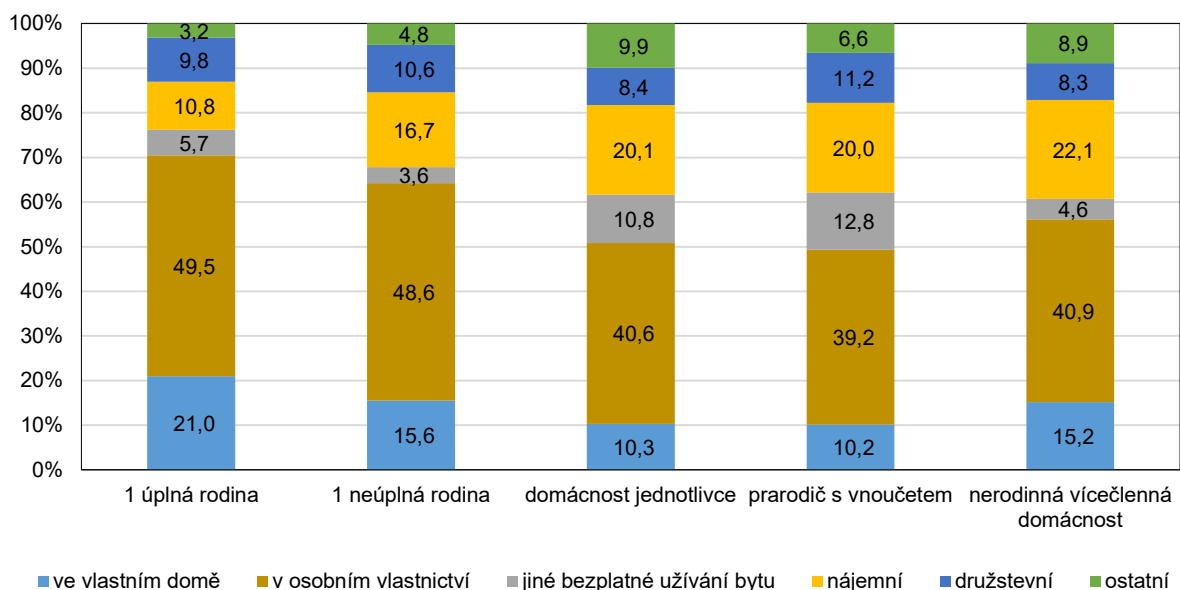
Vzhledem k jiné struktuře bytového fondu bydlí senioři v Česku výrazně jinak. Zatímco v Praze bydlela většina domácností seniorů v bytech v osobním vlastnictví (44 %), v Česku bydlely tyto domácnosti naopak nejčastěji ve vlastním domě (39 %). V Praze bydlely domácnosti seniorů výrazně více v nájemním bydlení (16 %) než v Česku (12 %), ale rozdíl nebyl tak markantní, jako v případě bydlení ve vlastním domě a v bytech v osobním vlastnictví.

Rozdíly najdeme u jednotlivých typů domácností. Seniorské domácnosti žijící v úplných nebo neúplných rodinách častěji bydlí v bytech v osobním vlastnictví (téměř 50 %) a ve vlastním domě (21 % resp. téměř 16 %), zatímco u ostatních typů domácností je podíl domácností takto bydlících mnohem menší.

Graf 4.6 Domácnosti seniorů*) bydlící v bytech podle právního důvodu užívání bytu v Praze

Zdroj: Sčítání lidu, domů a bytů 2021

*) Podrobnosti k vymezení domácností seniorů jsou v úvodní části kapitoly 4.

Domácnosti seniorů, které bydlí buď jako jednotlivci, nebo představují domácnost prarodiče s vnoučetem či nerodinnou vícečlennou domácnost, bydlí také většinou v bytech v osobním vlastnictví, ale v menší míře (zhruba 40 %) než úplné či neúplné rodiny seniorů (téměř 50 %). Naopak u seniorů jednotlivců, prarodičů s vnoučetem či vícečlenných domácností, je výrazně více zastoupeno bydlení v nájmu (cca 20-22 %) než u seniorských úplných a neúplných rodin (11 resp. 17 %).

Zhruba 11 % domácností jednotlivců pak bydlí v bytech, které užívají bezplatně. 13 % domácností prarodičů s vnoučetem pak také žije v tomto typu bytů.

Tab. 4.4: Domácnosti seniorů*) bydlící v bytech podle právního důvodu užívání bytu v Praze

Zdroj: Sčítání lidu, domů a bytů 2021

	Domácnosti seniorů*) celkem	v tom				
		1 úplná rodina	1 neúplná rodina	domácnost jednotlivce	prarodič s vnoučetem	nerodinná vícečlenná domácnost
Domácnosti seniorů*) bydlící v bytech	163 057	60 207	11 839	89 315	973	723
z toho podle právního důvodu užívání bytu:						
ve vlastním domě	23 904	12 664	1 843	9 188	99	110
v osobním vlastnictví	72 442	29 780	5 758	36 227	381	296
jiné bezplatné užívání bytu	13 668	3 454	430	9 626	125	33
nájemní	26 740	6 474	1 981	17 930	195	160
družstevní	14 849	5 928	1 258	7 494	109	60

*) Podrobnosti k vymezení domácností seniorů jsou v úvodní části kapitoly 4.

Tab. 4.5: Domácnosti seniorů^{*)} bydlící v bytech podle počtu obytných místností v Praze

Zdroj: Sčítání lidu, domů a bytů 2021

	Domácnosti seniorů ^{*)} celkem	v tom				
		1 úplná rodina	1 neúplná rodina	domácnost jednotlivce	prarodič s vnoučetem	nerodinná vícečlenná domácnost
Domácnosti seniorů^{*)} bydlící v bytech	163 057	60 207	11 839	89 315	973	723
v tom podle počtu obytných místností v bytě:						
1	8 886	604	227	8 006	22	27
2	29 360	6 321	1 544	21 192	171	132
3	42 004	15 095	3 087	23 345	260	217
4	50 463	23 596	4 542	21 760	352	213
5 a více	25 106	13 751	2 285	8 805	155	110
nezjištěno	7 238	840	154	6 207	13	24

^{*)} Podrobnosti k vymezení domácností seniorů jsou v úvodní části kapitoly 4.

Poznámka: Počet obytných místností je včetně kuchyně

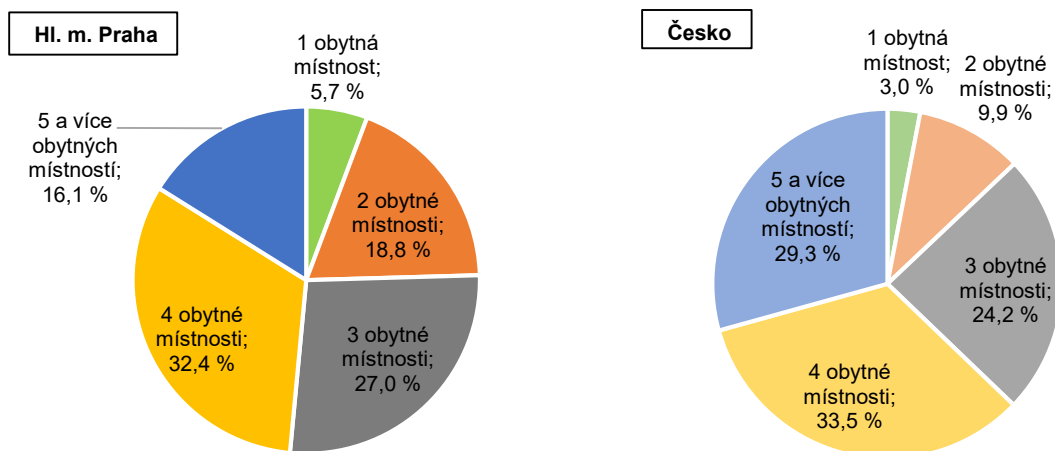
Zda existují nějaké rozdíly v bydlení seniorských domácností v Praze a Česku s ohledem na počet místností, ve kterých domácnosti žijí, lze vysledovat z grafu č. 4.8. Velikost bytu v tomto případě měříme pomocí počtu obytných místností (včetně kuchyně).

Graf 4.7 Domácnosti seniorů^{*)} bydlící v bytech podle počtu obytných místností¹⁾ v Praze a Česku

Zdroj: Sčítání lidu, domů a bytů 2021

^{*)} Podrobnosti k vymezení domácností seniorů jsou v úvodní části kapitoly 4.

Poznámka: Počet obytných místností je včetně kuchyně

¹⁾ vypočteno ze zjištěných hodnot (= z počtu domácností, u kterých byl zjištěn počet obytných místností)

Podobně jako v Praze, také v Česku bydlelo nejvíce domácností seniorů v bytech se 4 obytnými místnostmi (včetně kuchyně), byla to zhruba třetina těchto domácností. V Praze pak bylo druhé nejčastější bydlení domácností seniorů v bytech se třemi obytnými místnostmi (27,0 %), zatímco v Česku bydleli senioři více v bytech s pěti obytnými místnostmi (29,3 % z domácností seniorů v Česku). Byty se dvěma obytnými místnostmi, tedy byty již poměrně malé, byly využívány v Praze (18,8 %) dvakrát více než v Česku (9,9 %). Svůj vliv na tyto rozdíly má pochopitelně nejen finanční dostupnost či osobní preference domácností seniorů, ale také struktura bytového fondu, kdy v Praze je více bytů v bytových domech a v Česku naopak více bytů v domech rodinných, které obvykle mívají také více obytných místností.

Seniorské domácnosti, které bydlí v bytech, mohou žít buď samostatně v bytě, nebo byt sdílí s další domácností. Obě možnosti mají své pro a proti. Když bydlí senior v bytě pouze sám, je tu riziko, že v případě

život ohrožující události nemusí pomoc přijet včas, zároveň se může cítit osamělý. Naopak výhodou samostatného bydlení je dostatek soukromí a možnost si život uspořádat zcela podle svých preferencí.

V Praze bydlí v bytech celkem 163,1 tisíc seniorských domácností různých typů. Z toho 96 % bydlí v bytě samo a téměř 4 % bydlí v bytě ještě s jinou domácností. Úplných rodin, které tvoří senioři bydlící v bytech, je v Praze 60,2 tisíc a pouze 3,5 % z nich nebydlí v bytě samostatně. Seniorů, kteří tvoří jednočlennou domácnost, je v Praze 89,3 tisíc, z tohoto počtu 4,4 % bydlí v bytě ještě s někým, kdo je z jiné domácnosti. V Praze bydlelo dále cca 11,8 tisíc domácností seniorů, kteří představují tzv. neúplnou rodinu, a pouze 1,5 % jich bydlelo v bytě s jinou domácností. Z téměř tisícovky domácností prarodiče s vnoučetem jich 3,1 % bydlí v bytě s další domácností. V 0,7 tisíc vícečlenných nerodinných domácností je tento podíl vůbec nejnižší ze všech domácností (pouze 1,0 % bydlí v bytě ještě s jinou domácností).

Tab. 4.6: Domácnosti seniorů^{*)} bydlící v bytech samostatně nebo s jinou hospodařící domácností podle počtu obytných místností v Praze

Zdroj: Sčítání lidu, domů a bytů 2021

	Celkem	v tom podle počtu obytných místností					
		1	2	3	4	5 a více	nezjištěno
Domácnosti seniorů^{*)} bydlící v bytech	163 057	8 886	29 360	42 004	50 463	25 106	7 238
z nich žijící samostatně v bytě	156 796	8 820	28 895	40 873	48 605	22 438	7 165
z toho podle typu:	96	6	18	26	31	14	5
1 úplná rodina	58 119	599	6 262	14 827	23 005	12 609	817
1 neúplná rodina	11 659	226	1 534	3 070	4 482	2 195	152
domácnost jednotlivce	85 359	7 946	20 802	22 507	20 564	7 381	6 159
prarodič s vnoučetem	943	22	166	255	342	145	13
nerodinná vícečlenná domácnost	716	27	131	214	212	108	24
z nich žijící v bytě s další hospodařící domácností	6 261	66	465	1 131	1 858	2 668	73
z toho podle typu:							
1 úplná rodina	2 088	5	59	268	591	1 142	23
1 neúplná rodina	180	1	10	17	60	90	2
domácnost jednotlivce	3 956	60	390	838	1 196	1 424	48
prarodič s vnoučetem	30	-	5	5	10	10	-
nerodinná vícečlenná domácnost	7	-	1	3	1	2	-

^{*)} Podrobnosti k vymezení domácností seniorů jsou v úvodní části kapitoly 4.

Poznámka: Počet obytných místností je včetně kuchyně

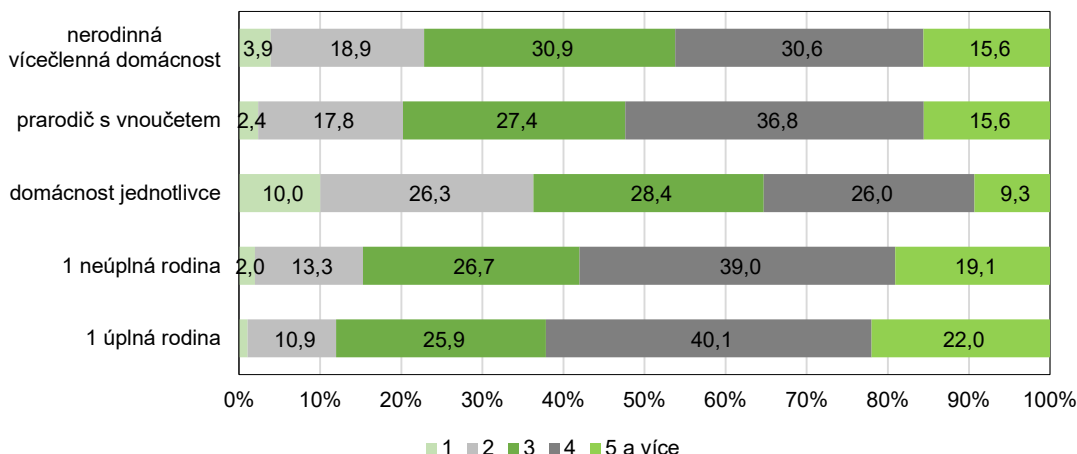
Ty pražské domácnosti seniorů, které žily samostatně v bytě (celkem 156,8 tisíc domácností), nejčastěji bydlely v bytech se třemi (26 %) nebo čtyřmi pokoji (31 %). Podobnou strukturu mají úplné i neúplné domácnosti seniorů – většina z nich bydlela v bytech se čtyřmi obytnými místnostmi (včetně kuchyně) (40 a 39 % z daného typu domácností). Dále bydlely tyto domácnosti často také ve třípokojových bytech. Zhruba pětina těchto domácností bydlela v bytech s pěti a více obytnými místnostmi.

Graf 4.8 Domácnosti seniorů^{*)} bydlící v bytech samostatně podle počtu obytných místností¹⁾ v Praze

Zdroj: Sčítání lidu, domů a bytů 2021

Poznámka: Počet obytných místností je včetně kuchyně. Bydlící v bytě samostatně = nesdílí byt s jinou hospodařící domácností.

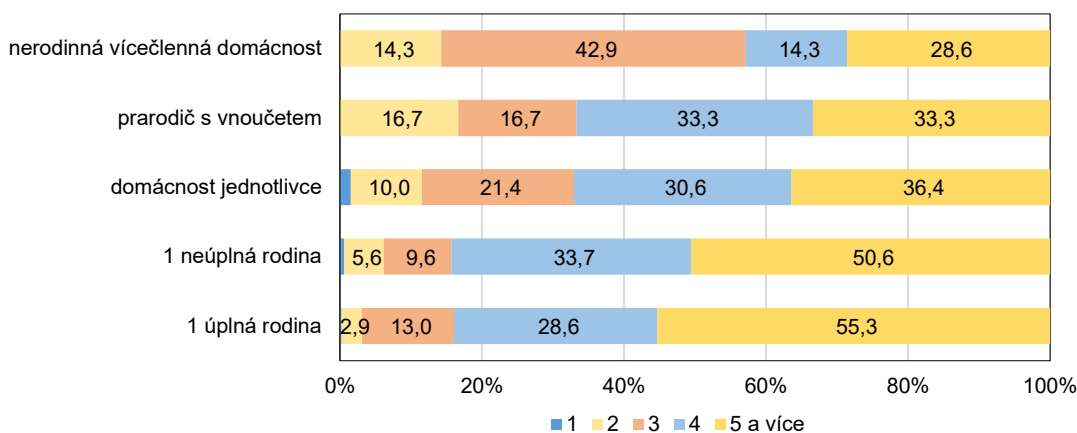
¹⁾ vypočteno ze zjištěných hodnot (= z počtu domácností, u kterých byl zjištěn počet obytných místností)

Výrazně se všem domácnostem vymykají seniorské domácnosti jednotlivců (viz graf č. 4.9). Jednotlivci v seniorském věku bydleli zhruba stejným dílem ve dvou, tři i čtyřpokojových bytech. A výrazně více než ostatní domácnosti také využívaly byty s jednou obytnou místností (10 % z domácností jednotlivců seniorů).

Graf 4.9 Domácnosti seniorů^{*)} bydlící v bytech s další domácností podle počtu obytných místností¹⁾ v Praze

Zdroj: Sčítání lidu, domů a bytů 2021

Poznámka: Počet obytných místností je včetně kuchyně.

Poznámka: V Praze žilo k datu sčítání pouze 30 domácností prarodiče s vnoučetem a 7 nerodinných vícečlenných domácností

¹⁾ vypočteno ze zjištěných hodnot (= z počtu domácností, u kterých byl zjištěn počet obytných místností)

Kromě 156,8 tisíc domácností seniorů, kteří bydleli samostatně v bytě (tj. nesdíleli byt s další domácností), bylo v Praze ještě necelých 6,3 tisíc domácností seniorů, kteří byt sdíleli ještě s další domácností. Bylo jich cca 4 % z celkového počtu domácností seniorů. Většinou sdíleli byt s další domácností senioři žijící jako jednotlivci a úplné rodiny seniorů. Domácnosti neúplných rodin, prarodiče s vnoučetem či vícečlenných nerodinných domácností bydlící s další domácností v bytě bylo celkem jen 217. I přesto, že některých domácností malý počet, jsme na konec této kapitoly zařadili graf o bydlení těchto domácností (graf 4.10).

Z toho vyplývá, že domácnosti seniorů jednotlivců, kteří sdílejí domácnost s další rodinou, bydlí podobně často v bytech s pěti (36 %) a čtyřmi pokoji (31 %). Z domácností seniorů, které jsou úplnou rodinou, která bydlí v bytě ještě s další domácností, bydlí 55 % v bytech pěti-pokojových a v 29 % případů v bytech čtyř-pokojových.

Z neúplných domácností seniorů, kteří bydleli v bytě ještě s někým (byli jich necelé dvě stovky), bydlela polovina v největších bytech s 5 a více pokoji, a 34 % v čtyřpokojových bytech. Údaje za ostatní typy domácností jsme podrobněji nerozebírali, vzhledem k jejich zanedbatelnému významu.

5. Zdraví a zdravotnictví

Problematika zdraví a čerpání zdravotní péče u seniorů je poměrně široká. S přibývajícím věkem se zvyšuje výskyt různých nemocí a zdravotních problémů, ubývá sil, zvyšuje se spotřeba léků. Častější jsou případy hospitalizace na různých odděleních nemocnic, obvyklejší je také delší ošetrovací doba. Skloňovaným tématem poslední doby je prevence, tedy předcházení nemocem nejen zdravým životním stylem, ale také účastí na preventivních programech. Prevence může včas odhalit některé zdravotní problémy a léčba v pozdějším věku nemusí být tak nákladná.

Tato kapitola nemůže postihnout všechny aspekty zdraví a zdravotnictví u starších osob. Zaměřili jsme se pouze na tři: subjektivní vnímání zdraví, výdaje zdravotních pojišťoven na zdravotní péči a hospitalizované seniory ve zdravotnických zařízeních.

Subjektivní vnímání zdraví

Známým faktem je, že to, jak člověk vnímá své subjektivní zdraví, jak se cítí, může být velmi odlišné od jeho objektivního zdraví. Jsou časté případy seniorů, kteří trpí různými nemocemi staršího věku, ale subjektivně si na problémy nestěžují a cítí se dobře.

Data o subjektivním vnímání vlastního zdraví se zjišťují každoročně ve výběrovém šetření Příjmy a životní podmínky domácností. Data z tohoto šetření prezentuje tabulka níže. U osob, které uvedly, že mají dlouhodobou nemoc či zdravotní problém, se jedná o záležitosti, které trvají, nebo se předpokládá, že budou trvat, alespoň šest měsíců. U lidí, kteří uvedli, že mají dlouhodobé omezení v běžných činnostech, jde o omezení v předcházejících minimálně 6 měsících, a tyto osoby jsou omezeny v činnostech, které obvykle dělají.

Tab. 5.1: Charakteristiky zdravotního stavu podle pohlaví a věkových skupin v Praze v letech 2017 až 2022

Zdroj: ČSÚ, Životní podmínky

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Osoby, které mají (v %)¹⁾:						
Velmi dobrý či dobrý zdravotní stav						
osoby celkem	69,8	69,5	70,9	70,7	72,5	73,4
osoby ve věku 65-74 let	33,8	38,3	38,0	36,5	33,7	39,7
osoby ve věku 75+	16,5	17,3	21,5	21,9	20,9	20,1
Dlouhodobá nemoc či zdravotní problém						
osoby celkem	26,8	29,3	30,7	32,5	30,4	32,8
osoby ve věku 65-74 let	48,8	53,0	47,1	53,9	60,0	57,3
osoby ve věku 75+	73,8	75,9	76,3	74,9	74,4	77,9
Dlouhodobé omezení v běžných činnostech						
osoby celkem	18,9	21,3	20,3	22,4	22,0	23,0
osoby ve věku 65-74 let	33,9	36,9	33,9	42,9	47,5	41,8
osoby ve věku 75+	61,4	66,0	57,8	62,0	62,2	65,4

¹⁾ v % z dané skupiny. Tzn. osoby, ve věku 65-74 let, které uvedly, že mají velmi dobrý či dobrý zdravotní stav, jsou vztaženy na osoby ve věku 65-74 let celkem.

Na otázku „Jak celkově hodnotíte svůj zdravotní stav?“ odpověděly v roce 2022 pozitivně – uvedly, že je „velmi dobrý či dobrý“ - téměř tři čtvrtiny populace v Praze. Stejnou odpověď uvedlo téměř 40 % seniorů ve věku 65-74 let a jedna pětina seniorů starších 75 let. Při pohledu na vývoj tohoto ukazatele od roku 2017 se jeví, že stále vyšší podíl osob vnímal svůj zdravotní stav jako velmi dobrý či dobrý. Výjimkou jsou osoby ve věku 65-74 let, u kterých v době covidové pandemie (roky 2020 a 2021) došlo ke snížení zastoupení této odpovědi až

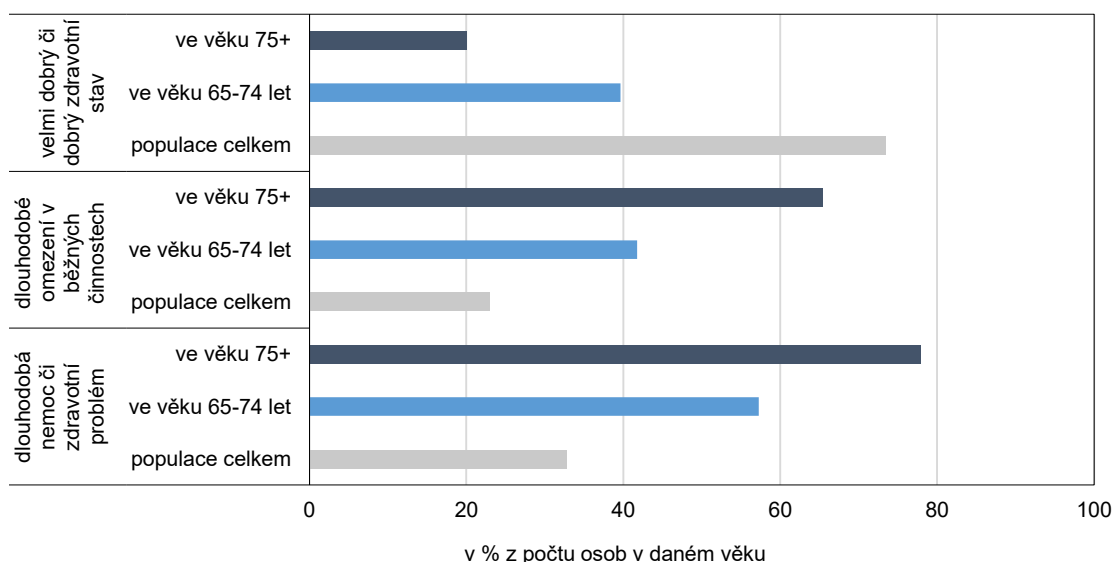
na necelých 34 % v roce 2021, přičemž v roce 2022 se podíl osob, které toto uvedly, opět zvýšil na téměř 40 %. U osob starších 75 let se tento pokles neprojevil.

Druhá část tabulky se věnuje odpovědi na otázku „Máte nějakou dlouhodobou nemoc či dlouhodobý zdravotní problém, který trvá či bude trvat 6 měsíců nebo i déle?“. Dlouhodobou nemoc či zdravotní problém mělo v roce 2022 celkem 57 % osob ve věku 65-74 let. Mezi Pražany ve věku 75 a více let mělo tuto nemoc či problém již téměř 78 % osob. Z toho můžeme usuzovat, 43 % seniorů ve věku 65 - 74 let nemá dlouhodobou nemoc či zdravotní problém, a pouze 22 % osob ve věku 75 a více let takový problém či nemoc nemá. S přibývajícím věkem se zkrátka zvyšuje podíl osob, které mají nějaký zdravotní problém či omezení.

U seniorů ve věku 65-74 let se opět projevilo, že v době pandemie covid-19 více uváděli, že mají dlouhodobou nemoc či zdravotní problém, než v jiných letech. U ostatních skupin populace nebyly změny během této pandemie tak výrazné.

Graf 5.1: Charakteristiky zdravotního stavu populace seniorů a populace celkem v Praze v roce 2022

Zdroj dat: ČSÚ, Životní podmínky

Tabulka ve své třetí části ukazuje rozdělení odpovědí na otázku „Jste kvůli svým zdravotním problémům omezen(a) v činnostech, které lidé obvykle dělají? Trvá toto omezení již déle než 6 měsíců?“. Dlouhodobé omezení v činnostech uvedlo v roce 2022 jen 23 % všech osob, přičemž během covidové pandemie nebyl tento podíl výrazně vyšší (naopak dosáhl na 22,0 % v roce 2021). Jak se dá předpokládat, omezení v běžných činnostech trápí zejména osoby nejstarší. Zhruba 65 % seniorů starších než 75 let uvedlo, že mají dlouhodobá omezení ve svých činnostech, u seniorů ve věku 65-74 let se to týkalo jen 42 % osob.

Tito mladší senioři během pandemie v letech 2020-2021 opět více uváděli určité zhoršení své situace. Dokládají to následující čísla: v roce 2019 zhruba 34 % seniorů ve věku 65-74 let uvedlo, že mají dlouhodobé omezení, v roce 2021 to bylo již 48 % a v roce 2022 se jednalo o téměř 42 % seniorů v tomto věku.

Výdaje zdravotních pojišťoven na zdravotní péči

Zvyšování podílu seniorů v populaci má, kromě měnících se nároků na sociální služby, samozřejmě stoupající nároky na zdravotnický systém. Jak už bylo řečeno, se zvyšujícím se věkem přibývá také zdravotních problémů, kterým senioři musí čelit. Častější jsou návštěvy lékaře, více se vyskytují i onemocnění. Čím více je v populaci starších lidí, tím vyšší jsou i výdaje na preventivní prohlídky, které jsou jistě samy o sobě jednoznačně pozitivní součástí našeho zdravotního systému. Výrazně vyšší jsou spolu se stárnutím populace také výdaje na léčbu a tedy výdaje zdravotních pojišťoven na zdravotní péči.

Údaje o výdajích zdravotních pojišťoven na zdravotní péči jsou získány ze zdravotnických účtů ČSÚ. V této kapitole vycházíme z údajů o výdajích pojišťoven na zdravotní péči v tis. Kč přepočtených na osobu podle pětiletých věkových skupin. Vycházíme z údajů o výdajích na jednu osobu celkem, které představují 100 % výdajů a výdaje v ostatních věkových kategoriích jsou pak určitým podílem těchto výdajů. V těch věkových skupinách, kde jsou hodnoty vyšší než 100 %, překračují výdaje na osobu průměr pro hl. m. Prahu. Ve věkových skupinách, kde je údaj nižší než 100 % (mladší věkové kategorie), jsou výdaje na osobu nižší než průměr Prahy.

Tab. 5.2: Výdaje zdravotních pojišťoven na zdravotní péči v hl. m. Praze podle věku

Pramen: Zdravotnické účty ČR, vlastní dopočty
v %, osoby celkem = 100 %

	2017	2018	2019	2020	2021
Celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
z toho vybrané věkové skupiny:	v % z populace celkem ¹⁾				
0–4	71,9	68,8	67,4	68,8	67,7
5–9	39,2	38,5	38,9	38,1	42,1
10–14	42,0	43,6	41,9	38,8	45,6
40–44	63,8	64,6	64,9	64,6	67,0
50–54	89,8	89,9	88,4	89,4	90,4
60–64	147,5	138,6	135,8	135,6	133,5
65–69	180,7	177,2	178,3	173,2	162,6
70–74	221,1	221,6	220,7	219,2	198,5
75–79	253,4	263,6	268,2	263,6	243,7
80–84	275,5	278,1	283,3	276,9	251,9
85–89	306,4	306,1	309,5	308,9	288,5
90–94	332,2	346,7	352,8	364,6	326,5
95+	384,9	434,9	432,3	425,5	398,7

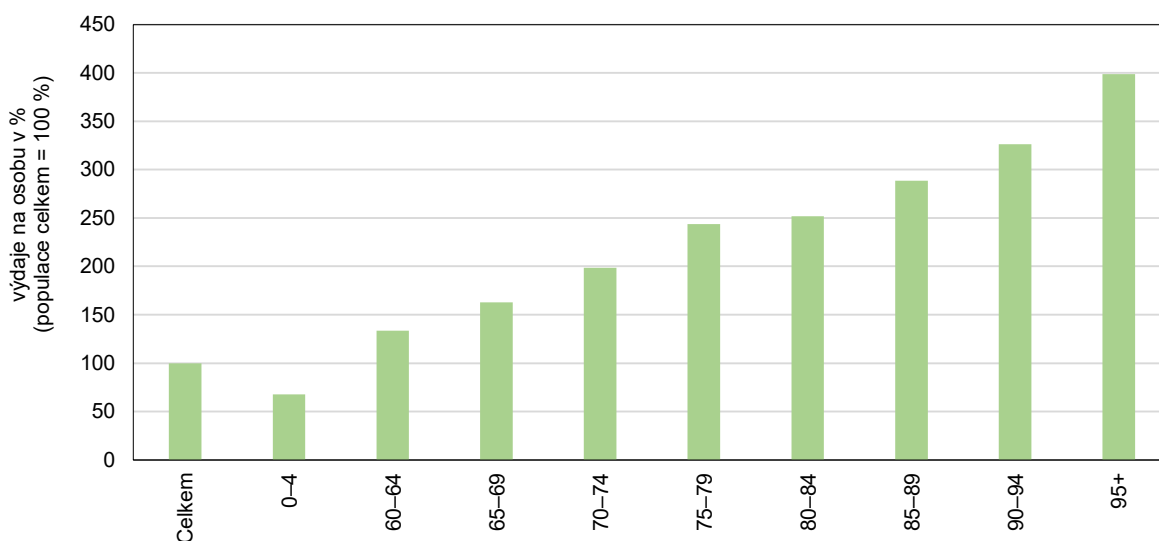
¹⁾ celková populace představuje 100 % výdajů zdravotních pojišťoven na péči přepočtených na osobu. Například pro osoby ve věku 80-84 let jsou v roce 2021 výdaje zdravotních pojišťoven na osobu 2,5 krát vyšší, než pro populaci celkem.

Je evidentní, že čím je člověk starší, tím častější jsou jeho zdravotní problémy a návštěva lékaře. V přepočtu na osobu jsou pak výdaje zdravotních pojišťoven na jeho léčbu vyšší než u mladších osob. V tabulce jsou pro porovnání uvedeny výdaje zdravotních pojišťoven u dětí a u osob středního věku. V Praze byly u nejmladších dětí do 4 let věku relativní výdaje zdravotních pojišťoven přibližně na stejné úrovni, jako u osob ve věku 40-44 let. U dětí starších pak byly výdaje výrazně nižší. Například u dětí ve věku 10-14 let byly v roce 2021 výdaje pojišťoven na zdravotní péči na úrovni 45,6 % celku, u dětí do 4 let pak na úrovni 67,7 % celku.

Až do věkové skupiny 50-54 let byly v roce 2021 v Praze výdaje pojišťoven na osobu pod průměrem celkových výdajů na osobu (90,4 %). Věková skupina 60-64letých byla první, kde jsou výdaje zdravotních pojišťoven na péči vyšší, než u průměru celkem. Výdaje na zdravotní péči u osob ve věku 60-64 let byly v přepočtu na osobu o 33,5 % vyšší než výdaje na zdravotní péči u osob celkem (všech věkových kategorií). Jak je vidět z údajů, s věkem se pak výdaje pojišťoven na osobu už jen zvyšují.

Graf 5.2: Výdaje zdravotních pojišťoven na zdravotní péči podle věku v Praze v roce 2021¹⁾

Pramen: Zdravotnické účty ČR, vlastní dopočty

¹⁾ výdaje zdravotních pojišťoven na populaci celkem = 100 %. Výdaje zdravotních pojišťoven na osoby ve věku 80-84 let představují 250 % výdajů průměru (populace celkem). Jsou tedy 2,5 krát vyšší.

Z dat v grafu vyplývá, že výdaje pojišťoven na osobu u lidí ve věku 75-79 let a 80-84 byly v roce 2021 v zásadě podobné a dosahují zhruba 2,5 násobku průměru výdajů na osoby celkem. Ve věkové kategorii 85-89 let nastává další zlom, kdy už jsou výdaje na osoby ve starší věkové skupině vždy výrazně vyšší než výdaje na osoby v předcházející věkové skupině. Výdaje na zdravotní péči starších osob se sice se stoupajícím věkem zvyšují (absolutně i relativně), nicméně, čím vyšší je věk pacientů, tím je jejich počet menší, což může mít vliv i na vyšší hodnoty ukazatelů přepočtených na osobu.

Hospitalizovaní senioři

Údaje v této části textu vychází ze zdrojů ÚZIS ČR (Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR), které jsou přepočtené na relativní ukazatele pomocí vlastních výpočtů. Údaje reprezentují nikoliv hospitalizované osoby, ale ukončené případy hospitalizace v nemocnicích akutní a následné péče, přičemž jeden hospitalizační případ může zahrnovat více pobytů na jednotlivých odděleních dle oboru. Pro zjednodušení používáme v textu pro případy hospitalizace pojem „hospitalizované osoby“.

Výběr dat týkající se hospitalizovaných proběhl tak, že z celkového počtu případů hospitalizace v Praze v roce 2019 bylo vybráno 10 oddělení, kde bylo nejvíce případů hospitalizace osob ve věku 65 a více let. U případů hospitalizace ve věku 65 a více let jsou výrazně zastoupena oddělení následné péče, urologie, rehabilitace, pneumologie, a anestezie, která se naopak vůbec nevyskytují v nejčastějších deseti odděleních u hospitalizací celkem (u všech věkových skupin). U celkového počtu případů hospitalizace by se do první desítky oddělení podle počtu hospitalizací dostala oddělení gynekologie, neonatologie, psychiatrie, ORL a dětské oddělení.

Data jsou následně prezentována jako podíl hospitalizačních případů dané skupiny (např. ve věku 65 a více let na oddělení kardiologie) na celkovém počtu případů hospitalizace (např. ve věku 65 a více let na všech odděleních).

Tab. 5.3: Hospitalizace v Praze v nemocnicích akutní a následné péče podle oddělení¹⁾

Zdroj: ÚZIS ČR, vlastní výpočty

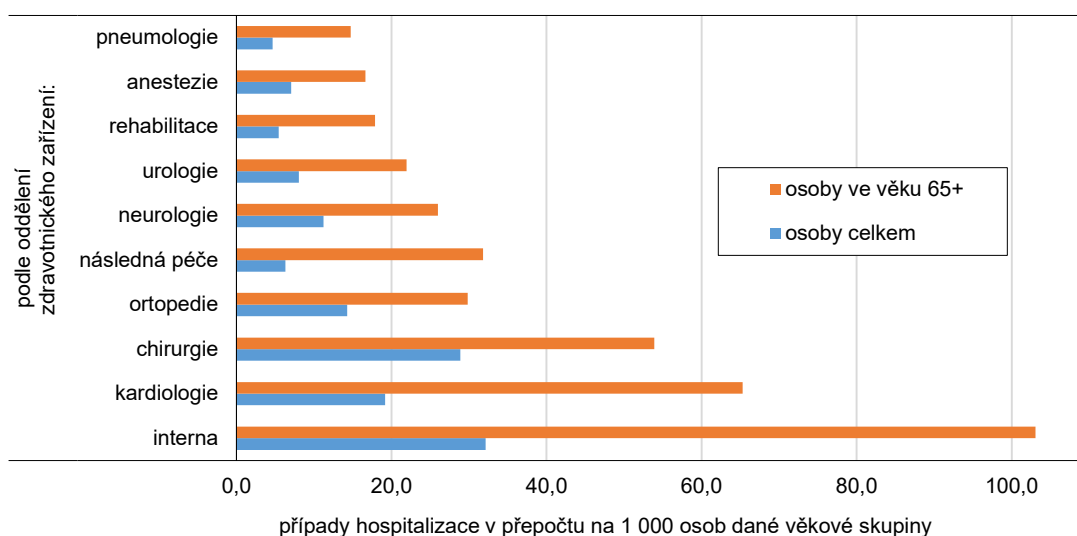
Pozn.: 10 nejčastějších oddělení (pořadí určeno podle počtu hospitalizací u osob ve věku 65+ v roce 2019 v Praze)¹⁾

	Ve věku 65 a více let			Celkem		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Celkový počet případů hospitalizace	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
z toho: podle oddělení zdravotnického zařízení						
interna	19,2	20,3	20,3	11,7	12,5	12,6
kardiologie	12,9	12,2	12,9	7,4	7,2	7,5
chirurgie	12,1	11,7	10,6	12,5	12,0	11,3
ortopedie	5,9	5,6	5,9	5,9	5,5	5,6
neurologie	5,2	5,4	5,1	4,6	4,6	4,4
následná péče	5,0	5,2	6,3	2,1	2,3	2,5
urologie	4,7	4,5	4,3	3,4	3,3	3,1
rehabilitace	4,1	3,8	3,5	2,4	2,3	2,1
pneumologie	3,0	2,8	2,9	1,9	1,8	1,8
anestezie	2,6	3,1	3,3	2,3	2,5	2,8
podíl výše uvedených oddělení na celku (v %)	74,7	74,7	75,2	54,2	54,1	53,5

¹⁾ počet případů hospitalizace v nemocnicích akutní a následné péče. Jeden hospitalizační případ může zahrnovat více pobytů na jednotlivých odděleních dle oborů.

Z celkového počtu případů hospitalizace osob ve věku 65 a více let v pražských nemocnicích se největší část (20,3 %) v roce 2021 odehrávala na interních odděleních, což bylo nejčastější oddělení také pro celkový počet hospitalizací (ve všech věkových kategoriích). Ale u hospitalizací všech osob se na interně objevilo jen 12,6 % hospitalizačních případů. Dalším oddělením, kde byly častější případy hospitalizace seniorů, než u hospitalizací všech věkových skupin, byla kardiologická klinika (12,9 % případů seniorů versus 7,5 % všech případů). Na interním, kardiologickém a chirurgickém oddělení se vyskytovalo celkem téměř 44 % hospitalizačních případů seniorů. U hospitalizací všech osob to bylo pouze 31 % případů.

Graf 5.3: Hospitalizace v Praze u osob ve věku 65 a více let v nemocnicích akutní a následné péče podle oddělení¹⁾ v roce 2021

V grafu 5.3 jsme přepočítali počty případů hospitalizace v Praze dané věkové skupiny na počet obyvatel stejné věkové skupiny. Nejvíce případů hospitalizace seniorů přepočtených na počet seniorů v populaci byl v odděleních interna, kardiologie, chirurgie a ortopedie. Velké rozdíly mezi hospitalizacemi seniorů a celé populace byly zejména na odděleních následné péče, kde proběhlo v roce 2021 u seniorů 31,8 hospitalizací

na 1 000 seniorů. V případě celé populace se jednalo pouze o 6,3 hospitalizací na 1 000 osob. Rozdíl byl tedy pětinasobný. Výrazné rozdíly byly také na odděleních kardiologie, rehabilitace a interna. V roce 2021 tak u seniorů došlo k 65,3 případům hospitalizace na 1 000 osob stejného věku na odděleních kardiologie, 17,9 ‰ na rehabilitačním oddělení, 103,1 ‰ na interním oddělení. Jednalo se o 3,2 až 3,4 násobný rozdíl oproti hospitalizacím populace celkem přepočteným na 1 000 obyvatel dané skupiny.

6. Důchody a sociální služby

V kapitole 6 jsme se zaměřili na osoby pobírající důchody a sociální služby, které se nějakým způsobem dotýkají seniorů. Pojem senioři je často zaměňován s pojmem důchodci, ačkoliv nejde o totéž. Mezi důchodce, respektive osoby pobírající důchod, můžeme zařadit i osoby mladší, například děti pobírající sirotčí důchod, nebo mladé muže a ženy pobírající invalidní nebo vdovský či vdovecký důchod. Naopak za seniora v této publikaci považujeme člověka ve věku 65 a více let (pokud není uvedeno jinak).

Problematika důchodů je velmi široká a důchodová politika patří mezi důležité oblasti řízení státu. Ten, komu se blíží věk odchodu do důchodu, si jistě klade otázky typu: kdy půjdu do důchodu, jaký důchod dostanu, jak bude valorizován, bude do mého odchodu do důchodu schválena důchodová reforma? Stejně tak člověka zajímá, zda bude ve stáří schopen žít sám ve svém bytě a zda bude soběstačný, nebo bude muset využít některou ze sociálních služeb. Jak bude tato služba drahá, jaké budou podmínky, ve kterých budu bydlet? Statistika může pomoci analýzou dat o příjemcích důchodů, o projekci obyvatel, o kapacitě sociálních služeb. Stát pak může na analýzu dat navázat konkrétními politickými opatřeními a nastavit podmínky pro seniory tak, aby si mohli vybrat vhodnou životní strategii pro své stáří.

V části o sociálních službách jsme se zaměřili především na skupiny seniorů, kteří využívají služeb domovů pro seniory, domovů se zvláštním režimem a podívali jsme se také na rozdíly mezi aktuálním počtem klientů této služby a žadatelů o tuto službu. Druhy sociálních služeb upravuje zákon o sociálních službách č. 108/2006 Sb., kde jsou vyjmenovány jak služby pro seniory, tak služby pro mládež či jiné potřebné osoby (například matky samoživitelky, tělesně postižené osoby a další).

Důchodci a důchody podle věku a pohlaví, měsíční výše důchodu

Důchodovou problematiku upravuje zákon č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění. Informace o jednotlivých druzích důchodů je možné nalézt například na webu České správy sociálního zabezpečení³. Plný starobní důchod může být pobírán buď po dosažení důchodového věku (řádný starobní důchod) nebo před dosažením důchodového věku (předčasný starobní důchod). V kapitole jsme využili data o počtu příjemců starobních důchodů (bez souběhu s dalšími důchody), o příjemcích starobního předčasného důchodu (bez souběhu) a o lidech pobírajících starobní důchod současně s vdoveckým, či vdovským. V údajích nejsou zahrnuty osoby pobírající poměrné důchody (přiznané v případě nesplnění minimální doby pojištění). Za všechny tyto skupiny starobních důchodců jsme pak shromáždili i údaje o průměrné výši důchodů. Zdrojem dat o důchodech je Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZ).

Příjemci důchodů

Podle dat České správy sociálního zabezpečení pobíralo v Praze v prosinci roku 2023 celkem 87,9 tisíc mužů a 105,8 tisíc žen plný starobní důchod (sólo důchod, bez poměrných důchodů). Z toho 18 % mužů a 16,8 % žen pobíralo předčasný starobní důchod. Počet mužů, kteří byli příjemci starobního důchodu v posledních devíti letech, se pohyboval od 87,9 tisíc v roce 2023 po 91,8 tisíc v roce 2017, u žen bylo toto rozmezí od 105,8 tisíc v roce 2023 po 114,1 tisíc v roce 2015.

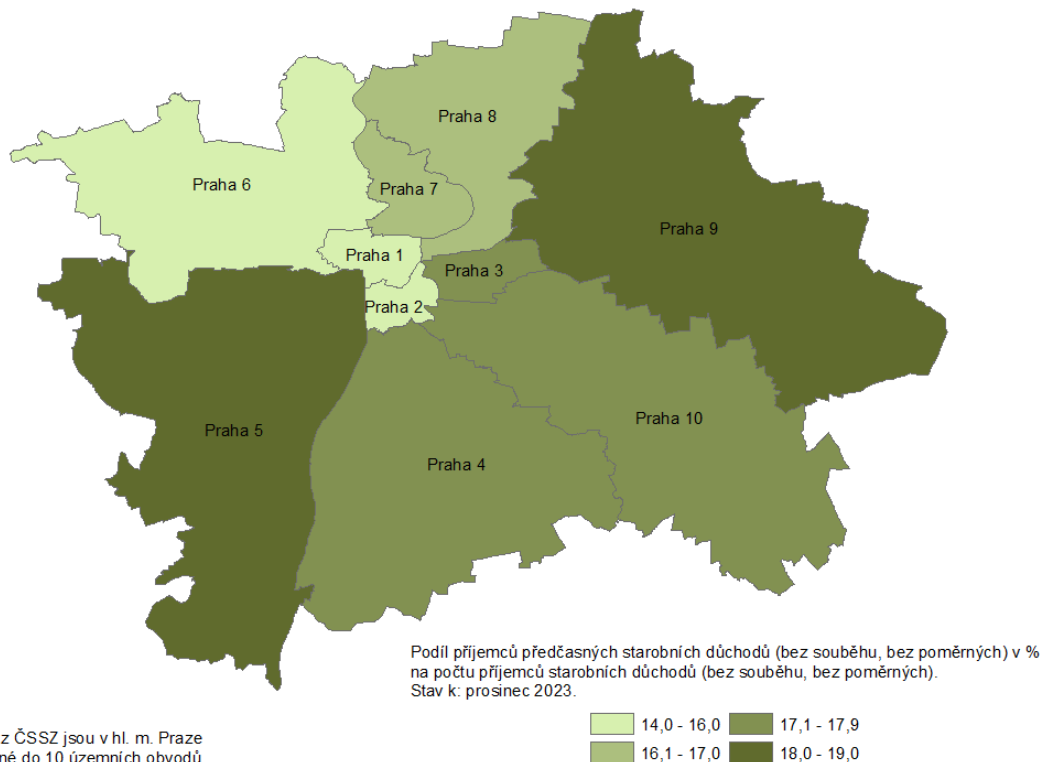
Podíl žen na celkovém počtu příjemců starobních důchodů (bez souběhu s vdoveckým důchodem) tak byl v celém období v Praze okolo 55 %. Ženy pobírající předčasný starobní důchod tvořily v roce 2015 zhruba 55 % z celkového počtu příjemců těchto důchodů, v roce 2023 již méně (53 %). U předčasných důchodů se tedy pomalu zvyšuje podíl mužů. Ženy tvoří většinu příjemců starobních důchodů zejména proto, že mají vyšší

³ <https://www.cssz.cz/web/cz/duchody-snadne-a-prehledne> a nebo odkaz s informacemi přímo o starobních důchodech: <https://www.cssz.cz/starobni-duchod>

naději dožití (a více let tedy stráví v důchodu) a také proto, že mají stanoven nižší věk pro odchod do důchodu, než muži.

Kartogram 6.1 Podíl příjemců předčasných starobních důchodů (bez poměrných, bez souběhu) na příjemcích starobních důchodů v 10 územních obvodech hl. m. Prahy v roce 2023

Zdroj: Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZ)

Poznámka: Údaje z ČSSZ jsou v hl. m. Praze standardně členěné do 10 územních obvodů

Tab. 6.1: Příjemci starobních důchodů (muži) v Praze v letech 2015 až 2023 (stav v prosinci)

Zdroj: Česká správa sociálního zabezpečení

	Muži									
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	
Příjemci pobírající starobní důchod (bez souběhu) ¹⁾	90 425	91 388	91 847	91 769	91 462	90 926	89 467	88 331	87 940	
z toho předčasný důchod	13 690	13 928	14 077	14 116	14 018	13 906	13 893	13 805	15 844	
Podíl počtu příjemců předčasných starobních důchodů (bez souběhu) (%) ¹⁾	15,1	15,2	15,3	15,4	15,3	15,3	15,5	15,6	18,0	
Příjemci pobírající starobní důchod v souběhu s vdovským (vdoveckým) ¹⁾	9 207	9 173	9 173	9 128	9 032	8 857	8 842	8 753	8 645	
z toho předčasný důchod	798	831	892	897	943	963	1 019	1 060	1 125	
Podíl počtu příjemců předčasných starobních důchodů v souběhu s vdovským (vdoveckým) (%) ¹⁾	8,7	9,1	9,7	9,8	10,4	10,9	11,5	12,1	13,0	

¹⁾ bez poměrných důchodů

Počty příjemců důchodů ovlivňuje jednak početnost osob v jednotlivých ročnících, jednak nastavení důchodové politiky pro odchod do důchodu a z toho vyplývající strategie různých lidí při odchodu do důchodu. V Praze je obecně více osob v důchodovém věku, kteří zároveň pobírají důchod, a pracují. Zároveň má na odchody do důchodu vliv i ekonomická situace, respektive situace na trhu práce. Je pravděpodobné, že v případě vysoké nezaměstnanosti by lidé odcházeli do důchodu dříve. Je třeba ještě připomenout, že důchody

jsou pravidelně valorizovány, tzn. jsou zvyšovány právě na základě vývoje ekonomiky státu. Valorizace (zvyšování) se řídí vývojem inflace a vývojem reálných mezd.

V letech 2015 až 2023 počet starobních důchodců klesal. Na konci období v roce 2023 bylo o 2,7 % méně starobních důchodců a o 7,3 % méně starobních důchodkyň. Naopak počet příjemců předčasných důchodů zůstával u mužů i u žen poměrně stabilní (kromě roku 2023), což znamená, že se zvyšoval podíl předčasných důchodů na celkovém počtu starobních důchodů. Mezi muži byl stejný podíl osob s předčasným důchodem jako mezi ženami. To neplatí pro rok 2023, kdy se zvýšil jak počet, tak podíl předčasných důchodů. Mezi muži jich bylo více (18,0 %) než mezi ženami (16,8 %). Ještě je třeba doplnit, že v Praze je podíl předčasných důchodů velmi nízký: v celé ČR bylo mezi sólo starobními důchodci 34,2 % předčasných důchodů a mezi sólo starobními důchodkyněmi 33,8 %.

Tab. 6.2: Příjemci starobních důchodů (ženy) v Praze v letech 2015 až 2023 (stav v prosinci)

Zdroj: Česká správa sociálního zabezpečení

	Ženy									
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	
Příjemci pobírající starobní důchod (bez souběhu, bez poměrných) ¹⁾	114 088	114 058	113 622	113 123	112 351	110 586	108 543	106 740	105 773	
z toho předčasný důchod	17 252	17 339	17 301	17 136	16 859	16 653	16 514	16 430	17 797	
Podíl počtu příjemců předčasných starobních důchodů (bez souběhu) (%) ¹⁾	15,1	15,2	15,2	15,1	15,0	15,1	15,2	15,4	16,8	
Příjemci pobírající starobní důchod v souběhu s vdovským (vdoveckým) ¹⁾	53 303	52 748	51 891	51 128	50 366	49 263	48 770	48 091	47 256	
z toho předčasný důchod	3 584	3 818	4 014	4 224	4 419	4 585	4 835	5 087	5 301	
Podíl počtu příjemců předčasných starobních důchodů v souběhu s vdovským (vdoveckým) (%) ¹⁾	6,7	7,2	7,7	8,3	8,8	9,3	9,9	10,6	11,2	

Jiná je situace v případě starobních důchodů v kombinaci s důchody pozůstalostními (vdovskými a vdoveckými). Zde je převaha žen drtivá. Mezi lety 2015 a 2023 bylo v Praze 53,3 až 47,3 tisíc žen s přiznaným starobním důchodem v souběhu s vdovským. Mužů, kteří pobírali starobní a zároveň vdovecký důchod, bylo v období 2015-2023 od 9,2 tisíc do 8,6 tisíc. Z celkového počtu starobních důchodců, kteří zároveň pobírali pozůstalostní důchod, tak bylo například v roce 2023 téměř 85 % žen.

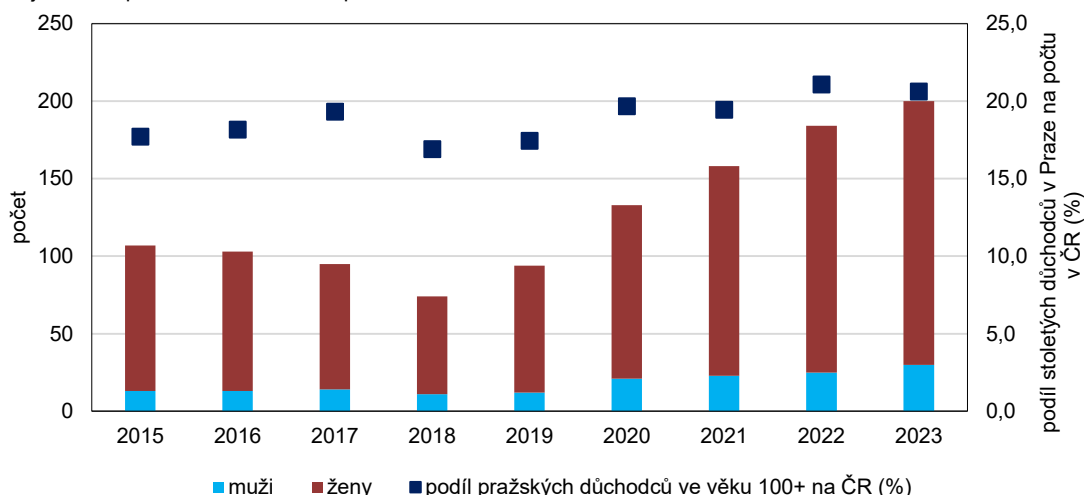
Co se týče vývoje počtu starobních důchodců v Praze, od roku 2015 je zřetelný pokles počtu příjemců jak starobních důchodců (žen i mužů), tak starobních důchodců, kteří zároveň pobírají pozůstalostní důchod. Počet starobních důchodkyň poklesl od roku 2015 do roku 2023 o 7,3 %, počet starobních důchodců pak o 2,7 %. Počet starobních důchodců, kteří zároveň pobírali vdovecký důchod, se v Praze zmenšil o 6,1 %. Starobních důchodkyň, které byly zároveň vdovami, bylo v roce 2023 o 11,3 % méně než v roce 2015.

V Česku byl však vývoj počtu důchodců jiný u mužů a u žen – počty důchodců-mužů vzrostly, počty důchodkyň naopak poklesly. Počet mužů pobírajících starobní důchod vzrostl od roku 2015 o 5,2 % a počet mužů se starobním a zároveň pozůstalostním důchodem byl větší o 1,9 %. Naopak počet starobních důchodkyň, které pobíraly pouze tento typ důchodu, poklesl o 2,2 % a důchodkyň, které zároveň pobíraly pozůstalostní důchod, poklesl dokonce o 6,3 %.

Pro porovnání přidáváme ještě statistiku o důchodcích ve věku 100 a více let v Praze a v Česku. V Praze bylo v roce 2015 celkem 107 a v roce 2023 již 200 stoletých a starších důchodců. Nejde o lineární růst, toto číslo v jednotlivých letech střídavě klesalo a stoupalo. Nejméně bylo důchodců ve věku 100 a více let v Praze v roce 2018 (celkem 74), zatím nejvíce v posledním sledovaném roce 2023 (200 osob).

Graf 6.1: Století a starší důchodci v Praze v letech 2015 až 2023

Zdroj: Česká správa sociálního zabezpečení

V celém Česku bylo stoletých a starších důchodců v roce 2023 celkem 970 a nejméně jich, podobně jako v Praze, bylo v roce 2018 (438 osob). Pražští důchodci ve věku 100 a více let tvořili 17 až 21 % z celkového počtu těchto důchodců v Česku. Podíl důchodců ve věku 100 a více let na celkovém počtu starobních důchodců, kteří v Praze zároveň pobírají i pozůstalostní důchod, byl zanedbatelný od 0,1 po 0,4 %.

Vzhledem k vyšší naději dožití žen než mužů není překvapivé, že mezi stoletými a staršími důchodci byla naprostá většina žen. V roce 2023 bylo v Praze mezi 200 důchodci ve věku 100 a více let 170 žen a 30 mužů, 85 % tedy bylo žen a 15 % mužů. Podobný poměr mezi muži a ženami byl i v celém sledovaném období.

Průměrné důchody

V roce 2023 dosáhla průměrná výše starobního důchodu v Praze (bez souběhu s jinými důchodu a bez poměrných důchodů) celkem 21 519 Kč. Ženy měly průměrný starobní sólo důchod (20 413 Kč) o 10,7 % nižší než muži (22 850 Kč). Celorepublikové průměrné starobní sólo důchody pak dosáhly na celkovou hodnotu (pro obě pohlaví) 20 310 Kč, což bylo o 5,6 % méně než v Praze. Muži v Česku měli průměrný starobní sólo důchod na úrovni 21 610 Kč a ženy ve výši 19 095 Kč. Rozdíly mezi Prahou a celým Českem tak v případě důchodů nejsou tak velké, jako v případě mezd. Je zde třeba připomenout, že údaje o důchodech jsou zveřejňovány v čistých částkách, kdežto údaje o mzdách se zveřejňují jako hrubé (tj. jsou následně sníženy o daně placené státu).

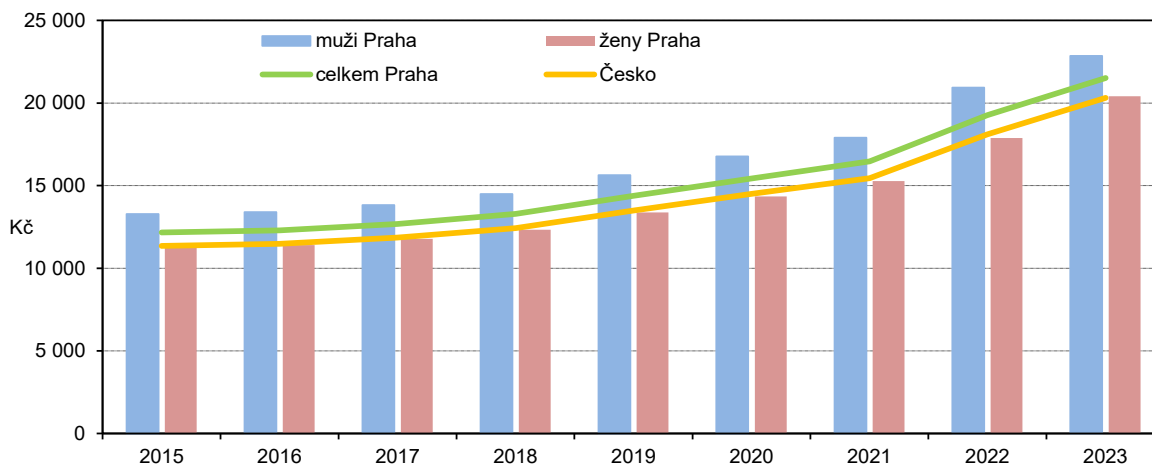
Hodnota průměrného starobního důchodu v čase rostla jak v Praze, tak v ČR. Míra růstu důchodů v Praze a Česku je podobná, protože se všechny důchody valorizují (zvyšují) podle růstu inflace⁴ a růstu průměrných mezd. Parametry valorizace se v čase mění, jsou závislé na rozhodnutí politické reprezentace. Důchody jsou většinou valorizovány jednou ročně, ale v minulosti docházelo i k výjimečným valorizacím. V roce 2023 došlo k mimořádné valorizaci v červnu z důvodu přetrvávající vysoké inflace.

⁴ Inflace je růst spotřebitelských cen za určité období. ČSÚ ji počítá a zveřejňuje indikátorem, který nazývá index spotřebitelských cen. Pokud v tomto textu hovoříme o inflaci, hovoříme o indexu spotřebitelských cen. Viz dále v poznámce pod čarou s číslem ³.

Graf 6.2: Průměrná měsíční výše starobního důchodu¹⁾ v Praze a Česku podle pohlaví (2015 až 2023)

Zdroj: Česká správa sociálního zabezpečení

¹⁾ bez souběhu, bez poměrných důchodů

Pro nárok na starobní důchod je třeba dosáhnout stanoveného důchodového věku a získat určitou potřebnou dobu pojištění (což de facto znamená mít určitý počet odpracovaných let). Jedním z druhů důchodů jsou předčasné důchody, o které lze požádat před dosažením důchodového věku, ale vyšší důchodu to sníží (krátí). Vyšší důchodu tak ovlivňuje především délka doby důchodového pojištění a výše výdělků (vychází se z hrubé mzdy).

Tab. 6.3: Průměrná výše starobních důchodů u mužů v Praze v letech 2015 až 2023 (stav v prosinci)

Zdroj: Česká správa sociálního zabezpečení

v Kč

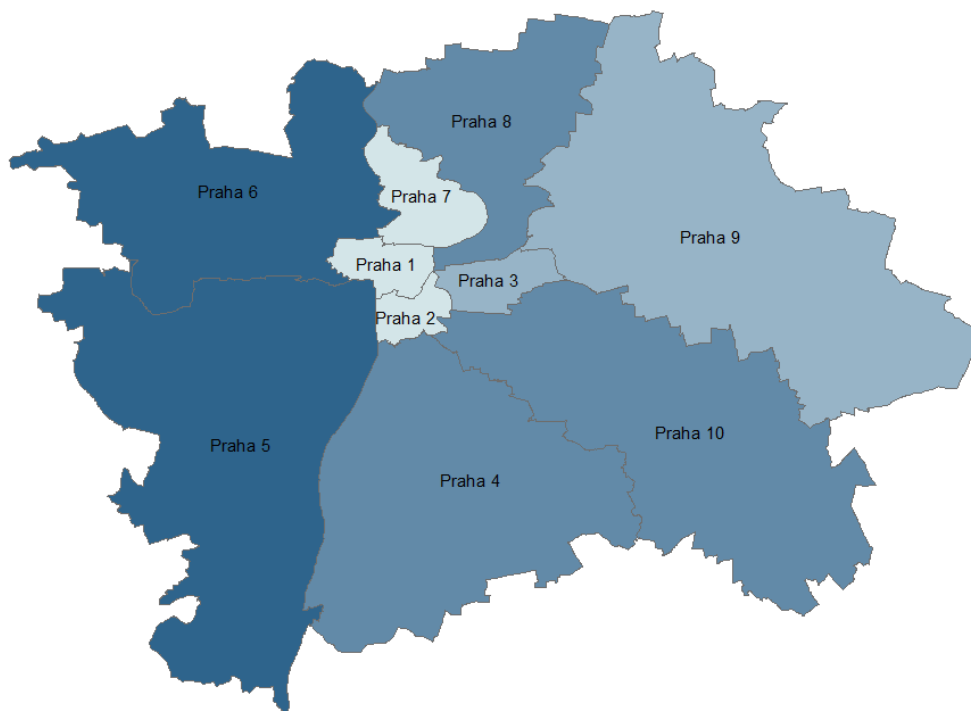
	Muži									
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	
Průměrná měsíční výše starobních důchodů (bez souběhu)¹⁾										
z toho předčasných	13 277	13 393	13 827	14 487	15 633	16 771	17 904	20 937	22 850	
Průměrná měsíční výše starobních důchodů v souběhu s vdoveckým¹⁾										
z toho předčasných	11 150	11 243	11 602	12 142	13 116	14 087	15 060	17 663	20 011	
	14 948	15 065	15 576	16 312	17 738	18 984	20 289	23 710	25 863	
	13 210	13 281	13 682	14 323	15 404	16 511	17 552	20 453	22 418	

¹⁾ bez poměrných důchodů

Průměrná výše důchodů v Praze (ale i v ČR) v letech 2015 až 2023 rostla. Vliv na to má zejména již zmíněná valorizace důchodů, která zajišťuje určitý růst nominální hodnoty důchodů. Průměrný měsíční důchod starobních důchodců (bez souběhu s jinými důchody a bez poměrných důchodů) byl v roce 2023 celkem 22 850 Kč. Muži, kteří pobírali předčasný důchod, dosáhli na 20 011 Kč. Průměrné starobní důchody mužů rostly do roku 2015 do roku 2023 meziročně o 0,9 % až 16,9 %. Nejmenší meziroční růst byl zaznamenán v roce 2016 (0,9 %), nejvyšší v roce 2022 (16,9 %). Předčasné starobní důchody vzrostly nejvíce v roce 2022 (o 17,3 %) a nejméně v roce 2016 (o 0,8 %). Vlivem vysoké inflace tak v roce 2022 došlo k výraznému meziročnímu růstu všech důchodů (v nominální hodnotě).

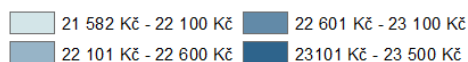
Kartogram 6.2 Průměrná výše starobního důchodu mužů (bez souběhu, bez poměrných důchodů) v 10 územních obvodech hl. m. Prahy v roce 2023

Zdroj: Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZ)

Průměrný měsíční starobní důchod mužů (bez souběhu, bez poměrných důchodů)
Stav k: prosinec 2023.

Poznámka: Údaje z ČSSZ jsou v hl. m. Praze standardně členěné do 10 územních obvodů

Úroveň starobních důchodů, které jsou kombinované ještě s vdoveckým důchodem, byla v celém období o zhruba 13 % vyšší než u starobních důchodů sólo. Starobní důchod mužů v kombinaci s vdoveckým dosáhl na průměrnou úroveň 25 863 Kč v roce 2023. Předčasný starobní důchod v kombinaci s vdoveckým byl v roce 2023 na hodnotě 22 418 Kč. Nejmenší růst byl u obou typů důchodů v roce 2016 (0,8 %, resp. 0,5 %) a největší opět v roce 2022 (necelých 17 % u obou typů důchodů).

Tab. 6.4: Průměrná výše starobních důchodů u žen v Praze v letech 2015 až 2023 (stav v prosinci)

Zdroj: Česká správa sociálního zabezpečení

v Kč

	Ženy								
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Průměrná měsíční výše starobních důchodů (bez souběhu) ¹⁾	11 296	11 399	11 771	12 333	13 367	14 344	15 283	17 886	20 413
z toho předčasných	9 427	9 530	9 845	10 295	11 193	12 053	12 876	15 121	17 796
Průměrná měsíční výše starobních důchodů v souběhu s vdovským ¹⁾	13 322	13 430	13 865	14 491	15 821	16 934	18 072	21 106	23 961
z toho předčasných	11 821	11 894	12 253	12 781	13 714	14 644	15 557	18 187	20 786

¹⁾ bez poměrných důchodů

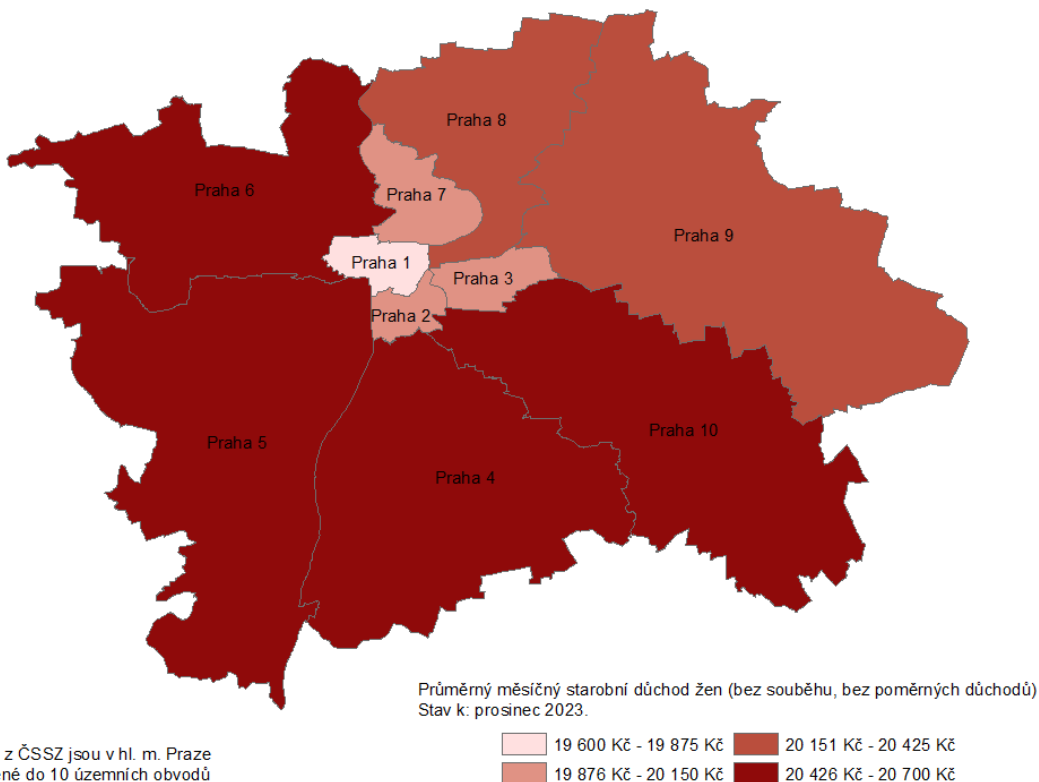
Podobná byla situace u žen, které pobíraly starobní důchody. Rozdíl je však ve výši důchodů, které jsou u žen nižší než u mužů. Průměrný starobní důchod bez souběhu s dalšími důchody byl u žen v roce 2023 ve výši 20 413 Kč, což bylo o 10,7 % méně než hodnota starobního důchodu muže. Ženy, které pobíraly předčasný starobní důchod, dosáhly na 17 796 Kč, tedy o 11,1 % méně než muž pobírající stejný druh důchodu.

Průměrné starobní důchody žen rostly v období 2015 až 2023 nejvíce v roce 2022 (o 17,0 % meziročně) a nejméně v roce 2016 (o 0,9 %). Podobný vývoj byl u předčasných důchodů. Jak už bylo zmíněno, velký růst důchodů v roce 2022 zapříčinila vysoká inflace, protože důchody se valorizují podle výše inflace, a dílem pak podle vývoje průměrných mezd.

Kartogram 6.3 Průměrná výše starobního důchodu žen (bez souběhu, bez poměrných důchodů) v 10 územních obvodech hl. m. Prahy v roce 2023

Zdroj: Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZ)

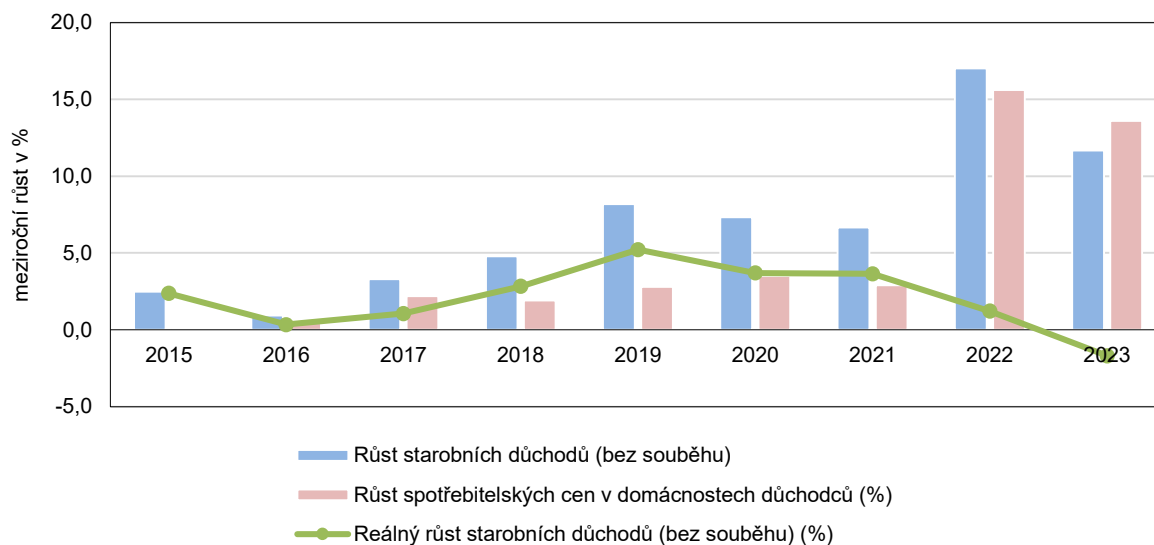

Stejně jako u mužů, také u žen byly starobní důchody v souběhu s pozůstalostním důchodem vyšší, než důchody starobní (bez souběhu s dalším typem důchodu). Ženy, které pobíraly starobní důchod v souběhu s vdovským důchodem, dosáhly v roce 2023 v Praze v průměru na částku 23 961 Kč. Tyto důchody byly tak o 17,4 % vyšší, než průměrná výše sólo starobních důchodů. To bylo výrazně více (o cca 4 procentní body), než rozdíl mezi starobními a kombinovanými důchody u mužů.

Předčasný starobní důchod v kombinaci s vdovským byl v roce 2023 u žen na hodnotě 20 786 Kč, v roce 2015 na úrovni 11 821 Kč. Meziroční růst důchodů v celém období 2015-2023 byl opět na úrovni necelého 1 % v roce 2016 a na nejvyšší hodnotě v roce 2022 (téměř 17 %).

Graf 6.3: Meziroční růst starobních důchodů (bez souběhu) v Praze a růst spotřebitelských cen v domácnostech důchodců⁵

Zdroj: ČSÚ, ČSSZ

Graf 6.3 porovnává růst průměrných hodnot starobního důchodu bez souběhu (celkem pro obě pohlaví) s růstem inflace domácností důchodců v období 2015-2023. Valorizace důchodů zajišťovala v letech 2015 až 2022 takový stav, že se meziroční reálný růst průměrného důchodu nedostal do záporné hodnoty. To neplatilo v roce 2023, kdy ačkoliv byly důchody valorizovány, meziroční růst důchodu byl nižší, než meziroční inflace.

Sociální služby

V části o sociálních službách jsme se zaměřili především na skupiny seniorů, kteří využívají služeb domovů pro seniory, domovů se zvláštním režimem a podívali jsme se také na rozdíly mezi aktuálním počtem klientů a žadatelů o tuto službu. Druhy sociálních služeb upravuje zákon o sociálních službách č. 108/2006 Sb., kde jsou vyjmenovány jak služby pro seniory, tak služby pro mládež či jiné potřebné osoby (například matky samoživitelky, tělesně postižené osoby a další). Údaje jsou převzaty z Ministerstva práce a sociálních věcí ČR (MPSV).

Senioři, kteří využívají sociální služby, se nejčastěji vyskytují v domovech pro seniory a domovech se zvláštním režimem. Domovy pro seniory poskytují seniorům dlouhodobé ubytování, stravu, pomoc při péči o vlastní osobu, sociálně terapeutické či aktivizační činnosti a v neposlední řadě i společenské aktivity s ostatními seniory. Existují různá sdružení, která vylepšují podmínky života seniorů v těchto domovech - například organizují návštěvy dětí v domovech pro seniory, hudební a další akce. Také samotné domovy se snaží zpestřit pobyt svým seniorům například činnostmi s vybraným dobrovolníkem, společnými vycházkami nebo jinou aktivitou, kterou dobrovolník zajišťuje.

Domovy se zvláštním režimem poskytují dlouhodobé služby osobám se sníženou soběstačností z důvodu chronického duševního onemocnění, závislosti na návykových látkách, osobám s Alzheimerovou nemocí, stařeckou demencí a dalšími typy demencí. Služba obsahuje poskytnutí ubytování a stravy, a dalších úkonů podobných jako v případě domovů pro seniory. Zajišťuje i sociálně terapeutické činnosti a stejně jako v případě

⁵ ČSÚ počítá inflaci (index spotřebitelských cen) za domácnosti celkem, domácnosti v hl. m. Praze a domácnosti důchodců. V tomto textu pro stanovení reálného růstu průměrného starobního důchodu (bez souběhu), používáme index spotřebitelských cen důchodců, který vychází ze situace v Česku. Speciální kategorii, která by vypovídala o indexu spotřebitelských cen důchodců v Praze, ČSÚ nepočítá.

domova pro seniory se služba poskytuje za úhradu. Tyto domovy poskytují služby i osobám mladším 65-ti let, většinu klientů ale tvoří právě senioři.

Tab. 6.5: Vybraná zařízení sociální péče v Praze v letech 2015-2023

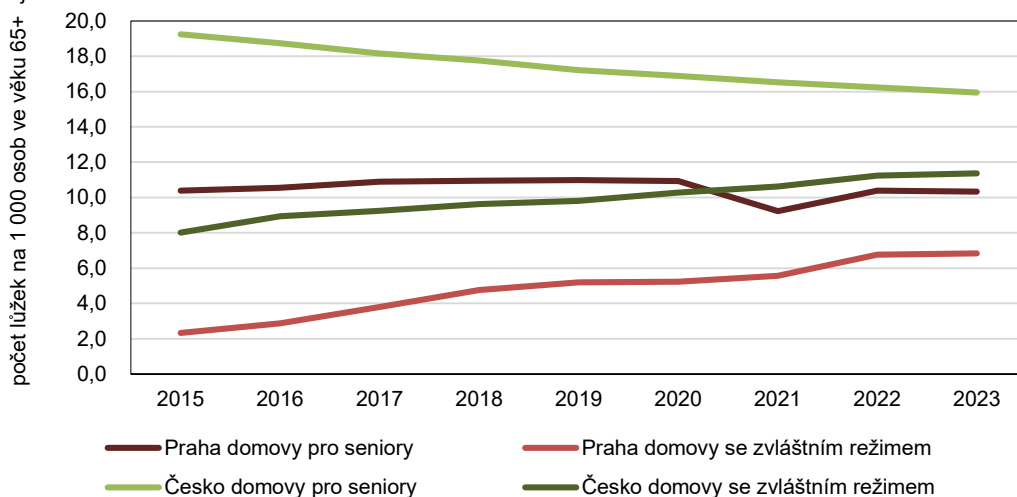
Zdroj dat: MPSV

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Domovy pro seniory									
zařízení	24	28	30	32	31	31	29	32	31
lůžka	2 429	2 520	2 650	2 707	2 758	2 768	2 320	2 650	2 651
podíl na lůžkové kapacitě ČR (%)	6,5	6,8	7,2	7,3	7,5	7,6	6,5	7,4	7,4
lůžka na 1000 obyvatel ve věku 65+	10,4	10,6	10,9	11,0	11,0	10,9	9,2	10,4	10,3
Domovy se zvláštním režimem									
zařízení	11	12	18	21	20	21	22	25	26
lůžka	544	687	923	1 176	1 306	1 321	1 398	1 724	1 757
podíl na lůžkové kapacitě ČR (%)	3,5	3,9	4,9	5,9	6,2	6,0	6,1	6,9	6,9
lůžka na 1000 obyvatel ve věku 65+	2,3	2,9	3,8	4,8	5,2	5,2	5,6	6,8	6,8
Byty v domech s pečovatelskou službou (DPS)									
podíl na kapacitě v DPS v ČR (%)	.	2 122	2 209	.	.
byty na 1000 obyvatel ve věku 65+	.	8,9	8,8	.	.

V Praze bylo v roce 2023 celkem 31 domovů pro seniory a 26 domovů se zvláštním režimem. V domovech pro seniory mohli klienti využít 2,6 tisíc lůžek, v domovech se zvláštním režimem 1,8 tisíc lůžek. Oproti roku 2015 se zvýšil počet obou typů zařízení. V roce 2015 bylo v Praze 24 domovů pro seniory, v roce 2023 již 31 těchto zařízení, což představuje nárůst o 29 %. Domovy se zvláštním režimem zvýšily svůj počet z 11 na 26, což je více než dvojnásobný nárůst (bylo jich 2,4 krát více). Co se týče kapacit, tam byl vývoj obdobný – počet lůžek vzrostl na mnohem vyšší hodnotu v domovech se zvláštním režimem, než v domovech pro seniory. Růst počtu lůžek v domovech pro seniory dosáhl hodnoty 9,1 %, v domovech se zvláštním režimem se počet lůžek zvýšil dokonce 3,2 krát.

Graf 6.4: Počet lůžek ve vybraných zařízeních pro seniory na 1 000 seniorů v Praze a Česku

Zdroj dat: MPSV

Co se týče přepočtu počtu lůžek na 1 000 obyvatel ve věku 65 a více let v Praze, zde je velký rozdíl mezi oběma typy zařízení. V domovech pro seniory zůstává počet lůžek na 1 000 pražských seniorů po celé období stabilní (9,2 až 11,0 lůžek na 1 000 obyvatel Prahy ve věku 65-ti let). V domovech se zvláštním režimem se tento relativní počet lůžek zvýšil. V roce 2015 připadala na 1 000 seniorů 2,3 lůžka, v roce 2023 již 6,8 lůžka, což je téměř trojnásobný růst. Když se podíváme na dlouhodobý vývoj počtu lůžek v domovech pro seniory a v domovech se zvláštním režimem, je vidět, že pro Prahu i Česko prozatím platilo, že se takto měřená relativní kapacita u domovů se zvláštním režimem zvyšovala, zatímco u domovů pro seniory byla vidět stagnace

(Praha) nebo mírný pokles (Česko). V Praze se pak výrazně zvýšil počet lůžek na 1 000 seniorů v domovech se zvláštním režimem, i když stále nedosahoval na relativní počet lůžek v domovech pro seniory.

Dalším ukazatelem, který může ilustrovat situaci v zařízeních pro seniory, je počet osob, které službu využívají. Ten ovšem vyplývá právě z kapacit, tedy počtu lůžek v zařízeních, nemluvě o počtu pracovníků, kteří v domovech pro seniory o staré lidi pečují. Personální kapacity v této kapitole nebudeme hodnotit. Zvýšení lůžkových kapacit pak lze dosáhnout, buď zvýšením počtu zařízení (výstavbou nového zařízení) nebo rozšířením kapacit zařízení již stávajícího.

Tab. 6.6: Počet uživatelů (klientů) v domovech pro seniory a domovech se zvláštním režimem v Praze v letech 2015-2023

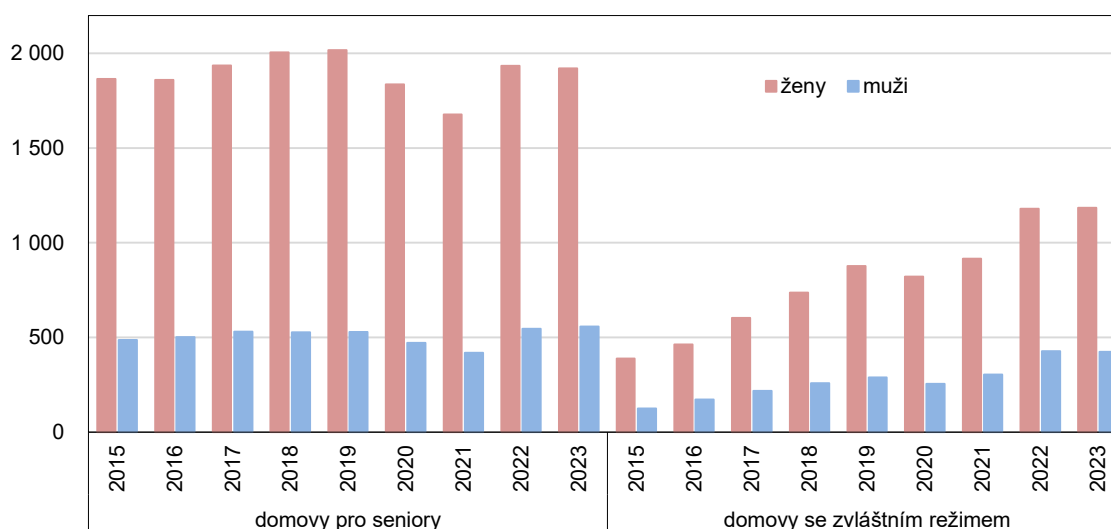
Zdroj dat: MPSV

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Domovy pro seniory									
Klienti celkem	2 351	2 362	2 466	2 533	2 546	2 308	2 097	2 479	2 478
ženy	1 865	1 861	1 936	2 006	2 018	1 837	1 678	1 934	1 921
muži	486	501	530	527	528	471	419	545	557
Podíl žen v domovech pro seniory (%)	79,3	78,8	78,5	79,2	79,3	79,6	80,0	78,0	77,5
Domovy se zvláštním režimem									
Klienti celkem	513	635	820	993	1 165	1 074	1 219	1 606	1 608
ženy	388	463	602	736	876	820	916	1 179	1 184
muži	125	172	218	257	289	254	303	427	424
Podíl žen v domovech se zvláštním režimem (%)	75,6	72,9	73,4	74,1	75,2	76,4	75,1	73,4	73,6

V Praze bylo v roce 2015 celkem 24, v roce 2023 celkem 31 domovů pro seniory, došlo tedy k určitému zvýšení počtu zařízení. Z dat však plyne, že to na počet klientů vliv příliš nemělo. V roce 2015 využívalo službu domovů pro seniory téměř 2,4 tisíc klientů, v letech 2017-2019 se počet klientů přechodně zvýšil, aby se v roce 2023 zastavil na počtu téměř 2,5 tisíce klientů. V letech 2020-21 se pravděpodobně vlivem pandemie covid-19 počet klientů přechodně snížil. Důvodem mohl být menší zájem o služby těchto zařízení, způsobené strachem z nákazy v kolektivním zařízení. V domovech pro seniory převládají v Praze ženy, které tvoří cca 80 % klientů.

Graf 6.5: Klienti v domovech pro seniory a domovech se zvláštním režimem v Praze podle pohlaví

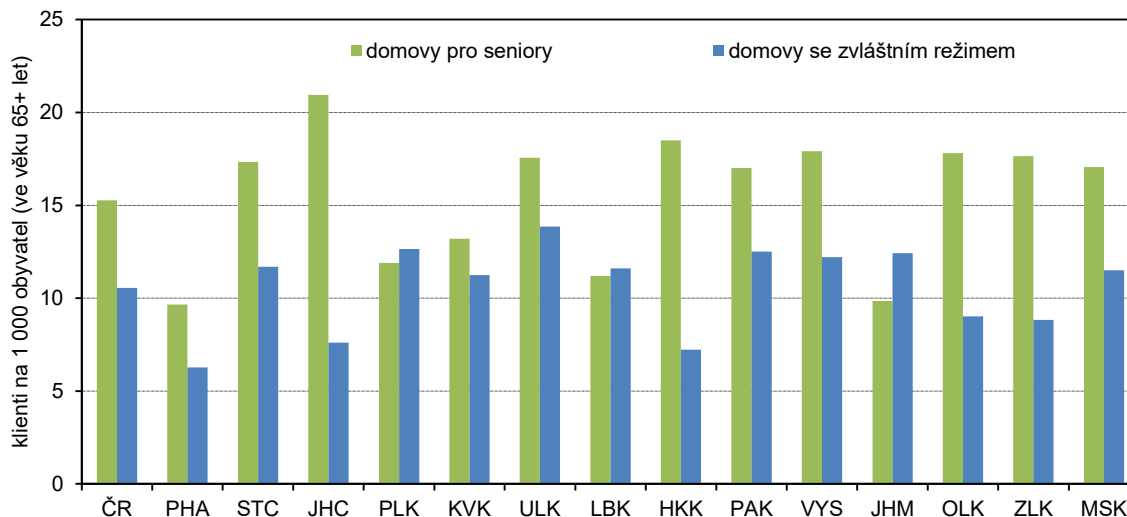
Zdroj dat: MPSV

Domovů se zvláštním režimem bylo v Praze výrazně méně (11 v roce 2015 a 26 v roce 2023), nicméně se podstatně zvýšil jejich počet. Významně se také zvýšil počet klientů těchto domovů. V roce 2015 jich bylo 0,5 tisíc, v roce 2023 už 1,6 tisíc, nárůst počtu klientů byl tedy více než trojnásobný. Během covidových let se počet klientů přechodně snížil v roce 2020 (meziročně o 8 %), v roce 2021 však začal dále růst. Také v domovech se zvláštním režimem byla převaha žen, mezi klienty jich bylo okolo 74 %.

Graf 6.6: Klienti ve vybraných zařízeních na 1000 obyvatel v krajích ve věku 65 a více let (2023)

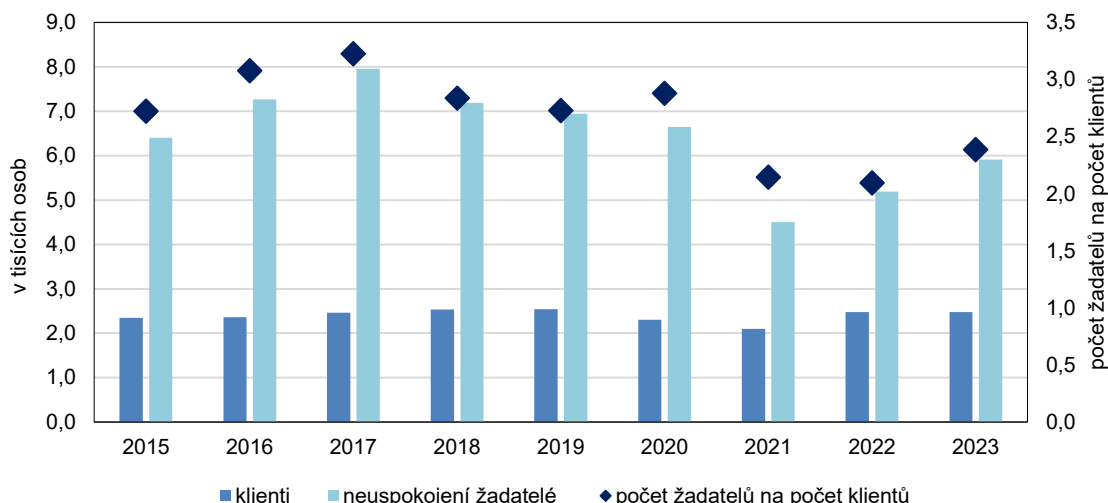
Zdroj dat: MPSV

Situaci v jednotlivých krajích ilustruje předchozí graf. V roce 2023 byly v Česku kraje, kde byl počet klientů v domovech pro seniory i v domovech se zvláštním režimem vyrovnaný (Plzeňský nebo Liberecký), a naopak kraje, kde byly počty výrazně odlišné (Královéhradecký nebo Jihočeský). Praha patří v žebříčku krajů až na poslední místo co do počtu klientů. Zda je to způsobeno menším zájmem, nebo neschopností nabídnout adekvátní kapacity, může naznačit graf porovnávající počty klientů a počty žadatelů níže v textu.

Graf 6.7: Sociální služba v domovech pro seniory - klienti a žadatelé v Praze

Zdroj dat: MPSV

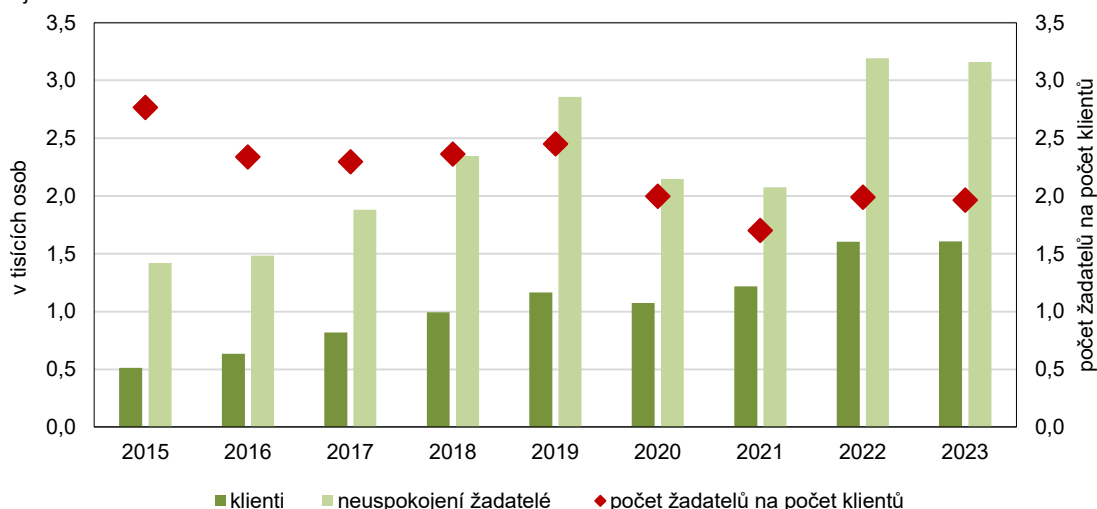
Počet žadatelů o sociální službu v domovech pro seniory převyšuje počet klientů v Praze i v celém Česku. Rozdíl je v poměru neuspokojených žádostí o sociální službu a celkového počtu klientů. V Praze připadalo v roce 2023 na jednoho klienta domova pro seniory 2,4 neuspokojených žadatelů o tuto službu, v Česku to bylo 1,8 neuspokojených žadatelů. Od roku 2015 se situace v Praze zlepšila více než situace v Česku celkem,

když počet neuspokojených žadatelů v Praze od roku 2015 poklesl o 0,3 žadatele, zatímco v Česku zůstal stejný. Stále je však republikový průměr nižší než pražská hodnota.

Nejlepší situace byla v Praze v roce 2021 a 2022, kdy na jednoho klienta připadalo „pouze“ 2,1 žadatelů o službu. V těchto letech však na situaci mohla mít vliv přítomnost viru covid-19, z toho plynoucí obavy týkající se rychlosti šíření ve větších kolektivních zařízeních a také obavy z celkového budoucího vývoje situace. Na základě dat můžete konstatovat, že počet žadatelů na počet klientů se od roku 2017 snižuje. Tehdy byla situace nejhorší, na jednoho klienta domova pro seniory připadali dokonce 3 neuspokojení žadatelé. Celkový vývoj od roku 2015 však jde směrem ke snižování počtu neuspokojených žadatelů na počet klientů, alespoň pro období do roku 2023.

Graf 6.8: Sociální služba v domovech se zvláštním režimem - klienti a žadatelé v Praze

Zdroj dat: MPSV

Také v domovech se zvláštním režimem převyšuje počet žadatelů počet klientů, a to jak v Praze, tak v celém Česku. V Praze přidalo na jednoho klienta více neuspokojených žadatelů než v Česku. Například v Praze bylo v roce 2023 v domovech se zvláštním režimem 2,0 neuspokojených žadatelů na jednoho klienta, v Česku to představovalo 1,3 žadatelů na klienta. V Praze byl však zřetelný posun směrem dolů: tzn. že se počet žadatelů na 1 klienta od roku 2015 stále snižoval. V Česku jsme takový vývoj nezaznamenali, tam byla situace (až na drobné výjimky) stále stejná.

V domovech se zvláštním režimem se počet žadatelů na jednoho klienta snižuje. Nejlepší situace byla dosažena v roce 2020 a 2021, tedy během pandemie covid-19. Od té doby se počet žadatelů na klienta mírně zvýšil, ale celkový vývoj jde směrem ke snižování počtu žadatelů na jednoho klienta v domovech se zvláštním režimem.

7. Aktivity seniorů

V souvislosti se seniory se v naší společnosti často skloňují pojmy jako „zatížení sociálního a zdravotnického systému“, „čerpání příspěvků na péči“, „hospitalizace starších lidí“ a další. Je však třeba připomenout, že senioři jsou také aktivní složkou naší populace. Je mezi nimi jistě mnoho houbařů a houbařek, cvičenců i cvičenek, chův a aktivních babiček a dědečků. Senioři mají zkrátka své aktivity, kterými přispívají nejen ke své dobré náladě, ale i celé společnosti (například se také zapojují do dobrovolnické činnosti). Popsat všechny aktivity seniorů v této publikaci není možné vzhledem k rozsahu textu a dostupnosti relevantních dat. Proto jsme vybrali jen dvě aktivity, pro které má datové zdroje přímo Český statistický úřad. Patří mezi ně participace seniorů při komunálních volbách a využívání informačních technologií seniory.

Kandidáti a zvolení zastupitelé ve volbách do zastupitelstev v roce 2022

V této kapitole jsme analyzovali údaje, které se týkají především podzimních komunálních voleb v Praze, které se konaly v roce 2022. Zejména nás zajímalo zastoupení seniorů či starších věkových kategorií mezi kandidáty a zvolenými zastupiteli. Všechna data pochází z datovýchází ČSÚ. Publikovaná data se týkají voleb do zastupitelstva hl. m. Prahy a do zastupitelstev městských částí hl. m. Prahy. Pro zjednodušení používáme v některých částech textu pro „zastupitelstvo hl. m. Prahy“ pojem „Magistrát“ a pro „zastupitelstva městských částí“ pojem „volby do městských částí“.

Tab. 7.1 Platní kandidáti ve volbách do zastupitelstev v hl. m. Praze v roce 2022

Zdroj: ČSÚ

	Platní kandidáti	z toho ve věku 65 a více let	Podíl kandidátů ve věku 65 a více let (%)
Platní kandidáti	8 231	1 475	17,9
z toho do:			
Magistrátu hl. m. Prahy	1 064	172	16,2
městských částí hl. m. Prahy	7 167	1 303	18,2

Voleb do zastupitelstva hl. m. Prahy a městských částí se v roce 2022 celkem zúčastnilo 8 231 platných kandidátů, přičemž 1 475 z nich bylo ve věku 65 a více let. Senioři tedy tvořili 17,9 % všech platných kandidátů. Většina platných kandidátů seniorů (a nejen jich) se ucházela o mandát v městských částech hl. m. Prahy, zatímco na pražský magistrát kandidovalo pouze 11,7 % všech kandidátů seniorů. Podíl seniorů mezi všemi kandidáty do městských částí Prahy dosáhl 18,2 % a podíl seniorů u kandidátů do pražského magistrátu byl 16,2 %.

Tab. 7.2: Zvolení zastupitelé ve volbách do zastupitelstev v hl. m. Praze v roce 2022

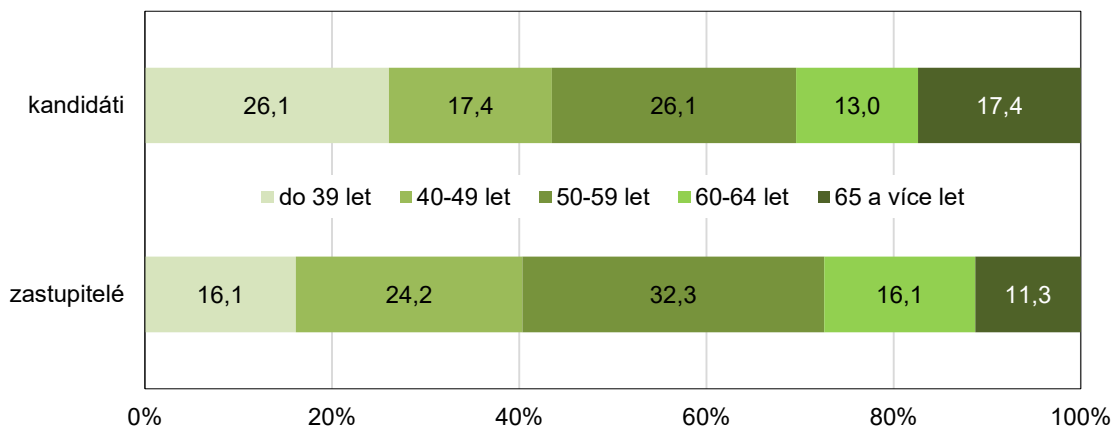
Zdroj: ČSÚ

	Zvolení zastupitelé	z toho ve věku 65 a více let	Podíl zastupitelů ve věku 65 a více let (%)
Zvolení zastupitelé	1 184	85	7,2
z toho do:			
Magistrátu hl. m. Prahy	65	2	3,1
městských částí hl. m. Prahy	1 119	83	7,4

Do zastupitelstva hl. m. Prahy a zastupitelstev městských částí bylo celkem zvoleno 1 184 zastupitelů, z nichž 85 bylo ve věku 65 a více let. Podíl zvolených seniorů mezi všemi zastupiteli tak činil 7,2 %. Do zastupitelstev městských částí bylo zvoleno 83 zastupitelů v seniorském věku a tvořili tak 7,4 % všech zastupitelů. Členy zastupitelstva hlavního města Prahy se stali 2 senioři a jejich podíl na celku zastupitelů byl tedy jen 3,1 %.

Graf 7.1 Kandidáti a zastupitelé v Praze ve volbách do zastupitelstva hl. m. Prahy a městských částí podle věku v roce 2022

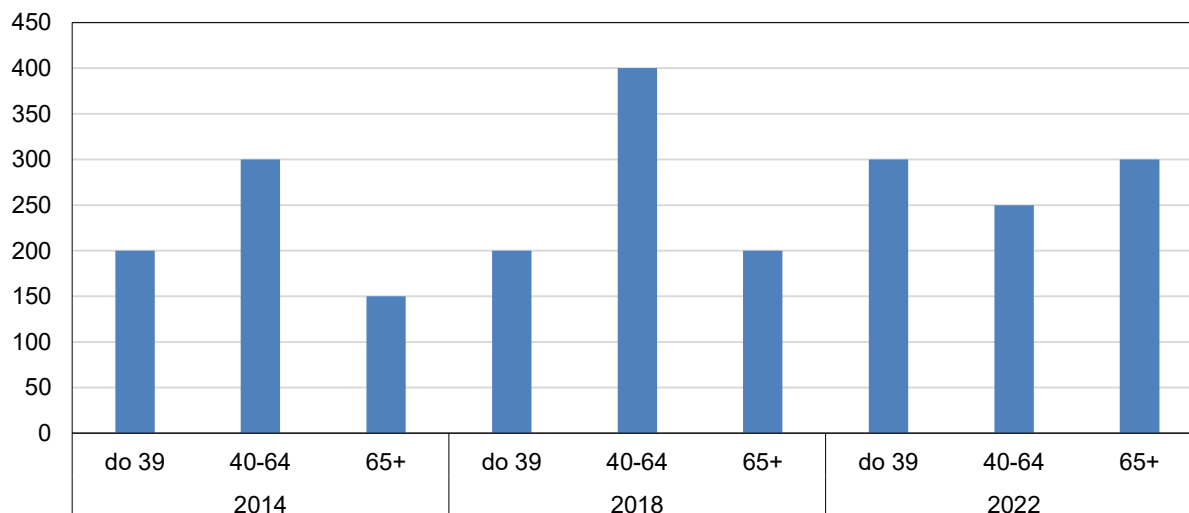
Zdroj: ČSÚ

Při pohledu na konkrétní věkové kategorie bylo nejvíce kandidátů (27,5 %) ve věku 40-49 let. Druhou největší skupinou jsou kandidáti do 39 let, jejichž podíl dosáhl 26,6 %. Kandidáti v seniorském věku se umístili až na čtvrtém místě, za kategorií kandidátů ve věku 50-59 let (20,5 %). Je zajímavé, že v případě seniorů je poměrně značný rozdíl mezi podílem kandidátů a podílem zvolených. Zatímco kandidátů seniorů bylo 1 475 z 8 231 (17,9 %), tak úspěšně zvolených bylo pouze 85 z celkových 1 184 (7,2 %) zvolených zastupitelů. Z výsledků voleb je tedy patrné, že voliči dávali přednost mladším kandidátům, respektive nejčastěji vybírali kandidáty mezi 40-64 lety, u kterých byl větší procentuální podíl zvolených než podíl uchazečů o mandát. V případě kategorie 40-49 let byl podíl zvolených 35,9 % a v případě kandidátů ve věku 50-59 let to bylo 27,1 %. Naopak, podobně jako v případě seniorů, byl podíl zvolených zastupitelů do 39 let menší (21,6 %), než podíl kandidátů.

Graf 7.2 Kandidáti v hl. m. Praze podle věku ve volbách do zastupitelstev městských částí a hl. m. Prahy v letech 2014, 2018 a 2022

Zdroj: ČSÚ

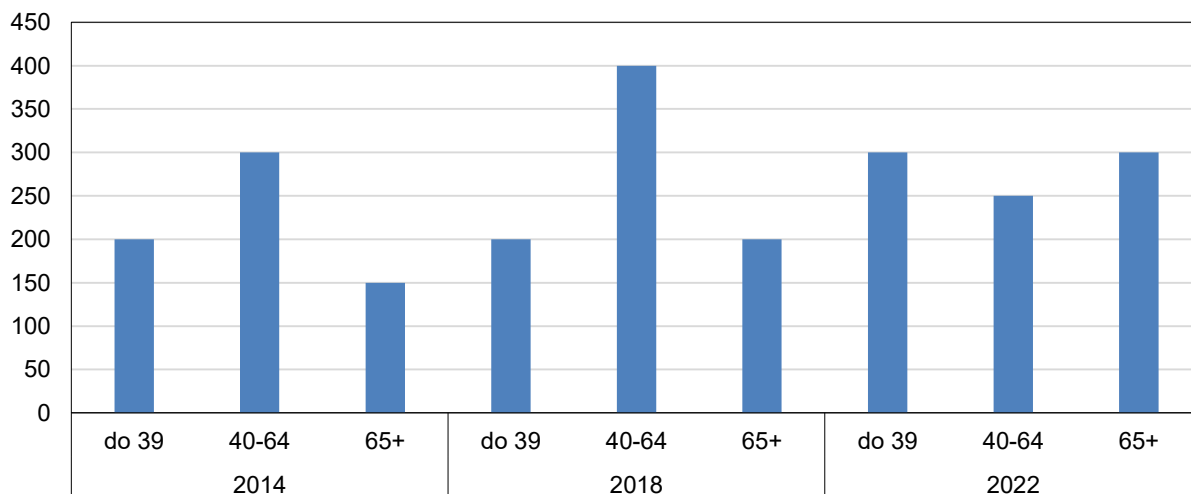

Ve srovnání s volbami do zastupitelstva hl. m. Prahy a městských částí v letech 2014 a 2018, se v roce 2022 ucházelo o mandát nejméně kandidátů seniorů. V roce 2014 jich bylo 1 701, v roce 2018 dokonce 1 822 a v roce 2022 jen 1 475. Tento úbytek kandidátů v roce 2022 se však týkal všech věkových kategorií. U věkové kategorie 40-64 let se počet kandidátů v uplynulých třech volbách postupně snižoval, stejně tak jako u kandidátů do 39 let.

Graf 7.3 Zastupitelé v hl. m. Praze podle věku ve volbách do zastupitelstev městských částí a hl. m. Prahy v letech 2014, 2018 a 2022

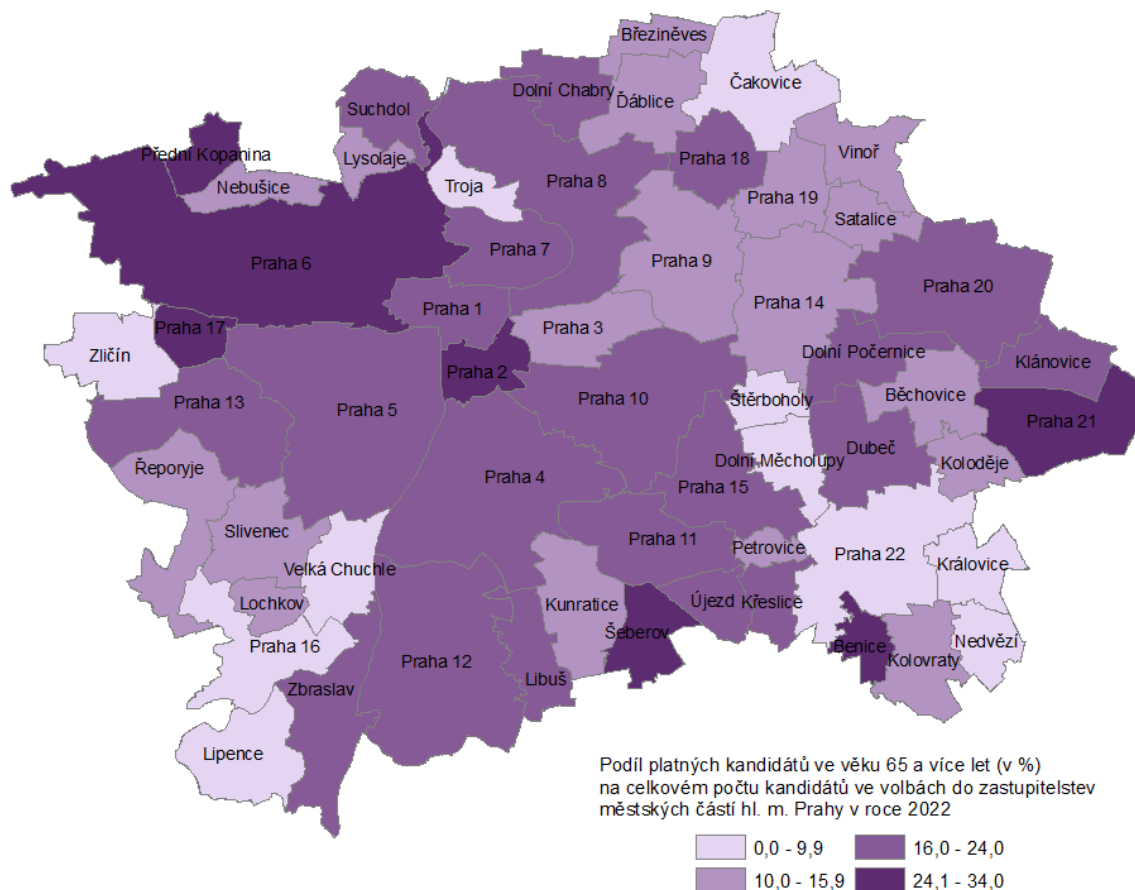
Zdroj: ČSÚ

Poněkud odlišná situace je u pražských zastupitelů, kteří byli zvoleni ve volbách do zastupitelstva hl. m. Prahy a městských částí v letech 2014, 2018 a 2022. Počet zvolených zastupitelů seniorů byl téměř stejný – v roce 2014 bylo zvoleno 88 zastupitelů seniorů a v letech 2018 i 2022 bylo shodně 85 zastupitelů seniorů. Ve věkové kategorii 40-64 let počet zvolených zastupitelů postupně narůstal a naopak v případě zvolených zastupitelů ve věku do 39 let se od roku 2014 jejich počet postupně snižoval.

Kartogram 7.1 Kandidáti ve věku 65 a více let a jejich podíl na kandidátech celkem ve volbách do zastupitelstev městských částí hl. m. Prahy v roce 2022

Zdroj: ČSÚ

V následující části se věnujeme kandidátům do zastupitelstva hl. m. Prahy a zastupitelstev městských částí, kteří jsou ve věku 65 a více let, a jsou nominováni za jednotlivé politické strany. Politické strany jsou uvedeny v tom pořadí, jaký je počet jejich kandidátů v seniorském věku. Podobně jsme data zpracovali také za zvolené zastupitele.

Nejvíce platných kandidátů ve věku 65 a více let do zastupitelstva hl. m. Prahy ve volbách v roce 2022 kandidovalo za Komunistickou stranu Čech a Moravy (KSČM). Těch bylo 40 z celkových 172 kandidátů seniorů, což tedy představovalo 23,3 % všech platných kandidátů seniorů do pražského magistrátu. KSČM tak v tomto ohledu výrazně překonávala všechny ostatní politické strany a hnutí. Na druhých místech, co do počtu kandidátů, skončily politické strany Národní demokracie (ND) a ROZUMNÍ, obě shodně s 12 kandidáty. Regionální politické hnutí Koalice PRO kraj pak do boje o pražský magistrát vyslalo 10 kandidátů ve věku 65 a více let. Celostátní politické hnutí ANO 2011 jich mělo celkem 9, přičemž tento počet kandidátů tvořil 5,2 % všech platných uchazečů o funkci zastupitele ve věku 65 a více let do pražského magistrátu. Žádný z kandidátů výše zmíněných politických stran nebo hnutí však nakonec nebyl do pražského magistrátu zvolen. Do funkce zastupitele Magistrátu hl. m. Prahy byl z Občanské demokratické strany zvolen pouze jeden člen ve věku 65 a více let a jeden nezávislý kandidát ve stejném věku. Ostatní zastupitelé byli mladší 65-ti let. Úspěšnost mezi kandidáty v seniorském věku tedy činila pouze 1,2 %.

Poněkud jiná byla situace v případě kandidátů ve věku 65 a více let do zastupitelstev městských částí hl. m. Prahy ve volbách v roce 2022. Ve volbách do jednotlivých městských částí Prahy mnohem více kandidátů seniorů pocházelo z některých celostátně etablovaných a tradičních stran, než tomu bylo v případě kandidátů do pražského magistrátu. Nicméně podobně jako v případě voleb do zastupitelstva hl. m. Prahy, nejvíce kandidátů seniorů se rekrutovalo z KSČM – 202 kandidátů z celkových 1 303, což představuje podíl 15,5 %. Druhý nejvyšší počet kandidátů seniorů připadlo na politické hnutí ANO 2011, kde bylo možné najít 178 kandidátů (podíl 13,7 %) ve věku 65 a více let. Třetím nejvíce populárním politickým uskupením byla pro kandidáty seniory strana ODS, za kterou kandidovalo 108 uchazečů ve volbách do městských částí Prahy (podíl 8,3 %). Za Českou sociálně demokratickou stranu (ČSSD) kandidovalo celkem 89 kandidátů ve věku 65 a více let, což představovalo podíl 6,8 % všech platných kandidátů seniorů do pražských městských částí. Politické hnutí Svoboda a přímá demokracie (SPD) pak dokázalo shromáždit 68 kandidátů ve věku 65 a více let (podíl 5,2 %). Velmi vysoký počet kandidátů byl také mezi nezávislými, bylo jich celkem 296.

Do funkce zastupitele jednotlivých městských částí Prahy bylo nejvíce kandidátů v seniorském věku zvoleno za ODS. Konkrétně bylo úspěšných 25 kandidátů seniorů, což představuje 30,1 % podíl na všech zvolených zastupitelích ve věku 65 a více let. Relativně vysoký počet zvolených zastupitelů zaznamenalo také ANO 2011, které získalo 12 zastupitelů v seniorském věku (podíl 14,5 %). Naopak KSČM a SPD získaly pouze po jednom zastupiteli, ČSSD pak nezískala žádný. Větší počet mandátů tak obdržely i strany jako Starostové a nezávislí (9 zvolených zastupitelů seniorů) nebo TOP 09 (4 zvolení zastupitelé senioři). Nezávislí kandidáti senioři bez politické příslušnosti pak získali celkem 20 mandátů v městských částech Prahy.

Senioři a informační technologie

V této kapitole jsme se věnovali seniorům a jejich praktickým zkušenostem s informačními technologiemi. Data vychází z Výběrového šetření o využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi jednotlivci (VŠIT), které ČSÚ provádí ve vybraných domácnostech. Výsledky zjištěné ve výběrovém souboru následně převažuje na základní soubor. V tomto textu sledujeme údaje za období 2017 až 2023.

Kapitola je rozdělena na dvě pomyslné části: v první části analyzujeme data týkající se domácností (využívání informačních technologií v domácnostech), v druhé části data, týkající se osob (využívání internetu a sociálních sítí osobami ve věku 16 a více let). V první části hodnotíme zejména data o domácnostech osob ve věku 65 let a více (v některých částech textu pro ně používáme termín „domácnosti

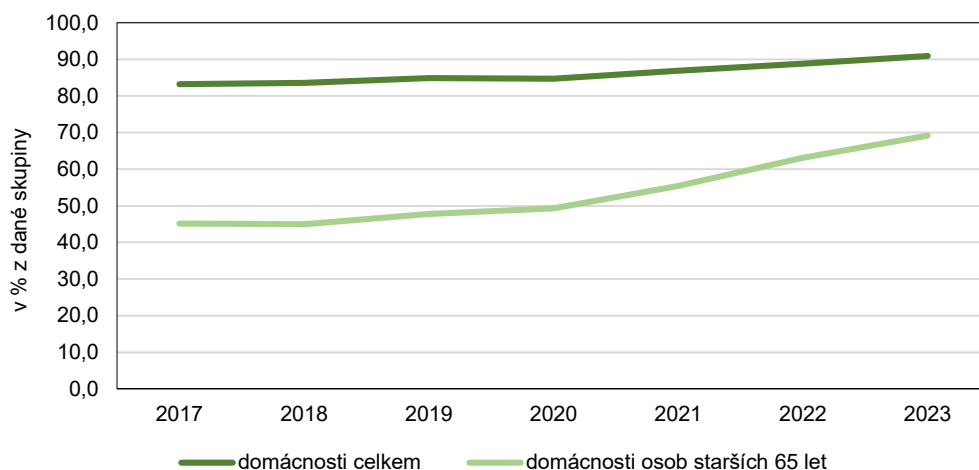
seniorů“) a domácnostech celkem. V druhé části pak data o osobách ve věku 16 a více let, osobách ve věku 55 a více let, a data o starobních důchodcích.

V roce 2023 mělo 89,2 % všech pražských domácností vlastní počítač. Podíl seniorů, kteří vlastnili počítač v domácnosti, činil 68,2 %. Ve sledovaných letech 2017-2023 vzrostl počet domácností s počítačem v Praze o 6,8 p. b., zatímco u domácností seniorů to bylo dokonce o 21,6 p. b. Seniorů s počítačem bylo také v celém období mnohem více v Praze než celkově v České republice. Za rok 2023 mělo počítač v Praze o 18,4 p. b. více seniorů, než je celorepublikový průměr.

Význam stolních počítačů v celkové populaci v období let 2017-2023 neustále klesal, zatímco naopak v případě seniorů narůstal, a to jak v Praze, tak v Česku. Podíl domácností osob starších 65 let se stolním počítačem vzrostl od roku 2017 v Praze o 6,2 p. b. až na 38,1 %. V celé České republice byl pak zaznamenán nárůst o 4,2 p. b. Jiná situace je však v případě domácností s přenosným počítačem. Popularita tzv. notebooků v rámci celé populace významně vzrostla, a to zejména v Praze, kde byl od roku 2017 zaznamenán nárůst o 17,1 p. b. Ke značnému nárůstu došlo i v případě seniorů, kde to bylo o 21,7 p. b. V roce 2023 tak mělo v Praze přenosný počítač 44,9 % domácností seniorů a 81,4 % všech domácností. Stále to však nebyla ani polovina všech pražských seniorů.

Graf 7.4 Domácnosti s připojením k internetu v hl. m. Praze¹⁾

Zdroj: ČSÚ

¹⁾ podíl na celkovém počtu domácností v daném kraji; počítáno jako tříleté klouzavé průměry

V roce 2023 měla naprostá většina domácností v Praze přístup k internetu (90,9 %). V tomto se Praha ani příliš nelišila od celorepublikového průměru (87,3 %). Podíl domácností s připojením k internetu od roku 2017 neustále rostl v Praze i Česku, a týkalo se to i domácností osob starších 65 let. Zatímco v roce 2017 měla připojení k internetu méně než polovina seniorů v Praze (45,1 %), tak v roce 2023 už měly připojení více než dvě třetiny (69,2 %) seniorů. Rozdíl tedy činil 24,1 p. b. V České republice pak v roce 2023 mělo připojení k internetu 55,1 % domácností osob starších 65 let, což bylo o 14,1 p. b. méně než v Praze.

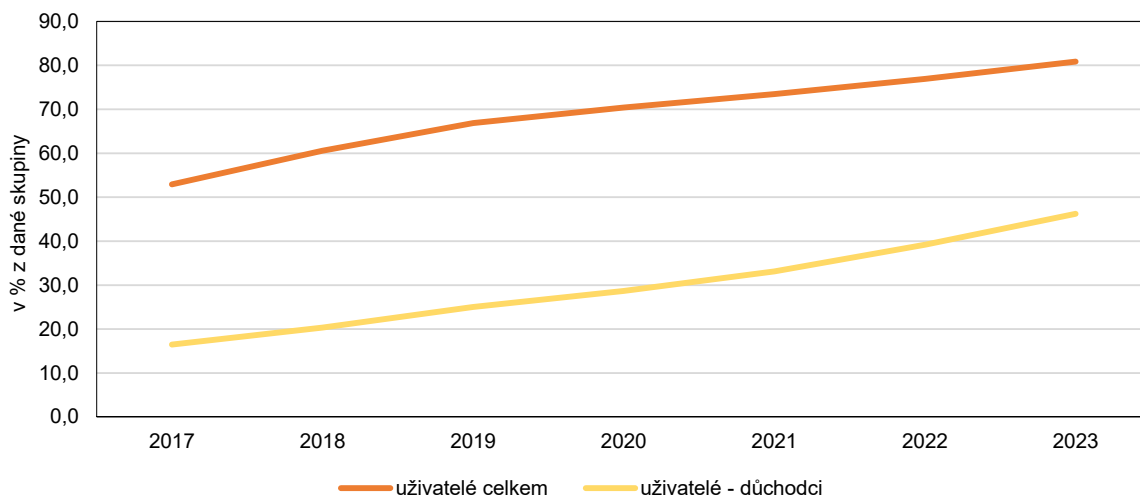
Podobné hodnoty lze nalézt i v případě uživatelů internetu. Naprostá většina obyvatel Prahy ve věku 16 a více let (91,4 %) byla uživateli internetu. Více než dvě třetiny pražských starobních důchodců (69,3 %) aktivně užívala internet, přičemž od roku 2017 jejich podíl narostl o 21,5 p. b. Ve srovnání s republikovým průměrem to pak bylo o více než 16,1 p. b., což je poměrně velký rozdíl ve využívání internetu důchodci v Praze a Česku. U Pražanů ve věku 55 a více let došlo od roku 2017 k nárůstu uživatelů internetu o 13,7 p. b., a v posledním sledovaném roce jejich podíl činil 76,8 %.

Mobilní internet v roce 2023 využívalo 43,1 % pražských důchodců, což bylo o 31 p. b. více, než v roce 2017. Starobní důchodci tedy ve druhém zmíněném roce využívali mobilní internet jen velmi málo. Situace nebyla jiná ani u pražských uživatelů ve věku 55 a více let. Jejich podíl narostl z 25 % v roce 2017 na 56,3 % v roce 2023. Naopak u celkové populace, zejména u mladších generací, byl internet v mobilním telefonu dlouhodobě populární. Ve srovnání s průměrnými hodnotami za celou ČR pak v roce 2023 využívají pražští důchodci mobilní internet o 8,2 p. b. více.

Nakupování na internetu využívá 80,6 % všech obyvatel Prahy ve věku 16 a více let. V případě důchodců byl tento podíl poloviční, konkrétně 40,1 %, a v případě uživatelů ve věku 55 a více let to bylo 52,9 %. Ve srovnání v Českou republikou, byl podíl seniorů nakupujících na internetu v Praze o 11 p. b. větší. I v porovnání s rokem 2017 se jejich podíl zvýšil značně o 23 p. b. V roce 2017 tedy byla popularita internetového nakupování mezi důchodci mnohem menší než v současnosti.

Graf 7.5 Uživatelé internetového bankovníctví ve věku 16 a více let v hl. m. Praze¹⁾

Zdroj: ČSÚ

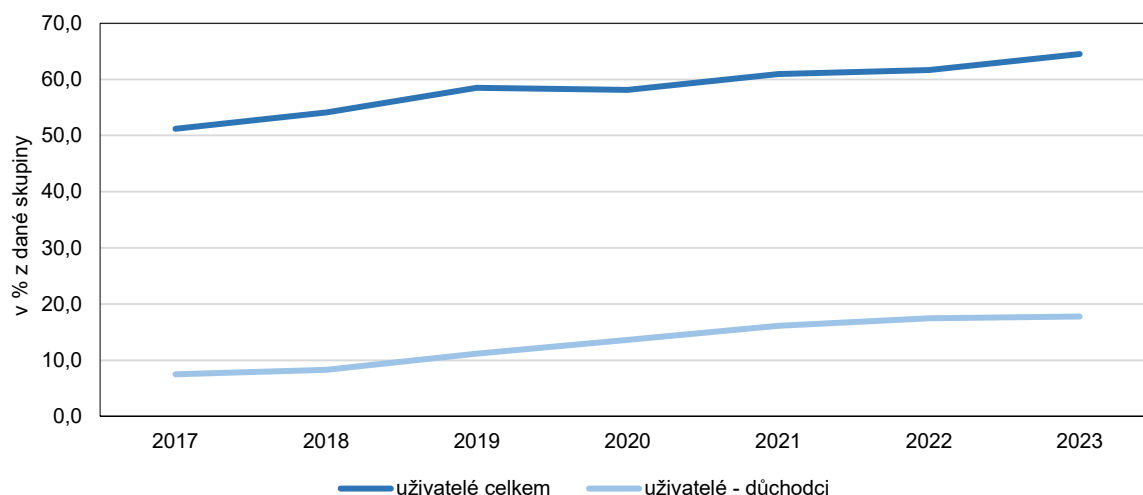
¹⁾ podíl na celkovém počtu domácností v daném kraji; počítáno jako tříleté klouzavé průměry

V případě uživatelů internetového bankovníctví byly u populace ve věku 16 a více let naměřeny podobné hodnoty jako v případě nakupování na internetu (80,8 % v Praze a 73,7 % v ČR). Trochu odlišná byla situace v případě důchodců a uživatelů ve věku 55 a více let. Ukázalo se, že starší generace častěji využívají internetové bankovníctví, než nakupování na internetu. V Praze tuto formu bankovníctví během roku 2023 využívalo 46,2 % důchodců a 57,9 % uživatelů ve věku 55 a více let. Oproti roku 2017 se podíl důchodců téměř ztrojnásobil a počet lidí ve věku 55 a více let téměř zdvojnásobil.

Graf 7.6 Uživatelé sociálních sítí ve věku 16 a více let v hl. m. Praze¹⁾

Zdroj: ČSÚ

¹⁾ podíl na celkovém počtu domácností v daném kraji; počítáno jako tříleté klouzavé průměry

Sociální sítě jsou především doménou mladších generací. Pouze 17,8 % pražských důchodců používalo v roce 2023 sociální sítě a v případě uživatelů ve věku 55 a více let to nebyla ani třetina (29,2 %). Naproti tomu celkově využívalo sociální sítě 64,5 % všech uživatelů ve věku 16 a více let. Přitom ve srovnání s rokem 2017 se počet důchodců na sociálních sítích zvýšil o 10,3 p. b. U obyvatel ve věku 55+ to bylo o 11,3 p. b. více. Celorepublikové průměry za Prahou mírně zaostávají, nicméně dlouhodobě kopírují trendy, které jsou patrné i v hlavním městě.

8. Věková struktura ve vybraných zaměstnáních

V kapitole 8 jsme se zaměřili na věkovou strukturu některých povolání, konkrétně na údaje o **pracovnících ve výzkumu a vývoji a o lékařích podle jejich věku**. Stárnutí profesionálů v některých oborech je velmi diskutované téma. Zatímco stárnutí v oblasti vědy a výzkumu nepředstavuje pro společnost a pro samotný obor, kterého se týká, příliš velký problém, stárnutí populace lékařů je problémem mnohem větším. Stejně jako u běžné populace, také u lékařů dochází se zvyšujícím se věkem ke snížení rychlosti reakcí, zvyšuje se únava a nemocnost. To zejména u lékařů, kteří často rozhodují o podstatných záležitostech týkajících se zdraví ostatních, může být fatální.

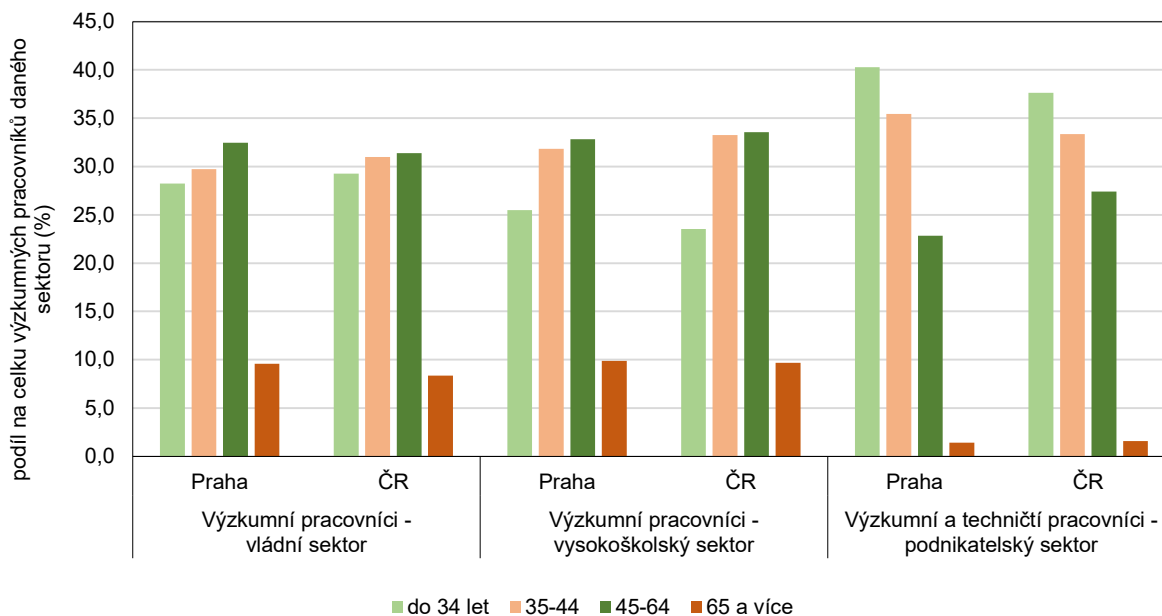
Pracovníci ve výzkumu a vývoji

Údaje o pracovnících ve vědě a výzkumu pochází ze zdrojů Českého statistického úřadu, konkrétně z ročních výkazů o výzkumu a vývoji. Údaje o věku výzkumných pracovníků se zjišťují pouze 1x za 5 let. V této publikaci jsme použili údaje z posledního roku, kdy byl tento údaj zjišťován (rok 2020). Údaje za rok 2015 byly zjišťovány jiným způsobem, nejsou plně srovnatelné, a proto je neuvádíme.

Údaje o výzkumných pracovnících publikované v této kapitole reprezentují fyzické osoby. Výzkumné pracovníky dělí statistika výzkumu a vývoje podle sektorů provádění na pracovníky ve vládním sektoru, ve vysokoškolském sektoru (dále VŠ sektoru) a v podnikatelském sektoru. U podnikatelského sektoru hodnotíme věkovou strukturu u výzkumných i technických pracovníků dohromady. To je třeba mít na paměti při používání údajů.

Graf 8.1: Výzkumní pracovníci v Praze podle sektoru provádění a věku v roce 2020

Zdroj: ČSÚ

Co se týče zastoupení seniorů mezi výzkumnými pracovníky v Praze v roce 2020, vyšší byl jednoznačně ve vládním (9,6 %) a vysokoškolském sektoru (9,9 %). V podnikatelském sektoru byl výrazně nižší (1,4 %), i když tento fakt může být ovlivněn i tím, že v podnikatelském sektoru máme k dispozici data dohromady za výzkumné i technické pracovníky. Obecně ale lze říci, že podnikatelský sektor je výrazně konkurenčnějším prostředím a to může být důvodem pro koncentraci mladších věkových skupin mezi výzkumnými pracovníky.

Rozdíl mezi věkovou strukturou pracovníků v Praze a ČR nebyl v roce 2020 příliš velký ve vládním a VŠ sektoru. Naopak jsou tyto odlišnosti patrné v sektoru podnikatelském. Podíl seniorů v tomto sektoru je velmi nízký jak v Praze (1,4 %), tak v ČR (1,6 %). Výrazně jiné je zastoupení mladší věkové skupiny (45-64 let). V Praze je mezi výzkumnými a technickými pracovníky podnikatelského sektoru 22,8 % osob ve věku 45-64 let, zatímco v Česku je to o 4,6 p. b. více (27,4 %).

Tab. 8.1: Výzkumní pracovníci podle věku ve vládním sektoru v Praze v roce 2020

Zdroj: ČSÚ

	celkem	podle věku (v %)			
		do 34 let	35-44	45-64	65 a více
Celkem	7 195	28,2	29,7	32,5	9,6
podle typu pracoviště:					
Pracoviště AV ČR	4 714	33,6	30,3	26,4	9,8
Ostatní veřejné výzkumné instituce	643	19,9	33,6	36,9	9,6
Knihovny, archivy, muzea	394	20,6	31,0	40,4	8,1
Zdravotnická zařízení	736	15,5	19,7	54,3	10,5
Ostatní pracoviště vládního sektoru	708	17,8	32,3	41,7	8,2

Ve vládním sektoru pracovalo v roce 2020 v Praze téměř 7,2 tisíc výzkumných pracovníků. Nejvíce zastoupeni byli pracovníci ve věku 45-64 let, kteří představovali 32,5 % výzkumných pracovníků. Následovaly mladší věkové skupiny a pracovníci ve věku 65 a více let tvořili pouze 9,6% podíl. Mezi pracovníky vládního sektoru patřili, kromě lidí pracujících na Akademii věd ČR (AV ČR), také lidé z knihoven, muzeí, zdravotnických zařízení a jiných pracovišť. Nejvíce seniorů na pozici výzkumných pracovníků ve výzkumu a vývoji pracovalo ve zdravotnických zařízeních (10,5 % z celkového počtu výzkumníků v těchto zařízeních) a nejméně v knihovnách, archivech a muzeích (8,1 %). Rozdíly mezi jednotlivými pracovišti nejsou však příliš výrazné.

Tab. 8.2: Výzkumní pracovníci podle věku ve vysokoškolském sektoru v Praze v roce 2020

Zdroj: ČSÚ

	celkem	podle věku (v %)			
		do 34 let	35-44	45-64	65 a více
Celkem	10 086	25,5	31,8	32,8	9,9
podle typu pracoviště:					
Veřejné a státní vysoké školy	8 533	26,2	33,0	30,8	9,9
Fakultní nemocnice	1 189	26,1	24,7	41,3	7,9
Soukromé vysoké školy	364	7,1	26,4	51,6	14,8

Ve vysokoškolském sektoru pracovalo v roce 2020 celkem o 40 % výzkumných pracovníků více než v sektoru vládním. Podíl seniorů mezi výzkumnými pracovníky ve VŠ sektoru je 9,9 %, tedy stejný jako ve vládním sektoru. Vysokoškolský sektor zahrnuje jak veřejné vysoké školy, fakultní nemocnice, tak soukromé VŠ. Nejméně pracovníků ve věku 65 a více let je zaměstnáno ve fakultních nemocnicích (7,9 %). Naopak největší podíl osob 65 letých a starších je mezi výzkumnými pracovníky na soukromých vysokých školách (14,8 %). Na těchto pracovištích pracuje ale zároveň minimum z celkového počtu výzkumníků všech věků (pouze 364 osob).

Údaje o věkové struktuře výzkumných pracovníků v podnikatelském sektoru jsou k dispozici dohromady za výzkumné a technické pracovníky. Zejména z toho důvodu, že v podnikatelském sektoru je mnohem náročnější určit, zda daný pracovník provádí striktně výzkumné nebo spíše technické činnosti. V podnikatelském sektoru pracuje v Praze celkem 14,4 tisíc výzkumných a technických pracovníků, z toho je pouze 1,4 % v seniorském věku (65 a více let). Výrazně se liší zastoupení seniorů v podnikatelském sektoru v závislosti na typu pracoviště a velikosti podniku.

Tab. 8.3: Výzkumní a techničtí pracovníci podle věku v podnikatelském sektoru v Praze v roce 2020

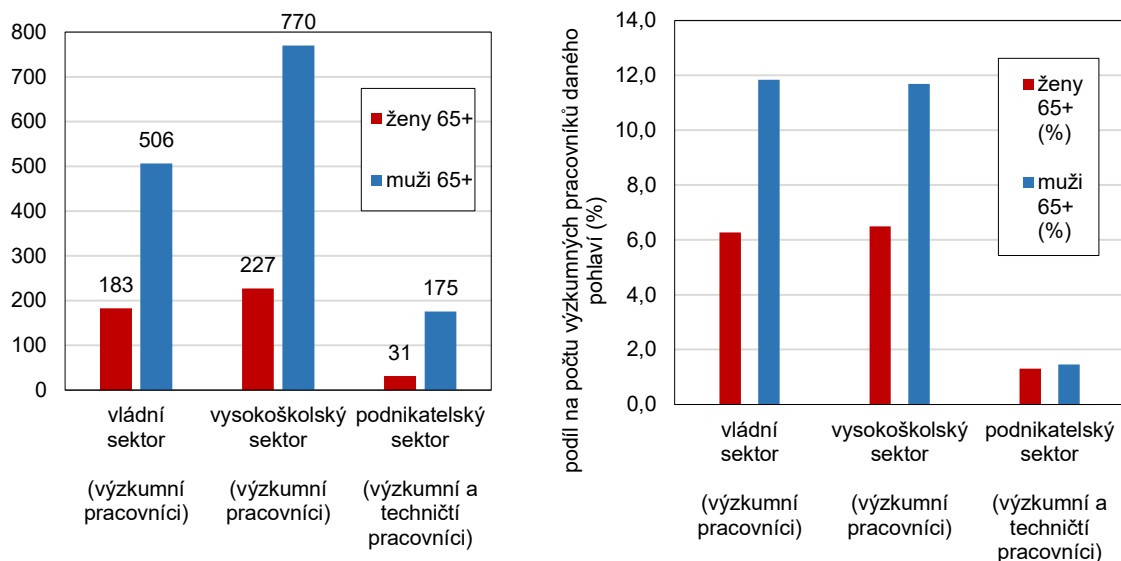
Zdroj: ČSÚ

	celkem	podle věku (v %)			
		do 34 let	35-44	45-64	65 a více
Celkem	14 421	40,3	35,4	22,8	1,4
podle typu pracoviště:					
Veřejné podniky	460	22,8	32,6	39,1	5,4
Soukromé podniky domácí	5 690	41,1	33,0	23,3	2,6
Soukromé podniky zahraniční	8 272	40,7	37,3	21,6	0,4
podle velikosti podniku					
malé podniky (0 - 49 zaměstnanců)	1 791	36,5	28,5	30,3	4,7
střední podniky (50 - 249 zaměstnanců)	3 013	37,7	38,4	22,3	1,6
velké podniky (250 + zaměstnanců)	9 618	41,8	35,8	21,6	0,8

V podnikatelském sektoru dělíme podniky na veřejné, soukromé domácí a soukromé zahraniční⁶. Senioři pracovali jako výzkumní a techničtí pracovníci v Praze častěji ve veřejných podnicích a v malých podnicích. Nejméně často pak ve velkých podnicích a v podnicích se zahraniční kontrolou. Ve veřejných podnicích pracoval jen malý zlomek výzkumných a technických pracovníků, pouze necelých 0,5 tisíc, ale podíl seniorů zde byl největší (5,4 %). Mezi výzkumnými a technickými pracovníky v malých podnicích do 50 zaměstnanců bylo 4,7 % seniorů, ve středních podnicích již jen 1,6 % a ve velkých podnicích naprosté minimum (0,8 %).

Graf 8.2: Výzkumní pracovníci ve věku 65 let a více podle sektorů provádění, pohlaví a věku v Praze v roce 2020

Zdroj: ČSÚ

Zajímavé, ale nikterak překvapivé, jsou rozdíly mezi muži a ženami ve věku 65 a více let, kteří pracují jako výzkumní pracovníci ve vládním a vysokoškolském sektoru a jako výzkumní a techničtí pracovníci v sektoru podnikatelském. Celkem v Praze v roce 2020 bylo mezi všemi výzkumnými pracovníky výzkumu a vývoje 31 % žen, ve vládním 41 %, ve vysokoškolském 35 % a v podnikatelském úplně nejméně (15 % žen mezi

⁶ Mezi veřejné podniky patří ty, které jsou tržními jednotkami pod kontrolou jednotek vládních institucí. Například výzkumné, zkušební a jiné specializované ústavy, kde majoritu vlastní stát, ale nemají charakter veřejných výzkumných institucí (například v Praze Výzkumný a zkušební letecký ústav, a.s.). Domácí soukromé podniky jsou všechny podniky (včetně například OSVČ, finančních institucí, neziskových institucí), které nejsou pod kontrolou vládních nebo nerezidentských institucionálních jednotek. Soukromé podniky zahraniční, jsou podniky pod kontrolou zahraničních jednotek. Nejčastěji se jedná o dceřiné společnosti zahraničních korporací.

výzkumnými a technickými pracovníky). Ještě méně jsou zastoupeny mezi výzkumníky ženy seniorky (viz graf 8.2).

V Praze bylo nejvíce výzkumných pracovníků seniorů (ve věku 65 a více let) ve vysokoškolském sektoru (9,9 % ze všech výzkumníků tohoto sektoru) a téměř stejně ve vládním sektoru (9,6 %). V podnikatelském sektoru bylo výzkumných a technických pracovníků seniorů velmi málo (1,4 %). Zastoupení žen seniorek je výrazně nižší, než celkový podíl žen mezi výzkumníky. Mezi výzkumnými pracovníci ve vysokoškolském sektoru bylo téměř stejné zastoupení seniorek (bylo jich 6,5 %), jako ve vládním sektoru (6,3 %). Podíl výzkumníků seniorů byl téměř dvakrát vyšší než podíl výzkumných pracovníků seniorek. Muži ve věku 65 a více let tvořili mezi výzkumnými pracovníky mužského pohlaví 11,8 % ve vládním sektoru a 11,7 % ve VŠ sektoru. Co se týče podnikatelského sektoru, zde mnoho seniorů ani seniorek mezi výzkumníky a technickými pracovníky nebylo. Podíl žen starších 65 let i podíl mužů v tomto věku nedosáhl ani na 2 % z počtu žen, respektive mužů pracujících jako výzkumní a techničtí pracovníci v podnikatelském sektoru.

Pracovníci ve zdravotnictví – lékaři

Pracovníci ve zdravotnictví představují širokou skupinu osob, mezi které patří lékaři, zdravotní sestry a porodní asistentky, farmaceuti, zubní lékaři, sanitáři, fyzioterapeuti, zdravotničtí záchranáři a další pracovníci. V této kapitole se soustředíme na lékaře a také na ty lékaře, kteří jsou ve věku 65 a více let.

Údaje o věkové struktuře lékařů pocházejí z dat Ústavu zdravotnických informací a statistiky ČR. Konkrétně pracujeme s údaji o lékařích (vyjádřeno ve fyzických osobách) za všechny typy péče (akutní, akutní a operační, ambulantní a jednodenní) a za všechny odbornosti z Národního registru hrazených zdravotních služeb (NRHVS) a z Národního registru zdravotnických pracovníků (NRZP). Je třeba zdůraznit, že tato data reprezentují počty lékařů ve fyzických osobách. Jeden lékař (jedna fyzická osoba) může mít jeden úvazek v jednom zařízení, nebo také více úvazků v různých typech zdravotnických zařízení. Nelze tedy tyto údaje srovnávat s údaji o lékařích v tzv. přepočtených počtech, kde počty lékařů jsou uvedeny tak, jako by pracovali na plnou pracovní dobu (jejich úvazky jsou tedy de facto sečteny podle délky týdenní pracovní doby určené pro dané zařízení (pracoviště)).

V Praze pracovalo na konci roku 2023 celkem 10,8 tisíc lékařů a 1,8 tisíc stomatologů v zařízeních všech typů zdravotní péče.

Tab. 8.4 Lékaři (fyzické osoby) podle věku a odbornosti pracoviště v Praze a Česku (stav k 31. 12. 2023)

Zdroj: ÚZIS - Národní registr hrazených zdravotních služeb (NRHVS), Národní registr zdravotnických pracovníků (NRZP)

	Celkem	podle věku (v %)				
		do 34 let	35-44 let	45-64 let	65 a více let	věk neznámý *
Praha						
Lékaři (bez stomatologů)	10 785	18,6	21,2	39,0	20,8	0,4
Stomatologové	1 754	22,0	24,5	24,1	19,3	10,1
Česko						
Lékaři (bez stomatologů)	45 904	18,6	21,0	39,0	20,9	0,5
Stomatologové	8 330	21,1	23,5	25,2	24,8	5,4

Pozn.: Celkem za všechny typy péče (ambulantní i akutní péče) a všechny odbornosti

* Věk není znám u pracovníků s neúplnými či nepřesnými osobními údaji

Pro účely této kapitoly jsme lékaře rozdělili podle věku do 4 základních skupin: nejmladší lékaři ve věku do 34 let, lékaři ve věku 35-44 let, lékaři středního věku od 45 do 64 let a lékaři ve věku 65 a více let.

Lékaři ve věku 45-64 let představovali skupinu, která je v Praze (ale také v Česku) nejvíce zastoupena a představuje 39 % ze všech lékařů. Druhou nejčastěji se vyskytující skupinu představovali lékaři mladí, ale již

zkušením, ve věku 35–44 let, kterých ale bylo podobné zastoupení (21,2 %) jako lékařů nejstarších (ve věku 65+ let, 20,8 % lékařů). Jen u 0,4 % lékařů jsme neměli věrohodný údaj o věku. Podobná věková struktura lékařů byla v Česku celkem. Stomatologové jsou pak rovnoměrněji rozděleni do jednotlivých věkových skupin. U 10,1 % stomatologů v Praze jsme neměli v registrech věrohodný údaj o věku. Z celkového počtu lékařů registrovaných v Praze jich bylo ve věku 65 a více let 20,8 %. Stomatologů ve věku 65 a více let bylo na konci roku 2023 cca 19,3 %.

Věkové složení lékařů se však lišilo podle odbornosti, kterou vykonávali. Stejně tak, jako jsou určité odbornosti, kde převažují muži (například ortopedie, chirurgie, kardiologie), jsou také odbornosti, kde jsou více zastoupeni starší, nebo naopak mladší pracovníci. Následující tabulka podává obraz o nejčastějších odbornostech lékařů v Praze a o jejich věkovém složení. Přidána je také informace o typu péče, která v některých oborech výrazně ovlivňuje věkovou skladbu lékařů.

Tab. 8.5: Lékaři (fyzické osoby) podle věku, nejčastějších odborností a typu péče v Praze (stav k 31. 12. 2023) ¹⁾

Zdroj: ÚZIS - Národní registr hrazených zdravotních služeb (NRHZZ), Národní registr zdravotnických pracovníků (NRZP)

	Celkem	podle věku (v %)				
		do 34 let	35-44 let	45-64 let	65 a více let	věk neznámý
Lékaři celkem (bez stomatologů)	10 785	18,6	21,2	39,0	20,8	0,4
Interna	1 051	17,5	18,0	38,7	25,6	0,2
akutní péče	397	37,3	26,7	24,9	11,1	0,0
ambulantní péče	787	7,2	15,4	45,5	31,6	0,3
Pracoviště praktického lékaře pro dospělé	1 043	11,1	20,8	40,7	26,7	0,8
akutní péče	-	-	-	-	-	-
ambulantní péče	1 043	11,1	20,8	40,7	26,7	0,8
Gynekologie	691	16,5	20,3	40,8	22,3	0,1
akutní péče (+operační)	297	33,3	23,2	32,7	10,8	0,0
ambulantní péče	550	6,7	20,7	46,5	26,0	0,0
jednodenní péče	19	0,0	21,1	42,1	31,6	5,3
ARO²⁾	618	24,8	24,4	39,3	11,3	0,2
akutní péče	192	19,3	28,1	47,4	5,2	0,0
ambulantní péče	509	26,1	23,8	37,5	12,4	0,2
Chirurgie	589	14,3	18,7	40,9	25,8	0,3
akutní péče	369	22,0	23,3	38,2	16,5	0,0
ambulantní péče	383	8,6	16,2	43,1	31,6	0,5
jednodenní péče	86	2,3	26,7	50,0	20,9	0,0
Další odbornosti chirurgie³⁾						
akutní péče (+operační)	516	21,1	24,6	40,1	14,0	0,2
ambulantní péče	239	4,6	26,8	46,9	21,8	0,0
jednodenní péče	4	0,0	0,0	75,0	25,0	0,0

¹⁾ odbornosti seřazeny podle četnosti - vybráno 5 nejčastějších odborností v Praze

²⁾ anesteziologicko-resuscitační oddělení

³⁾ do této skupiny jsou zařazeny následující odbornosti chirurgie: cévní ch., dětská ch., hrudní ch., kardiochirurgie, neurochirurgie, plastická ch., úrazová ch. Tyto skupiny nejsou v tabulce zahrnuty v části Chirurgie a jsou tedy vyčleněny zvlášť.

Pozn.: Celkem za všechny typy péče (ambulantní i akutní péče). Věk není znám u pracovníků s neúplnými či nepřesnými osobními údaji.

Největší počty lékařů v Praze sloužily v těchto odbornostech (někdy uvádíme též oborech): interní lékařství, praktické lékařství pro dospělé, gynekologie, anesteziologicko-resuscitační oddělení (ARO) a chirurgie. V tabulce jsou navíc uvedeny pro úplnost i další odbornosti chirurgie: chirurgie cévní, dětská, hrudní, kardiochirurgie, neurochirurgie, plastická a úrazová chirurgie. Přičemž ve všech oborech platí, že mladší lékaři sloužili především v akutní (a operační) péči a starší lékaři spíše v péči ambulantní.

Při pohledu na všech pět nejčastěji se vyskytujících odborností mezi lékaři je vidět, že v oboru praktický lékař pro dospělé byl v roce 2023 nejvyšší podíl lékařů seniorů a zároveň celkově nejvyšší podíl lékařů ve věku 45

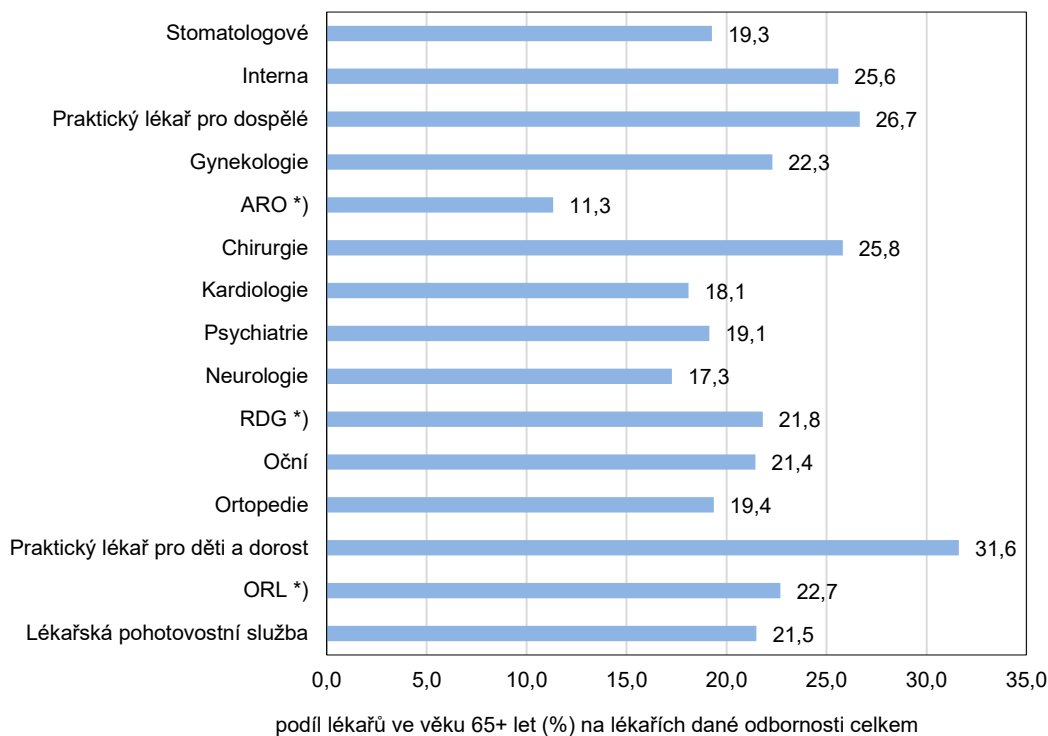
a více let (67,3 %). Poměrně vysoký podíl lékařů ve věku vyšším než 65 let, byl i v odbornostech chirurgie a interna (téměř 26 %). Na chirurgii pak lékaři ve věku 65 a více let a ve věku 45-64 let tvořili celkem téměř 67 % lékařů. Na gynekologiích sloužilo 22,3 % lékařů ve věku 65 a více let a 40,8 % lékařů mladších (ve věku 45-64 let). Výrazně se vymykala odbornost anesteziologicko-resuscitační (ARO), kde byl výrazně malý podíl doktorů seniorů (jen 11,3 %) a výrazně vyšší podíl mladých doktorů: nejvíce zastoupeni byli lékaři ve věku 45-64 let (39,3 %) a dále lékaři ve věku do 34 let (24,8 %) a lékaři ve věku 35 - 44 let (24,4 %). Je to logické, protože oddělení ARO léčí nemocné s poruchami základních životních funkcí, které ohrožují život pacienta, a zde je třeba bystrý úsudek a rychlé reakce, což jsou vlastnosti, které se s věkem zhoršují.

Jak už bylo řečeno, zastoupení seniorů lékařů se lišilo v závislosti na akutnosti péče. Více jich bylo v ambulantní péči než v péči akutní a rozdíly ve věkovém složení lékařů mohly být někdy mezi jednotlivými odbornostmi velké. Největší zastoupení lékařů-seniorů bylo v Praze v interní a chirurgické ambulantní péči (shodně obě odbornosti 31,6 % lékařů ve věku 65 a více let) a dále v jednodenní gynekologické péči (také 31,6 % stejně starých lékařů). Více než 25 % lékařů ve věku 65 a více let pracovalo v ambulancích praktického lékaře pro dospělé a v gynekologických ambulancích.

Graf 8.3: Lékaři ve věku 65 a více let podle 15 nejčastějších odborností v Praze (k 31. 12. 2023)¹⁾

Zdroj: ÚZIS - Národní registr hrazených zdravotních služeb (NRHZS), Národní registr zdravotnických pracovníků (NRZP)

¹⁾ vybráno 15 nejčastějších odborností lékařů. Lékaři (ve fyzických osobách) řazení podle jejich počtu v Praze.

*) ARO - anesteziologicko-resuscitační odbornost, RDG - radiodiagnostická odbornost, ORL - ušní, nosní krční odbornost
Pozn.: Celkem za všechny typy péče (ambulantní i akutní péče).

Předcházející graf hodnotí podíl seniorů (ve věku 65 a více let) mezi lékaři bez ohledu na typ péče (akutní, ambulantní nebo jiná). V Praze je mezi patnácti nejčastějšími odbornostmi lékařů viditelný rozdíl v zastoupení lékařů ve věku 65 a více let. Nejstarší lékaři byli v odbornostech praktický lékař pro děti a dorost (31,6 % seniorů-lékařů z celkového počtu lékařů této odbornosti), praktický lékař pro dospělé, v interních a chirurgických odděleních (více jak 25 %) a v odbornostech ORL a gynekologie, kde lékaři ve věku 65 a více let představovali více než 22 % lékařů. Naopak nejmenší podíl seniorů byl z těchto 15 odborností v odděleních ARO (pouze 11,3 %), neurologie (17,3 %), kardiologie (18,1 %) a psychiatrie (19,1 %).

Jedním tématem ve zdravotnictví je stárnutí lékařů, dalším tématem, kterým je třeba se zabývat, je také stárnutí zdravotních sester (a bratrů), ale i dalších zdravotnických pracovníků (např. sanitářů a sanitářek). Tomuto tématu jsme se zde nevěnovali, je ale stejně závažné.

